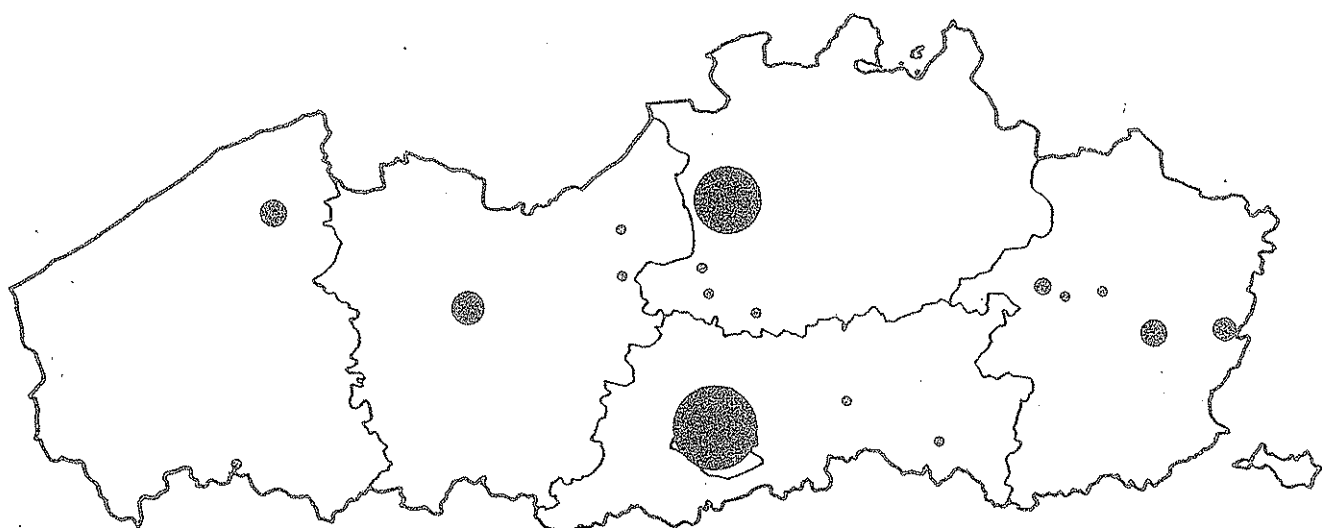

KANSARME BUURTEN

Een Onderzoek naar Territoriale Concentraties van kansarme Bevolkingsgroepen in het Nederlandstalig Landsgedeelte en Brussel-Hoofdstad.

Fred Provoost

----- Text continues after this page -----

This publication is made available in the context of the history of social work project.

See www.historyofsocialwork.org

It is our aim to respect authors' and publishers' copyright. Should you feel we violated those, please do get in touch with us.

Deze publicatie wordt beschikbaar gesteld in het kader van de canon sociaal werk.

Zie www.canonsociaalwerk.eu

Het is onze wens de rechten van auteurs en uitgevers te respecten. Mocht je denken dat we daarin iets fout doen, gelieve ons dan te contacteren.

----- Tekst gaat verder na deze pagina -----

Ten geleide

Het buurtwerk, vooral in kans-arme situaties, komt hoe langer hoe meer in de belangstelling. Naast de behoefte aan een volwaardige uitbouw van het buurtwerk en de hiervoor zo noodzakelijke subsidiëring, wordt de nood aan een degelijke planning en programmatie van het buurtwerk over heel het land met de dag duidelijker. Vandaar deze studie die tot doel heeft indicaties te geven voor een meer verantwoord beleid in deze sector van de samenlevingsopbouw.

Van deze gelegenheid willen we gebruik maken om onze bijzondere erkentelijkheid en waardering uit te drukken voor F. Provoost, die deze wetenschappelijke analyse niet alleen voortreffelijk heeft uitgevoerd maar dit ook voor het belangrijkste gedeelte gedaan heeft op totaal vrijwillige basis. Dank zij zijn volgehouden engagement is deze studie tot een goed einde gebracht. Verder willen we alle personen en instanties danken die bijgedragen hebben tot dit onderzoek. In het bijzonder denken we aan het Ministerie van Nederlandse Cultuur dat ons in de mogelijkheid stelde de technische en administratieve onkosten van dit onderzoek te dragen. We behouden een goede herinnering aan onze samenwerking met de Belgian Archives for the Social Sciences die naast de computer-verwerking ten gepaste tijd deskundig advies verleende. We zijn het Verbond van Instellingen voor Welzijnswerk dankbaar omdat het aan F. Provoost een gepast werkkader bood en hem toestond een deel van zijn tijd te besteden aan dit onderzoek.

Hoe waardevol deze studie ook kan zijn vanuit wetenschappelijk standpunt, toch zullen we ons pas voor onze inspanningen beloofd weten indien ze leidt tot een meer verantwoord beleid ten aanzien van het buurtwerk en vooral tot meer welzijn van de bevolking van de kansarme buurten voor wie dit onderzoek uiteindelijk werd verricht.

Liliane BOLLAERTS
Voorzitster van de
Federatie Buurtwerk.

Voorwoord

Dit werk is tot stand gekomen dank zij de medewerking van verscheidene personen en instanties.

Mevrouw L. Bollaerts, assistente aan het Departement Sociologie van de K.U.-Leuven en voorzitter van de Federatie Buurtwerk, heeft het initiatief genomen voor dit onderzoek en het ook verder begeleid. De heer A. Martens, werkleider aan het Departement Sociologie van de K.U.-Leuven en lid van de raad van beheer van de Federatie Buurtwerk, heeft ons hierbij regelmatig advies verleend.

De leden van de raad van beheer en directeur D. Cauwelier van het Verbond van Instellingen voor Welzijnswerk (V.I.W.) hebben ons deeltijds vrijgesteld om deze studie uit te voeren, terwijl mevrouw C. Mayné een aantal administratieve taken op zich heeft genomen.

Het Ministerie van Nederlandse Cultuur kwam tussen in de financiële lasten die dit project met zich meebracht.

Voor de computerverwerking en het methodologisch aspect van dit onderzoek hebben we kunnen rekenen op een vlotte medewerking vanwege mevrouw B. Wilmès-Grangé en de heren J. Bonmarriage en E. Berckmans van de Belgian Archives for the Social Sciences (B.A.S.S.).

De interviewers en de talrijke personen die zo bereidwillig waren zich beschikbaar te stellen voor een interview hebben een reële bijdrage geleverd in het veldonderzoek.

De 'logistieke' en morele steun vanwege mijn echtgenote maakte de voltooiing van dit werk mede mogelijk.

Fred Prvoost
mei 1978

Inleiding

"Wij hebben in Vlaanderen nood aan een duidelijke planning en programmatie in de sector van de samenlevingsopbouw, maar deze planning en programmatie is slechts mogelijk indien de reële behoeften juist zijn onderkend en geformuleerd. We hebben een concrete aanduiding en afbakening nodig van de kansarme territoria, van de aard en de intensiteit van hun sociaal-culturele ontwikkelingsproblematiek. En dit op verschillende niveaus, zowel op het micro- als op het macro-vlak".

Op deze beleidsvraag, gesteld door Mevrouw R. De Backer-Van Ocken, Minister van Nederlandse Cultuur en van Vlaamse Aangelegenheden, bij de installatie van de Hoge Raad voor de Samenlevingsopbouw op 12 mei 1976 te Steenokkerzeel, wensen we hier nader in te gaan. De bedoeling van deze studie is immers te komen tot een concrete aanduiding van de kansarme buurten in het Nederlandstalig landsgedeelte en het arrondissement Brussel-hoofdstad, en dit ten behoeve van een planning en programmatie op het terrein van het buurtwerk in kansarme situaties.

Uit een literatuuroverzicht i.v.m. het begrip 'kansarme buurt' hebben we een aantal indicaties afgeleid en vervolgens geoperationaliseerd aan de hand van de gegevens van de volks- en woningtelling 1970 die geordend zijn per statistische sectoren van gemeenten, dit om een eerste zicht te krijgen op het uitgebreide onderzoeksdomein. Dit heeft ons toegelaten op een meer gerichte wijze over te gaan tot een raadpleging van bevoorrechte getuigen op diverse niveaus, zodat wij tenslotte gekomen zijn tot een concrete aanduiding, beschrijving en afbakening van een aantal kansarme territoria.

In een eerste deel van dit onderzoeksrapport wordt de theoretische en methodologische benadering van ons studie-object behandeld. In een tweede deel worden de resultaten van het onderzoek belicht. In een derde deel wordt een concrete beschrijving gegeven van een aantal kansarme territoria. Tenslotte worden enkele besluiten en voorstellen geformuleerd.

1. Theoretische en methodologische benadering

In dit deel worden een paar theoretische begrippen nader verduidelijkt, terwijl ook de gevolgde methode van onderzoek wordt uiteengezet.

1.1. Begripsverduidelijking

Het onderzoek is dus gericht op het lokaliseren van kansarme buurten ten behoeve van een planning en programmatie op het terrein van het buurtwerk in kansarme situaties. De begrippen 'kansarme buurt' en 'buurtwerk in kansarme situaties' vergen wel wat nadere verduidelijking.

1.1.1. Kansarme buurt

In de literatuur treffen we talrijke beschrijvingen aan van de realiteit die onder de abstractie 'kansarme buurt' schuilgaat, dit soms onder andere benamingen zoals 'oude volkswijken', 'situaties met maatschappelijke achterstand', 'achterblijvers', 'achtergestelden', 'maatschappelijk gedepriveerden', enz. Sommige omschrijvingen zijn in eerder algemene en vage termen gesteld, andere bieden concrete aanwijzingen waar we een dergelijke kansarme bevolking kunnen aantreffen. Sommige beperken zich tot oude volksbuurten, alhoewel de opvatting veld wint dat een wijk met goedkope woningen zeker even kansarm kan zijn als de oude buurten in de stad.

* Volgens L. BOLLAERTS verwijst de benaming 'kansarm' naar "een bevolking die in vergelijking met de bredere bevolking over minder kansen beschikt om zichzelf te realiseren" (1). Het is dus een relatief begrip.

* J. SIMONSE spreekt in dit verband van "... belemmerd worden in kansen (op individuele ont-plooiing, op maatschappelijk aanzien en op beslissingsmacht). In de belemmering zit een sterke structurele component, die manifest wordt in huisvesting, in woonsituatie, in arbeidssituatie, in onderwijsproblematiek, in zwakke sociaal-economische posities en in 'participatie-deprivatie'" (2). Met dit laatste bedoelt men dan deprivatie ten aanzien van participatie in beslissingen: "Over het algemeen bevinden zij, die het meeste te kampen hebben met vormen van materiële en immateriële deprivatie, zich in de ongunstigste

positie wat betreft hun mogelijkheden tot het relevant deelnemen aan beslissingen" (3).

* In het voorstel van decreet, houdende de rijks-subsidieregeling voor het Nederlandstalige buurtwerk, wordt onder kansarme buurt of woonwijk verstaan: "een wijk of buurt" waar het leefmilieu ernstige tekorten vertoont door het ontbreken van gunstige voorwaarden in het woningbestand of van normale voorzieningen of activiteiten op allerlei gebied en waar er een geringe deelneming is van de inwoners aan de algemene sociale en culturele ontwikkeling" (4). In de memorie van toelichting wordt nog nadere commentaar gegeven bij dit artikel:

- "Een buurt is kansarm indien b.v.
  - de woningen een lage status hebben;
  - de buurtbewoners een laag inkomen hebben;
  - de voorzieningen op cultureel en sociaal terrein grotendeels ontbreken;
  - de buurtbewoners niet of onvoldoende participeren aan de gemeenschap" (5).
- De begrippen buurt en woonwijk worden hier in dezelfde betekenis gebruikt. Het gaat om een beperkt geografisch territorium met een bevolking die niet hoger ligt dan 5.000 inwoners (6).

* In de Nederlandse 'Rijkssubsidieregeling voor werkzaamheden en voorzieningen met betrekking tot de samenlevingsopbouw' maakt men -wat het opbouwwerk in bijzondere (kansarme) situaties betreft- een onderscheid tussen 'oude woonwijken' en 'situaties met maatschappelijke achterstand'. Met 'oude woonwijken' bedoelt men dan "wijken of buurten waar een aantal essentiële

(1) L. BOLLAERTS, "Situering van het buurtwerk in kansarme situaties t.o.v. andere vormen van maatschappelijk en sociaal-cultureel werk in de Brusselse agglomeratie", in *Buurtwerk in kansarme buurten*, Brussel, 1975, p. 51.

(2) J. SIMONSE, *Belemmerde kansen*, Alphen aan den Rijn, 1974, p. 258.

(3) R. KOOPMANS, in J. SIMONSE, o.c., p. 322.

(4) C. SMITT, c.s., *Voorstel van decreet houdende de rijks-subsidieregeling voor het Nederlandstalige buurtwerk* (Buurtwerkdecreet), Brussel, 1975, p. 6.

(5) *Ibid.*, p. 2.

(6) *Ibid.*, p. 2.

basisvoorwaarden voor het welzijn van de bevolking ontbreken of waar zich als gevolg van maatregelen tot stadsvernieuwing ingrijpende veranderingen in het samenlevingspatroon voordoen. De bewoners van deze wijken bevinden zich doorgaans aan de voet van de sociaal-economische ladder (...). Het gaat in ieder geval om de relatief laagst geplaatste wijken in een gemeente" (1). Voor de nadere bepaling van deze oude woonwijken gelden combinaties van onder meer volgende indicatieve omstandigheden:

- a. veelvuldig voorkomen van stedenbouwkundige, woontechnische of bouwtechnische gebreken;
- b. hoge dichtheid van bebouwing;
- c. hoge gemiddelde woning- of kamerbezetting;
- d. ontbreken van voldoende algemene voorzieningen, onder meer op het gebied van het onderwijs, ruimtelijke accommodaties, recreatiemogelijkheden, speelgelegenheden voor kinderen en openbaar groen;
- e. ruimtelijk of sociaal isolement;
- f. ontbreken of onvoldoende functioneren van organisaties voor dienstverlening op maatschappelijk en cultureel terrein of op het gebied van de gezondheidszorg;
- g. laag inkomenspeil van een belangrijk deel van de bevolking;
- h. sterk achterblijven bij de deelname aan voortgezet onderwijs;
- i. lage scholingsgraad bij een groot deel van de beroepsbevolking" (2).

Men spreekt van 'situaties met maatschappelijke achterstand' wanneer het gaat om bevolkingsgroepen met belemmerde ontplooiingskansen. "Hierbij wordt niet gedacht aan categoriale groepen, maar aan territoriaal bepaalde groepen. Het gaat om de bevolking van buurten en wijken van niet te grote omvang, waar zich ten gevolge van of in samenhang met bijvoorbeeld slechte huisvesting, laag inkomen, geringe scholing zodanige psycho-sociale problemen voordoen, dat een aangepaste werkwijze noodzakelijk is" (3).

Het criteria-onderzoek, door de Nederlandse Organisatie Kring (N.O.K.) verricht in opdracht van de Bijsturingscommissie Rijkssubsidieregelingen Jeugd- en Jongerenwerk en Samenlevingsopbouw, leverde de volgende algemene kenmerken op voor achterstandssituaties (4):

- kwaliteit van het woningenbestand;
- doorstroming naar het voortgezet onderwijs;
- achterstand in inkomen;
- de mate waarin specifieke bevolkingsgroepen (achterstandsgroeperingen) in situaties (gemeenten, wijken, buurten) voorkomen.

A. FISELIER omschrijft 'achterblijvers' als "die bevolkingscategorieën die volgens geldende objectieve maatstaven met een zekere permanentie leven op of beneden een bestaansminimum in materiële en/of immateriële zin. Het betreft hun te geringe aandeel in de verdeling van rechten op schaarse maatschappelijke goederen; of anders: de te geringe kansen om te delen in die schaarse goederen (...). Binnen de categorie achterblijvers zijn differentiaties en gradaties mogelijk en nodig. Empirisch is daarover echter nog weinig bekend. De meest ernstige vormen doen zich voor daar waar van een situatie van geringe kansen op velerlei terreinen sprake is (cumulatie) (...). Onder voorbehoud dat bestaande literatuur en onderzoek nog te weinig antwoord geven op de vraag naar de mate van cumulatie van verschijnselen, komen in het waarschijnlijk heterogene gezelschap van achterblijvers als subcategorie naar voren:

- a. Bij het economisch actieve deel van de bevolking: kleine zelfstandigen, arbeiders en werknemers in de dienstensector en winkelpersoneel, vooral zij die niet of weinig geschoold zijn en met een minimuminkomen (of lager) moeten rondkomen (...).
- b. Een groot gedeelte van de economisch inactieven. Hier komt vooral het accent te liggen op het achterblijven van de maatschappelijke positie van hen die gepensioneerd worden, chronisch ziek of invalide zijn, langdurig werkloos worden.
- c. Een verbijzondering van het voorgaande betreft m.n. de categorie die gevormd wordt door onvolledige gezinnen met een vrouw aan het hoofd en alleenstaande vrouwen die gehuwd zijn geweest" (5).

Wat betreft de indicatie voor achterblijven kan -mits betrokkenen dit geleidelijk aan ook zo definiëren- tastenderwijs wellicht gewerkt worden met: "in een zekere permanentie voorkomende combinaties van ongeschoold beroepsniveau, geen of kwetsbare arbeidspositie, minimumin-

(1) Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, *Rijkssubsidieregeling voor werkzaamheden en voorzieningen met betrekking tot de samenlevingsopbouw*, 's Gravenhage, 1971, p. 19.

(2) Ibid., p. 57-58.

(3) Ibid., p. 5.

(4) Nederlandse Organisatie Kring, *Beheersing van het sociaal-culturele werk*, Rijswijk, 1976, p. 117.

(5) A. FISELIER, "Wat te verstaan onder sociaal-culturele achterstand?", in *Salcofoon*, 7, (1976), 15, p. 7-8.

komen, onvoldoende huisvestingssituatie en een apatische houding t.a.v. het participeren aan in de directe woonomgeving aanwezige sociaal-culturele activiteiten (inclusief politieke en welzijnsvoorzieningen). Een beperking tot min of meer traditionele territoria (bv. volksbuurten) lijkt daarbij niet steeds adequaat" (1).

Bij het zoeken naar dergelijke indicaties zal de zgn. zachte welzijnssector een 'harde' bijdrage dienen te leveren. "Naast moeizaam en tijdrovend wetenschappelijk onderzoek, kunnen de welzijnswerkers voorsnog de beste spreekbuis van 'van onderen' zijn" (2).

Volgens J. KRAAYKAMP zijn de indicaties voor maatschappelijke deprivatie waarover we beschikken niet waterdicht. Ze geven geen uitsluit- sel, maar wijzen slechts aan waar wij een kans maken dat probleem in een zekere verdichting aan te treffen. Dergelijke indicaties zijn nuttige aanknopingspunten voor beleid en uitvoering maar ook niet meer dan dat. "Want zoals grijs haar een indicatie kan vormen voor bejaard zijn, maar niet alle grijsjarigen bejaard zijn, zo behoren niet alle laagstbetaalden tot de beschreven bevolkingscategorie (bijv. vele werkende vrouwen) en niet allen uit deze categorie behoren tot de laagstbetaalden. Er zijn ook sjeke oude stadswijken, tegenover nieuwbouwwijken waarin een toenemend aantal 'gedepriiveerden' gehuisvest wordt" (3). Voor het benaderen van het verschijnsel maatschappelijke deprivatie gebruikt men in de verschillende beleids- en uitvoeringsmaatregelen :

- sociaal-economische indicaties (inkomen, beroepclassificatie);
- opleidingsindicaties (schooldiploma's, genoten vakopleiding);
- territoriale indicaties (woonbuurt, aantal telefoonaansluitingen, kwaliteit van het woningenbestand).

Voor het opsporen van maatschappelijke deprivatie bepleit J. KRAAYKAMP om naast de bovenstaande, ook gebruik te maken van pedagogische indicaties, door uit te gaan van lagere scholen met: een hoog percentage zittenblijvers, veel voorkomend schoolverzuim, een groot aantal leerlingen waarvan de ouders niet meer dan lager onderwijs genoten, een geringe doorstroming naar voortgezet onderwijs.

In het Nederlandse 'Sociaal en Cultureel Rapport 1974' (4) werd aandacht geschonken aan concentraties 'van welzijnstekorten bij enkele groepen, nl. de 'laagstgeklasseerden' (zij die so-

ciaal en economisch op de lagere sporten van de maatschappelijke ladder staan), de mensen die 'stress'-kenmerken vertonen en de 'contact-armen' (zij die buiten hun werk weinig contacten hebben met anderen). Het materiaal hiervoor was afkomstig uit de Leefsituatiesurvey 1974.

Binnen de categorie van de laaggeklaseerden bleek een groot gedeelte van de welzijnstekorten, c.q. onderconsumptie van voorzieningen, geconcentreerd. Een combinatie van twee algemene kenmerken, laag opleidingsniveau en arbeidersberoep, bleek samen te gaan met een reeks van specifieke welzijnstekorten, alsook met een opmerkelijk ondergebruik van een aantal voorzieningen. In 1976 werd de omgekeerde werkwijze gevolgd (5). Zestien variabelen (op het gebied van het consumptief vermogen, het werken, de vrije tijd, het onderwijs, het wonen en de gezondheid) die een welzijnssituatie aangeven werden als uitgangspunt genomen :

Wonen	1	huurder of eigenaar
	2	bouwvorm : etage, eengezinshuis of vrijstaand eengezinshuis
	3	bouwtechnische toestand volgens de enquêteur : slecht - goed
Gezondheid	4	landurige aandoeningen : aantal
	5	stress : hoog - laag
	6	wel of niet afgelopen 3 maanden ziek thuis geweest
Consumptief vermogen	7	inkomen huishouden
	8	bezit aantal duurzame goederen
	9	bezit van een auto
Arbeid	10	wel of niet verrichten van vuil werk
	11	wel of niet werken in een lawaaierige omgeving
	12	het, naar eigen mening, hebben van ontplooiingsmogelijkheden in het werk
Vrije tijd	13	wel of geen sportbeoefening
	14	vrijtijdsactiviteiten : veel - weinig
	15	sociale isolatie : veel - weinig

(1) A. FISELIER, o.c., p. 8.

(2) Ibid., p. 8.

(3) J. KRAAYKAMP, *Als je voor een dubbeltje geboren bent...*, Groningen, 1974, p. 83.

(4) Sociaal en Cultureel Planbureau, *Sociaal en Cultureel Rapport 1974*, 's Gravenhage, 1975, p. 213-227.

(5) Sociaal en Cultureel Planbureau, *Sociaal en Cultureel Rapport 1976*, 's Gravenhage, 1976, p. 199-208.

Onder-
wijs

16 Opleidingsniveau : hoog - laag

Daar de gekozen welzijnsindicatoren niet voor alle segmenten van de bevolking even relevant zijn, werd een onderscheid gemaakt tussen werkenden en niet-werkenden en tussen categorieën van ongeveer gelijke leeftijd. Per subpopulatie werd dan nagegaan of zich een verschijnsel als 'algemene deprivatie' voordoet, d.w.z. of een aantal mensen gelijkelijk een lage (of hoge) positie inneemt op alle of een groot deel van de 16 geselecteerde welzijnsvariabelen. Voorts werden eventuele 'deeldeprivaties' nagegaan, d.w.z. groepen van indicatoren die samenhangen en op welke een aantal mensen gelijkelijk een lage positie hebben. Als resultaat kwam naar voren dat uitgaande van de 16 gekozen welzijnsindicatoren, een zekere concentratie van welzijnsaspecten en welzijnstekorten optreedt.

Dit verschijnsel kan met 'algemene deprivatie' worden aangeduid, en lijkt als kern een combinatie van inkomens- en opleidingskenmerken te bezitten. Het verschijnsel 'algemene deprivatie' doet zich relatief vaak voor bij ouderen, bij bewoners van geurbaniseerde gebieden, bij bewoners van het westelijk landsdeel in Nederland en voorts bij mensen die gescheiden, weduwe of weduwnaar, of -in de leeftijdsgroepen 40-45 jaar- ongehuwd zijn. Deze mensen zijn t.a.v. sommige aspecten van hun leven vaak ook minder tevreden. Hun voorzieningengebruik kenmerkt zich door een relatief ondergebruik van de meeste vrijetijdsvoorzieningen (inclusief verenigingen) en van de voorzieningen die de democratie haar burgers biedt ter meerdere participatie, en door een relatief overgebruik van instellingen voor sociale dienstverlening en van medische voorzieningen. Vormen van 'gedeeltelijke deprivatie' konden onderscheiden worden t.a.v. de gezondheid, het wonen en aspecten van sociaal-economische status.

Samenvatting

Uit dit overzicht van de bestaande literatuur i.v.m. het begrip 'kansarme buurt' menen wij enkele terreinen van achterstelling te kunnen distilleren, met daarbij enkele indicaties die voor deze terreinen doorgaans gebruikt worden :

- a. m.b.t. de financiële situatie van de bewoners (Smitt, Nederlandse Rijkssubsidieregeling, N.O.K., Fiselier, Kraaykamp, Sociaal Cultureel Planbureau) :
- laag inkomenspeil;

- b. m.b.t. de opleidingssituatie van de bewoners (Simonse, Smitt, Nederlandse Rijkssubsidieregeling, N.O.K., Fiselier, Kraaykamp, Sociaal Cultureel Planbureau) :
- laag opleidingsniveau;
  - geringe doorstroming naar het voortgezet onderwijs;
- c. m.b.t. de arbeidssituatie van de bewoners (Simonse, Fiselier, Kraaykamp, Sociaal Cultureel Planbureau) :
- geen of zwakke positie in het arbeidsproces;
- d. m.b.t. de woonsituatie van de bewoners (Simonse, Smitt, Fiselier, Nederlandse Rijkssubsidieregeling, N.O.K., Kraaykamp, Sociaal Cultureel Planbureau) :
- woningen van lage status;
  - veelvuldig voorkomen van stedenbouwkundige, woontechnische en bouwtechnische gebreken;
  - hoge dichtheid van bebouwing;
  - hoge gemiddelde woning- of kamerbezetting;
  - weinig telefoonaansluitingen;
  - ruimtelijk of sociaal isolement;
- e. m.b.t. de participatie van de bewoners (Simonse, Smitt, Fiselier, Sociaal Cultureel Planbureau) :
- geen of onvoldoende participatie aan de beslissingsmacht in de samenleving;
- f. m.b.t. de aanwezigheid en het functioneren van voorzieningen (Smitt, Fiselier, Nederlandse Rijkssubsidieregeling, Sociaal Cultureel Planbureau) :
- in de directe woonomgeving ontbreken of onaangepast functioneren van voorzieningen op velerlei terreinen (onderwijs, ruimtelijke accommodaties, recreatiemogelijkheden, speelgelegenheden voor kinderen, openbaar groen, organisaties voor dienstverlening op maatschappelijk en cultureel terrein of op het gebied van de gezondheidszorg).

Verder worden nog een aantal probleemsituaties vermeld die ten gevolge van of in samenhang met deze achterstellingen in de buurt kunnen voorkomen :

- ingrijpende veranderingen in het samenlevingspatroon als gevolg van maatregelen tot stadsvernieuwing (Nederlandse Rijkssubsidieregeling);
- allerlei problemen van psycho-sociale aard (Nederlandse Rijkssubsidieregeling);
- de aanwezigheid van specifieke bevolkingsgroepen (achterstandsgroeperingen) (N.O.K.)

Besluit

Een 'kansarme buurt' kunnen we omschrijven als een territoriale concentratie van mensen die in vergelijking met het geheel van de samenleving belemmerd worden in hun kansen op veelerei terreinen, waarbij het gaat om een cumulatie van verscheidene van de volgende achterstellingen:

- laag inkomenspeil;
- laag opleidingsniveau;
- geen of zwakke positie op de arbeidsmarkt;
- slechte kwaliteit van de woonsituatie;
- weinig of geen deel hebben aan de beslissingsmacht in de samenleving;
- in de directe woonomgeving ontbreken of onangepast functioneren van voorzieningen op allerlei gebied (onderwijs, recreatie, sociale dienstverlening, gezondheidszorg, enz.).

Ten gevolge van of in samenhang met deze achterstellingen worden deze samenlevingsverbanden geconfronteerd met een aantal specifieke problemen (bijv. afbraak van de buurt, concentratie van gastarbeiders, enz.)

1.1.2. Buurtwerk in kansarme situaties

Wat het opbouwwerk op buurtniveau betreft wordt een onderscheid gemaakt tussen de buurten in het algemeen en buurten die zich in een bijzondere (kansarme) situatie bevinden.

De kansarme situatie van de buurtbevolking heeft immers haar implicaties voor de benadering van dit cliënt-systeem. Hier dringt zich de 'comprehensive approach' of de integrale aanpak op, waarbij het opbouwproces geschraagd wordt door het hiervoor noodzakelijke socio-cultureel werk (ook buurthuiswerk genoemd), dat op zijn beurt weer mogelijk wordt door aangepaste vormen van maatschappelijk werk (buurthuismaatschappelijk werk) en sociale dienstverlening. "Samenlevingsopbouw, inzonderheid opbouwwerk en sociale actie, lijkt ons in dergelijke kansarme buurten niet mogelijk zonder dat dit geschraagd wordt door het hiervoor noodzakelijke sociaal-cultureel werk, dat ook wel eens buurthuiswerk genoemd wordt. Het vormingswerk brengt op zijn beurt ook individuele of gezinsmoeilijkheden aan het licht, die buurthuismaatschappelijk werk noodzakelijk maken voor zover dit niet kan gebeuren door bestaande diensten, waar men deze personen kan naar verwijzen. De weerstand van bepaalde cliënten t.o.v. de functionele benadering vanuit een dienst of instelling maakt het soms nodig ze vanuit het buurthuis zelf op een personale manier

te benaderen en te begeleiden tot ze bekwaam zijn de andere vormen van hulpverlening aan te kunnen" (1). Het 'outreaching work', d.w.z. het op eigen initiatief naar de mensen toegaan zonder te wachten tot ze komen of op een signaal van derden (2), kan hierbij een belangrijke plaats innemen.

De buurtwerk-instellingen mogen zich echter niet uitsluitend richten op het opheffen van achterstanden. Er moet tevens iets gedaan worden aan de mechanismen van achterstelling (3) die aan de basis liggen van deze gesignaleerde achterstanden. De verschillende manieren waarop aan bepaalde categorieën mensen minder kansen geboden worden dan aan anderen moeten weggevoerd worden! De buurtwerk-instellingen zouden de politieke wil moeten beïnvloeden om de nodige maatregelen te treffen zodat het probleem van de kansarmoede in onze samenleving een (fundamentele) oplossing krijgt.

1.2. Methode van onderzoek

- * In een eerste fase van onderzoek werd gepoogd om het vrij uitgebreide onderzoeksdomein te ordenen in functie van ons onderzoeksdoel, dit door toepassing van een aantal indicaties voor terreinen van achterstelling op de gegevens van de volks- en woningtelling 1970. In een tweede onderzoeksfase werd dit eerste zicht op het onderzoeksdomein verder aangevuld en zo nodig gecorrigeerd door middel van interviews met bevoorrechte getuigen; dezen werden ook bevraagd i.v.m. de situatie en de afbakening van de kansarme territoria.

1.2.1. Kwantitatieve benadering

In deze eerste onderzoeksfase werden enkele indicaties voor terreinen van achterstelling geoperationaliseerd aan de hand van de gegevens van de volks- en woningtelling 1970. Statistische sectoren van gemeenten behorende tot een woonkern van minstens 1.000 inwoners werden vervolgens onderzocht op de aanwezigheid van deze indicaties, dit door middel van het procédé van de cluster-analyse.

(1) L. BOLLAERTS, o.c., p. 52

(2) J. SIMONSE, o.c., p. 271.

(3) J. KRAAYKAMP, "Achterstand of achterstelling?", in *Salcofoon*, 7, (1976), 17, p. 8.

1.2.1.1. Operationalisering van indicaties

Als samenvatting van het literatuuroverzicht in verband met kansarme buurten werden enkele terreinen van achterstelling opgesomd met daarbij de indicaties die voor deze terreinen doorgaans gebruikt worden. Een aantal van deze indicaties konden geoperationaliseerd worden aan de hand van de gegevens van de volks- en woningtelling van 31 december 1970 (Nationaal Instituut voor de Statistiek). Waar bij vorige tellingen de gemeente de kleinste geografische eenheid was bij de ruimtelijke uitsplitsing van de statistiek, werd toen voor het eerst een poging ondernomen om ook gegevens te verzamelen per onderdelen van gemeenten. Zowel sociaal-economische als morfologische en functionele eenheden werden door een tweeledige indeling in wijken en buurten afgebakend (1). Besloten werd deze statistische sectoren te onderzoeken op de aanwezigheid van indicaties voor enkele belangrijke terreinen van achterstelling, om aldus te komen tot een eerste zicht op het wel zeer uitgebreide onderzoeksdomein. In de gegevens van de volks- en woningtelling is slechts informatie te vinden in verband met bepaalde aspecten van de opleidings-, arbeids- en woonsituatie; over de financiële situatie, de participatie van de bewoners en de aanwezigheid en het functioneren van voorzieningen zijn geen gegevens beschikbaar. Om te vermijden dat een bepaald terrein in de analyse zwaarder zou doorwegen dan de andere terreinen besloten we een gelijk aantal indicatoren per terrein toe te passen.

Tenslotte werden de volgende indicatoren geselecteerd :

m.b.t. de onderwijssituatie :

1. het percentage personen van de leeftijdsgroep 15 tot 24 jaar in de sector dat geen onderwijs met volledig leerplan volgt;
2. het percentage personen ouder dan 14 jaar in de sector dat enkel lager onderwijs genoten heeft (en geen onderwijs met volledig leerplan meer volgt);

m.b.t. de arbeidssituatie :

3. het percentage arbeiders op de actieve bevolking in de sector;
4. het percentage werklozen op de arbeiders-bedienden bevolking in de sector;

m.b.t. de woonsituatie :

5. het percentage particuliere woningen zonder telefoonaansluiting in de sector;
6. het percentage particuliere woningen zonder volledig comfort (stromend water, W.C. met

waterspoeling, badkamer of stortbad en centrale verwarming) in de sector.

Als opleidingsindicaties hebben wij zowel het laag opleidingsniveau van de (niet meer schoolgaande) bevolking als de geringe doorstroming naar het voortgezet onderwijs (bij de jongeren) in de analyse kunnen opnemen. Deze tweede indicator kan een correctie zijn op de eerste, in die zin dat hij soms kan wijzen op een zekere mate van sociale mobiliteit. Als beroepsindicaties werden zowel het hebben van een zwakke positie op de arbeidsmarkt als de afwezigheid van een dergelijke positie opgenomen. In 1970 kenden wij nog een periode van hoogconjunctuur zodat werkloosheid hier wel een aanwijzing kan zijn voor achterblijvers. Als territoriale indicaties hebben wij onze keuze moeten beperken tot de afwezigheid van een telefoonaansluiting en van volledig comfort. De ouderdom van de woning leek ons niet noodzakelijk te moeten wijzen op een slechte huisvesting, en wat de hoeveelheid beschikbare woonruimte betreft leek ons de kwaliteit een sterke rol te spelen : men kan voor weinig geld veel minderwaardige woonruimte verkrijgen, terwijl men voor een degelijk uitgeruste studio een flink bedrag mag neertellen.

1.2.1.2. Aard der analyse-eenheden

Analyse-eenheden in deze fase van onderzoek waren de statistische sectoren van gemeenten. Gezien het begrip 'buurt' in ieder geval een voldoende bevolkingsdichtheid veronderstelt, konden we onze onderzoekspopulatie beperken tot deze statistische sectoren die tot een woonkern behoren.

De indeling in statistische sectoren diende bij het N.I.S. immers als basis voor een groepering van geografische eenheden tot woonkernen of morfologische agglomeraties (1), waarbij de beschouwde entiteiten hoofdzakelijk begrensd werden vanuit een morfologisch standpunt : er werd een onderscheid gemaakt tussen woonzones met 'aaneengesloten' en 'verspreide' bewoning, die onafhankelijk zijn van de gemeentegrenzen. Op basis van deze indeling konden wij dan ook de voor ons onderzoeksdoel belangrijke sectoren selecteren.

Daar ons onderzoek -het opsporen van kansarme buurten- gebeurt in functie van een planning en programmatie op het terrein van het buurtwerk in kansarme situaties, en voor de oprichting van

(1) Zie bijlage I.

een dergelijke buurtwerkinstelling meestal de minimum-norm van 2.000 buurtbewoners vooropgesteld wordt (1), hebben wij de onderzoekspopulatie nog verder beperkt tot deze statistische sectoren die tot een woonkern behoren van minstens 1.000 inwoners.

De analyse had betrekking op de resultaten van de volks- en woningtelling van 31 december 1970; meer recentere gegevens waren niet beschikbaar. Het onderzoeksdomein kan intussen wel wat wijzigingen ondergaan hebben, denken wij b.v. maar aan de afbraak van de Noordwijk te Brussel. In de tweede onderzoeksfase werden hier dan ook de nodige correcties aangebracht.

1.2.1.3. Onderzoekstechniek

Om de statistische sectoren te onderzoeken op de aanwezigheid van de door ons geselecteerde indicatoren werd het procédé van de cluster-analyse toegepast. Met dit procédé kan een verzameling eenheden zodanig gegroepeerd worden dat men uiteindelijk een aantal types kan onderscheiden waarvan de samenstellende eenheden gelijkaardige karakteristieken vertonen. Toegepast op ons onderzoeksdoel betekent dit concreet dat een verzameling statistische sectoren aan de hand van de 6 geselecteerde indicatoren ingedeeld worden in een aantal types zodanig dat

- elk van deze types zo homogeen mogelijk is m.b.t. ieder van de 6 indicatoren (m.a.w. zo gelijkaardig mogelijke statistische sectoren groepeerd);
- deze types onderling zo heterogeen mogelijk zijn m.b.t. deze 6 indicatoren.

Voor het uitvoeren van deze cluster-analyse werd beroep gedaan op de Belgian Archives for the Social Sciences (B.A.S.S.). Op het terrein van de cluster-analyse bestaan diverse procédés. Het hier gebruikte procédé (methode der hiërarchische fusie van Ward, algoritme van Wishart) bestaat erin van een verzameling n -eenheden alle mogelijke groepen n , $n-1$, $n-2$,... te vormen tot men één enkele groep bekomt die alle eenheden bevat, en dit zodanig dat het verlies aan informatie (weergegeven door een coëfficiënt) die door iedere fusie teweeggebracht wordt minimaal is (2). Aan de onderzoeker komt dan de verantwoordelijkheid toe te beslissen op welk ogenblik van de procedure hij een optimale oplossing bekomt, waarbij hij zich kan laten leiden door het toenemende verlies aan informatie na iedere fusie en de specifieke vereisten van zijn onderzoeksproject. Dit laatste betekende concreet in

ons geval dat wij dienden terug te grijpen naar dit ogenblik van de procedure waarop een voldoende groepering van de statistische sectoren bestond in types met een laag niveau wat betreft de opleidings-, arbeids- en woonsituatie.

Gezien het grote aantal statistische sectoren die onderzocht moesten worden en de computerverwerking ook haar grenzen heeft, dienden verschillende cluster-analyses te worden uitgevoerd. Hiervoor verkozen we telkens verzamelingen van statistische sectoren behorende tot eenzelfde morfologische agglomeratie (b.v. Antwerpen), arrondissement (b.v. Leuven) of tot meerdere arrondissementen samen (b.v. Ieper, Veurne en Diksmuide), naargelang het aantal statistische sectoren (behorende tot woonkernen van meer dan 1000 personen) dat ze bevatten. Voor het arrondissement Brussel-hoofdstad waren twee analyses noodzakelijk. De morfologische agglomeraties met meer dan 100.000 inwoners werden afzonderlijk onderzocht. Statistische sectoren die behoorden tot een woonkern waarvan het centrum in een ander arrondissement lag werden in de analyse van dit laatste arrondissement betrokken (uitgenomen wat het arrondissement Brussel-Hoofdstad betreft, gezien het bijzonder statuut van dit gebied). Statistische sectoren met geen (b.v. parken, industrieterreinen,...) of minder dan 100 inwoners werden niet in de analyses opgenomen.

1.2.1.4. Besluit

Deze ordening van het onderzoeksdomein in functie van ons onderzoeksdoel liet ons toe de tweede fase van het onderzoek, nl. de raadpleging van bevoorrechte getuigen, meer gericht te laten verlopen.

1.2.2. Kwalitatieve benadering

In deze tweede onderzoeksfase werden een aantal bevoorrechte getuigen geraadpleegd i.v.m. de aanwezigheid, de situatie en de afbakening van kansarme territoria. De methode van de bevoorrechte getuigen bestaat erin informatie in te winnen bij personen die een bijzondere kennis (vooral van praktische aard) hebben van het onderzochte probleem. Bij deze bevraging werden de resultaten van de eerste onderzoeksfase als richtsnoer gebruikt.

(1) M. ELOY, "Het buurtwerk in Vlaanderen nader bekeken". In *Buurtopbouw*, 1, (1976), 3, p. 3.

(2) J. BONMARIAGE, *Pour une analyse descriptive en sociologie*, Louvain-La-Neuve, 1975, p. 27-77.

1.2.2.1. Raadpleging van bevoorrechte getuigen op macro-vlak

Voorerst werden bevoorrechte getuigen geraadpleegd op het niveau van de provincie, streek of grootstedelijke agglomeratie. Men werd de vraag gesteld welke territoria zij in het betreffende gebied als mogelijk 'kansarm' beschouwden. Hierbij werd vooral uitgegaan van de resultaten van de vorige onderzoeksfase. Bijzondere aandacht werd immers besteed aan die statistische sectoren die op de zes indicatoren scores behaalden die boven het gemiddelde van het arrondissement (of agglomeratie) lagen, m.a.w. die achtergesteld bleken te zijn wat betreft de opleidings-, arbeids- en woonsituatie van de bevolking. Voor zover deze statistische sectoren een territorium vormden met een 2.000-tal inwoners werden ze in kaart gebracht en voorgelegd aan deze bevoorrechte getuigen. Deze raadpleging was echter niet beperkt tot de resultaten van de eerste onderzoeksfase. Aan deze bevoorrechte getuigen werd ook de gelegenheid geboden om territoria, die niet uit de resultaten van de cluster-analyse te voorschijn kwamen, als mogelijk 'kansarm' in het verder onderzoek in te voeren.

1.2.2.2. Raadpleging van bevoorrechte getuigen op meso- en micro-vlak.

Vervolgens werden bevoorrechte getuigen geraadpleegd op het niveau van het stadsdeel, de wijk of de buurt. De bedoeling was een beeld te verkrijgen van een welbepaald territorium (bestaande uit één of meer statistische sectoren) dat door de bevoorrechte getuigen die op macro-vlak geraadpleegd werden als 'mogelijk kansarm' werd beschouwd. De bevoorrechte getuigen werden gekozen op basis van hun kennis van het te onderzoeken territorium. Hierbij werden vooral bevoorrechte getuigen uit de volgende sectoren geïdënteerd :

a) Sociaal dienstbetoon

- O.C.M.W. : de maatschappelijk werker van het O.C.M.W. met het te onderzoeken territorium als werkgebied of het hoofd van de dienst maatschappelijk werk, of de secretaris van het huidige O.C.M.W., of de gewezen secretaris van de vroegere C.O.O. van de deelgemeente waar het te onderzoeken territorium ligt.
- buurtwerk-instellingen in het te onderzoeken territorium;

- b) Ziekte en gezondheid : huisartsen werkzaam in het te onderzoeken territorium;
- c) Onderwijs : schooldirecties of leerkrachten in de directe omgeving van het territorium.
- d) Pastoraal : pastoor of medepastoor van de parochie;
- e) Verenigingsleven : de voorzitter van het wijkcomité;
- f) Overheid : burgemeester, schepenen van sociale zaken, gemeentesecretaris.

Minstens twee bevoorrechte getuigen werden per territorium geraadpleegd. Dit gebeurde aan de hand van een gestructureerde vragenlijst (1), waarbij de nodige ruimte werd gelaten aan de eigen inbreng van de respondent. Men werden vragen gesteld i.v.m. hun visie op het territorium en zijn bevolking, de problematiek van het territorium, de houding van de bevolking t.o.v. deze problemen, de aanwezigheid van verenigingsleven en voorzieningen, en de afbakening van het kansarm territorium. Voor het afnemen van deze gestructureerde interviews werden een 30-tal interviewers ingeschakeld, allen afgestudeerden in de sociale wetenschappen of in het maatschappelijk werk. Dit laatste had als belangrijk voordeel dat zij reeds op de hoogte waren van de techniek van het interviewen terwijl het buurtwerk hen ook niet onbekend was. Deze interviewers werden door de onderzoeker duidelijk gemaakt wat de bedoeling was van het onderzoek, welke categorieën personen vooral als bevoorrechte getuige geïdënteerd werden, en hoe het interview moest worden afgenomen. Men werd ook gevraagd een kleine verkenningsstocht te maken door het betrokken gebied, en deze indrukken samen met de resultaten van de interviews te verwerken in een syntheseverslag per onderzocht territorium. Tenslotte werd de op deze wijze verzamelde informatie door de onderzoeker verwerkt.

1.2.2.3. Besluit

Deze tweede onderzoeksfase, de bevraging van bevoorrechte getuigen op macro-, meso- en micro-vlak, liet ons toe een aantal kansarme territoria aan te duiden, te beschrijven en af te bakenen.

(1) Zie bijlage II.

2. Resultaten van het onderzoek

Vooreerst worden de resultaten van de clusteranalyse vermeld en besproken. Vervolgens wordt een overzicht gegeven van de bevoorrechte getuigen die op de verschillende niveaus geraadpleegd werden, en de territoria die als kansarm werden weerhouden.

2.1. Resultaten van de kwantitatieve benadering.

In deze eerste onderzoeksfase werden statistische sectoren van gemeenten behorende tot een woonkern van minstens 1.000 inwoners onderzocht op de aanwezigheid van 6 indicaties voor drie terreinen van achterstelling (opleiding, arbeid en wonen), dit door middel van het procédé van de cluster-analyse.

2.1.1. Inleiding

De resultaten van de cluster-analyses worden vermeld per arrondissement, uitgezonderd voor de arrondissementen Antwerpen, Gent en Brugge waar telkens twee cluster-analyses werden uitgevoerd, nl. één van de morfologische agglomeratie en één van de rest van het arrondissement. Van het arrondissement Brussel-Hoofdstad waren twee cluster-analyses noodzakelijk, dit wegens het grote aantal statistische sectoren die moesten worden onderzocht.

Per analyse worden telkens de statistische sectoren vermeld die behoren tot clusters waarvan de gemiddelde waarden op de meeste der 6 indicatoren boven de gemiddelde waarden van het in de analyse betrokken landsgedeelte lagen (m.a.w. die achtergesteld blijken te zijn wat betreft de opleidings-, arbeids- en woonsituatie van de bevolking). Achtereenvolgens worden de gemeente, de code en de benaming van de sector, het inwonertal en het cluster waartoe de sector behoort, aangeduid. Na elke opsomming van de resultaten van een bepaalde analyse is een tabel opgenomen met de gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van het betrokken landsgedeelte.

Nemen we bijvoorbeeld tabel I met de resultaten van de clusteranalyse van de morfologische agglomeratie Antwerpen. Deze agglomeratie telt 231 statistische sectoren die behoren tot een woonkern van minstens 1.000 inwoners. Door middel van een clusteranalyse werden deze statistische sectoren naargelang hun scores op de 6 indicatoren gegroepeerd tot 8 types of clusters; dit aantal bleek de optimale verdeling te zijn rekening houdend enerzijds met het verlies aan informatie dat na iedere verdere fusie steeds toeneemt en anderzijds met de vereisten van het onderzoeksproject, nl. een voldoende groepering der statistische sectoren te verkrijgen in types die achtergesteld zijn wat betreft de opleidings-, arbeids- en woonsituatie. De gemiddelde waarden op de meeste der 6 indicatoren van clusters A, B en C (124 statistische sectoren) liggen boven de gemiddelde waarden van de 231 statistische sectoren van de agglomeratie. De statistische sectoren die behoren tot deze clusters met een laag niveau wat betreft de opleidings-, arbeids- en woonsituatie worden opgesomd. Zo treffen we als eerste sector op deze lijst de kern van Antwerpen aan met als sectorcode 00 en als omschrijving: Kern - Oude Stad (Spaanse Wallen). Deze sector telde 2.747 inwoners bij de volkstelling in 1970. Bij de clusteranalyse werd hij ingedeeld bij cluster B, d.w.z. bij het type dat na cluster A het meest achtergesteld is

wat betreft de opleidings-, arbeids- en woonsituatie van de bevolking. Tijdens het verder onderzoek d.m.v. bevoorrechte getuigen werd dan ook bijzondere aandacht besteed aan deze sector en aan de andere sectoren van de clusters A, B en C.

In bijlage III zijn kaarten der statistische sectoren van gemeenten opgenomen waarop deze statistische sectoren die achtergesteld zijn wat betreft de opleidings-, arbeids- en woonsituatie van de bevolking aangeduid zijn.

2.1.2. Resultaten van de cluster-analyses

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
Morfologische agglomeratie Antwerpen		
ANTWERPEN		
00 Kern - Oude Stad (Spaanse Wallen)	2747	B
01 Klapdorp - Brouwersvliet (Spaanse Wallen)	2140	B
03 Hoogstraat (Spaanse Wallen)	2131	B
04 Oudaan (Spaanse Wallen)	1618	B
05 Gevangenis (Spaanse Wallen)	2136	B
06 St-Andries (Spaanse Wallen)	3514	B
07 St-Michielskaai (Spaanse Wallen)	2299	A
11 Kipdorp - St-Jacobs (Spaanse Wallen)	2476	B
13 Stadswaag - Begijnhof (Spaanse Wallen)	2491	B
16 Hessenhuis (Spaanse Wallen)	1684	B
17 Willemdok (Spaanse Wallen)	611	A
22 De Conincplein-Zuid (Stationswijk)	1799	B
27 Provinciestraat (Stationswijk)	4602	B
27 Dambruggestraat-Noord (Stationswijk)	3012	B
34 Dageraadplaats - Ooststation (Oostwijk)	6877	B
36 Stappaerts - Krijgshospitaal (Oostwijk)	3193	B
40 St-Amandus (Noordwijk)	3704	B
41 Stuivenberg-West (Noordwijk)	4960	A
42 De Zavel (Noordwijk)	3515	B
43 St-Jansplein - Trapstraat (Noordwijk)	4643	A
44 Stuivenbergplein (Noordwijk)	3024	A
45 Stuivenbergziekenhuis (Noordwijk)	2865	B
46 Potgieterstraat (Noordwijk)	1945	B
47 St-Willibrordus (Noordwijk)	2932	B
48 Duboisstraat (Noordwijk)	1889	A
50 Bell (Zuidwijk)	6832	B
52 Lange Elzenstraat (Zuidwijk)	5685	C
53 Troonplaats (Zuidwijk)	3127	B
54 Museumwijk (Zuidwijk)	9093	B
57 Zuiderdokken (Zuidwijk)	3476	A
60 Kiel-Centrum	2114	C
61 Boomsessteenweg - Beerschot (Kiel)	5234	B
62 Beerschot-Stadion (Kiel)	2288	A
66 Maurits Sabbelaan (Kiel)	3611	C
73 St-Anna (Linkeroever)	246	C
82 IJzerlaan (Dam - Schijnpoort)	1019	A
83 Slachthuiswijk (Dam - Schijnpoort)	3698	A
84 Dam (Dam - Schijnpoort)	655	A
85 't Eilandje	2909	A
89 Dam - Lobroekdok (Schijnpoort)	288	A

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster	Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
BERCHEM			HOBOKEN		
00 Op ten Bergh	3952	B	00 Centrum	2000	B
01 Posthof	2917	B	01 Kloosterstraat	2011	B
02 Hofveld	1396	B	03 Kapelstraat	1517	B
03 Stuivenberg	3559	B	04 Sportpark Bell	597	A
05 Turkeyen	2733	B	05 Leopoldlei	3079	C
21 Vosstraete	2904	B	06 Lichtenberg	2328	B
22 Groenenhoek	2984	B	10 Zwaantjes	4359	A
24 Tuinwijk	901	A	11 Portugesehof	2813	C
30 Zurenberg	3013	B	12 Weerstandlaan	1449	A
39 Oostkwartier	92	A	13 Heide	2590	A
BOECHOUT			19 Begraafplaats	129	C
00 Centrum	1341	B	21 Stuivenberg	1516	A
01 Hoverenveld	648	B	30 Moretusburg	2702	A
03 Lange Kroon	951	C	HOVE		
04 Molenveld	642	B	00 Centrum	2449	C
BORGERHOUT			MERKSEM		
00 Gemeentehuis	4628	B	00 Oud Merksem	5055	A
01 Fonteinstraat	3903	B	01 Centrum	3528	B
02 Den Bleekhof	3410	A	02 Laatos	1580	B
03 Kroonstraat West	3004	B	04 Kluizevelden	2991	C
04 Het Laar	3714	B	08 Merksem-dokken	453	A
05 Kattenberg	2523	B	10 Oude Bareel	4104	C
06 St-Anna	4619	A	12 Kroonwijk	5377	C
07 De Peperbus	4474	A	13 Melgesdreef	2340	C
14 Laboratorium	3159	C	14 Tuinwijk	2777	C
BORSBEEK			49 Sportpaleis	96	B
00 Centrum	1298	C	MORTSEL		
01 Vogelzang	978	B	03 Vredebaan	219	B
02 Achterrot	419	B	04 Heirbaan	516	B
03 Van Putlei	2040	C	20 Luithagen	4142	C
DEURNE			SCHOTEN		
00 Gemeentehuis	889	C	20 Deuzeld	4216	C
01 Plankenberg	2778	B	21 Withof	945	B
03 Gallifort	4249	C	22 Winkelstap	656	B
04 Kreglinger	2256	C	28 Albertkanaal-Noord	343	A
06 Schotensteenweg	3536	C	69 Albertkanaal-Zuid	137	A
10 Kronenburg	5760	A	WILRIJK		
12 Conforta	4235	A	01 Yperman - Steytelinck	2811	C
13 Ten Eekhove	6521	B	02 Oversnes - Duivelshoek	3182	C
30 't Mestputteke	2013	B	03 Koornbloem	2058	B
31 Driekoningen	3932	C	09 Slijkhoeck - Fort 6	219	B
34 Muggenberg	1862	B	21 De Bruynlaan-Zuid	4896	C
36 Boterlaar - Silsburg	2089	B	22 De Bruynlaan-Noord	966	B
41 Drakenhof	1608	C	60 Dooy Slooy	342	B
43 Eksterlaar	1612	C	WOMMELGEM		
49 Vliegenveld	203	C	10 Kandonklaar	2136	C
EDEGEM					
00 Centrum	2709	C			
04 Boerenleger	830	C			

Tabel 1: Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van de morfologische agglomeratie Antwerpen. (1)

Cluster	Aantal sectoren	indicator 1	indicator 2	indicator 3	indicator 4	indicator 5	indicator 6
A	31	95.33	81.13	60.98	2.20	75.07	88.04
B	60	90.40	72.16	46.52	3.05	65.05	79.87
C	33	91.14	67.46	45.76	1.16	63.63	76.54
D	24	85.83	58.72	38.03	1.55	51.99	64.94
E	33	91.11	56.85	33.77	0.97	48.54	41.17
F	14	81.99	66.75	25.25	3.20	35.72	47.48
G	30	80.82	46.03	19.13	1.47	29.78	29.66
H	6	66.98	31.13	10.35	0.61	12.13	17.12
Totaal	231	88.43	64.32	39.86	1.95	54.74	63.30

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster	Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
Arrondissement Antwerpen (uitgezonderd de morfologische agglomeratie Antwerpen)			HEMIKSEM		
AARTSELAAR			02 Centrum	3140	B
00 Centrum	1879	D	10 St-Bernard - Heuvelstraat	2381	B
			11 Kerkeneinde	1463	B
ANTWERPEN			HOEVENEN		
90 Zandvliet - Kern (5e district)	2131	B	00 Centrum	2335	B
91 Stalshoek (Zandvliet - 5e district)	1323	B			
95 Viswater (Berendrecht - 4e district)	1235	D	KALMTHOUT		
BOOM			12 De Ster	469	B
01 Advokaatstraat	2521	D	40 Nieuwmoer	1520	D
02 De Hoek	799	C	KAPELLEN		
04 Noeveren	1732	A	03 Hoevense baan	2723	B
10 Bosstraat	1142	A	10 Putte	1467	B
20 Bareel-Park	1246	B	11 Ertbrand	258	B
22 Gebo	776	C	KONTICH		
30 Centrum-Noord	2310	D	10 Boonwit	771	B
BRASSCHAAT			11 Pierstraat	591	B
10 Middelkaart	1332	D	LINT		
BRECHT			01 Nieuw kwartier	775	B
03 Pappos	121	D	LOENHOUT		
20 Het Veen	374	C	00 Centrum	1341	D
BURCHT			NIEL		
01 Krabbenhoek	1726	B	00 Centrum	3893	D
02 Kruibeekesteenweg	1810	B	01 Dorp-Oost	2053	B
EKEREN			02 Dorp-West	1299	B
02 Schoonbroek	1725	B	03 Nielse maten	885	C
20 Hoekakker	1255	D	10 Hellegat - Steenbakkerijen	1459	A
HALLE					
00 Centrum	681	D			

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster	Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
OELEGEM			STABROEK		
00 Centrum	1482	B	01 Lassenhof - Hoogeind	192	C
01 Schranshoeve	266	B	20 Galgeveld - Waterstraat	669	B
02 Everhoek	318	B	TERHAGEN		
OOSTMALLE			00 Kern	1134	A
01 Vogelzang - Moleneinde	454	B	01 1 Mei-Buurt	878	B
03 St-Lenaartsebaan - De Daad	327	D	WESTMALLE		
04 Hoogstraatsebaan - Kwaadeinde	665	B	01 Dorpskom-Oost	1179	B
RUMST			03 Rusthuis Zusters	724	B
00 Centrum	1425	C	WIJNEGEM		
01 Kleine Landeigendom - Eiken	661	C	00 Centrum-Noord	2963	B
SCHELLE			10 Stokerij	109	B
00 Dorp	2470	D	WOMMELGEM		
01 H.Familie	1792	D	02 Sportcentrum - St-Damiaanstraat	1009	B
02 Scherpenstein	1146	B	WUUSTWEZEL		
03 Laarhoek	351	B	03 Molenbergen	428	B
SCHOTEN			10 Gooreind - Kern	2350	B
01 Centrum-Zuid	1291	B	11 Oud Gooreind	142	C
04 Heikant	2173	B	ZANDHOVEN		
10 Donk	3060	B	00 Centrum	1313	D
41 Sas 6	114	D	01 Schaliënhoef	483	D
SINT-JOB-IN-'t-GOOR			02 Uitbreiding-Zuid	348	B
00 Centrum	366	D	ZWIJNDRECHT		
01 Leeuwerik	1200	B	05 Molenstraat	487	B
02 Zand	655	D	07 Heide	1635	B
03 Dorp-Noord	995	D			
SINT-LENAARTS					
02 Heiken	269	D			

Tabel II: Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van het arrondissement Antwerpen (uitgezonderd de morfologische agglomeratie Antwerpen)

Cluster	aantal sectoren	indicator 1	indicator 2	indicator 3	indicator 4	indicator 5	indicator 6
A	4	94.15	86.41	76.11	10.11	89.63	95.79
B	42	95.24	76.95	65.43	2.40	77.99	82.36
C	8	93.67	74.53	56.72	8.13	70.82	80.04
D	21	94.50	73.89	53.95	4.13	67.27	80.73
E	69	91.49	68.81	52.70	1.69	67.17	77.37
F	19	94.00	62.34	43.13	0.86	54.44	57.78
G	15	88.08	61.84	41.92	2.09	55.64	68.66
H	14	90.52	50.87	32.15	0.84	42.60	43.21
I	18	82.46	52.98	29.49	1.96	39.06	51.30
J	10	77.87	34.99	13.87	1.78	17.53	21.43
Totaal	220	91.18	66.37	49.29	2.37	61.78	69.94

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster	Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
Arrondissement Mechelen			KESSEL		
BEERZEL			00 Centrum	2037	A
00 Centrum	1789	B	10 Station	1154	A
01 Koestaart	681	A	KONINGSHOOIKT		
02 Dries	1390	A	00 Kern	1323	C
BERLAAR			LIER		
00 Centrum	3770	C	04 Waversesteeweg	999	A
20 Heikant	1217	A	40 Lisp	2325	C
30 Molenhoek - Kern	1676	A	41 Dries	798	A
BEVEL			MARIEKERKE		
00 Kern	1023	A	00 Centrum	1232	B
BLAASVELD			MECHELEN		
01 Station	1238	C	04 Heembeend - Stassartstraat	1993	B
BOOISCHOT			43 Schonenberg	377	B
00 Centrum	1632	C	48 Industriepark-Zuid	130	B
BORNEM			52 Abeelstraat	2049	C
00 Centrum	5360	C	59 Jubellaan	139	C
01 Houtenmolen	956	A	61 Oud-oefenplein	2245	C
02 Grote Molenheide (Sint-Bernardus-abdij)	1992	C	64 Otterbeek	1488	C
DUFFEL			MUIZEN		
01 Centrum-Oost	3185	A	01 Sociale woningen	209	B
04 Veleplas	1872	C	NIJLEN		
HALLAAR			01 Dorsel	1869	A
00 Kern	1032	C	02 Boshoeek	899	C
HEIST-OP-DEN-BERG			03 Lillo - Goorkant	2742	A
01 Stationstraat	875	C	04 Tuinwijk	2451	A
HINGENE			05 Achterbiest	886	A
00 Centrum	1342	A	PUURS		
10 Wintham	1525	B	02 Keulendam	285	C
HOMBEEK			21 Luiardshoek	510	C
02 Het Heiken-Plein	603	C	RUISBROEK		
ITEGEM			00 Dorp	1052	A
00 Centrum	1270	C	10 Centrum	2117	C
01 Centrum-West	816	A	SCHRIEK		
10 Heesten-Kern	253	B	01 Nieuwe Wijk	422	A
			SINT-AMANDS		
			01 Hemelrijken	860	A
			02 Station	722	C
			03 Larendries	545	B
			SINT-KATELIJNE-WAVER		
			10 Pasbrug	2241	C

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster	Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
TISSELT			WILLEBROEK		
00 Centrum	1011	C	02 Steenweg op Heindonk	380	B
WALEM			03 Centrum-Oost	1120	A
00 Centrum	1640	C	05 Stad	2218	A
WIEKEVORST			06 Tuinwijk - De Brand	4346	C
00 Kern	1089	C	07 Appeldonkstraat	2106	C
01 Uitbreiding-Zuid	962	A	EMBLEM (arrondissement Antwerpen)		
			10 Het Alliers	1211	C

Tabel III : Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van het arrondissement Mechelen.

Cluster	Aantal sectoren	indicator 1	indicator 2	indicator 3	indicator 4	indicator 5	indicator 6
A	23	95.82	80.86	70.24	2.12	83.67	86.27
B	10	93.49	79.42	57.62	6.37	79.23	90.29
C	28	93.38	71.89	57.50	2.26	77.40	83.33
D	21	90.56	66.99	50.25	0.95	73.94	86.13
E	27	90.18	67.82	44.34	3.40	68.18	81.87
F	26	87.53	58.03	37.56	1.56	62.09	74.02
G	11	82.08	48.64	26.01	2.11	44.95	57.36
Totaal	146	90.88	68.14	50.11	2.41	71.14	80.79

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster	Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
Arrondissement Turnhout			DESSEL		
ARENDONK			01 Heide	1517	B
01 Wampenberg - Pleintje	1865	B	02 Witgoor	1832	B
02 Wippenberg - Asselbergen	491	B	03 Brasel	819	B
04 Broekkant	634	B	EINDHOUT		
05 Schotelven - Bergen	1427	C	00 Kern	1299	C
06 Heikant	1385	B	GEEL		
BALEN			90 St-Dymphna	1776	C
01 Rijsberg - Rijsbergdijk	1055	C	GIERLE		
04 Schoor	855	C	03 Centrum-Zuid	505	B
07 Centrum-Noordwest	908	C	GROBBENDONK		
10 Balen-Wezel	1492	B	01 Koolaarde	693	A
50 Hulsen - Kern	1184	B	02 Eisterlee - Kerkeveld	1468	A
51 Grees	240	B	10 Lindekens	715	C
BEERSE					
01 Kattespoel - Veld	915	B			
10 Den Hout	1046	B			

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
HERENTALS		
05 Wijkbergen	866	C
11 Watervoort	1119	C
HERENTHOUT		
00 Centrum	3716	C
01 Uilenberg - Heikant	881	A
02 Centrum-West	911	A
HERSELT		
03 Hogeweg - Dieperstraat	851	C
20 Blauwberg - Wezel	1017	C
HOUTVENNE		
00 Kern	1212	C
HULSHOUT		
00 Kern	2616	A
01 Eindeken - Moerberg	1013	A
LICHTAART		
01 Molenstraat	678	C
LILLE		
02 Beek	475	B
03 Heiend	430	B
MEERHOUT		
02 Rooimaard - Halfweg	1175	B
04 Meiberg	930	C
MERKSPLAS		
02 Molenzijde	380	C
MOL		
71 Stokt	554	C
NOORDERWIJK		
10 Zandkapel	489	B
OEVEL		
00 Centrum - Moleneinde	1360	B
01 Heiende	475	B
OLEN		
00 Centrum	2105	B
12 Buul	655	C

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
OUD-TURNHOUT		
21 Werkendam - Stwg Ravels - Kultjesstraat	943	C
POEDERLEE		
00 Kern	900	C
POPPEL		
01 Tilburgseweg	263	C
RAMSEL		
02 Ramsel-West	717	C
RAVELS		
01 Giïseinde	264	B
02 Ravels	810	B
RIJKEVORSEL		
10 St-Jozef	1470	B
TURNHOUT		
01 Melkbroek	2622	C
06 De Veldekens	3850	C
VEERLE		
01 Kasteel - Vossenbergh	727	B
02 Wijngaardsb. - Haanven - Geelsebaan	781	C
VORSELAAR		
00 Centrum	2770	C
02 Nieuwstraat	441	A
03 Moleneinde - Klissenhoek	961	A
VORST		
00 Centrum	1415	C
01 Beustereinde	837	C
VOSSELAAR		
10 Heieinde	965	A
WESTERLO		
10 Heultje	1177	C
20 Voortkapel	1306	A
ZOERLE-PARWIJS		
00 Zoerle-Parwijs	1532	C
PULLE (Arrondissement Antwerpen)		
01 Zandheide	270	C

Tabel IV : Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van het arrondissement Turnhout

Cluster	Aantal sectoren	indicator 1	indicator 2	indicator 3	indicator 4	indicator 5	indicator 6
A	10	97.18	87.42	77.13	5.52	86.27	86.50
B	24	95.30	79.05	72.86	1.62	84.15	86.22
C	31	92.94	75.01	64.09	3.38	80.69	84.56
D	5	89.87	74.69	53.58	6.02	70.70	81.96
E	25	94.18	68.33	61.61	1.85	80.01	76.63
F	36	92.60	71.29	52.97	1.56	68.99	81.09
G	19	88.52	59.73	51.40	2.12	70.86	70.97
H	13	82.63	54.95	30.58	2.35	56.65	66.76
I	3	88.79	41.19	28.49	0.32	51.47	21.48
Totaal	166	92.17	70.59	58.32	2.43	75.05	78.80

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster	Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
Arrondissement Brussel-Hoofdstad (West)			SINT-AGHATHA-BERCHEM		
ANDERLECHT			07 Hogenbos	1230	F
00 Verzet	2852	B	11 Moderne Wijk	838	F
01 Kleinmolen	4573	D	29 Station	366	E
02 Wayez	842	F	VORST		
03 Rauter	2902	B	00 Centrum Sint-Denijs	2942	D
04 Veeweide	4063	G	01 Pastoor Arswijk	1399	D
05 Linde	3042	F	03 Vorstse haard - Familie	1452	C
06 Porselein	1221	G	04 Vorstse haard - Madelon	1011	C
07 Miniemen (Erasmus)	2088	D	05 Neerstalle	713	E
09 Birmingham	377	C	06 Katanga	586	C
10 Dauw-Oost	2792	A	10 Monte Carlo	3103	E
11 Dauw-West	693	B	30 Zennevalei - Industrie	499	C
12 Slachthuis	801	B	40 Luttrebrug	2188	B
20 Raadsbuurt	4511	B	41 Luttrebrug-West	584	B
21 Brogniez-Noord	2905	B	50 Beranger	3335	F
22 Brogniez-Zuid	1291	G	52 Van Volxem - Klein Industrie	399	F
23 Raadsbuurt-Zuid	1444	B	60 Sint-Antonius-Noord	4429	B
24 Herziening-Zuid	1848	B	61 Sint-Antonius Canada	5192	D
25 Herziening-Noord	3353	B	71 Alsembergsesteenweg	1068	F
26 Albert I-buurt	2085	B	GANSHOREN		
27 Albert I-buurt - Flatgebouwen	1023	G	00 Centrum	860	G
28 Klein Eiland - Rechteroever	265	C	09 De Mesmaeker	121	B
30 Bizet	2349	D	31 Toussaint	358	G
31 Bergensesteenweg - Sint-Lukas	723	E	JETTE		
33 Rad - Walcourt	1335	B	03 Spiegel	3320	F
34 Rad - Tuinwijk	2994	C	05 Albert-wijk	4628	F
35 Ceria - Woonzone	1197	D	10 Oude Afspanning	1711	E
44 Sportstadion (Gemeentelijk)	2787	F	12 Heilig-Hart	2427	F
45 Lenniksebaan	2242	D	KOEKELBERG		
70 Goede Lucht - Kern	374	C	00 Vanhuffel	1968	B
71 Goede Lucht - Tuinwijk	2236	B	01 Sint-Anna	3238	B
81 Broek	522	G	02 Jacquetstraat	1972	D
82 Moortebeek - Shakespeare	1781	F	30 Boogschutters - Fourez	2228	D
83 Peterbos	1214	E			
90 Scheutkapel	1330	E			
91 Scheut-Oost	3125	D			
92 Jakob Smits	3511	F			
93 Boompark	2870	D			
95 Willemyns	2130	F			
97 Ossegem	2493	D			

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster	Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
SINT-JANS-MOLENBEEK			SINT-GILLIS		
00 Centrum	2027	B	00 Centrum	4232	D
01 Kanaal	1887	B	05 Villalaan	2996	D
02 Brunfautwijk	754	B	06 Barrière	2124	D
03 Ransfort	1794	A	10 Voorplein	2940	D
04 Zwarte Vijvers	6445	B	11 Parmastraat	2633	D
05 Sint-Jozef	1392	A	12 Cricxstraat	4636	B
06 Piers	3162	B	13 Dethystraat	2760	B
07 Lavallée	1927	B	15 Stenen Kruisstraat	3767	F
10 Hertogin van Brabant	1964	B	20 Zuid - Fonsmylaan	5475	B
11 Industrie	1487	B	21 Hallepoort - Bethlehemplein	4283	B
12 Birmingham-Zuid	896	C	22 Regieën	4430	B
13 Birmingham-Noord	1030	C	23 Koningstaan	1372	B
14 Molenbeek-West-Station	3012	B	24 Frankrijkstraat	654	G
20 Baeck	924	D			
21 Marie-José Blokken	1307	G			
25 Beekkant	656	F			
26 Machtens-Noord	455	G			
54 Delhaize	2224	D			
55 Daring	292	G			
60 Lakenveld	3828	D			
61 Ulens	3527	B			
62 Bevrijders	4238	D			
63 Dubrucq-Noord	1854	D			
			UKKEL		
			64 Verrewinkel	2232	E
			65 Aisemberg-Zuid	820	E
			72 Melkriek	841	E

Tabel V : Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van het arrondissement Brussel-hoofdstad (West).

Cluster	aantal sectoren	indicator 1	indicator 2	indicator 3	indicator 4	indicator 5	indicator 6
A	3	97.23	91.04	69.45	5.66	83.68	93.44
B	34	94.34	84.01	60.04	2.99	75.46	91.39
C	10	92.81	80.92	51.84	0.67	65.65	83.52
D	23	91.22	76.20	43.56	2.24	63.78	82.58
E	10	91.24	69.03	38.47	0.91	57.70	62.35
F	16	86.92	70.08	35.48	1.90	56.39	77.74
G	11	90.27	70.17	31.84	3.75	50.29	60.05
H	29	85.81	62.89	26.76	1.83	47.95	63.62
I	24	86.26	55.46	20.27	1.17	38.14	39.35
J	17	75.26	55.45	18.70	1.81	37.09	50.30
K	19	69.48	42.98	14.64	1.89	28.41	37.90
L	17	81.64	47.89	9.54	1.06	19.92	11.52
M	1	79.07	1.40	20.00	0.00	0.00	0.00
Totaal Brussel West	214	86.21	65.44	33.24	1.98	50.41	61.74
Totaal Brussel	507	84.14	62.76	29.51	2.04	50.28	60.58

Sectorcode en omschrijving Bevolking Cluster

Arrondissement Brussel-hoofdstad (Oost)

OUDERGEM

01 Sint-Anna 785 D
30 Triomflaan 1200 D

BRUSSEL

00 Grote Markt 2114 D
01 Oud Korenhuis 427 E
02 Sint-Franciscus Xaverius 1784 A
03 Bijstand - Zuidpaleis 1850 C
04 Kapellekerk 916 A
05 Blaesstraat - Centrum 2021 A
06 Blaesstraat - Zuid 4839 A
07 Sint-Thomas (Instituut) 1276 A
13 Kleine Zavel 1346 E
14 Grote Zavel 2823 A
15 Jacobsplein 289 D
16 Justitiepaleis - St. Pieters hospitaal 2364 A
20 Beurs-Noordwest 2548 A
21 Anneesensplein 5957 A
22 Zennestraat 3167 A
23 Nieuwe Graanmarkt 3633 A
24 Varkensmarkt 3636 A
25 Begijnhofplein 2125 C
26 E. Jacqueminaan-West 1229 A
27 Handelskaai 3534 C
34 Munt 1306 D
35 Ad. Maxlaan 893 A
36 Congres - Station 1007 D
42 Maris-Louisesquare 4206 D
43 Ambiorixsquare-Noord 6119 D
44 Ambiorixsquare-Zuid 3652 E
47 Trevierenstraat 661 D
48 Leopoldpark 936 D
52 Louizalaan-Noordwest 1665 E
60 Sint-Rochus voorplein 1018 A
61 Antwerpsesteenweg-Zuid 2145 A
62 Antwerpsesteenweg-Noord 3414 A
64 Masuiplein-Noord 637 B
65 Sint-Elisabeth 2288 C
67 Haren-Zuidwest 818 C
68 Fabriekskaai - L. Monnoyerkaai 142 B
69 Vormingsstation 122 B
70 Maria-Christinastraat 4380 D
71 Onze-Lieve-Vrouwvoorplein 2452 C
72 Roodhuisplein-Zuid 3596 B
73 Em. Bockstaellaan-Zuid 2406 B
74 Delvastraat 6420 C
75 Prins Leopoldsquare 4489 D
76 Heilig-Hart 4635 E
79 Turn en Taxi 102 C
90 Neder-over-Heembeek 3630 D
91 Oorlogskruisenlaan 1786 D
95 Marly-Noord 246 C

ETTERBEEK

00 Gemeentehuis 4175 E
02 Koningsveldstraat 3357 D
03 Maria Onbevlekt 5705 C
13 De Jacht 1533 E

Sectorcode en omschrijving Bevolking Cluster

EVERE

00 Oud Evere 4139 C

ELSENE

00 Centrum 2203 E
01 Blyckaerts 2060 D
02 Museum 3468 C
05 Sint-Bonifaces 2041 E
06 Londenplein 3361 D
10 Flageyplein 2163 E
11 Brouwerij 6650 E
14 Maalbeek 3403 A
34 Gemeentelijk Stadion 664 B

SINT-JOOST-TEN-NODE

00 Sint-Joost plein 2632 D
02 Liefdadigheid 1207 E
04 Haachtsesteenweg 2730 E
05 Houwaert-Zuid 6048 C
06 Bossuet 3360 C
07 Steurs 987 E
10 Sint-Franciscus 2710 A
14 Weide 1410 A
30 Manhattan 963 A

SCHAARBEEK

00 Colignonplein 6023 C
02 Houffalizeplein 3408 B
03 Josaphatstraat - Kern 4950 C
04 L'Olivierstraat 4416 A
05 Koninklijke Sint-Mariastraat 3924 C
10 Station 5148 C
11 Zénobe Gramme 2735 D
13 Portaeisstraat 1921 C
20 Helmet 4229 C
21 Guido Gezellestraat 2163 C
22 Marbotin A.-straat 3370 D
23 M.H.I. 1776 E
24 Waelhemstraat 2401 E
30 Grote Bosstraat 3726 D
31 Titeca 2372 D
33 Posterij Museum 2534 E
40 Brabantstraat 2953 A
41 Vanderlindenstraat 2379 A
42 Vandeweyerstraat 4950 C
43 Noordstation 2831 A
44 Destouvellestraat 2795 A
45 Stephensonplein 1197 A
53 Daillyplein 2768 D

WATERMAAL-BOSVOORDE

00 Bosvoorde - Centrum 478 E
01 Bezemhoek-Noord 1427 B

SINT-LAMBRECHTS-WOLUWE

15 Lindeplein 778 B

Tabel IV : Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van het arrondissement Brussel-hoofdstad (Oost)

Cluster	Aantal sectoren	indicator 1	indicator 2	indicator 3	indicator 4	indicator 5	indicator 6
A	27	94.83	85.88	56.14	3.20	80.24	91.84
B	9	94.76	76.08	48.53	0.97	65.65	85.35
C	22	90.90	75.35	44.18	2.70	67.96	86.79
D	23	87.03	71.20	32.41	2.19	65.60	80.94
E	18	84.81	68.68	30.23	3.64	59.70	76.89
F	9	63.70	59.20	26.49	5.14	53.19	62.33
G	28	88.85	62.43	25.33	0.85	47.49	61.00
H	41	82.37	62.75	24.70	1.87	53.73	69.99
I	26	79.01	52.82	16.96	1.96	39.92	52.68
J	14	86.46	46.80	14.48	1.32	34.25	28.52
K	8	93.11	62.28	30.93	2.26	46.83	21.56
L	7	55.08	53.06	18.57	2.24	36.65	42.33
M	15	70.15	42.61	10.79	2.66	25.42	29.27
N	46	73.50	41.07	10.66	1.08	24.45	27.95
Totaal Brussel-Oost	293	82.63	60.81	26.79	2.09	49.50	59.74
Totaal Brussel	507	84.14	62.76	29.51	2.04	50.28	60.58

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster	Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
Arrondissement Halle-Vilvoorde			GRIMBERGEN		
ASSE			09 Veldkant - Weg op Lint	942	D
30 Terheide - Kern	1384	B	40 Borghat	938	C
40 Krokegem - Kern	1564	B	HALLE		
BUIZINGEN			11 Vogelweelde	799	B
00 Dorp	720	B	12 Oude Tuinwijk	701	D
01 Don Bosco	1896	D	20 Essenbeek - Kern	690	D
02 Tuinwijken	897	B	HEKELGEM		
04 Industriebuurt	118	A	00 Kern-Noord	2214	D
DIEGEM			HOFSTADE		
01 Centrum-Noord	1281	D	00 Kern	1514	D
02 Lo	929	B	HUIZINGEN		
DROGENBOS			00 Centrum	1812	D
03 Industrie	315	D	01 Neerdorp	431	D
ELEWIJT			HUMBEEK		
00 Kern	1132	D	01 Over de Vaart	518	D
EPPEGEM			KAPELLE-OP-DEN-BOS		
00 Dorp	976	D	01 Mechelseweg over de vaart	479	D
01 Molenbeek	393	D	04 Sociale woningen	235	C
ESSENE			KRAAINEM		
00 Kern	1015	D	03 Laag Kraainem - Kern	668	C

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster	Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
LEMBEEK			RUISBROEK		
00 Steenweg naar 's Gravenbrakel-Oost - Kern	1073	D	00 Centrum	3389	D
01 Steenweg naar 's Gravenbrakel-Oost - Kern	1763	B	02 Spoorweg-West	728	C
LIEDEKERKE			SINT-GENESIUS-RODE		
01 Opperstraat	3751	B	03 Wauterbos	1721	D
10 Stationbuurt	2104	B	10 De Hoek	905	D
LONDERZEEL			SINT-KATHARINA-LOMBEEK		
09 Spoorweg-Noord - Verspreide bewoning	1350	D	00 Centrum	1643	D
19 De Berg-Centrum	558	C	01 Meersstraat	625	D
LOT			SINT-PIETERS-LEEUV		
00 Blokbos	2086	D	10 Bosstraat	1303	B
01 Wolfshagen	698	D	11 Essenehoek	747	D
MACHELEN			SINT-PIETERS-LEEUV		
01 Centrum-Oost	1284	D	21 Negenmanneke-stwg op Bergen-Oost	1585	B
02 Blijde Inkomst	977	C	30 Zuun-West	2920	D
05 Industrie-sector	482	D	STEENOKKERZEEL		
06 Spoelberg	649	B	01 Wambeek	1271	D
07 De Heuve	167	C	10 Humelgem - Kern	736	C
MALDEREN			VILVOORDE		
01 Stationsstraat	656	D	02 Hanssenspark (Centrum)	1895	D
MELSBROEK			03 Broek (Centrum)	1053	D
00 Centrum	627	D	04 Slachthuisplein (Centrum)	3018	D
MERCHTEM			07 Far West - Duchéhof (Centrum)	839	C
10 Peizegem - Kern	1065	B	10 Perkse straat - Tuinbouwschool (Faubourg)	1745	D
MOLLEM			11 Mima (Faubourg)	514	B
00 Centrum	233	D	12 Schaarbeeklei (Centrum)	269	B
01 Vrijlegem	365	C	13 Bloemenwijk - St-Antonius (Faubourg)	670	C
02 Stationsstraat - Schermershoeck	652	D	20 Borcht - Steenweg Grimbergen (Kassei)	1731	D
OPWIJK			21 Schildersbuurt (Kassei)	2887	D
01 Centrum-West	1769	D	ZAVENTEM		
19 Kleie Spoorlijn-Oost	353	D	04 Keiberg	951	B
20 Droeshout - Kern	1082	D	06 Kerkhof	1043	D
21 Droeshout - Station	344	C	07 De Hoek	1146	D
PEUTI			11 Nieuwe Cité	1027	D
00 Kern	1785	D	12 Oude Cité	984	C
ROOSDAAL			13 Fazantenlaan - Sociale Woningen	164	C
19 Ledeborg	1708	D	ZELLIK		
			00 Centrum	959	D
			12 Kerremanshoek	396	D
			ZEMST		
			00 Centrum	1003	D

Tabel VII : Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van het arrondissement Halle-Vilvoorde

Cluster	aantal sectoren	indicator 1	indicator 2	indicator 3	indicator 4	indicator 5	indicator 6
A	1	100.00	89.36	77.55	9.52	62.22	93.33
B	16	93.38	77.50	57.74	2.84	76.17	86.03
C	14	96.67	77.89	58.90	0.46	78.71	79.60
D	51	92.11	70.75	50.17	1.39	70.29	81.97
E	25	90.74	65.06	37.75	2.89	60.37	74.64
F	47	89.23	64.26	35.51	1.13	59.00	68.58
G	43	84.77	55.17	26.07	1.28	43.56	52.59
H	14	88.17	44.68	18.69	1.30	31.50	18.08
I	24	74.86	42.37	13.38	1.17	23.18	29.56
Totaal	235	88.44	62.51	37.02	1.53	55.83	64.16

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster	Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
Arrondissement Leuven			DIEST		
AARSCHOT			00 Centrum	5570	D
01 Leuvense steenweg	2319	A	01 Halve Maan	1110	B
03 De Liter - Meetshove	882	A	DORMAAL		
10 Ourodenberg	1241	A	00 Kern	320	D
ATTENHOVEN			ERPS-KWERPS		
00 Kern	1242	B	10 Kwerps - Kern	602	B
19 Fabriek	351	A	EVERBERG		
AVERBODE			20 Kruisstraat - Kern	486	A
00 Kern	2172	A	GELRODE		
BEGIJNENDIJK			00 Kern	1103	A
00 Centrum	1313	A	HAKENDOVER		
01 's Sleuteltje - Plankenburg	793	A	00 Centrum	690	A
19 Bloemsche hoeve	634	A	HALLE-BOOIENHOVEN		
BEKKEVOORT			00 Centrum	925	D
00 Kern	1387	A	HEVER		
BERTEM			00 Centrum	452	C
01 Centrum-Oost	1214	A	HEVERLEE		
BOORTMEERBEEK			19 Kerkhof	202	A
01 De Berg	603	A	KESSEL-LO		
11 Haacht Station - Kern	736	A	02 Sportstadion	1395	D
BOST					
00 Centrum	496	A			
01 Spanuit	226	A			

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
KORTENBERG		
10 Achterenberg	448	A
KUMTICH		
00 Centrum	596	C
01 Station-Zuid	301	C
02 Groneshof - Keiberg	409	C
LAAR		
00 Kern	436	B
LANDEN		
00 Centrum	969	D
LEEFDAAL		
00 Centrum - Dorpstraat	743	C
01 Sinte-Verona	282	A
02 Centrum - Mezenstraat	657	C
LEUVEN		
03 Damiaanplein	611	E
08 Vaart	306	C
21 Lepelstraat	169	D
33 Brabançonnestraat	919	E
35 Vesalius	796	E
36 Van Even	998	E
53 Mannenstraat	1295	E
54 Noormannen	1558	E
MEERBEEK		
00 Kern	1153	A
MOLENSTEDE		
01 Kauwberg	166	B
NEERWINDEN		
00 Kern	657	B
OPLINTER		
00 Kern	896	A
01 Tiense weg	268	A
RILLAAR		
00 Centrum	2064	A
01 Staatsbaan - Montenaken	713	A
ROTSELAAR		
00 Centrum	973	D
01 Melkerij	629	A
20 Heikant - Kern	291	A
21 Beversluis - Steenweg op Wezemaal	549	A

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
SCHAFFEN		
00 Kern	1223	C
03 Schoonaarde - Hezerheide	606	D
SCHERPENHEUVEL		
00 Centrum	783	D
01 Schuurwaverstraat en Stationsstraat	2813	B
10 Schoonderbuken - Kern	1307	B
TERVUREN		
00 Centrum	4062	C
30 Moorssel	491	C
TESTELT		
00 Centrum	369	A
01 Steenweg Averbode - Langdorp	375	B
TIELT		
00 Centrum	892	A
20 Berk - Kern	782	A
TIENEN		
01 Moespik	2785	A
10 Grimde	2186	A
18 Drie Tommen	759	A
22 Mulk	780	A
30 Aarschotsesteenweg	1407	A
40 Diestsesteenweg	1462	A
TREMELO		
00 Kern	1197	A
VELTEM-BEISEM		
02 Beisem - Verspreide Bewoning	285	A
VOSSEM		
00 Centrum	598	C
01 Veldeken - Baan Leefdaal	260	C
02 Centrum-West	510	C
WEBBEKOM		
00 Dorp	727	C
WERCHTER		
01 Hoogland	639	A
WEZEMAAL		
00 Centrum	937	C
01 Station	816	C

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster	Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
WILSELE			ZICHEM		
11 Nieuwe Steenweg	416	A	00 Centrum	1745	A
WINKSELE			ZOUTLEEUEW		
00 Centrum	583	A	00 Kern	1537	A

Tabel VIII : Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van het arrondissement Leuven

Cluster	Aantal sectoren	indicator 1	indicator 2	indicator 3	indicator 4	indicator 5	indicator 6
A	44	92.17	70.70	51.52	2.60	79.03	83.84
B	9	95.22	74.06	46.05	7.46	79.99	81.65
C	16	90.11	69.69	39.89	0.57	70.75	77.18
D	9	87.43	63.09	34.32	4.67	71.33	80.72
E	6	22.14	58.17	39.21	2.46	73.56	79.95
F	42	85.62	59.25	36.78	2.07	70.28	73.18
G	10	86.40	58.80	34.08	1.01	57.55	54.00
H	17	66.27	51.95	26.31	3.14	59.09	64.78
I	6	61.60	46.72	14.50	6.13	44.59	63.04
J	14	30.59	37.74	15.42	3.30	47.08	53.10
K	9	76.88	39.25	22.41	1.26	51.14	34.12
L	11	71.19	31.89	10.01	1.39	25.42	8.49
M	2	57.44	8.05	5.80	3.75	63.04	39.13
Totaal	195	77.02	57.94	34.99	2.64	65.32	68.27

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster	Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
Arrondissement Hasselt					
AS			21 Zwartberg-Tuinwijk-Zuid - Driehoeven	3641	A
02 Cockerill - Terheide	1134	A	30 Winterslag-1ste Tuinwijk	3502	B
03 Zevenhuizen	536	C	32 Winterslag-4de Tuinwijk	4239	B
			40 Boxbergheide	3909	C
			50 Oud-Termien	1622	C
			51 Termien-Tuinwijk	2841	C
BEVERLO					
01 Zuidstraat	409	D	GINGELOM		
10 Korspel	1033	C	00 Kern	1278	C
20 Tuinwijk	2188	B	HEPPEN		
DIEPENBEEK					
20 Rooierheide	542	B	00 Centrum	1956	D
21 Dorpheide	2261	B	HERK-DE-STAD		
GENK					
04 Kolderbos	3795	C	01 Centrum-West	510	D
10 Waterschei-Tuinwijk - Stalenheide-Hoevenzavel	8587	B	HEUSDEN		
11 Maaseikerbaan-omgeving	3188	C	01 De Hoeve	1647	B
20 Zwartberg-Tuinwijk-Noord - Nieuwe Kempen	3049	A	02 De Voort	1420	C
			20 Berkenbos	4630	C

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
KOERSEL		
00 Centrum	2828	C
01 Vurten	481	C
02 Steenveld	1124	B
20 Beringen - Mijn	2410	B
30 Stal - Kern	2088	C
KURINGEN		
10 Over Demer - Kern	1035	C
30 Tuilt - Kern	1234	C
40 Heide	799	C
51 Spoorwegen-Noord	645	C
KWAADMECHELEN		
00 Centrum	1753	D
LEOPOLDSBURG		
01 Strooiendorp	1785	D
LINKHOUT		
00 Kern	1020	C
MONTENAKEN		
01 Klein Vorsem	238	D
NIEUWERKERKEN		
00 Kern	1179	C
OOSTHAM		
00 Centrum	1492	D
01 Centrum-Uitbreiding-Zuid	304	D
OPGLABBEEK		
01 Broeckkant - Stegereind	898	C
PAAL		
01 Centrum Uitbreiding	2830	C
30 Tervanterheide	253	D
SCHULEN		
00 Centrum	1118	D
01 Sint-Jorislaan-Zuid	401	D
SINT-LAMBRECHTS-HERK		
10 Steenweg-Noord	489	C
TESSENDERLO		
10 Hulst	2450	D

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
ZELEM		
01 Heide	395	D
ZOLDER		
01 Domheerhuis - Teggersgoed	430	C
02 Heikant	966	C
10 Boekt - Kern	1300	C
40 Lindeman	1147	B
ZONHOVEN		
10 Halvenweg	1241	C
20 Termolen	1195	B
40 Ter Donk	1166	D
Arrondissement Maaseik		
DILSEN		
01 Oud-Dilsen	523	D
02 Keierd	428	B
ELEN		
00 Centrum	1404	C
HAMONT		
00 Centrum	3937	D
01 Achterhoek - Balenhoek - Inkensven	1418	D
HOUTHALEN		
01 Laak	1543	C
10 Meulenbergh - Ten Hout	4565	C
30 De Hutte - Park van Genk	3875	C
KAULILLE		
00 Kern	1803	C
KINROOI		
01 Dorp-West	493	D
LANKLAAR		
01 De Zavel	348	C
02 Mulheim - Rachels	328	D
03 Noteborn - Slakken	679	A
LOMMEL		
10 Lutlommel	1747	C
20 Kattenbos - Kern	780	C
70 Barrier - De Leuken	1512	C
MEEUWEN		
01 Centrum-Noord	498	D

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster	Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
NEEROETEREN			KANNE		
00 Centrum	2342	C	00 Centrum	1079	D
10 Op de Berg	527	C	01 Over de brug	192	B
20 Voorshoven - Neerhoven - Geisteren	744	C	LANAKEN		
NEERPELT			01 Pietersem - Onderste Rayer - Henri Dunantstraat	1882	C
01 Boseind	2047	D	10 Smeermaas	1369	C
10 Beukenheide - Hayenhoek	1837	C	LEUT		
PEER			00 Kern	1113	D
01 Centrum	714	C	MECHELEN-AAN-DE-MAAS		
ROTEM			01 Loosgraaf	310	D
00 Centrum	1411	D	02 Boseinde	3768	B
SINT-HUIBRECHTS-LILLE			03 Mariahof	1608	B
01 Venderstraat - Broekkant	326	C	MOPERTINGEN		
STOKKEM			00 Kern	942	D
00 Centrum	1359	D	MUNSTERBILZEN		
03 Veeweide	205	A	00 Centrum	1599	D
WIJCHMAAL			01 Haag - Heide	1340	B
00 Centrum	777	D	NEREM		
01 Tichelhovens-heiken	386	D	00 Kern	970	C
ZOLDER (Arrondissement Hasselt)			OPGRIMBIE		
30 Voort	707	B	00 Dorp	1017	C
Arrondissement Tongeren			01 Heikant	992	D
EIGENBILZEN			REKEM		
00 Centrum	862	D	01 Daalwezet - Bovenwezet	2292	C
01 Locht	1074	B	RIKSINGEN		
EISDEN			10 Steenweg	130	D
00 Dorp	1722	C	SLUIZEN		
20 Tuinwijk	4862	B	00 Kern	560	D
GELLIK			TONGEREN		
11 Briegden	222	D	03 Motmolen	837	D
HENIS			05 Broek	1314	C
00 Centrum	299	D	08 Spoorweg Noord - Bilzensteenweg - Hasseltsesteenweg	1213	D
HERDEREN			UIKHOVEN		
00 Kern	1240	D	00 Centrum	1059	D

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster	Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
VAL-MEER			VUCHT		
00 Meer - Centrum	931	D	00 Dorp	917	D
10 Val - Kern	671	D	10 Mariaheide	2145	B
VELDWEZELT			WELLEN		
00 Centrum	2526	D	01 Overhoek	444	C
VLIJTINGEN			ZICHEN-ZUSSEN-BOLDER		
00 Kern	1887	D	00 Zichen-Bolder - Centrum	1440	D
			10 Zussen - Kern	941	D

Tabel IX. Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van de arrondissementen Hasselt, Maaseik en Tongeren (Limburg)

Cluster	aantal sectoren	indicator 1	indicator 2	indicator 3	indicator 4	indicator 5	indicator 6
A	5	96.72	82.90	83.21	6.56	91.01	92.09
B	20	94.79	79.51	77.19	1.97	86.51	87.68
C	49	93.97	71.20	64.00	3.69	81.19	77.38
D	47	93.10	68.80	57.80	1.54	79.45	84.37
E	32	89.23	67.15	43.87	4.52	70.89	80.57
F	35	90.78	62.45	53.89	2.24	75.09	73.54
G	38	88.92	60.17	43.99	2.64	66.72	65.94
H	14	83.45	55.23	28.26	3.42	54.26	69.35
I	14	79.50	45.92	24.42	2.90	45.08	47.92
Totaal	254	90.76	66.00	53.19	2.90	73.70	75.87

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster	Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
Arrondissement Aalst			BAARDEGEM		
AALST			00 Centrum	900	D
14 Ledebaan	840	C	01 Station	524	D
15 Schaarbeek	2817	D	BAMBRUGGE		
16 Etrimo	340	C	01 Verspreide bewoning-West	280	B
21 Binnenstraat	2273	A	BAVEGEM		
22 Doornstraat	1514	D	00 Centrum	832	D
24 Bergemeersen	1132	C	01 Benedenkouter	299	C
25 Hospitaal	1328	C	BORSBEKE		
35 Overhamme	512	D	00 Centrum	1167	C
APPELTERRE-EICHEM			01 Molendijk	292	B
00 Centrum	1211	B			
ASPELARE					
00 Dorp	827	B			

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster	Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
BURST			HOFSTADE		
01 Dorent - Stokt	1096	D	01 Voorstad Aalst	861	B
08 Verspreide bewoning-Zuid	704	D	03 Kortenhoek	540	A
DENDERHOUTEM			10 Babbelaar	545	C
00 Centrum	2102	D	IDDERGEM		
30 Vondelen	537	C	00 Kern	1535	A
ERONDEGEM			KERKSKEN		
00 Centrum	776	B	02 Centrum - Uitbreiding-West	450	C
01 Ganzendries - Cleerdries	516	C	LEDE		
ERPE			02 Bellaert - Keiberg	411	C
00 Centrum	755	C	03 Grote Kapel	911	D
10 Bossestraat - Nerenbroek	745	A	04 Gucht	671	A
20 Vijfhuizen	768	B	05 Achterste Gucht	998	B
21 St-Appolonia	387	D	10 Overimpe	207	B
GERAARDSBERGEN			21 Poortendries	893	A
00 Centrum	1750	D	MEERBEKE		
02 Stationswijk	1709	D	00 Centrum	773	A
03 Oudenaardse Poort	475	D	MELDERT		
04 Josefieten	1018	D	00 Dorp	575	B
05 Boelareststraat	811	D	03 Kokerij	294	D
06 Abdij	599	C	04 Parijs - Hoogstraat	398	A
09 Oudeberg	279	C	MERE		
GROTENBERGE			00 Centrum	1918	C
00 Kern	818	C	02 Holland - Beek	976	B
HAALTERT			MOERBEKE		
01 Statiestraat	361	A	01 Centrum-Oost	592	D
11 Hoek	410	A	MOORSEL		
HELDERGEM			00 Centrum	953	C
00 Dorp	1390	B	02 Eksterken	703	D
HERDERSEM			NEDERBOELARE		
01 Kapel	527	B	00 Centrum	687	D
HERZELE			01 Centrum-Oost	331	A
02 Sint-Rochus	1862	C	NEDERHASSELT		
11 Molendijk - Zolderhout	567	B	01 Slettem - Vogelenzang	442	D
HILLEGEM			NIEUWERKERKEN		
00 Centrum	911	A	00 Centrum	1018	A
02 Station - Perre	376	D	01 Restert - Pijpenbeek	1272	A
03 Dries	432	D	10 Brent	756	A

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
NINOVE		
00 Centrum	2224	C
01 Nederwijk	1789	D
06 Albertiaan	2517	A
11 Hof ter Duist	566	C
21 Ene - Bakergem	202	D
ONKERZELE		
21 Oudeberg	308	C
OORDEGEM		
00 Centrum	1498	C
OPHASSELT		
00 Centrum	1040	D

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
OUTER		
01 Herlinkhove	309	C
OVERBOELARE		
00 Centrum	2134	C
01 Planken	277	C
11 Grote Buizemont	462	D
SCHENDELBEKE		
00 Centrum-Zuid	857	A
01 Centrum-Uitbreiding-Noord	572	A
SINT-LIEVENS-HOUTEM		
01 Eiland - Krabenijk	857	B
TERALFENE (Arrondissement Halle-Vilvoorde)		
01 Centrum-West	1526	B

Tabel X: Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van het arrondissement Aalst

Cluster	aantal sectoren	indicator 1	indicator 2	indicator 3	indicator 4	indicator 5	indicator 6
A	18	93.99	81.33	64.72	5.12	85.13	93.60
B	16	91.28	78.68	61.59	1.56	82.45	92.02
C	25	93.83	75.05	55.14	3.58	80.21	90.98
D	27	93.17	74.12	50.76	6.99	77.24	91.22
E	62	91.67	69.65	49.46	2.91	72.52	88.27
F	41	87.03	63.78	39.60	4.04	66.28	83.71
G	9	84.12	56.99	41.53	2.08	64.15	63.79
H	9	82.48	54.30	24.54	3.50	47.55	66.95
I	2	89.46	38.37	23.46	1.17	59.01	10.07
J	3	0.00	0.00	0.00	1.00	69.77	74.01
Totaal	212	89.36	68.92	48.26	3.76	73.06	85.94

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
Arrondissement Dendermonde		
APPELS		
00 Centrum - 't Zand	949	D
BAASRODE		
01 Briel	1382	D
02 Bookmolen	2518	D
BERLARE		
00 Centrum	3823	D
01 Centrum-West	1541	C

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
BUGGENHOUT		
12 Oude Briel	385	A
HAMME		
01 Biesestraat - Oostkouter	5105	B
04 De Geem	2320	B
12 Moerheide	563	B
KALKEN		
10 Eesvelde - Kern	624	C

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster	Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
LEBBEKE			KEMZEKE		
03 't Hoeksken	737	D	00 Centrum	1326	C
10 Heizijde	1714	C	01 Drie Schouwen	283	D
MOERZEKE			KIELDRECHT		
00 Kern	2685	D	00 Centrum	2823	C
10 Moerzeke - Kastel - Kern	1673	C	KRUIBEKE		
SINT-GILLIS-BIJ-DENDERMONDE			01 Houtekruis	109	B
10 Wastijne	1136	D	LOKEREN		
11 Oud Klooster	574	C	01 Centrum-Zuid	1681	C
UITBERGEN			04 Heirbrug	1360	B
00 Centrum	1069	C	10 Rozen	1817	C
WETTEREN			20 Heiende - Kern	1141	D
01 Centrum-Oost	3271	D	MEERDONK		
06 Tivoli	734	D	10 Kouter	309	B
10 Overbeke	1485	B	MELSELE		
21 Gransvelde	621	D	02 Gaverland	2086	B
WICHELEN			NIEUWKERKEN-WAAS		
01 Galgenveld	873	C	01 Nieuwe Wijk	805	B
ZELE			RUPELMONDE		
02 Kouter-Zuid	3255	B	00 Kern	2699	C
04 Gentsesteeweg	2134	C	SINT-GILLIS-WAAS		
11 Hansevelde	1034	C	00 Centrum	3747	C
SINT-AMANDS (Arrondissement Mechelen)			20 Buitenstraat	463	B
05 Kuitegemstraat	130	C	SINT-NIKLAAS		
Arrondissement Sint-Niklaas			06 Nieuwstraat	3166	C
BAZEL			STEENDORP		
01 Kemphoek	303	B	00 Centrum	1183	C
BEVEREN			01 Steenbakkerij	1271	B
01 Donckvijver	3335	C	STEKENE		
10 Centrum-Zuid	889	C	01 Bormte	688	C
20 Tijskenshoek	2037	B	03 Kerkwijk	1006	D
DE KLINGE			04 Kiekenhaag	144	A
00 Kern	2420	C	10 Bruggewijk	766	C
EKSAARDE			11 Bosdorp	474	A
00 Centrum	1183	C	20 Heikant - Kern	900	A
ELVERSELE			21 Heikant-Noord	488	A
00 Kern	887	C	22 Hellestraat	1080	A

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster	Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
TIELRODE			VRASENE		
00 Kern	1455	B	00 Centrum	1468	C
			01 Klein Laar	748	C

Tabel XI : Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van de arrondissementen Dendermonde en St-Niklaas

Cluster	Aantal sectoren	indicator 1	indicator 2	indicator 3	indicator 4	indicator 5	indicator 6
A	6	98.65	87.87	69.20	4.02	84.69	97.29
B	15	95.97	82.70	69.26	1.60	84.56	91.90
C	27	94.53	80.81	59.32	2.24	79.42	91.60
D	13	92.68	76.87	57.92	4.54	79.80	90.90
E	34	92.39	73.41	58.11	1.77	78.08	87.80
F	8	92.71	67.47	50.03	1.03	69.46	72.04
G	37	89.12	70.14	48.44	2.60	71.82	86.99
H	5	86.91	64.93	39.64	5.59	69.07	81.36
I	6	82.61	53.02	26.61	1.45	52.10	72.70
Totaal	151	92.05	74.33	55.20	2.45	76.06	87.69

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster	Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
Arrondissement Eeklo			ZELZATE		
ADEGEM			01 Heide	438	A
01 Oude Staatsbaan	929	B	10 Debbautshoek	1851	C
04 Moerwege	428	C	11 Klein Rusland	717	A
ASSENEDE			12 De Katte	1459	B
01 Sasdijkstraat - Staakstraat	735	B	Arrondissement Gent (uitgezonderd de morfologische agglomeratie Gent)		
02 Trieststraat - Zelzatestraat	925	C	ERTVELDE		
BOEKHOUTE			00 Centrum	3213	C
00 Centrum	1238	B	02 Hoge Avrije	466	C
EEKLO			10 Rieme	1001	C
02 Oostveld - Kern	3155	C	20 Kluizen - Centrum	741	C
04 Moeie - Tieltsessesteenweg	2175	B	AALTER		
05 Warme Landen	661	B	01 Station	1461	C
MALDEGEM			30 Aalterbrug	245	C
02 Kattenhoek - Eelvelde	1028	B	ASPER		
03 Rokalseide	1094	B	00 Centrum	1077	C
04 Akkers	1609	B	01 Overbeke	409	C
10 Kleit	1697	B	BALEGEM		
OOSTEEKLO			02 Rooigemdries	333	C
00 Kern	1476	B			

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster	Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
DEINZE			WACHTEBEKE		
03 Oude Brugse Poort	780	C	01 Molenhoek - Kalve	353	A
EVERGEM			02 Walderdonk	233	C
30 Wippegem - Meerem	1025	C	ZOMERGEM		
51 Hulleken	219	A	00 Centrum	3297	C
GENT			ZULTE		
86 Pres. John F. Kennedylaan - Wittewalle	470	B	01 Centrum-Zuid	1993	A
93 Terdonk	714	B	ZWIJNAARDE		
HEUSDEN			01 Roosken	722	C
02 Klaver	285	C	Arrondissement Oudenaarde		
LOVENDEGEM			HEURNE		
01 Brugsesteenweg	1568	C	00 Centrum	342	C
MACHELEN			NEDERBRAKEL		
00 Centrum	828	C	10 Toep	1016	C
01 Steenweg - Station	1058	C	20 Meerbeekstraat	946	C
NAZARETH			22 Molenhoek	621	B
10 Station	865	C	OUDENAARDE		
PETEGEM-AAN-DE-LEIE			10 Nederename - Kern	919	B
00 Kouterken	1458	C	20 Ename	1575	C
01 Dries	2374	C	61 Bevere - Huttegem	1494	C
02 Oostkouter	794	C	70 Eine - Grimbergen	2120	C
03 Molenhoek - St-Hubert	880	C	RONSE		
04 Industrierrein	233	A	05 Prinskouter	1460	B
SEMMERZAKE			10 Perrekensdries - Ter Guchten	1856	B
00 Centrum	802	B	31 Blauwe Steen	1173	C
09 Verspreide Bewoning	168	A	34 Cité Stookt	1140	A
11 Aalbroek	295	B	51 Kapellestraat	641	C
SLEIDINGE			60 Broek	1263	C
01 Zwaantje	357	B	61 Hogerlucht	874	C
URSEL			RUIEN		
00 Kern	1245	C	01 Kluisberg	674	B
WAARSCHOOT			ZINGEM		
01 Oostmoer	684	B	02 Voorde - Broek	714	C
03 Weststraat	361	B			
04 Hoeksken	619	A			

Tabel XII - Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van de arrondissementen Gent, Eeklo en Oudenaarde (uitgezonderd de morfologische agglomeratie Gent)

Cluster	aantal sectoren	indicator 1	indicator 2	indicator 3	indicator 4	indicator 5	indicator 6
A	9	97.80	80.86	73.74	1.19	85.71	93.02
B	23	94.13	80.64	64.23	2.60	81.61	93.37
C	39	92.06	72.80	57.35	1.00	76.99	88.82
D	13	91.70	76.87	53.05	4.7	75.83	92.95
E	23	88.79	72.99	53.27	2.67	73.56	87.93
F	3	91.39	63.15	54.11	1.36	71.03	51.66
G	43	87.98	66.30	42.57	1.52	64.20	82.55
H	13	83.33	58.20	31.45	2.63	52.05	72.74
I	7	78.01	49.59	24.09	2.19	36.96	56.27
J	3	77.17	35.65	15.16	2.71	14.26	20.62
Totaal	176	89.71	70.18	50.62	2.05	69.78	84.01

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster	Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
Morfologische agglomeratie Gent			LEDEBERG		
GENT			00 Centrum	7476	A
04 Briel	2624	A			
10 St-Macharius	2422	A	MARIAKERKE		
11 Dampoort	2899	A	03 Brug-Zuidwest	275	B
12 Scheldeoord	1263	A	04 Brug-Zuidoost	446	B
50 Drongensteenweg	4915	A	MERELBEKE		
51 Malem	1816	B	00 Centrum	4226	B
52 Brugsepoort	6820	B	01 Centrum - Terhand	2008	B
53 Rooigem	7598	A	02 Centrum - Bergwijk	1299	B
54 Rabot	5910	A	WONDELGEM		
55 Van Beverenplein	9692	B	00 Centrum	2397	B
60 Voormuide	1895	A	01 Westergem	2830	B
61 Afrikalaan	721	A	ZWIJNAARDE		
62 Ham	2968	A	02 Hutsepot	443	B
63 Tolhuis	4225	A			
64 Blaisantvest	1845	A			
65 Wissenhagestraat	303	A			
66 Muidebrug	1260	A			
67 St-Bernadette	1865	B			
80 Muide	2712	A			
81 Meulestede	2314	B			
83 Wondelgemsemeersen - Eiland	1578	B			

Tabel XIII - Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van de morfologische agglomeratie Gent

Cluster	aantal sectoren	indicator 1	indicator 2	indicator 3	indicator 4	indicator 5	indicator 6
A	16	92.69	77.73	50.54	3.30	75.12	85.84
B	14	91.31	71.71	51.77	1.53	73.92	86.36
C	21	85.80	62.69	40.77	1.70	63.19	78.23
D	9	85.21	62.46	33.80	4.93	57.02	77.37
E	21	80.86	51.31	25.99	2.14	48.60	59.25
F	8	71.96	30.06	13.86	1.19	22.71	29.07
Totaal	89	85.44	61.17	37.65	2.35	59.32	71.90

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster	Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
Morfologische agglomeratie Brugge			11 Stubbekwartier	2765	C
ASSEBROEK			22 Sint-Pieters - Zeveneke	1679	B
00 Verre Assebroek	2216	A	30 Sint-Jozef - Fort Lapin	4973	A
20 Steenbrugge	1033	B	KOOLKERKE		
30 Sint-Katarina - Katelijnepoort	2801	C	00 Centrum	441	A
31 't Peerdje	3206	C	01 Rombauts-wijk	1188	B
BRUGGE			OOSTKAMP		
01 Gezellekwartier	6715	A	21 Steenbrugge	365	A
02 Gentweg	5283	C	SINT-ANDRIES		
03 Begijnhofbuurt	979	A	00 Centrum	2895	C
04 Smedenstraat	2159	C			
05 Sint-Gillis - Bloedput	8003	C			

Tabel XIV : Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van de morfologische agglomeratie Brugge

Cluster	Aantal sectoren	indicator 1	indicator 2	indicator 3	indicator 4	indicator 5	indicator 6
A	6	94.35	75.31	58.74	2.99	80.18	89.77
B	3	90.90	63.74	53.22	0.49	73.20	76.00
C	7	88.28	64.81	40.77	3.89	68.01	82.59
D	15	88.15	58.19	37.93	2.23	63.22	71.33
E	2	82.78	51.72	40.72	4.67	62.76	59.05
F	5	88.77	49.03	30.18	0.94	60.21	57.04
G	4	78.61	47.80	25.78	2.57	46.25	65.28
H	5	79.16	44.77	17.36	1.83	38.37	44.17
I	1	68.75	51.01	21.74	8.00	27.08	43.75
J	1	57.83	29.69	4.39	3.49	21.43	34.69
Totaal	49	86.23	57.43	37.04	2.56	60.76	68.95

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster	Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
Arrondissement Brugge (uitgezonderd de morfologische agglomeratie Brugge)			DUDZELE		
AARTRIJKE			00 Centrum	656	C
00 Centrum	1925	D	HEIST		
BEERNEM			00 Centrum	1430	C
10 Bloemendaal - Turkije	1901	D	04 Tuinwijk	1173	A
BLANKENBERGE			05 Oosthoek	216	B
04 Marktwijk	2000	B	JABBEKE		
06 Spuikom	905	C	01 Zwijnhoek	659	C
BRUGGE			02 Molenhoek	839	A
40 Zeebrugge - Dorp	2246	C	KNOKKE		
			02 De Keuvelhoek	2246	B
			03 S.O.C.	865	C

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
LISSEWEGE		
00 Centrum	643	A
01 Opperhof	842	C
LOPPEM		
00 Centrum	1183	D
02 Eenink : Deel Heidelbergstraat	525	D
MOERKERKE		
00 Centrum	1043	C
OEDELGEM		
00 Centrum	1168	D
01 Doorn	375	A
02 't Molentje	670	C
OOSTKAMP		
00 Centrum	1885	D
01 Siemens - Gruuthuyse - Centrum-Oost	785	D
02 Macieberg	1150	A
04 Stuivenberge	882	A
10 Moerbrugge	782	C
RUDDERVOORDE		
02 Leegte	731	D
SJUSELE		
00 Centrum	1456	C
SINT-JORIS		
00 Centrum	868	C
01 Vaart-Noord	464	A
TORHOUT		
01 Breskens	817	D
02 Bekhof	583	D
05 't Hoge	386	C
10 Station	1438	D
11 Schavelare	1344	C
20 Revinse	1599	C
21 Oostendestraat	345	B
40 Verloren Kost	375	C
42 Berg-op-Zoom	489	C
UITKERKE		
00 Centrum	1243	B
02 Brugsesteenweg	296	D
03 Lindenhof - Hoogplaat	1365	C
VARSNARE		
00 Centrum	684	C

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
VELDEGEM		
00 Centrum	1344	C
01 Lepe	993	C
WESTKAPELLE		
02 Palingpot - Hoekstraat	152	A
ZEDELGEM		
12 Somersveld	519	C
Arrondissement Oostende		
BREDENE		
02 Duinenstraat - Café Parijs	172	D
10 Sas-Slijkens-Noord	2347	C
13 Nukkerwijk	1605	A
EERNEGEM		
00 Centrum	1831	D
01 Molendorp	948	A
02 Boussemare - Halve Bareel	865	A
21 Engelbeek	133	A
ETTELGEM		
00 Hoge Dijken	950	A
GISTEL		
01 Molenhoek	969	C
02 Kolaard	1099	B
04 Brugsebaan	459	C
ICHTEGEM		
01 Engelstraat	569	A
02 Moerdijkstraat	334	A
10 De Engel - Station	571	C
12 Oostendebaai	495	B
20 Wijnendale - Kern	1048	A
21 School- en Steenstraat	503	A
KLEMSKERKE		
20 Heide	1054	B
LEFFINGE		
01 Leffingebrug-Zuid	210	D
LOMBARDSIJDE		
01 Prinsenveld	394	A
MIDDELKERKE		
00 Centrum	1586	B

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster	Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
OOSTENDE			WENDUINE		
10 Hazegras	1303	B	01 Ringlaan-Zuid - Drift-Zuid	678	B
15 Sas-Slijkens-Zuid - Bredene	345	C	WESTENDE		
30 Opex	4725	C	11 Klein Westende	478	B
OUDENBURG			12 Boterdijk-West	186	B
01 Etelegemstraat	431	D	WILSKERKE		
02 Zandvoordebrug	944	C	11 Middelkerkestraat	291	B
04 Zandvoordestraat	315	A	ZANDVOORDE		
ROKSEM			00 Dorp	1195	C
11 Nieuwe Wijk	259	B	01 Station	202	A
STENE			TORHOUT (Arrondissement Brugge)		
00 Dorp	622	C	31 Wijnendaledorp	459	A
11 Hoge Barriere	1225	B			

Tabel XV Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van de arrondissementen Brugge en Oostende (uitgezonderd de morfologische agglomeratie Brugge)

Cluster	Aantal sectoren	indicator 1	indicator 2	indicator 3	indicator 4	indicator 5	indicator 6
A	21	95.46	77.37	66.61	2.76	82.42	91.70
B	16	93.78	74.41	48.37	6.91	73.90	87.17
C	31	93.72	70.82	55.38	2.28	74.37	84.21
D	16	87.69	70.50	50.21	1.98	70.16	83.21
E	2	95.44	67.35	64.97	7.83	21.46	57.09
F	23	90.83	66.71	39.34	3.77	68.94	83.26
G	13	93.57	64.27	42.29	1.04	63.70	70.71
H	21	85.67	56.44	38.14	2.23	63.63	63.44
I	11	87.59	62.43	25.35	8.77	53.07	61.89
J	21	84.10	55.66	24.77	4.27	36.59	47.77
K	5	71.88	49.36	24.69	2.05	18.08	21.71
Totaal	180	89.99	66.29	44.45	3.51	64.32	74.09

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster	Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
Arrondissement Diksmuide			KORTEMARK		
DIKSMUIDE			03 Markhove	552	C
02 IJzerlaan-Zuid	736	C	Arrondissement Ieper		
HOUTHULST			IEPER		
00 Centrum	1289	C	06 Kalfvaartwijk	1419	C
01 Hoogkwartier - Sint-Hubertuswijk	1460	B	07 Ligytuinwijk - Potijze	1388	C
KLERKEN			MESEN		
10 Pierkenshoek	391	A	00 Centrum	1014	C

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
WERVIK		
04 Rapette	1109	C
05 Vande Candelaerestraat	777	A
10 Sint-Jozef	1579	A
20 Reke	1678	C
21 Geluwesteenweg	625	C
WIJTSCHATE		
21 Ieperhoek	212	A
Arrondissement Veurne		
ADINKERKE		
01 't Veld	736	A
02 Duinhoek - De Pannelaan	352	C

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
DE PANNE		
01 Veurnestraat - Duinenstraat	1215	C
04 Veurnestraat	585	B
NIEUWPOORT		
01 Veurnestraat - Oude Veurnestraat	955	C
02 Coppietersstraat	1007	C
OOSTDUINKERKE		
01 Farazijnstraat - Dorp-Oost	468	C
02 Westhinder	505	C
VEURNE		
10 Nieuwstad - Kern	1108	C

Tabel XVI Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van de arrondissementen Diksmuide, Ieper en Veurne (Westhoek)

Cluster	Aantal sectoren	indicator 1	indicator 2	indicator 3	indicator 4	indicator 5	indicator 6
A	5	98.18	88.23	74.64	3.15	91.14	97.66
B	2	95.49	85.85	61.88	20.30	85.81	94.12
C	16	93.78	77.68	62.21	4.45	82.23	90.47
D	1	87.42	71.87	15.62	25.49	36.63	62.92
E	24	89.37	69.53	49.99	3.03	71.81	86.83
F	25	85.67	63.34	37.31	3.28	64.19	79.12
G	13	87.13	54.92	21.70	4.85	43.60	55.24
Totaal	86	89.41	68.53	45.61	4.31	68.31	81.01

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
Arrondissement Kortrijk		
AVELGEM		
02 Huttegem - Raaptorf	767	B
04 Dries	680	A
BELLESEM		
00 Kern	1879	B
BISSEGEM		
01 Spoorweg-Noord	1895	B
GULLEGEM		
02 Schoonwater	2114	B
03 Kwadestraat	508	A

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
HARELBEKE		
10 Arendswijk	2938	A
20 Eiland	2723	A
HEULE		
01 Industriezone : Heule-Kuurne	319	B
03 Grijsperre	724	B
30 Watermolen	791	B
KORTRIJK		
12 Venning	891	A
KUURNE		
02 Abelenhoek	983	B
21 Stokerijhoek	439	A
30 Watermolen	404	B

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster	Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
LAUWE			REKKEM		
00 Centrum	4592	B	01 Croisé	517	A
01 Leiekant	492	B	02 Dronkaard	517	A
02 Waterstraat	291	B	RÖLLEGEM		
10 Tuinwijk - Station	1289	B	00 Centrum	1160	B
11 Kortrijkstraat	277	A	SINT-ELOOIS-VIJVE		
21 Croisé	254	B	00 Centrum	2000	B
MARKE			VICHTE		
05 Markebeek	165	A	01 Klijtberg	1042	B
MENEN			WAREGEM		
10 Barakken	3111	B	04 Gaverke - Kern	1912	B
12 Pont neuf	742	B	WEVELGEM		
20 Nieuwe Tuinwijk	4426	B	01 Wevelgem Zuidoost - Tolbeek	1738	B
30 Ons Dorp	1921	A	02 Katerhoek	2081	B
MOEN			03 Kijkuihoek	3125	B
00 Kern	1842	B	04 Kloefhoek	1623	B
MOORSELE			06 Wijnberg	763	B
00 Centrum	1723	B	11 Posthoornhoek	321	A
01 Kafhoek - Kortrijkstraat Uitbreiding	1094	B	ZWEVEGEM		
03 Overheule - Barakken	756	A	10 Kappaert	1109	A
OTEGEM					
00 Kern	1076	B			

Tabel XVII : Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van het arrondissement Kortrijk

Cluster	aantal sectoren	indicator 1	indicator 2	indicator 3	indicator 4	indicator 5	indicator 6
A	14	95.24	82.22	69.20	0.46	83.21	93.25
B	30	92.95	75.91	64.80	0.96	78.49	89.92
C	9	89.38	72.38	60.73	2.03	76.21	88.29
D	25	90.33	71.60	59.09	0.42	73.97	87.31
E	6	92.25	67.62	59.05	0.35	74.20	61.20
F	13	89.93	64.65	52.08	0.35	67.48	80.43
G	10	92.57	70.26	43.22	1.39	64.91	87.30
H	2	89.79	74.82	37.88	4.57	56.14	89.48
I	15	85.13	64.34	43.31	0.69	62.73	82.18
J	12	85.70	57.64	33.27	1.02	54.11	70.19
K	7	78.34	45.65	24.08	0.93	41.56	51.30
L	3	77.46	42.97	16.98	2.43	25.97	34.99
Totaal	146	89.76	69.09	53.20	0.89	69.29	82.19

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
Arrondissement Roeselare		
DADIZELE		
00 Centrum	1911	B
01 Klephoek	441	A
INGELMUNSTER		
00 Centrum	4213	B
01 Beelshoek	594	A
02 Hoogte	428	A
03 Ezelshoek	507	A
11 De Wante	769	C
IZEGEM		
02 Nieuwe Wereld	2438	D
20 Paterswijk	1159	B
21 Bellevue - Krekelmotestraat	1083	D
22 Linde - Abele	1417	B
30 Negenhoek	1192	A
50 Emelgem - Kern	1866	B
KACHTEM		
00 Kern	1157	C
LEDEGEM		
01 St-Eloois	806	B
02 Boonhoek	487	B
LICHTERVELDE		
03 't Haantje	646	C
04 Vijfwege	748	B
MOORSLEDE		
01 St-Acariushoek	227	A
ROESELARE		
04 Grote Bassin-Noord	1052	D
06 Schiervelde	1106	C
30 St-Elooiswijk	1918	B
40 Meiboom	2186	B
42 De Ruiter	438	C
61 Honzebroekstraat-Zuid	2383	C
62 De Rots - Wijnendale	877	C
RUMBEKE		
02 Vijfwegen	930	C
03 St-Elisabethswijk	1195	A

Sectorcode en omschrijving	Bevolking	Cluster
SINT-ELOOIS-WINKEL		
01 Stenen Stampkot	485	D
STADEN		
01 Mispelaareik - Congo	541	A
Arrondissement Tielt		
ARDOOIE		
01 Station	1164	D
MARKEGEM		
00 Centrum	274	A
MEULEBEKE		
01 Lappers	874	A
02 Ter Bocht - Kapellestraat	1514	A
03 Spoorweglaan	652	B
04 Steendam	557	C
OIGEM		
01 Zwaantjeshoek	427	B
OOSTROZEBEKE		
01 Kalberg	939	A
SINT-BAAFS-VIJVE		
00 Dorp	936	B
01 Loverhoek	357	A
TIELT		
04 Huilstplein	751	D
10 Visvijver	544	D
11 Watewij	803	C
20 St-Jozef	2276	D
21 Plantijnbuurt	644	D
WAKKEN		
01 Molenkouter	226	A
02 Baliekouter	183	A
WIELSBEKE		
00 Centrum	1284	B

Tabel XVIII : Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van de arrondissementen Roeselare en Tielt

Cluster	Aantal sectoren	indicator 1	indicator 2	indicator 3	indicator 4	indicator 5	indicator 6
A	15	94.82	79.56	68.02	0.83	78.39	92.27
B	14	89.99	74.20	64.30	1.17	78.03	89.37
C	10	96.02	70.65	59.80	0.97	75.66	78.99
D	9	89.74	71.11	55.71	3.49	74.52	87.20
E	42	90.42	69.07	50.43	1.41	67.97	86.89
F	19	87.10	60.88	39.59	0.74	59.30	77.60
G	2	80.78	71.97	44.36	2.62	47.83	70.06
H	3	81.65	47.44	25.22	2.05	46.12	64.02
Totaal	114	90.39	69.37	52.88	1.36	69.23	84.68

2.1.3. Besluit

Wat de gebruikte indicatoren voor de cluster-analyses betreft blijkt uit de resultaten (zie hiervoor de tabellen) dat de indicatoren 2, 3, 5 en 6 (laag opleidingsniveau, arbeidersberoep, geen telefoonaansluiting, geen volledig comfort) een groot discriminerend vermogen hebben. Bij indicator 1 (geringe doorstroming naar het voortgezet onderwijs) is dit heel wat geringer, terwijl de minimum- en maximumwaarden van indicator 4 (werkloosheid) zeer weinig uit elkaar liggen. De indicatieve waarde van deze laatste indicator is dan ook gering. Daarbij speelt ook de seizoenwerkloosheid een grote rol, daar de volkstelling plaatsgrijpt in de winterperiode. Zo treft men b.v. aan de kust enkele zeer hoge werkloosheidspercentages aan, terwijl de andere indicatoren helemaal niet wijzen op enige 'kansarmoede'.

Daar de keuze van de statistische sectoren gebeurd is op basis van de 6 indicatoren in hun totaliteit heeft het minder goed functioneren van deze ene indicator met zijn gering discriminerend vermogen echter geen nadelige invloed gehad op de onderzoeksresultaten.

Naast hoge scores op werkloosheid samen met lage scores op de andere indicatoren voor enkele statistische sectoren aan de kust, treft men in een 6-tal statistische sectoren van Leuven-stad een ander verschijnsel aan, nl. lage scores op de eerste indicator (d.w.z. weinig werkende jongeren) samen met hoge scores op de andere indicatoren. Dit verwijst duidelijk naar arbeidersbuurten die in deze universiteitsstad ook druk bevolkt worden door studenten.

De opsomming van de statistische sectoren met hun inwonertal, de verantwoording van hun keuze door verwijzing naar de betreffende cluster in de bijgevoegde tabellen, alsook de aanschouwelijke voorstelling aan de hand van kaarten der statistische

sectoren lieten toe de territoria te situeren waar in het verder onderzoek (de raadpleging van bevoorrechte getuigen) bijzondere aandacht aan moest geschonken worden.

2.2. Resultaten van de kwalitatieve benadering

In deze tweede onderzoeksfase werden een aantal bevoorrechte getuigen op diverse niveaus geraadpleegd i.v.m. de aanwezigheid, de situatie en de afbakening van kansarme territoria.

2.2.1. Geraadpleegde bevoorrechte getuigen

Bevoorrechte getuigen werden vooreerst geraadpleegd op het niveau van de provincie, streek of grootstedelijke agglomeratie (macro-niveau), vervolgens op het niveau van het stadsdeel, de wijk of de buurt (meso- en micro-niveau).

2.2.1.1. Geraadpleegde bevoorrechte getuigen op macroniveau

Met de resultaten van de cluster-analyse als leidraad werd hier gepoogd een eerste (ruwe) aanduiding te verkrijgen van deze territoria die ook door professioneel betrokkenen als 'mogelijk kansarm' werden beschouwd.

Tabel XIX : Geraadpleegde bevoorrechte getuigen op macro-niveau naar de sector van tewerkstelling.

Sector	Aantal
Koepelorganisaties in het welzijnswerk *	10
Regionale opbouworganen	7
Provinciale diensten	5
Grootstedelijke diensten en O.C.M.W.'s	5
Intercommunales	4
Totaal	31

Tabel XIX geeft een overzicht van de diensten waar deze professioneel betrokkenen werkzaam waren.

In deze tabel werden enkel het aantal diensten of instellingen aangeduid die gecontacteerd werden. Meestal werden er per dienst of instelling meerdere personen geraadpleegd.

2.2.1.2. Geraadpleegde bevoorrechte getuigen op meso- en micro-niveau

In de territoria, door de gecontacteerde personen op macro-niveau als 'mogelijk kansarm' beschouwd, werden bevoorrechte getuigen geraadpleegd (aan de hand van een gestructureerde vragenlijst) i.v.m. de situatie en eventueel de afbakening van het gebied.

Tabel XX : Geraadpleegde bevoorrechte getuigen op meso- en micro-niveau per regio naar de sector van waaruit zij betrokken waren op het onderzoeksobject.

Sector	Provincie Antwerpen	Arrondissement Brussel hoofdstad	Vlaams Brabant	Provincie Limburg	Provincie O-Vlaanderen	Provincie W-Vlaanderen	Totaal
O.C.M.W.	35	12	4	9	14	13	86
Gemeente	13	8	9	2	14	26	69
Pastoraal	17	11	6	4	18	12	68
Buurtwerk	26	7	3	1	6	-	42
Onderwijs	9	1	3	3	7	5	28
Sociaal-cultureel werk	9	6	4	-	2	5	26
Gezondheidszorg	9	3	1	1	2	1	17
Sociale dienstverlening uit de privé-sector	3	-	1	1	1	3	9
Varia	-	2	-	-	-	1	3
Totaal	123	52	30	22	69	69	365

Tabel XX geeft een overzicht van de sectoren van waaruit deze bevoorrechte getuigen betrokken waren op het onderzoeksobject. Voor sommigen was dit beroepshalve, voor anderen als vrijwilliger of als gemandateerde. Enkel deze functie die het meest belang had voor ons onderzoeksobject werd aangeduid.

Op dit niveau werden in totaal 365 bevoorrechte getuigen geraadpleegd. Deze personen waren vooral betrokken op het O.C.M.W., de gemeente, het pastoraal werk en het buurtwerk. Wat het O.C.M.W. betreft werden 7 mandatarissen (voorzitter of raadsleden) gecontacteerd en 79 beroepskrachten (secretaris, en personeel van de studiedienst, het dienstencentrum voor bejaarden, de dienst voor gezins- en bejaardenhulp en de sociale dienst); de maatschappelijk werkers van de sociale dienst vormden hier wel de belangrijkste groep. Bij de gemeente werden 30 mandatarissen (burgemeester, schepenen, gemeenteraadsleden) geraadpleegd en 39 personeelsleden zoals de gemeentesecretaris, en personeel van de

planologische dienst, de politie, en de sociale huisvesting. Wat het pastoraal werk betreft waren de geïnterviewden werkzaam als pastoor of medepastoor, pastoraal werker, of maatschappelijk werker op de parochiale sociale dienst. Het buurtwerk had ook een groot aandeel in de bevraging; 42 beroepskrachten en vrijwilligers werden hier geraadpleegd. Een meer beperkt aantal interviews werd afgenomen bij personen betrokken bij het onderwijs (26 directies of leerkrachten), het sociaal-cultureel werk (bestuursleden van sociaal-culturele verenigingen, permanente verantwoordelijken van jeugdclubhuizen, sociaal-culturele werkers van de N.C.C. te Brussel), de gezondheidszorg (huisartsen, sociale verpleegsters, personeel van ziekenfondsen), en tenslotte de sociale dienstverlening uit de privésector (centra voor maatschappelijk werk, centra voor buitenlandse werknemers, enz.).

Het aantal geraadpleegde personen op dit niveau werd vooral bepaald door het gehalte van de informatie verkregen van de bevoorrechte getuigen op

macro-niveau, en verder door het aantal territoria die door deze personen als 'mogelijk kansarm' werden aangeduid. Vooral de (groot)stedelijke agglomeraties hebben heel wat aandacht gevegd. Dit verklaart dan ook de verschillen tussen de diverse regio's wat betreft het aantal geraadpleegde bevoorrechte getuigen.

2.2.2. Resultaten van de interviews met bevoorrechte getuigen

Uit de bevraging van de bevoorrechte getuigen werden uiteindelijk een aantal territoria met meer dan 2.000 inwoners gedistilleerd die als 'kansarm' konden worden beschouwd.

Alhoewel dit onderzoek uitdrukkelijk gericht was op het opsporen van kansarme territoria van meer dan 2.000 inwoners, stootten wij regelmatig ook op kleinere gebieden die onder de begripsinhoud 'kansarme buurt' konden thuishoren. We hebben er aan gehouden deze hier ook te vermelden, maar wij willen er uitdrukkelijk aan toevoegen dat hiermee geen exhaustieve opsomming van deze kleine kernen beoogd werd. Ze worden trouwens in deze studie verder niet meer besproken.

Per provincie volgt nu een beknopte weergave van de resultaten van deze bevraging.

2.2.2.1. Beknopte situering van de kansarme territoria

Provincie Antwerpen

In de Antwerpse agglomeratie komen heel wat kansarme territoria voor. In de stad Antwerpen zelf komen volgende gebieden in aanmerking: het noorden van de stadskern met het Schipperskwartier, Sint-Andries, de buurt van het De Coninckplein en een gebied ten zuiden van het Centraal Station (Stationswijk), de omgeving van het Sint-Jansplein, het Stuivenbergplein en het Gasthuis Stuivenberg (Noordwijk), een deel van de Zuidwijk, een deel van het Kiel, Dam-Schijnpoort en 't Eilandje. Vallen eveneens onder onze onderzoeksofzet: een gedeelte van Borgerhout ten zuiden en ten noorden van het centrum, een deel van Oud Berchem en de buurt van het Coothmansplein (tuinwijk) in Berchem, enkele wijken in Deurne (Plankenberg, Kronenburg, Conforta, Muggenberg), de wijk Moretusburg in Hoboken, een deel van Oud Merksem en de Duivelshoek in Wilrijk. De Rupelstreek is een probleemgebied dat bijzondere aandacht verdient. Hier komen de buurten Noeveren (Boom) en Hellegat (Niel) in aanmerking, alsook de wijk van de Appeldonkstraat in Willebroek. In Mechelen blijkt het Noordwesten van de stad (Begijnhof-Heembeemd) een kansarme bevolking te herbergen.

Tenslotte zijn er heel wat gebieden van meer beperkte omvang die kansarm blijken te zijn. In de Antwerpse agglomeratie komen uiteraard heel wat verspreide straten en stratengroepen voor die als kansarm kunnen worden beschouwd. Wat de Rupelstreek betreft kunnen we de kern van Terhagen vermelden, de Bosstraat en De Hoek in Boom, en enkele straten in Rumst. In Mechelen stootten we op het Oud Schipperskwartier en de wijk Katanga. In Lier zijn er enkele vrij slechte buurten van beperkte omvang, nl. De Werf, de Karthuizerstraat, het Begijnhof, Heiderin, Zuid-Australië en de omgeving van de Leuvensepoort. Tenslotte blijken er ook in Turnhout geen homogeen kansarme gebieden van een 2.000-tal inwoners te zijn; wel werden er enkele straten aangeduid zoals de Sint-Pieterstraat, Gasstraat, Driekruisenstraat en vooral de Laguitstraat.

Arrondissement Brussel-Hoofdstad

In de hoofdstedelijke agglomeratie zijn er heel wat uitgestrekte territoria waar de problematiek uiterst acuut is. Wat de stad Brussel zelf betreft komt het Zuidwesten van het gebied binnen de kleine ring (pentagon) volledig in aanmerking. Verder is er de wijk rond het Noordstation, die op het gebied ligt van de gemeenten Brussel, Schaarbeek en Sint-Joost-ten-Node. Oud-Molenbeek en een aanpalend deel van Koekelberg beantwoorden eveneens aan onze onderzoeksofzet. In Anderlecht komen de wijken Kuregem, Het Rad en Goede Lucht in aanmerking. Vervolgens moeten we nog Sint-Gillis vermelden, dat bijna volledig als kansarm kan worden beschouwd, alsook een aanpalend stuk van Vorst dat doorloopt tot en met Luttrebrug. Tenslotte kunnen we nog in Vorst de Marconiwijk vermelden.

Gebieden van meer beperkte omvang troffen we aan ten zuiden van de Sint-Denijsplaats in Vorst en in de buurt van de Graystraat in Elsene.

Vlaams Brabant

In Vlaams Brabant stootten wij op twee territoria, nl. in Leuven en in Tienen. In Leuven komt een deel van de St.-Jacobsparochie in aanmerking en in Tienen de wijk Grimde, ten noorden van de baan naar St.-Truiden.

Kleinere territoria treft men in Leuven aan op de St.-Jozefsparochie, terwijl we in Tienen Rozenhof en Werkmanssteeg kunnen vermelden, alsook enkele straten in de buurt van het station en rond het begijnhof. In Aarschot valt de omgeving van de Nieuwstraat onder het begrip, in Ruisbroek de buurt rond ACEC, en in Sint-Pieters-Leeuw een deel van de wijk Negenmanneke.

Provincie Limburg

In de provincie Limburg blijken de (meestal oude) mijnwerkerscités, die in grote mate bevolkt worden door gastarbeiders, in aanmerking te komen. Vooral de gemeente Genk telt verschillende van deze cités. Aan de wijk Nieuw-Sledderlo, reeds berucht onder de benaming 'Klein Chicago', mag zeker aandacht geschonken worden. Ook de tuinvijken van Zwartberg, Waterschei en Winterslag beantwoorden aan onze onderzoeksopzet. Wat de gemeente Beringen betreft komt een gedeelte van de mijn-cité langs de grens van de deelgemeenten Beverlo en Koersel in aanmerking, alsook de woonwijken Oud en Nieuw Steenveld (Koersel). In de gemeente Maasmechelen vermelden we Eisden-tuinwijk, alsook een gebied van de deelgemeenten Vucht en Mechelen-aan-de Maas dat Mariaheide, Mariahof en een deel van Bos-einde beslaat. In de gemeente Houthalen-Helchteren komt de wijk Meulenberg in aanmerking. Tenslotte zijn er nog de Turkse wijken Op 't Einde en Momme-plas in de gemeente Heusden-Zolder, die zeker de nodige aandacht verdienen.

Gebieden van veel beperktere omvang zijn de Texas-wijk in Genk (gastarbeidersbevolking) en Rooierheide in Diepenbeek (oude autochtone bevolking).

Provincie Oost-Vlaanderen

In Oost-Vlaanderen komen een aantal gebieden in Gent in aanmerking, nl. de wijk Sluizeken-Muide (een territorium dat Patershol, Voormuide, Ham, Oude Vest, Tolhuis en Blaisantvest beslaat), de wijk Muide-Meulestede en de wijk Brugsepoort (Dron-gensteenweg - Rooigem). In Hamme komt een gebied tussen de Biesestraat en de Kapellestraat in aanmerking en in Sint-Niklaas de buurt van de Nieuwstraat.

Verder zijn er nog een reeks territoria van beperkte omvang die men eveneens als kansarm mag beschouwen. In Gent zijn er heel wat beluiken en kleinere stratengroepen verspreid over de stad; dezelfde situatie treffen we ook aan in Ledeberg en in Gentbrugge waar we de Bassijnwijk en de Veldwijk kunnen vermelden. Ook in Hamme komen kleinere territoria voor. In Aalst zijn er meerdere kleinere concentraties, o.a. in de wijken Mijlbeek, Bergekouter en Doornveld. In het centrum van de stad treft men een aantal verspreide beluiken aan, en concentraties in de buurt van het slachthuis en het Sint-Elisabeth-ziekenhuis. In Zelzate valt de wijk 'Klein Rusland' onder het begrip, en in Zulte de 'Bloemenwijk'. In Beveren, Vrasene en Stekene treft men eveneens territoria van beperkte omvang aan.

Provincie West-Vlaanderen

In West-Vlaanderen komen enkele territoria in Brugge in aanmerking, nl. Bilkske en Magdalena, Sint-Gillis en de Verloren Hoek, en tenslotte de wijk Sint-Jozef. Ook de 'Barakken' in Menen vallen onder onze onderzoeksopzet.

Kleinere territoria treft men aan in Brugge (Stubbe-kwartier), Assebroek (Groene Wijk), Koolkerke (een deel van het centrum), Blankenberge (Frontwijk), Oostende (Visserskwartier), Bredene (een deel van Sas-Slijkens en de Nukkerwijk), Izegem (wijk De Droge Jan), Lauwe (Opstal), Moorseele (Kafhoek) en Menen (een deel van de wijk Ons Dorp).

2.2.2.2. Prioriteitsbepaling

Prioriteiten vastleggen binnen deze kansarme territoria is geen eenvoudige zaak. Wij kunnen ons hierbij niet steunen op de resultaten van de cluster-analyses daar deze -bij gebrek aan meer gegevens- gebaseerd zijn op een onvolledige indicering van het begrip 'kansarme buurt', en dit op basis van de resultaten van de volks- en woningtelling 1970. Ons enig referentiepunt was hierbij dan ook de mening van de bevoorrechte getuigen op meso- en macro-niveau. Op deze basis pogen we dan ook -met het nodige voorbehoud- enkele prioriteiten vast te leggen, binnen deze gebieden waar meerdere kansarme territoria voorkomen, en waar tevens bevoorrechte getuigen aangetroffen werden met voldoende kennis van deze territoria om onderlinge vergelijkingen te maken. Het gaat hier dus om een prioriteitsbepaling op regionaal of grootstedelijk vlak.

In de Antwerpse agglomeratie dienen vooral de kansarme territoria van de stad Antwerpen zelf prioriteit te verkrijgen, alsook deze van Borgerhout en van Oud Merksem. Een aantal van deze territoria (o.a. Stads-kern-Noord, Sint-Andries) worden doorkruist door winkelstraten en zijn daardoor wel heterogener dan de andere gebieden, doch ze tellen een aanzienlijke marginale bevolking, waaronder veel niet-gedomicilieerde alleenstaanden (schippers, prostituées, ex-gevangenen, landlopers).

In de Rupelstreek mag de buurt Noeveren-Hellegat ook wel de nodige aandacht krijgen; de hoge werkloosheid in deze buurt (en in de rest van de Rupelstreek) vergt echter ook een aanpak op streekniveau. Wat het arrondissement Brussel-hoofdstad betreft kunnen we volgende gebieden prioritair stellen: Kuregem (Anderlecht) waarvan sector 10 bijzonder kansarm te noemen is; Brussel-Centrum ten oosten van de Stalingradlaan, Oud-Molenbeek en dan vooral ten noorden van de Gentsesteenvweg, de Noordwijk vooral ten westen van het Noordstation en het gebied behorende tot Sint-Joost en tenslotte het gebied

ingesloten door de Alsebergsesteenweg en de Van Volxemlaan in Sint-Gillis.

In Limburg komen volgende wijken prioritair in aanmerking : Nieuw-Sledderlo, Waterschei-Tuinwijk, Zwartberg-Tuinwijk-Noord en Winterslag (enkel de 4de tuinwijk ten westen van de spoorweg) in Genk, de Turkse wijken Op 't Einde en Mornmeplas in Heusden-Zolder, en misschien ook de wijk Meulenberg in Houthalen, alhoewel over dit laatste gebied de meningen nogal verdeeld waren.

In het Gentse verdient vooral de wijk Sluizeken-Muide de nodige aandacht, en in het Brugse de wijk Sint-Gillis.

Bij het vastleggen van prioriteiten op nationaal vlak zou men zeker rekening moeten houden met de aanwezigheid van gastarbeidersgezinnen, daar deze heel wat complexe problemen met zich meebrengen in de buurt. Dit onderzoek naar kansarme buurten wordt immers doorkruist door de gastarbeidersproblematiek. Bijzondere aandacht moet dan ook besteed worden aan de groot-stedelijke agglomeraties en aan de Limburgse mijncités waar deze marginale bevolkingsgroep zeer sterk vertegenwoordigd is.

2.2.2.3. Raming van de behoefte aan buurtwerkinstellingen.

Wat de behoeften aan buurtwerk in kansarme situaties betreft, wagen wij het een raming te maken. Voor het opsporen van deze kansarme territoria hebben wij reeds een minimum-norm van ca. 2.000 inwoners gesteld. Hanteren wij nu een maximum-norm van ca. 5.000 inwoners per buurtwerk, dan bekomen wij volgende resultaten : (1)

Provincie Antwerpen	145.900 INW	39 BW
<i>Agglomeratie Antwerpen</i>	138.600	36
Antwerpen : Stadskern-Noord	11.538	3
: Sint-Andries	10.080	2
: De Coninckplein	8.500	2
: Sint-Jansplein - : Stuivenbergplein	16.300	4
: Gasthuis Stuivenberg	11.257	3
: 't Zuid	7.500	2
: 't Kiel	4.000	1
: Dam - Schijnpoort	5.372	1
: 't Eilandje	2.909	1
Antwerpen : Centraal Station-Zuid	17.000	4
Borgerhout : Centrum-Zuid	10.300	2
Borgerhout : Centrum-Noord	10.300	2
Berchem : Oud Berchem	8.265	2
: Tuinwijk	2.400	1

(1) Deze berekeningen zijn gesteund op gegevens van de volks- en woningtelling 1970. Voor statistische sectoren die slechts gedeeltelijk als kansarm in aanmerking komen werd het aantal inwoners bij benadering geschat.

Deurne : Plankenberg	2.778	1
: Kronenburg	5.760	2
: Conforta	4.235	1
: Muggenberg	1.862	1
Hoboken : Moretusburg	3.400	1
Merksem : Oud Merksem	3.300	1
Wilrijk : Duivelshoek	1.800	1
<i>Boom/Niel : Noeveren - Hellegat</i>	3.191	1
<i>Mechelen : Begijnhof - Heembeemd</i>	2.000	1
<i>Willebroek : Appeldonkstraat</i>	2.100	1
Arrondissement Brussel-hoofdstad	206.200 INW	43 BW
<i>Anderlecht : Kuregem</i>	24.233	5
: Het Rad	4.329	1
: Goede Lucht	2.610	1
<i>Brussel : Centrum</i>	37.000	8
<i>Brussel/Schaarbeek/St.-Joost-ten- Node : Noordwijk</i>	51.486	11
<i>Koekelberg : Sint-Anna</i>	31.129	7
<i>Sint-Jans-Molenbeek : Oud Molenbeek</i>		
<i>Sint-Gillis</i>		
<i>Vorst : Luttrebrug, Sint-Antonius, : Marconi</i>	55.400	10
Vlaams Brabant	4.200	2
<i>Leuven : Sint-Jacob</i>	2.000	1
<i>Tienen : Grimde</i>	2.186	1
Provincie Limburg	42.200	13
<i>Beringen :</i>	6.000	2
: Koersel : Steenveld	2.000	1
: Beverlo/Koersel : Beringen-Mijn	4.000	1
<i>Genk :</i>	20.000	6
: Waterschei-Tuinwijk	7.500	2
: Zwartberg-Tuinwijk	3.000	1
: Winterslag-Tuinwijk	7.741	2
: Nieuw-Sledderlo	1.800	1
<i>Heusden - Zolder : Op 't Einde - : Mornmeplas</i>	1.800	1
<i>Houthalen-Hechteren : Meulenberg</i>	2.500	1
<i>Maasmechelen :</i>	11.900	3
: Vucht/Mechelen-aan-de-Maas : : Mariaheide - Boseinde - Mariahof	7.000	2
: Eisden : Tuinwijk	4.862	1
Provincie Oost-Vlaanderen	35.300	9
<i>Gent :</i>	28.800	7
: Brugsepoort	12.000	3
: Sluizeken - Muide	12.090	3
: Muide - Meulestede	4.753	1
<i>Hamme : Centrum-Oost</i>	4.000	1
<i>Sint-Niklaas : Nieuwstraat</i>	2.500	1

Provincie West-Vlaanderen	19.000	5
Brugge :	17.000	4
Blikske - Magdalena	5.000	1
Sint-Gillis - Verloren Hoek	8.000	2
Sint-Jozef	4.000	1
Menen : Barakken	2.000	1

Aldus komen wij aan een totaal van 111 buurtwerken. Deze buurten worden bevolkt door ongeveer 453.000 mensen. Wat het aantal buurtwerken betreft moet hierbij echter aangestipt worden dat dit een minimum-raming betreft. In territoria met meerdere duizenden inwoners werd immers steeds de maximum-norm van 5.000 inwoners per buurtwerk gehanteerd, waar een indeling in echte 'buurten' (d.w.z. rekening houdend met het bestaan van een buurtidentiteit en met morfologische begrenzingen) waarschijnlijk tot een groter getal zou leiden.

Wat het bevolkingsaantal betreft dient tevens opgemerkt dat deze 453.000 bewoners daarom niet allen als kansarm kunnen beschouwd worden; een kansarme buurt wordt dikwijls ook bewoond door een aantal niet-kansarmen, die soms geconcentreerd zijn in een winkelstraat die de buurt doorkruist.

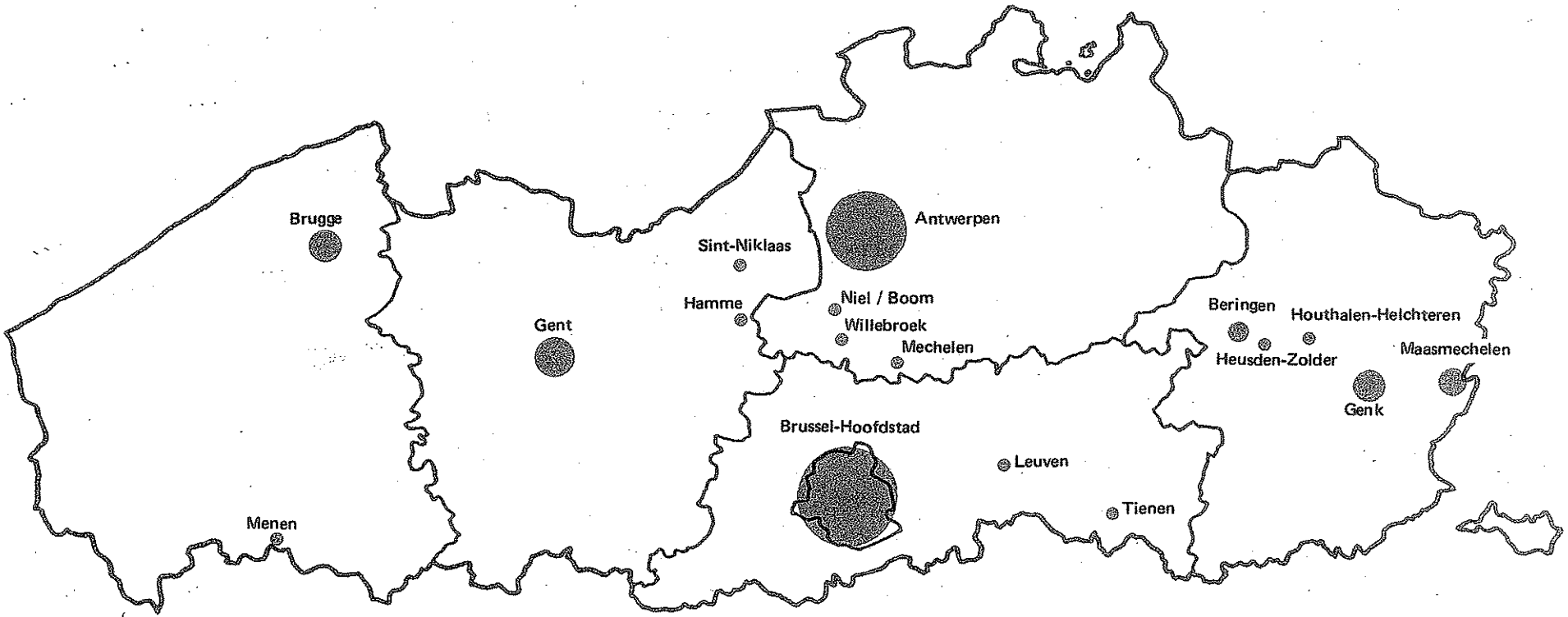
Tenslotte willen we nogmaals de aandacht vestigen op het feit dat deze berekeningen enkel betrekking hebben op territoria met minstens 2.000 inwoners.

De spreiding van deze kansarme territoria is in kaart gebracht (Kaart I p. 55). De cirkels duiden de ligging aan van deze territoria, waarbij hun grootte evenredig is met het inwonertal.

2.2.3. Besluit

Bij vergelijking van de resultaten van de bevraging der bevoorrechte getuigen met deze van de clusteranalyses bleek deze eerste ordening van het onderzoeksdomein goed geslaagd te zijn. Territoria die door de bevoorrechte getuigen als kansarm werden aangeduid bevinden zich vrijwel zonder uitzondering in deze statistische sectoren die de hoogste scores behaalden op de 6 indicatoren.

Wanneer we deze resultaten nu in ogenschouw nemen stellen we vast dat de kansarme territoria vooral gesitueerd zijn in de (groot)stedelijke agglomeraties. De aanwezigheid van gastarbeiders blijkt een zeer belangrijke aanwijzing te zijn. Wijken met een hoog percentage vreemdelingen hebben onmiddellijk af te rekenen met heel wat complexe problemen.

Kaart 1: Verspreiding van de kansarme territoria.

3. Situering van de kansarme territoria

In dit deel worden de kansarme territoria met meer dan 2.000 inwoners beknopt beschreven, dit op basis van kwalitatieve gegevens verkregen uit de interviews met bevoorrechte getuigen (1). Deze territoria worden ook op kaart aangeduid.

3.1. Inleiding

De kansarme territoria worden per provincie in alfabetische volgorde (naar de naam van de gemeente) beschreven.

Vooreerst wordt de gemeente vermeld waartoe het betrokken gebied behoort. Hierna volgt een benaming voor het kansarm territorium, dit louter ter oriëntatie van de lezer en zeker niet met de bedoeling dit gebied geografisch nauwkeurig te omschrijven. Voor de afbakening van het kansarm territorium dient steeds de kaart geraadpleegd te worden. Vervolgens worden de statistische sectoren die bij het betrokken gebied behoren voorgesteld (gemeente, code en benaming, inwonertal). Verder volgen een reeks kwalitatieve gegevens in verband met :

- de aanwezigheid van trefplaatsen (centra) in dit gebied;
- de door de bevolking als 'buurt' beschouwde entiteiten binnen dit gebied, of waarvan het gebied deel uitmaakt;
- de evolutie van het gebied qua bevolking, bebouwing en bedrijvigheid sedert 1970 (het jaar van de volks- en woningtelling);
- de bevolkingscategorieën die er sterker dan elders vertegenwoordigd zijn;

- de eventuele belangrijke verschillen in inkomen tussen de bewoners;
- de problematiek i.v.m. financiës, onderwijs, arbeid, wonen, sociale relaties, criminaliteit, ziekte en gezondheid, integratie van sociale en culturele minderheden, en eventuele andere problemen in het gebied;
- de houding van de bevolking t.o.v. deze problemen;
- eventuele bestaande actiegroepen;
- het verenigingsleven;
- de nood aan bepaalde voorzieningen;
- de eventuele aanwezige buurtwerk-instellingen.

Deze gegevens zijn alle afkomstig uit de interviews met bevoorrechte getuigen.

Tenslotte wordt het kansarme territorium op kaart aangeduid. De statistische sectoren die bij het betrokken gebied behoren zijn genummerd en afgebakend door een streepjeslijn, terwijl het kansarme gebied in kleur is aangeduid.

3.2. Beknopte beschrijving van de kansarme territoria

(1) In een voorlopig werkdocument (dat eventueel geconsulteerd kan worden bij de Federatie Buurtwerk) worden per statistische sector die tot een kansarm territorium behoort eveneens uitgebreide kwantitatieve gegevens verstrekt in verband met de bevolking en het woningenbestand. Deze gegevens zijn afkomstig uit de volks- en woningtelling 1970.

PROVINCIE ANTWERPEN

ANTWERPEN		Antwerpen	Stadskern - Noord
Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking	
Antwerpen	00 Kern - Oude Stad (Spaanse Wallen)	2.747	
	01 Klapdorp - Brouwersvliet (Spaanse Wallen)	2.140	
	11 Kipdorp - St.-Jacobs (Spaanse Wall.)	2.476	
	13 Stadswaag - Begijnhof (Spaanse Wall.)	2.491	
	16 Hessenhuis (Spaanse Wall.)	1.684	

Afbakening : zie kaart II p. 72.

Trefplaatsen : Falconplein, Stadswaag, Ossemarkt, Zeemanshuis en St.-Jacobsmarkt.

Als buurt beschouwde entiteiten : het 'Schipperkwartier'.

Evolutie sedert 1970 : De bevolking is verouderd, er zijn meer vreemdelingen komen wonen en marginalen. De prostitutie neemt toe. Het woningbestand verkrot op sommige plaatsen.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : De bevolking bestaat vooral uit ongeschoolde arbeiders (schippers, matrozen, havenarbeiders), bejaarden, alleenstaanden (marginalen), en gastarbeiders. Er zijn ook heel wat onvolledige gezinnen. Door de nabijheid van de academie en de UFSIA treft men er ook veel studenten aan. Sectoren 00 en 01 vormen het uitgangscentrum en de werkbuit van de prostitutie; sectoren 13 en 16 zijn de woonbuurt van de marginalen en de prostituées.

Belangrijke verschillen qua inkomensgroepen : De handelaars in de winkelstraten vallen buiten beschouwing (Lange Koepoortstraat, Kipdorp, Klapdorp, Venusstraat, Keizerstraat e.a.).

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Bejaarden hebben een te klein pensioen. Veel alleenstaanden (marginalen) hebben een onregelmatig inkomen, zijn langdurig werkloos en niet in orde op het stuk van de RMZ, en besteden hun schaarse financiële middelen slecht.
- de onderwijssituatie : Analfabetisme treft men aan bij de ouderen. Jongeren blijven weg van school, soms met medeweten van de ouders. Veel kinderen volgen B.L.O. Er wordt weinig voortgezet onderwijs gevolgd.
- de arbeidssituatie : De arbeid is vooral ongeschoold, vaak onzeker of onregelmatig, ongezonder en/of gevaarlijk. Velen zijn langdurig werkloos.
- de woonsituatie : Het woningbestand verkrot, zodat er wordt afgebroken. De behuizing is veel-

al eng en weinig comfortabel. De haven brengt verkeersdrukke en milieuhinder met zich mee.

- de sociale relaties : Kinderen worden affectief verwaarloosd. Er zijn spanningen tussen de bejaarde bevolking enerzijds en de studenten, kamerbewoners, gastarbeiders en prostituées anderzijds. Alleenstaanden vereenzamen.
- de criminaliteit : Vandalisme, landloperij, jeugdbendes en kinderverwaarlozing vergen frequente tussenkomsten van de politie en de jeugdbescherming.
- ziekte en gezondheid : De gezondheid wordt nadelig beïnvloed door alcoholisme (vooral bij de alleenstaanden), druggebruik (bij de marginalen), eenzijdige voeding en beroepsziekten.
- de integratie van sociale en culturele minderheden : Gastarbeiders, alleenstaanden (kamerbewoners), en studenten hebben weinig contact met de autochtone bevolking en worden niet aanvaard.
- andere : De bevolking verouderd sterk.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen
De bevolking voelt zich machteloos, is apathisch, maar er is toch sedert kort een tendens om er iets aan te gaan doen.

Verenigingsleven : Het verenigingsleven is relatief weinig uitgebouwd.

Nodige voorzieningen : Er is nood aan speelgelegenheden voor kinderen, openbaar groen, lokalen voor verenigingen, bus- en tramhaltes, brievenbussen en telefooncellen.

Aanwezige buurtwerkinstellingen :

Buurtwerk Kauwenberg, Ossenmarkt 15, 2000 Antwerpen

Buurtwerk Schipperkwartier, Zwartzusterstraat 9, 2000 Antwerpen.

ANTWERPEN		Antwerpen	Sint-Andries
Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking	
Antwerpen	03 Hoogstraat (Spaanse Wallen)	2.131	
	05 Gevangenij (Spaanse Wallen)	2.136	
	06 St.-Andries (Spaanse Wallen)	3.514	
	07 St.-Michielskaai (Spaanse Wallen)	2.299	

Afbakening : zie kaart II p. 72

Trefplaatsen : Vrijdagse markt, Schoytestraat, St.-Jansvliet en St.-Andriesplaats.

Als buurt beschouwde entiteiten : St.-Andries (sectoren 05, 06, 07)

Evolutie sedert 1970 : Jonge mensen wijken uit. Huizen worden gerestaureerd en gebruikt voor buurtvreemde handel en horeca.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : Het is een volkse wijk bewoond door gezinnen van weinig geschoolde arbeiders en bejaarden. Er leven ook veel alleenstaanden en gedetineerden, schippers en landlopers en men treft er ook veel onvolledige gezinnen aan.

Belangrijke verschillen qua inkomensgroepen : Er moet een onderscheid gemaakt worden tussen de handelaars in de winkelstraten (Nationalestraat, Hoogstraat), en de rest van de bevolking.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Bejaarden hebben dikwijls een erg beperkt pensioen. Veel alleenstaanden (leurders, landlopers) hebben een onregelmatig inkomen en zijn niet in orde op het stuk van de RMZ. Het inkomen wordt slecht besteed. Er is heel wat langdurige werkloosheid bij de ongeschoolden.
- de onderwijssituatie : Analfabetisme treft men aan bij de bejaarden. Bij de jongeren zijn er heel wat thuisblijvers; veel kinderen volgen B.L.O. Er wordt weinig voortgezet onderwijs gevolgd.
- de arbeidssituatie : De arbeid is vooral ongeschoold. Veel alleenstaanden hebben een eerder onzekere of onregelmatige arbeidssituatie.
- de woonsituatie : De behuizing is erg eng en weinig comfortabel. Het woningbestand verkrot en er wordt dan ook veel afgebroken. De nabijheid van de haven is oorzaak van veel verkeersdrukte en milieuverontreiniging.
- de sociale relaties : Kinderen worden affectief verwaarloosd. Alleenstaanden vereenzamen. In de gezinnen zijn dikwijls relatieproblemen.
- de criminaliteit : Politie en jeugdbescherming moeten regelmatig optreden in de wijk. Relatief veel kinderen zijn geplaatst.
- ziekte en gezondheid : Alcoholisme, eenzijdige voeding en druggebruik oefenen nadelige invloed uit op de gezondheid. Er zijn heel wat chronische zieken.
- andere : De bevolking van de wijk is sterk aan het verouderen.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen : De bevolking is zich weinig bewust van de situatie en voelt zich machteloos.

Bestaande actiegroepen : Er wordt o.a. actie gevoerd rond de aanleg van een kaaimuur; vooral jonge inwijkelingen nemen hieraan deel.

Verenigingsleven : Het verenigingsleven is vrij goed uitgebouwd.

Nodige voorzieningen : Er is behoefte aan speelgelegenheden voor kinderen, openbaar groen, lokalen voor verenigingen, telefooncellen en een postkantoor.

Aanwezige buurtwerkinstellingen :

Buurtwerk Oude Stad, Heilige Geeststraat 17
2000 Antwerpen

Buurtwerk St.-Andries, Pompstraat 28.
2000 Antwerpen

Buurtwerk 't Vlietje, Kloosterstraat 34.
2000 Antwerpen

ANTWERPEN		Antwerpen	De Coninckplein
Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking	
Antwerpen	21 Atheneum (Stationswijk)		2.223
	22 De Coninckplein-Zuid (Stationswijk)		1.799
	23 Offerandestraat (Stationswijk)		3.409
	27 Dambruggestraat-Noord (Stationswijk)		3.012

Afbakening : zie kaart III p. 73

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën
Dit gebied wordt bevolkt door gezinnen van weinig geschoolde arbeiders en door bejaarden. Er wonen verder ook veel alleenstaanden (kamerbewoners), gastarbeiders en onvolledige gezinnen. Sector 22 is het centrum van de onderwereld, met een uitgebreid nachtlevens en prostitutie. Sector 21 sluit hierbij enigszins aan, maar is al wat heterogener. Sector 27 is een verouderde volkswijk.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : De alleenstaanden hebben vaak een onregelmatig inkomen, zijn niet in regel met de RMZ en budgetteren slecht. De bejaarden hebben vaak een miniem pensioen.
- de arbeidssituatie : De arbeid is veelal ongeschoold. De alleenstaanden hebben vaak een onzekere en onregelmatig, ongezond en gevaarlijk werk.
- de woonsituatie : De behuizing is eng met weinig comfort. Verkrotting leidt tot afbraak van de buurt.
- de sociale relaties : Bejaarden en alleenstaanden vereenzamen. De verhoudingen tussen de autochtone bejaarden en de gastarbeiders (Turken) zijn vaak gespannen (sector 27).
- de criminaliteit : Sector 22 (in mindere mate 21) is een haard van criminaliteit : vandalisme, diefstallen, aanrandingen enz.

- ziekte en gezondheid : Alcoholisme komt veel voor bij de alleenstaanden, alsook voedingsproblemen.
- de integratie van sociale en culturele minderheden : Alleenstaanden en gastarbeiders stellen hier problemen.
- andere : Sector 27 veroudert snel.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen :
De bevolking stelt zich hier heel individualistisch op.

Verenigingsleven : Dit is praktisch onbestaande.

Nodige voorzieningen : Er is behoefte aan lokalen voor verenigingen, speelgelegenheden voor kinderen, openbaar groen, aangepaste sociale dienstverlening.

ANTWERPEN Antwerpen : Sint-Jansplein - Stuivenbergplein

Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Antwerpen	40 St-Amandus (Noordwijk)	3.704
	41 Stuivenberg-West (Noordwijk)	4.960
	43 St-Jansplein-Trapstraat (Noordwijk)	4.643
	44 Stuivenbergplein (Noordwijk)	3.024
	48 Duboisstraat (Noordwijk)	1.889

Afbakening : zie kaart III p. 73

Als buurt beschouwde entiteiten : Stuivenberg (44) en ruimer Safehoek (41 en 44)

Evolutie sedert 1970 : Er is veel nieuwbouw bijgekomen, o.a. sociale huisvesting.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën :
Dit territorium wordt bevolkt door gezinnen van ongeschoolde arbeiders en bejaarden. Er zijn ook heel wat alleenstaanden, onvolledige gezinnen, gastarbeiders, werklozen en prostituées (Italiëlei.)

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Bejaarden hebben dikwijls een eerder beperkt pensioen. Veel inwoners hebben een onregelmatig inkomen en budgetteren slecht.
- de onderwijssituatie : Er is heel wat schoolverzuim. Er zijn veel achterblijvers in het onderwijs en veel kinderen volgen B.L.O. Na het einde van de leerplicht wordt uit werken gegaan. De gastarbeiderskinderen vormen hier ook een probleem.
- de arbeidssituatie : De arbeid is veelal ongeschoold, onzeker en onregelmatig. Er zijn heel wat langdurig werklozen.
- de woonsituatie : Er is verkrotting, te enge behuizing, gebrek aan comfort. Verkrotte woningen worden afgebroken.

- de sociale relaties : Kinderen worden affectief verwaarloosd, bejaarden vereenzamen.
- de criminaliteit : Politie en jeugdbescherming komen regelmatig tussen in de wijk. Rond het St-Jansplein is de onderwereld geconcentreerd.
- ziekte en gezondheid : Alcoholisme en eenzijdige voeding beïnvloeden de gezondheid.
- de integratie van sociale en culturele minderheden : De gastarbeiders gaan hun eigen gang.
- andere : De bevolking veroudert.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen :
Men neemt een apathische en berustende houding aan.

Verenigingsleven : Het verenigingsleven is weinig uitgebouwd en sluit niet aan bij de volkse populatie

Nodige voorzieningen : Er is nood aan speelgelegenheden voor kinderen, openbaar groen, kinderopvang, bus- en tramhaltes en aangepaste sociale dienstverlening.

Aanwezige buurtwerkinstellingen :

Buurtwerk Stuivenberg, Lange Scholierstraat 94,
2000 Antwerpen

ANTWERPEN Antwerpen : Gasthuis Stuivenberg

Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Antwerpen	42 De Zavel (Noordwijk)	3.515
	45 Stuivenbergziekenhuis (Noordwijk)	2.865
	46 Potgieterstraat (Noordwijk)	1.945
	47 St-Willibrordus (Noordwijk)	2.932

Afbakening : zie kaart III p. 73

Trefplaatsen : Pothoekstraat, Lange Beeldekensstraat en Schoolplaats.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën :
Ongeschoolde arbeiders en bejaarden bevolken dit gebied. Er zijn ook heel wat gastarbeiders en onvolledige gezinnen woonachtig.

Belangrijke verschillen qua inkomensgroepen : De handelaars in de winkelstraten vallen buiten beschouwing.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Bejaarden hebben een te klein pensioen. De arbeidende bevolking is soms niet in orde op het stuk van de RMZ en budgetteert slecht.
- arbeidssituatie : De arbeid is dikwijls ongeschoold, ongezond en gevaarlijk (gastarbeiders) onzeker en onregelmatig.

- de woonsituatie : De behuizing is eng met weinig comfort. Er zijn veel huizen eigendom van het O.C.M.W.
- De sociale relaties : Er zijn spanningen tussen Turken en Marokkanen. De bejaarden vereenzamen.
- de criminaliteit : Tussenkomen van politie en jeugdbescherming zijn regelmatig noodzakelijk. Jeugdbendes maken de wijk onveilig.
- ziekte en gezondheid : Alcoholisme en de ongezonde voeding stellen hier problemen.
- andere : De bevolking verouderd sterk.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen
De bevolking voelt zich machteloos.

Verenigingsleven : Het verenigingsleven komt er moeilijk van de grond.

Nodige voorzieningen : Er is behoefte aan speelgelegenheden voor kinderen en openbaar groen.

ANTWERPEN Antwerpen 't Zuid

Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Antwerpen	54 Museumwijk (Zuidwijk)	9.093
	57 Zuiderdokken (Zuidwijk)	3.476

Afbakening : zie kaart II p. 72

Als buurt beschouwde entiteiten : 't Zuid (tussen de Amerikalei, de kaaien en de Scheldestraat).

Evolutie sedert 1970 : Er zijn veel gastarbeiders komen wonen in de wijk.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : Gezinnen van weinig geschoolde arbeiders en bejaarden bevolken dit stadsdeel. Er zijn ook veel grote gezinnen van gastarbeiders en heel wat alleenstaanden, verder ook schippers, prostituées en studenten. In sector 57 vooral wonen er veel avonturiers, ex-gevangenen en alcoholisten.

Belangrijke verschillen qua inkomensgroepen : De buurt van het museum en de Amerikalei is heel wat beter dan de rest van het gebied.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Bejaarden hebben een te klein pensioen. Veel bewoners hebben een onregelmatig inkomen en zijn niet in orde op het stuk van de RMZ. De financiële middelen worden slecht beheerd.
- de onderwijssituatie : Er zijn heel wat thuisblijvers, achterblijvers en kinderen die B.L.O. volgen.

Er wordt vrijwel geen voortgezet onderwijs gevolgd.

- de arbeidssituatie : Het werk is meestal ongeschoold, onzeker of onregelmatig. Er is veel langdurige werkloosheid.
- de woonsituatie : De behuizing is eng met weinig comfort. Het woningenbestand is op sommige plaatsen aan het verkrotten; er wordt dan ook heel wat afgebroken in dit gebied. De nabijheid van de haven en de afrit van de autoweg brengen veel verkeersdrukte en milieuhinder met zich mee.
- de sociale relaties : Kinderen worden affectief verwaarloosd. Bejaarden vereenzamen. Er zijn spanningen tussen gastarbeiders en autochtonen.
- de criminaliteit : Politie en jeugdbescherming dagen dikwijls op in deze wijk. Heel wat kinderen zijn geplaagd door de jeugdbescherming.
- ziekte en gezondheid : Alcoholisme is een veel voorkomend verschijnsel. De gastarbeiders lijden dikwijls aan chronische ziekten (o.a. TBC).
- de integratie van sociale en culturele minderheden : De aanwezigheid van de gastarbeiders stelt nog geen onoverkomelijke problemen in deze wijk.
- anderen : De autochtone bevolking verouderd.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen
Men berust in de situatie.

Bestaande actiegroepen : Het Daens-actiefonds voert acties rond de gewestplannen; vooral de studentenbevolking is hierin geïnteresseerd.

Verenigingsleven : In sector 57 is het verenigingsleven praktisch onbestaande (uitgezonderd de initiatieven van het plaatselijk buurtwerk).

Nodige voorzieningen : Er is veel nood aan speelgelegenheden voor kinderen, openbaar groen, lokalen voor verenigingen, telefooncellen en een postkantoor.

Aanwezige buurtwerkinstellingen :

Buurtwerk 't Zuid, Verschansingsstraat 4, 2000 Antwerpen.

ANTWERPEN Antwerpen 't Kiel

Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Antwerpen	62 Beerschot-Stadion (Kiel)	2.288
	66 Maurits Sabbelaan (Kiel)	3.611

Afbakening : zie kaart IV p. 74

Trefplaatsen : Alf. De Cockplein

Evolutie sedert 1970 : Er is een toename van gastarbeidersgezinnen.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : Dit gebied wordt vooral bewoond door gezinnen van ongeschoolde arbeiders, waaronder een aantal gastarbeidersgezinnen (sector 62). Er wonen ook heel wat bejaarden.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Bij de bevolking treft men lage en onregelmatige inkomens aan, o.a. veel bejaarden die een te klein pensioen hebben en mensen die niet in orde zijn op het stuk van de RMZ. De financiële middelen worden slecht beheerd.
- de onderwijssituatie : Er zijn veel achterblijvers en B.L.O.-kinderen; er is ook heel wat schoolverzuim bij de gastarbeiderskinderen. Er wordt weinig onderwijs gevolgd na het einde van de leerplicht.
- de arbeidssituatie : Het werk is overwegend ongeschoold, onzeker of onregelmatig. Dikwijls gaat het ook om ongezond en gevaarlijk werk.
- de woonsituatie : De behuizing is eng met weinig comfort. Sommige huizen zijn ook erg vochtig. Er is veel verkeersdrukke.
- de sociale relaties : Alleenstaanden (bejaarden) vereenzamen. Kinderen worden affectief verwaarloosd. Er zijn spanningen tussen straten-groepen.
- de criminaliteit : Vandalisme komt wel eens voor in dit gebied. Regelmatig moeten de politie en jeugdbescherming optreden.
- ziekte en gezondheid : De voeding is dikwijls erg eenzijdig.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen : Men berust in de situatie.

Verenigingsleven : Het verenigingsleven recruteert niet zoveel uit dit gebied.

Nodige voorzieningen : Er is nood aan speelgelegenheden voor kinderen, openbaar groen en telefooncellen.

Aanwezige buurtwerkinstellingen :

Buurtwerk 't Kiel, Hendriklei 3,
2710 Hoboken.

ANTWERPEN

Antwerpen : Dam-Schijnpoort

Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Antwerpen	82 Ijzerlaan (Dam-Schijnpoort)	1.019
	83 Slachthuiswijk (Dam-Schijnpoort)	3.698
	84 Dam (Dam-Schijnpoort)	655

Afbakening : zie kaart III p. 73

Trefplaatsen : Damplein, Noordschippersdok en De Marbaisstraat.

Als buurt beschouwde entiteiten : Den Dam en Schijnpoort (De Marbaisstraat, Eendrachtstraat en Ceulemansstraat).

Evolutie sedert 1970 : Sectoren 82 en 84 gaan als woonbuurt sterk achteruit. Jonge en meer begoede gezinnen verhuizen naar elders. Ook de lichte industrie gaat achteruit. Huizen en magazijnen staan leeg en verkrotten.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën Dit stadsdeel wordt vooral bevolkt door gezinnen van ongeschoolde arbeiders, waaronder ook gastarbeiders. Verder zijn er heel wat onvolledige gezinnen woonachtig.

Belangrijke verschillen qua inkomensgroepen De Lange Lobroekstraat wordt bewoond door handelaars.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Bejaarden hebben dikwijls een te klein pensioen. Sommige bewoners blijken niet in orde te zijn op het stuk van de RMZ. Het gezinsbudget wordt slecht beheerd.
- de onderwijssituatie : Er zijn veel achterblijvers (B.L.O.) en thuisblijvers. Er wordt vrijwel geen voortgezet onderwijs gevolgd.
- de arbeidssituatie : De arbeid is onzeker, onregelmatig en meestal ongeschoold, dikwijls ook ongezond en gevaarlijk. Er is veel langdurige werkloosheid.
- de woonsituatie : Het gebied ligt geïsoleerd tussen verkeersassen en spoorwegen. Er is veel verkeersdrukke vanwege de nabijheid van de haven en de slachterij. De behuizing is eng met weinig comfort. Leegstaande magazijnen, ateliers en huizen verkrotten en worden afgebroken (sectoren 82 en 84).
- de sociale relaties : Kinderen worden op affectief vlak verwaarloosd. In de gezinnen zijn heel wat relatieproblemen. Er zijn spanningen tussen straten-groepen en leeftijdsgroepen.
- de criminaliteit : Vandalisme en kinderverwaarlozing vergen frequente tussenkomsten van politie en jeugdbescherming.
- ziekte en gezondheid : Alcoholisme en eenzijdige voeding bedreigen de gezondheid.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen : De bevolking is eerder passief, ziet de problemen ook niet.

Verenigingsleven : Buiten de buurtwerken bestaat er niet zoveel verenigingsleven; dit heeft daarbij nog een weinig volks karakter.

Nodige voorzieningen : Er zijn weinig voorzieningen in vergelijking met andere stadsgedeelten. Er is behoefte aan speelgelegenheden voor kinderen, openbaar groen, sociale dienstverlening, als ook aan bus- en tramhaltes (Schijnpoort).

Aanwezige buurtwerkinstellingen :

Buurtwerk Den Dam, Damplein 12

2000 Antwerpen.

Buurtwerk Schijnpoort, De Marbaaisstraat 44,
2000 Antwerpen.

ANTWERPEN

Antwerpen : 't Eilandje

Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Antwerpen	85 't Eilandje	2.909

Afbakening : zie kaart II p. 72

Als buurt beschouwde entiteiten : 't Eilandje (linkerdeel) en 't Kantje (rechterdeel).

Evolutie sedert 1970 : Dit gebied ontvolkt. Huizen komen leeg te staan.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën :

De wijk wordt bewoond door ongeschoolde arbeiders, schippers, dokwerkers en bejaarden. Er zijn ook veel alleenstaanden en onvolledige gezinnen.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Bejaarden hebben een te klein pensioen. De budgettering laat veel te wensen over. Veel mensen zijn niet in regel met de RMZ.
- de onderwijssituatie : Oudere bewoners zijn soms analfabeet. Bij de jongeren zijn er veel achterblijvers, thuisblijvers en B.L.O.-leerlingen. Er wordt weinig voortgezet onderwijs gevolgd.
- de arbeidssituatie : De arbeid is meestal ongeschoold, onzeker en onregelmatig, ongezond en gevaarlijk. Er is veel langdurige werkloosheid.
- de woonsituatie : De behuizing is vrij eng met weinig comfort. De woningen verkrotten en er wordt dan ook heel wat afgebroken in de buurt. Verkeersdrukte en milieuverontreiniging door de haven en het isolement tussen dokken en grote verbindingswegen maken de woonsituatie weinig aantrekkelijk.
- de sociale relaties : Kinderen worden affectief verwaarloosd. Alleenstaanden vereenzamen. Er zijn dikwijls spanningen in de gezinnen.
- de criminaliteit : Vandalisme komt regelmatig voor in de wijk.

- ziekte en gezondheid : Alcoholisme, beroepsziekten en arbeidsongevallen zijn hier de voornaamste problemen.
- andere : de bevolking veroudert.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen :

De bevolking ervaart deze problemen niet als dusdanig, of neemt een houding van passieve aanvaarding aan.

Verenigingsleven : Het verenigingsleven is praktisch onbestaande (de werking vanuit de buurtwerken buiten beschouwing gelaten)

Nodige voorzieningen : Er is een specifieke nood aan bus- en tramhaltes, een postkantoor, speelgelegenheden voor kinderen, openbaar groen en kleinhandel.

Aanwezige buurtwerkinstellingen :

Buurtwerk De Grize Kat, Amsterdamstraat 31,
2000 Antwerpen

Buurtwerk Onze Dokken, Londonstraat 44,
2000 Antwerpen

ANTWERPEN

Antwerpen : Centraal Station-Zuid
Borgerhout : Centrum-Zuid

Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Borgerhout	01 Fonteinstraat	3.903
	02 Den Bleekhof	3.410
	03 Kroonstraat-West	3.004
Antwerpen	24 Provinciestraat (stationswijk)	4.602
	34 Dageraadplaats - Ooststatie (Oostwijk)	6.877

Afbakening : zie kaart III p. 73

Trefplaatsen : het Koxplein

Evolutie sedert 1970 : Het aantal gastarbeiders neemt steeds toe.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : Dit gebied wordt bewoond door ongeschoolde arbeiders en bejaarden (waaronder veel alleenstaanden), en door grote gastarbeidersgezinnen. In sector 24 treft men ook verarmde Joodse inwijkelingen aan.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Men treft lage inkomens aan bij gepensioneerden en langdurig werklozen (vooral jongeren en gastarbeiders). Het budget wordt dikwijls onoordeelkundig besteed.
- de onderwijssituatie : Bij de gastarbeidersbevolking vindt men analfabetisme en heel wat achterblijvers in het onderwijs. Er wordt weinig voortgezet onderwijs gevolgd.

- de arbeidssituatie : De arbeid is veelal ongeschoold, onzeker en onregelmatig (interim-arbeid); er is heel wat langdurige werkloosheid.
- de woonsituatie : Delen van het territorium worden afgebroken wegens verkrotting. De behuizing is vrij eng, er is gebrek aan comfort in de woningen. Op sommige plaatsen is er heel wat verkeersdrukke.
- de sociale relaties : Bejaarden vereenzamen. Kinderen worden affectief verwaarloosd. De verhouding tussen de autochtone bevolking en de gastarbeiders is vrij gespannen. Ook binnen de gezinnen zijn er relatieproblemen.
- de criminaliteit : Werkloze jongeren halen vandalenstreken uit. Politie en jeugdbescherming treden regelmatig op in dit territorium.
- de integratie van sociale en culturele minderheden : De gastarbeiders ondervinden veel discriminaties vanwege de autochtone bevolking.
- andere : De jongeren vinden dit gebied nog weinig aantrekkelijk. De bevolking verouderd dan ook.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen :
De bevolking is onverschillig t.o.v. de problematiek van de buurt.

Verenigingsleven : Het verenigingsleven is weinig volks en niet erg ontwikkeld.

Nodige voorzieningen : Er is vooral behoefte aan speelgelegenheden voor kinderen, openbaar groen, lokalen voor verenigingen, sociale dienstverlening, bus- en tramhaltes, telefooncellen en een postkantoor.

Aanwezige buurtwerkinstellingen :

Buurtopbouwwerk Den Bleek, Kroonstraat 167
2200 Borgerhout.

Buurtwerk De Grijze Kat, Betogingsstraat 47
2200 Borgerhout.

ANTWERPEN

Borgerhout : Centrum-Noord

Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Borgerhout	05 Kattenberg	2.523
	06 St-Anna	4.619
	07 De Peperbus	4.474

Afbakening : zie kaart III p. 73

Trefplaatsen : J. Borluutplein

Evolutie sedert 1970 : Het aantal gastarbeiders is enorm toegenomen. Er is ook reeds heel wat afgebroken in dit gebied.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën
Gezinnen van ongeschoolde arbeiders en bejaarden bevolken dit gebied. Er zijn ook heel wat (grote) gezinnen van gastarbeiders. Veel mensen zijn werkloos

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Veel gepensioneerden hebben het financieel nogal moeilijk.
- de onderwijssituatie : Vooral de gastarbeiders tellen nog analfabeten, terwijl hun kinderen van school wegblijven, niet kunnen volgen in het onderwijs en in het B.L.O. terechtkomen. Het onderwijs is niet aangepast aan deze categorie. Ze volgen geen voortgezet onderwijs.
- de arbeidssituatie : De arbeid is hoofdzakelijk ongeschoold, dikwijls onzeker en onregelmatig, ongezond en gevaarlijk. Dit alles geldt zeker voor de gastarbeiders.
- de woonsituatie : De behuizing is vrij eng met weinig comfort. Vervallen woningen (in sectoren 05 en 06) worden afgebroken.
- de sociale relaties : Kinderen worden affectief verwaarloosd. Er zijn spanningen tussen de plaatselijke bevolking en de gastarbeiders en tussen de ouders en hun kinderen bij de gastarbeiders.
- de criminaliteit : Vandalisme en kinderverwaarlozing vergen frequente tussenkomsten van politie en jeugdbescherming.
- ziekte en gezondheid : Vooral de gastarbeiders hebben chronische ziekten (TBC) en worden getroffen door beroepsziekten en arbeidsongevallen; tevens hebben ze voedingsproblemen
- de integratie van sociale en culturele minderheden : De gastarbeiders vormen een getto.
- andere : De autochtone bevolking verouderd, de jongeren trekken er weg.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen
De bevolking voelt zich machteloos.

Verenigingsleven : Het bestaande verenigingsleven is weinig volks. De gastarbeiders participeren er niet aan.

Nodige voorzieningen : Er is behoefte aan kinderopvang, sociaal-culturele activiteiten, speelgelegenheden voor kinderen, openbaar groen, een aangepaste sociale dienstverlening, bus- en tramhaltes, telefooncellen en een postkantoor.

ANTWERPEN

Oud Berchem

Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Berchem	00 Op ten Bergh	3.952
	01 Posthof	2.917
	02 Hofveld	1.396

Afbakening : zie kaart V p. 75

Trefplaatsen : Het marktplein.

Evolutie sedert 1970 : De autochtone bevolking veroudert. Er komen zich gastarbeidersgezinnen vestigen.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : Oud-Berchem wordt in belangrijke mate bevolkt door gezinnen van weinig geschoolde arbeiders (vooral 00,02) en door bejaarden. Er zijn ook heel wat gastarbeiders ($\pm 10\%$)

Belangrijke verschillen qua inkomensgroepen : De handelaars in de winkelstraten vallen buiten beschouwing.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Men treft hier veel mensen aan met een laag en/of onregelmatig inkomen (bejaarden met een klein pensioen, mensen die niet in orde zijn op het stuk van de RMZ). Veel jongeren zijn reeds lange tijd werkloos. De financiële middelen waarover men beschikt worden ook niet al te best beheerd.
- de onderwijssituatie : Bij de gastarbeiders treft men analfabetisme aan. Het gebrek aan interesse vanwege de ouders is mede oorzaak van het schoolverzuim en de vele achterblijvers en kinderen in het B.L.O.
- de arbeidssituatie : Er komen heel wat laag of niet geschoolde arbeiders in dit gebied voor. Er is veel werkloosheid bij de jongeren.
- de woonsituatie : De behuizing is meestal erg eng, met weinig comfort. Een aantal woningen verkrotten.
- de sociale relaties : Veel (al of niet alleenstaande) bejaarden vereenzamen. De wooncultuur van de gastarbeidersgezinnen leidt soms tot spanningen met de autochtone bevolking.
- de integratie van sociale en culturele minderheden : De relatie tussen de autochtone bevolking en de gastarbeiders is (nog) niet problematisch te noemen.
- andere : De jonge bevolking trekt weg uit Oud-Berchem.

Verenigingsleven : Er is een relatief uitgebreid verenigingsleven.

Nodige voorzieningen : Er is vooral nood aan een kinderkribbe, speelgelegenheden voor kinderen, openbaar groen en sociale dienstverlening.

Aanwezige buurtwerkinstellingen :

Buurtwerk Posthof, Daenenstraat 14,
2600 Berchem.

ANTWERPEN		Berchem : Tuinwijk
Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Berchem	22 Groenenhoek	2.984
	24 Tuinwijk	901

Afbakening : zie kaart V p. 75

Trefplaatsen : Coothmansplein

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën
Dit gebied wordt vooral bevolkt door gezinnen van weinig geschoolde arbeiders. Er zijn ook veel onvolledige gezinnen en veel werkloze jongeren.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Er zijn veel gezinnen met een laag en onregelmatig inkomen. Veel mensen zijn ook niet in orde op het stuk van de RMZ. De financiële middelen worden niet al te best beheerd.
- de onderwijssituatie : Er zijn heel wat thuisblijvers, achterblijvers en kinderen die B.L.O. volgen. Het onderwijs is soms weinig aangepast aan het niveau van de kinderen.
- de arbeidssituatie : Het werk is meestal ongeschoold. Heel wat mensen (vooral jongeren) hebben een eerder onzekere en onregelmatige werksituatie.
- de woonsituatie : De behuizing is eng met weinig comfort. Sector 24 ligt vrij geïsoleerd tussen de spoorwegen.
- de sociale relaties : Kinderen worden affectief verwaarloosd.
- de criminaliteit : Frequente tussenkomsten van politie en jeugdbescherming zijn nodig wegens o.a. vandalisme.
- ziekte en gezondheid : Alcoholisme en eenzijdige voeding bedreigen de gezondheid.
- andere : Er valt een zekere veroudering van de bevolking waar te nemen.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen :
De houding van de bewoners kan gekenschetst worden als "passief aanvaarden".

Verenigingsleven : Het verenigingsleven recruteert weinig uit dit gebied.

Nodige voorzieningen : Er is nood aan een kinderkribbe, een B.L.O.-school, lokalen voor verenigingen,

sociale dienstverlening, artsen, kleinhandel, horeca, bus- en tramhaltes, telefooncellen, brievenbussen en een postkantoor.

ANTWERPEN

Deurne : Plankenberg

Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Deurne	01 Plankenberg	2.778

Afbakening : zie kaart VI p. 76

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën :
Dit gebied wordt vooral bewoond door bejaarden en gezinnen van ongeschoolde arbeiders, waaronder een aantal gastarbeiders. Er zijn ook veel alleenstaanden en onvolledige gezinnen.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Veel bejaarden hebben een te klein pensioen. Langdurig werklozen hebben een beperkt inkomen.
- de arbeidssituatie : Het werk is meestal ongeschoold, dikwijls onzeker en onregelmatig (jongeren en gastarbeiders). Er is veel langdurige werkloosheid.
- de woonsituatie : De behuizing is eng met weinig comfort.
- de sociale relaties : Bejaarden vereenzamen.
- ziekte en gezondheid : Alcoholisme en eenzijdige voeding bedreigen de gezondheid.
- andere : De bevolking verouderd.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen :
De bevolking berust in haar situatie.

Verenigingsleven : Men treft er het traditioneel verenigingsleven aan.

Nodige voorzieningen : Er is nood aan speelruimte voor kinderen, openbaar groen en sociale dienstverlening.

ANTWERPEN

Deurne : Kronenburg

Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Deurne	10 Kronenburg	5.760

Afbakening : zie kaart VII p. 77

Als buurt beschouwde entiteiten : Tweemontstraat.

Evolutie sedert 1970 : Er wordt gebouwd; een welstellende bevolking komt in de wijk wonen.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën :
Deze geïsoleerde wijk van Deurne wordt bewoond

door bejaarden en gezinnen van weinig geschoolde arbeiders. Er zijn ook heel wat alleenstaanden, gastarbeidersgezinnen en onvolledige gezinnen.

Belangrijke verschillen qua inkomensgroepen
Het centrale gedeelte van de Van Cortbeemdelei, de Amstelstraat en de Van Duyststraat wordt bewoond door een welstellende bevolking.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Veel bejaarden hebben een te klein pensioen. Het inkomen is meestal aan de lage kant, soms onregelmatig, en wordt daarbij ook niet te best beheerd. Sommige bewoners zijn niet in orde op het stuk van de RMZ.
- de onderwijssituatie : Er zijn veel achterblijvers en veel kinderen die B.L.O. volgen. Er wordt weinig voortgezet onderwijs gevolgd.
- arbeidssituatie : Het werk is meestal ongeschoold, soms ook ongezond en gevaarlijk. Veel jongeren en havenarbeiders zijn getroffen door langdurige werkloosheid.
- de woonsituatie : Vooral de gastarbeiders en de bejaarden zijn erg eng gehuisvest, met weinig comfort. Sommige woningen zijn aan het verkrotten. De wijk ligt geïsoleerd tussen het kanaal en grote verkeersaders. Men heeft last van milieuverontreiniging en verkeersdrukke door de nabijheid van de haven en industrie.
- de sociale relaties : Kinderen worden affectief verwaarloosd, bejaarden vereenzamen. Er zijn veel relatieproblemen binnen de gezinnen. Verder zijn er ook spanningen tussen stratengroepen en tussen gastarbeiders en autochtonen.
- ziekte en gezondheid : Chronische ziekten komen talrijk voor in de wijk. Veel mensen hebben ook een al te eenzijdige voeding.
- andere : De bevolking verouderd.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen
De bevolking voelt zich machteloos.

Verenigingsleven : Het aanwezige verenigingsleven is volks georiënteerd.

Nodige voorzieningen : Er is nood aan speelruimten voor kinderen, openbaar groen, kleinhandel, lokalen voor verenigingen, sociale dienstverlening, bus- en tramhaltes en een postkantoor.

ANTWERPEN

Deurne : Conforta

Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Deurne	12 Conforta	4.235

Afbakening : zie kaart VII p. 77

Als buurt beschouwde entiteiten : Confortawijk (sociale woningbouw van ca. 50 jaar geleden).

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : Dit gebied wordt vooral bewoond door een bejaarde bevolking en door gezinnen van ongeschoolde arbeiders. Er wonen ook veel onvolledige gezinnen.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Veel bejaarden hebben een te klein pensioen. Het budget wordt soms onoordeelkundig besteed.
- de onderwijssituatie : Veel kinderen volgen B.L.O. Er wordt weinig voortgezet onderwijs gevolgd. Het onderwijs is niet aangepast aan deze bevolking.
- de arbeidssituatie : Het werk is overwegend ongeschoold. Er is heel wat langdurige werkloosheid.
- de woonsituatie : De behuizing is erg eng, met weinig comfort. Er is veel verkeersdrukke.
- de sociale relaties : Bejaarden vereenzamen, kinderen worden affectief verwaarloosd.
- andere : De bevolking verouderd sterk.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen : De bewoners nemen een houding aan van passief aanvaarden.

Verenigingsleven : Men treft er het traditionele verenigingsleven aan.

Nodige voorzieningen : Er is nood aan speelruimten voor kinderen, openbaar groen, telefooncellen en een postkantoor.

Aanwezige buurtwerkinstellingen :

Buurtwerk Kerkeveld, Van Reyenastraat 48, 2100 Deurne.

ANTWERPEN Deurne : Muggenberg

Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Deurne	34 Muggenberg	1.862

Afbakening : zie kaart VI p. 76

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : In dit gebied wonen veel bejaarden en gezinnen van ongeschoolde arbeiders, waaronder gastarbeiders. Er zijn veel grote en onvolledige gezinnen.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Bejaarden hebben dikwijls een te klein pensioen. Verder wonen er veel mensen met een beperkt en onregelmatig inkomen. Sommigen zijn ook niet in orde op het stuk van de RMZ. De financiële middelen worden slecht

beheerd. Het O.C.M.W. keert hier heel wat bestaansminima uit.

- de onderwijssituatie : Er zijn heel wat thuisblijvers; veel kinderen volgen B.L.O. Er wordt weinig voortgezet onderwijs gevolgd.
- de arbeidssituatie : Het werk is meestal ongeschoold, dikwijls ook onzeker en onregelmatig, ongezond en gevaarlijk. Er is heel wat langdurige werkloosheid.
- de woonsituatie : De oude behuizing is doorgaans vrij eng, de woningen weinig comfortabel. Veel woningen zijn aan het verkrotten.
- de sociale relaties : Bejaarden vereenzamen. In de gezinnen zijn er heel wat relatieproblemen.
- de criminaliteit : Vandalisme vergt dikwijls de tussenkomst van politie en jeugdbescherming.
- ziekte en gezondheid : Alcoholisme komt veel voor in dit gebied.
- andere : De bevolking verouderd zienderogen.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen : De bewoners zijn zich niet bewust van enig probleem of voelen zich te machteloos om er iets aan te doen.

Verenigingsleven : De sociaal-culturele verenigingen zijn weinig volks, dit in tegenstelling met de sport- en muziekverenigingen

Nodige voorzieningen : De wijk ligt wat geïsoleerd t.o.v. het centrum van de gemeente, waar de gemeentelijke diensten liggen. Er is nood aan een bibliotheek, lokalen voor verenigingen, speelruimten voor kinderen, openbaar groen, bus- en tramverbindingen met Deurne-centrum en telefooncellen.

Aanwezige buurtwerkinstellingen :

Buurtwerk 't Pleintje, Herentalsebaan 366, 2100 Deurne.

ANTWERPEN Hoboken : Moretusburg

Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Hoboken	30 Moretusburg	2.702
	03 Kapelstraat	1.517

Afbakening : zie kaart IV p. 74

Evolutie sedert 1970 : De jonge mensen trekken weg uit de wijk; hun plaats wordt ingenomen door vreemdelingen.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : Deze wijk wordt vooral bevolkt door gezinnen van weinig geschoolde arbeiders, waaronder heel wat

gastarbeidersgezinnen ($\pm 14\%$ van de bevolking). Er wonen veel bejaarden en ook relatief veel onvolledige gezinnen.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : De gastarbeiders zijn soms niet in orde op het stuk van de RMZ. Het gezinsbudget wordt dikwijls slecht beheerd (kopen op afbetaling schept dikwijls heel wat problemen). Sommige bejaarden hebben een beperkt pensioen.
- de onderwijssituatie : De gastarbeiders zijn soms analfabeet. Schoolverzuim (vooral bij de gastarbeiderskinderen) komt ook wel voor.
- de arbeidssituatie : Het betreft meestal weinig geschoold werk. Het werk in de plaatselijke industrie is zeer ongezond en gevaarlijk. Bij de jeugd is er heel wat werkloosheid.
- de woonsituatie : Een aantal krotwoningen worden bewoond door gastarbeiders. Er is weinig comfort in de huizen. Er wordt gesproken over mogelijke afbraakplannen t.a.v. de buurt. De milieuhinder vanwege de industrie heeft gevaarlijke proporties aangenomen. De wijk ligt geïsoleerd tussen Schelde en spoorweg.
- de sociale relaties : Kinderen worden dikwijls affectief verwaarloosd. Veel bejaarden vereenzamen. De autochtone bevolking is weinig gastvrij t.o.v. de vreemdelingen.
- de criminaliteit : Vandalisme (vooral t.o.v. openbare gebouwen en aanplantingen), jeugdbendes, kinderverwaarlozing vergen dikwijls de tussenkomst van politie en jeugdbescherming.
- ziekte en gezondheid : In een typische arbeiderswijk komen wel wat beroepsziekten en arbeidsongevallen voor. De luchtverontreiniging heeft nefaste gevolgen voor de gezondheid. De vreemdelingen hebben ook voedingsproblemen.
- de integratie van sociale en culturele minderheden : Verschillen in taal en cultuur vormen een moeilijk te overbruggen kloof tussen de autochtone bevolking en de vreemdelingen.
- andere : De bevolking veroudert snel.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen :
De milieuproblematiek is zo urgent geworden dat de meeste bewoners zich daar wel door aangesproken voelen.

Bestaande actiegroepen : Acties worden gevoerd rond de milieuproblematiek.

Verenigingsleven : Men treft er het traditionele verenigingsleven aan, vanuit katholieke en socialistische inspiratie.

Nodige voorzieningen : Er is nood aan speelgelegenheden voor kinderen, openbaar groen, lokalen voor verenigingen, aansluiting op het openbaar vervoer en een postkantoor.

ANTWERPEN

Merksem : Oud Merksem

Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Merksem	00 Oud Merksem	5.055

Afbakening : Zie kaart VII p. 77

Trefplaatsen : Borrewaterstraat

Evolutie sedert 1970 : De industrie neemt uitbreiding en verdrijft de bevolking (in het noordelijk gedeelte).

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën :
Dit gebied wordt vooral bevolkt door gezinnen van weinig geschoolde arbeiders en bejaarden. Er zijn ook veel alleenstaanden en onvolledige gezinnen

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Veel bejaarden hebben een te klein pensioen.
- de onderwijssituatie : Er zijn heel wat achterblijvers en thuisblijvers. Er wordt weinig voortgezet onderwijs gevolgd.
- de arbeidssituatie : De arbeidssituatie is meestal ongeschoold.
- de woonsituatie : De behuizing is erg eng met weinig comfort. Wegens verkrotting worden heel wat huizen afgebroken. De milieuverontreiniging door de industrie, de verkeersdrukte en het ruimtelijk isolement (geklemd tussen kanaal, verkeersaders en industrie) maken het wonen weinig aantrekkelijk.
- de sociale relaties : Kinderen worden affectief verwaarloosd, bejaarden vereenzamen.
- ziekte en gezondheid : De voeding is soms erg eenzijdig.
- andere : de bevolking veroudert.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen :
Men is apathisch en onverschillig.

Bestaande actiegroepen : Vanuit het buurtwerk werkt men rond het 'gewestplan'.

Verenigingsleven : Vanuit dit gebied is er niet zoveel participatie aan het verenigingsleven in de gemeente.

Nodige voorzieningen : Er is vooral nood aan speelgelegenheden voor kinderen en openbaar groen.

lokalen voor verenigingen en telefooncellen zouden ook welkom zijn.

Aanwezige buurtwerkinstellingen :

Buurtwerk 't Dokske, Vrijhandelsstraat 34,
2060 Merksem.

ANTWERPEN		Wilrijk : Duivelshoek
Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Wilrijk	02 Oversnes-Duivelshoek	3.182

Afbakening : zie kaart VIII p. 78

Trefplaatsen : Het Boeksveldplein

Evolutie sedert 1970 : Een jongere bevolking komt zich vestigen in de buurt. De oude sociale woningen worden vernieuwd en er worden nieuwe woonblokken gebouwd.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : Deze buurt wordt vooral bewoond door bejaarden en gezinnen van laag geschoolde arbeiders. Er wonen ook veel alleenstaanden en onvolledige gezinnen.

Problematiek in verband met :

- de onderwijssituatie : De ouderen zijn zelf ongeschoold en stimuleren de kinderen dan ook niet in hun studies. Er zijn heel wat achterblijvers en kinderen in het B.L.O. Er wordt niet zoveel voortgezet onderwijs gevolgd.
- de arbeidssituatie : Het betreft hier overwegend ongeschoold werk.
- de woonsituatie : De behuizing is erg eng, met een minimum aan comfort.
- de sociale relaties : Kinderen worden veelal verwaarloosd op affectief vlak. Alleenstaande bejaarden vereenzamen. In de gezinnen zijn er dikwijls relatie-problemen tussen echtgenoten of tussen ouders en kinderen.
- de criminaliteit : Er zijn lichte aanzetten aanwezig tot vandalisme, jeugdbendevorming en kinderverwaarlozing.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen : De bevolking heeft geen inzicht in de problematiek en neemt een houding aan van gelatenheid.

Verenigingsleven : Men treft er het klassieke verenigingsleven aan.

Nodige voorzieningen : Er is nood aan speelgelegenheden voor kinderen en openbaar groen.

Aanwezige buurtwerkinstellingen :

Buurtwerk 't Fortje, Uitspanningsstraat 45,
2610 Wilrijk

BOOM/NIEL		Noeveren-Hellegat
Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Boom	04 Noeveren	1.732
Niel	10 Hellegat-Steenbakkerijen	1.459

Afbakening : zie kaart IX p. 79

Als buurt beschouwde entiteiten : Hellegat en Noeveren.

Evolutie sedert 1970 : Er is een sterke achteruitgang en veroudering van de bevolking wegens het gebrek aan werkgelegenheid. Het woningenbestand verkrot. De economische bedrijvigheid is sterk afgenomen (o.a. bij de steenbakkerijen).

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : Dit gebied wordt vooral bewoond door ongeschoolde arbeiders en bejaarden. Er wonen ook enkele gastarbeiders en nogal wat werklozen.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Vooral de bejaarden hebben dikwijls een te klein pensioen. Gastarbeiders zijn soms niet in orde op het stuk van de sociale zekerheid.
- de onderwijssituatie : Analfabetisme komt voor bij de oudere inwoners. Bij de jongeren zijn er veel achterblijvers, en er wordt weinig voortgezet onderwijs gevolgd.
- arbeidssituatie : Het betreft vooral ongeschoolde arbeid in de steenbakkerijen, die meer en meer verdwijnen, zodat de tewerkstelling nogal onzeker is. Bij de vrouwen vooral is er veel langdurige werkloosheid.
- de woonsituatie : Het woningenbestand verkrot, de behuizing is dikwijls eng en weinig comfortabel, de buurt wordt afgebroken. Er is een sterke lucht- en waterverontreiniging (Rupel). De wijk ligt ook ruimtelijk geïsoleerd.
- de sociale relaties : De bevolking heeft onderling veel contact, maar minder met de rest van de gemeente.
- de integratie van sociale en culturele minderheden : De gastarbeiders vormen nog een minderheid.
- andere : De veroudering van de bevolking is er opvallend.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen :
De bevolking voelt zich machteloos t.o.v. deze problemen.

Bestaande actiegroepen : Actiegroep leefmilieu Rupelstreek (milieuverontreiniging en ruimtelijke ordening); S.O.S. Westerschelde (overstromingsgevaar).

Verenigingsleven : Er is een hecht verenigingsleven, vooral op het gebied van de vrijetijdsbesteding (vissen, voetbal, biljart).

Nodige voorzieningen : Er is behoefte aan brievenbussen, telefooncellen, speelgelegenheden voor kinderen, openbaar groen en kleinhandel.

Aanwezige buurtwerkinstellingen :

Buurtopbouwwerk 't Hellegat, Tuyaertstraat 72, 2640 Niel.

Stad Mechelen		Begijnhof - Heembeemd
Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Mechelen	03 Melaan-Begijnhof	1.956
	04 Heembeemd-Stassartstraat	1.993

Afbakening : zie kaart X p. 80

Evolutie sedert 1970 : In 03 is er een toename van jonge gezinnen en verbetert de woonsituatie. In 04 is er ontvolking, verkrotting, gastarbeiders nemen er de plaats in van de autochtone bevolking die veroudert.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : Dit gebied wordt in sterke mate bewoond door gezinnen van weinig geschoolde arbeiders, waaronder gastarbeiders (met grote gezinnen) en bejaarden. Verder zijn er heel wat alleenstaanden, ex-gedetineerden en werklozen.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Er wonen veel mensen met een laag inkomen (gepensioneerden, bejaarden, alleenstaanden) vooral in 04, of met een onregelmatig inkomen. De financiële middelen worden niet zo goed beheerd.
- de onderwijssituatie : Er is veel schoolverzuim en er zijn heel wat achterblijvers. Er wordt weinig voortgezet onderwijs gevolgd.
- de arbeidssituatie : De arbeid is meestal ongeschoold, ongezond en gevaarlijk (vooral bij gastarbeiders), onzeker en onregelmatig. Er is veel langdurige werkloosheid.
- de woonsituatie : Verkrotting, enge behuizing (vooral van gastarbeidersgezinnen), weinig com-

fort, afbraak van de buurt (veel onbewoonbaar verklaarde woningen) typeren de woonsituatie.

- de sociale relaties : De integratie van de gastarbeidersgezinnen verloopt niet probleemloos.
- de criminaliteit : Jeugdbendes (jonge gastarbeiders) maken het gebied onveilig.
- ziekte en gezondheid : Men verwaarloost de voeding om luxe-artikelen te kunnen kopen. Het alcoholisme vormt hier ook een probleem.
- de integratie van sociale en culturele minderheden : De integratie van gastarbeidersgezinnen en (in 03) van jonge gezinnen in de buurt verloopt moeilijk.
- andere : De bevolking veroudert heel sterk (in sector 04).

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen
Men was eerst apathisch, het eigen initiatief groeit nu onder impuls van het buurtwerk.

Bestaande actiegroepen : De "Vrienden van het Begijnhof" (03)

Verenigingsleven : Het klassieke verenigingsleven is er ook uitgebouwd.

Nodige voorzieningen : Men heeft nood aan telefooncellen, speelgelegenheden voor kinderen en openbaar groen.

Aanwezige buurtwerkinstellingen :

Buurtwerk Maria Assunta, E. Tinellaan 2, 2800 Mechelen.

Gemeente Willebroek		Appeldonkstraat
Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Willebroek	07 Appeldonkstraat	2 106

Afbakening : zie kaart XI p. 81

Evolutie sedert 1970 : De autochtone bevolking verlaat de wijk, de leegstaande woningen worden ingenomen door gastarbeiders. De kwaliteit van het woningenbestand gaat sterk achteruit. Er zijn fabriekssluitingen.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : Deze wijk wordt bewoond door gezinnen van ongeschoolde arbeiders, waaronder talrijke grote gezinnen van gastarbeiders, alsook door bejaarden.

Belangrijke verschillen qua inkomensgroepen : Langs de Boomsesteenweg, tegen de spoorlijn en langs de vaart wonen meer begoede gezinnen.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Een aantal gezinnen hebben een laag en onregelmatig inkomen (o.a. wegens werkloosheid). Het gezinsbudget wordt niet al te best beheerd : men koopt veel op afbetaling.
- onderwijssituatie : Bij de gastarbeiders treft men analfabetisme aan en schoolverzuim bij hun kinderen. Het onderwijs is niet aangepast aan de gastarbeiderskinderen. Algemeen wordt er weinig voortgezet onderwijs gevolgd door de jongeren van de wijk.
- de arbeidssituatie : Het werk is meestal ongeschoold, ongezond en/of gevaarlijk. De hele Rupelstreek wordt gekenmerkt door de hoge graad van werkloosheid en de onzekere arbeidssituatie.
- de woonsituatie : De behuizing is eng, met weinig comfort. Wegens verkrotting worden veel woningen afgebroken. Er is ernstige milieuhinder vanwege de nabijgelegen fabrieken. De wijk wordt door de spoorwegen afgesneden van het centrum. Er is ook overstromingsgevaar.
- ziekte en gezondheid : De slechte huisvesting (vochtige woningen) is oorzaak van allerlei ziekten. Alcoholisme komt vrij veel voor. Het werk in

de (chemische) nijverheid brengt heel wat beroepziekten met zich mee (vooral longziekten).

- de integratie van sociale en culturele minderheden : De gastarbeiders zijn sterk geconcentreerd in deze wijk.
- andere : De jonge mensen verlaten de wijk.

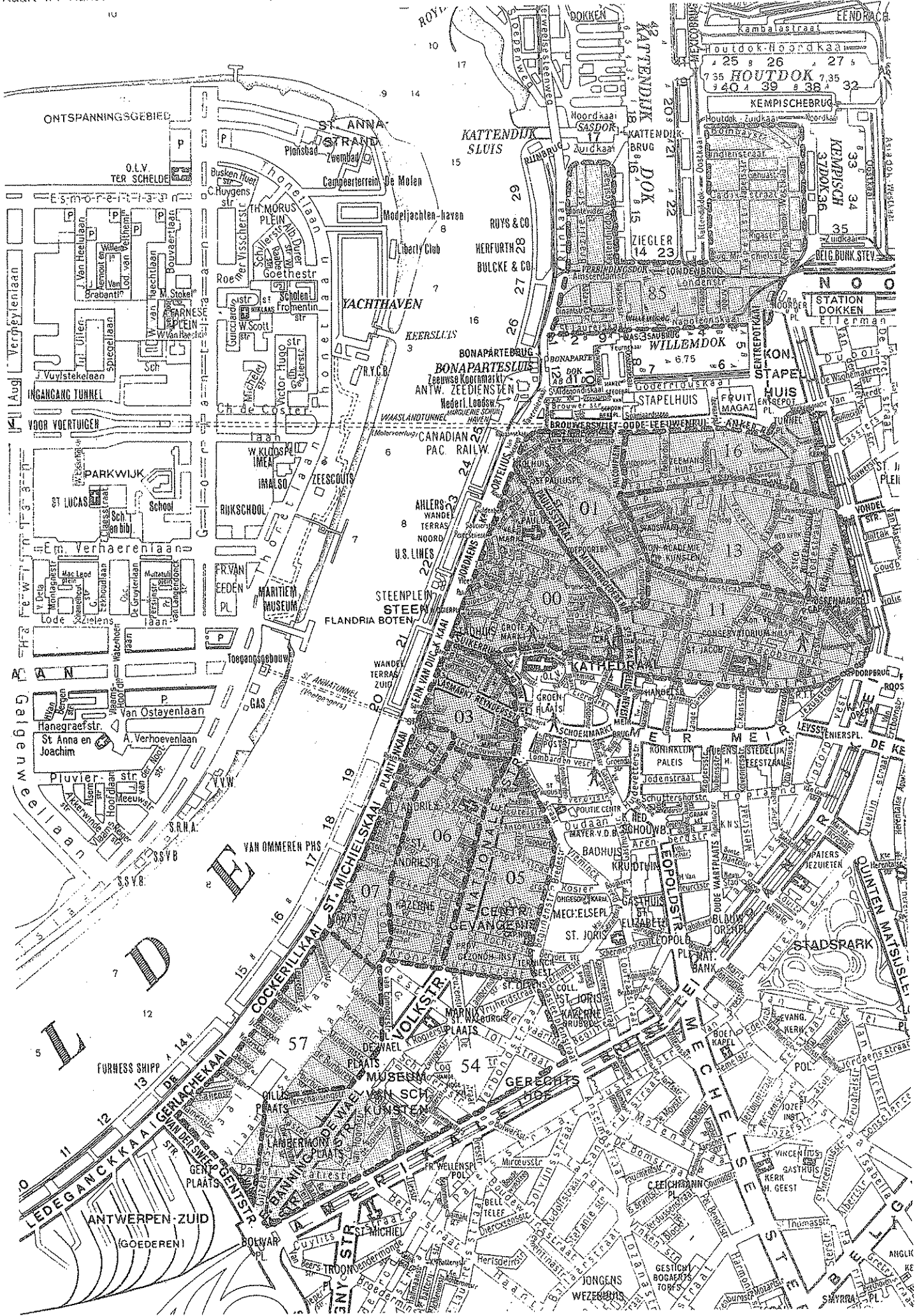
Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen : De bevolking leeft nu eenmaal in het industriële gedeelte van de gemeente en vindt deze situatie normaal.

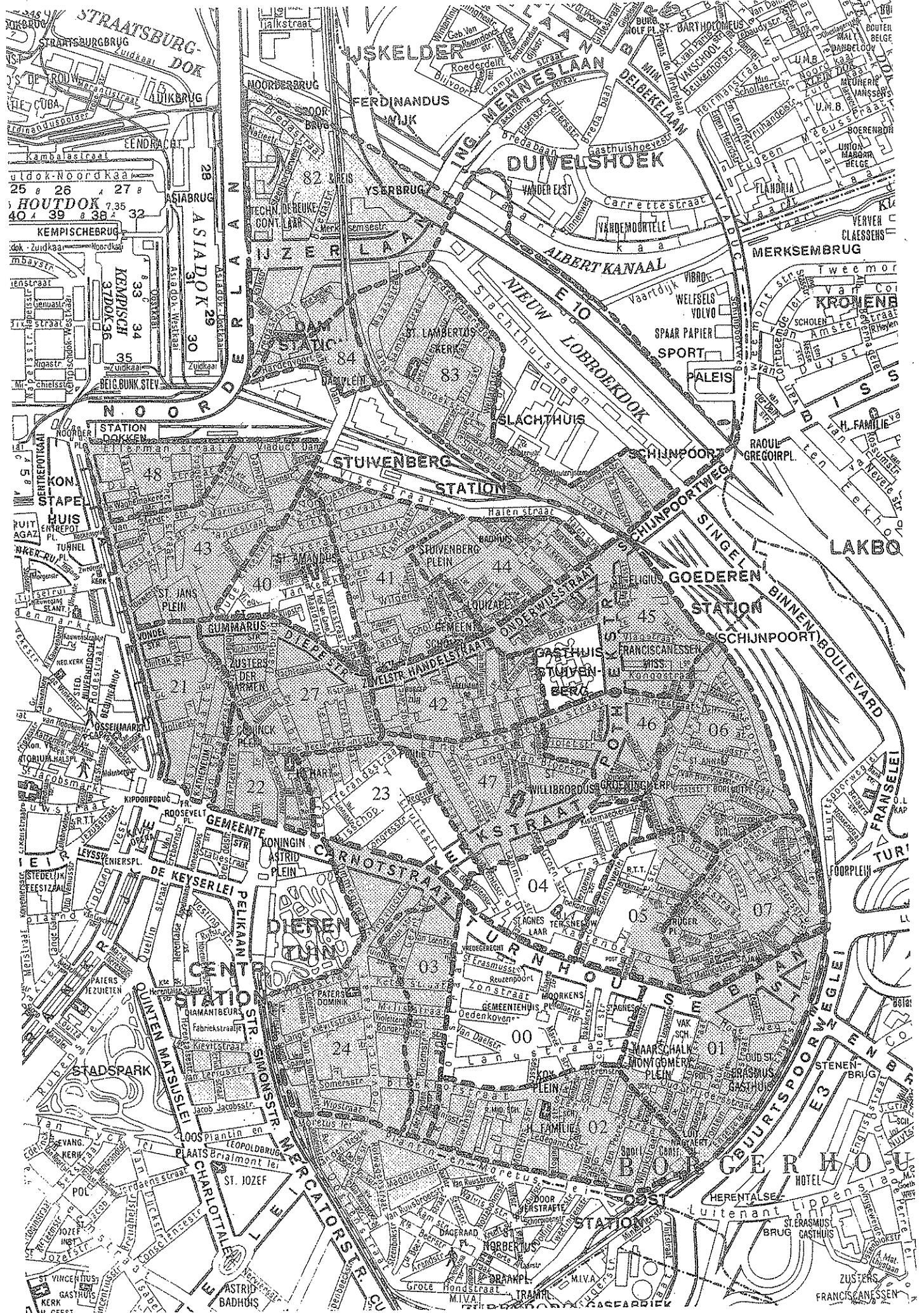
Bestaande actiegroepen : In het centrum van de gemeente is een dienst voor gastarbeiders gelegen. Verder is er de WIVAK (Willebroekse Vooruitstrevende Actiecomités) met acties i.v.m. mindervaliden, vreemdelingen, milieuhinder enz.; alle bevolkingsgroepen nemen hieraan deel.

Verenigingsleven : Er is op cultureel vlak niets voorzien voor de gastarbeiders.

Nodige voorzieningen : Er is nood aan een lagere school, speelgelegenheden voor kinderen, openbaar groen, kleinhandel, telefooncellen en een postkantoor.

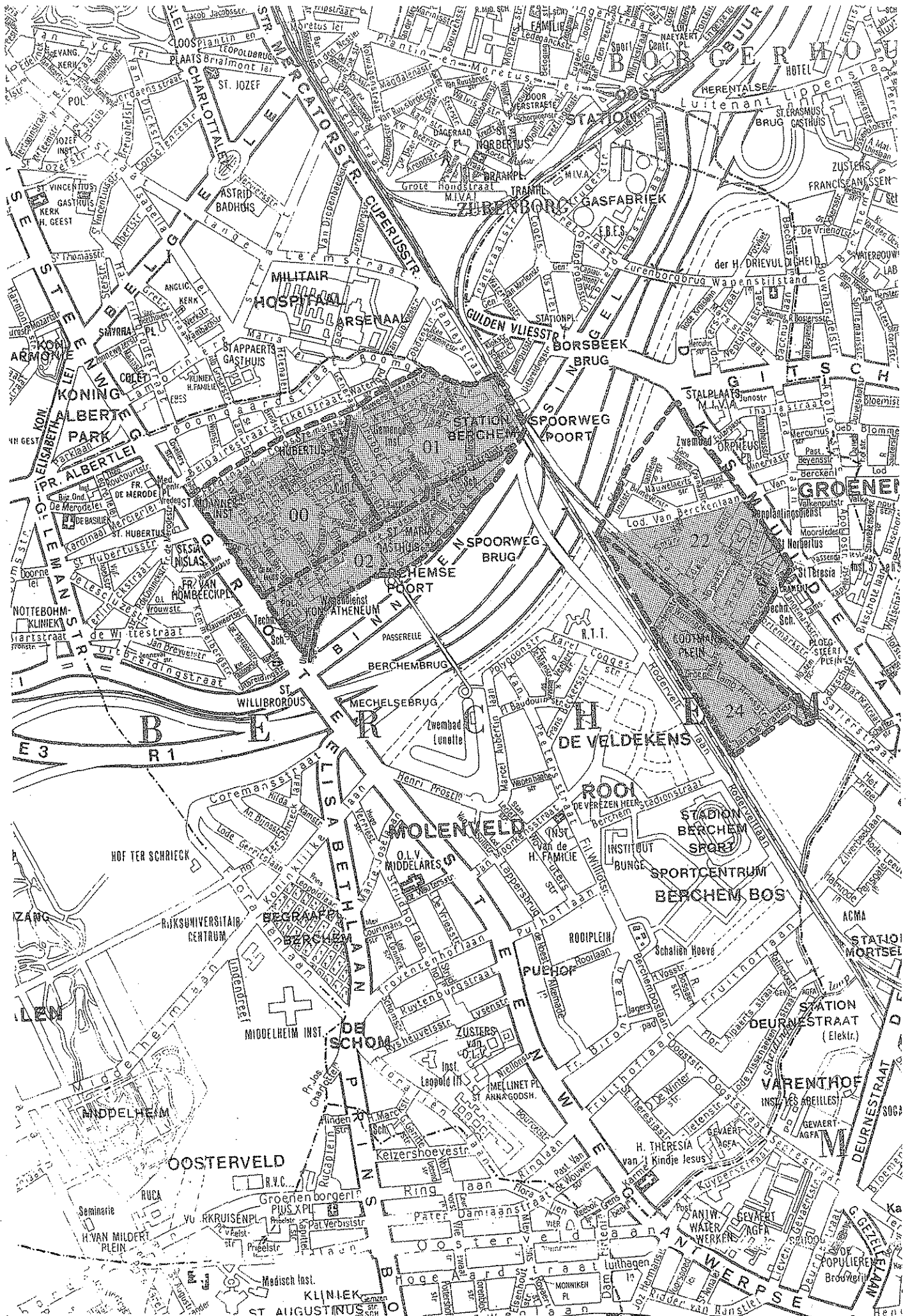
Kaart II: Kansarme territoria in Antwerpen (West).

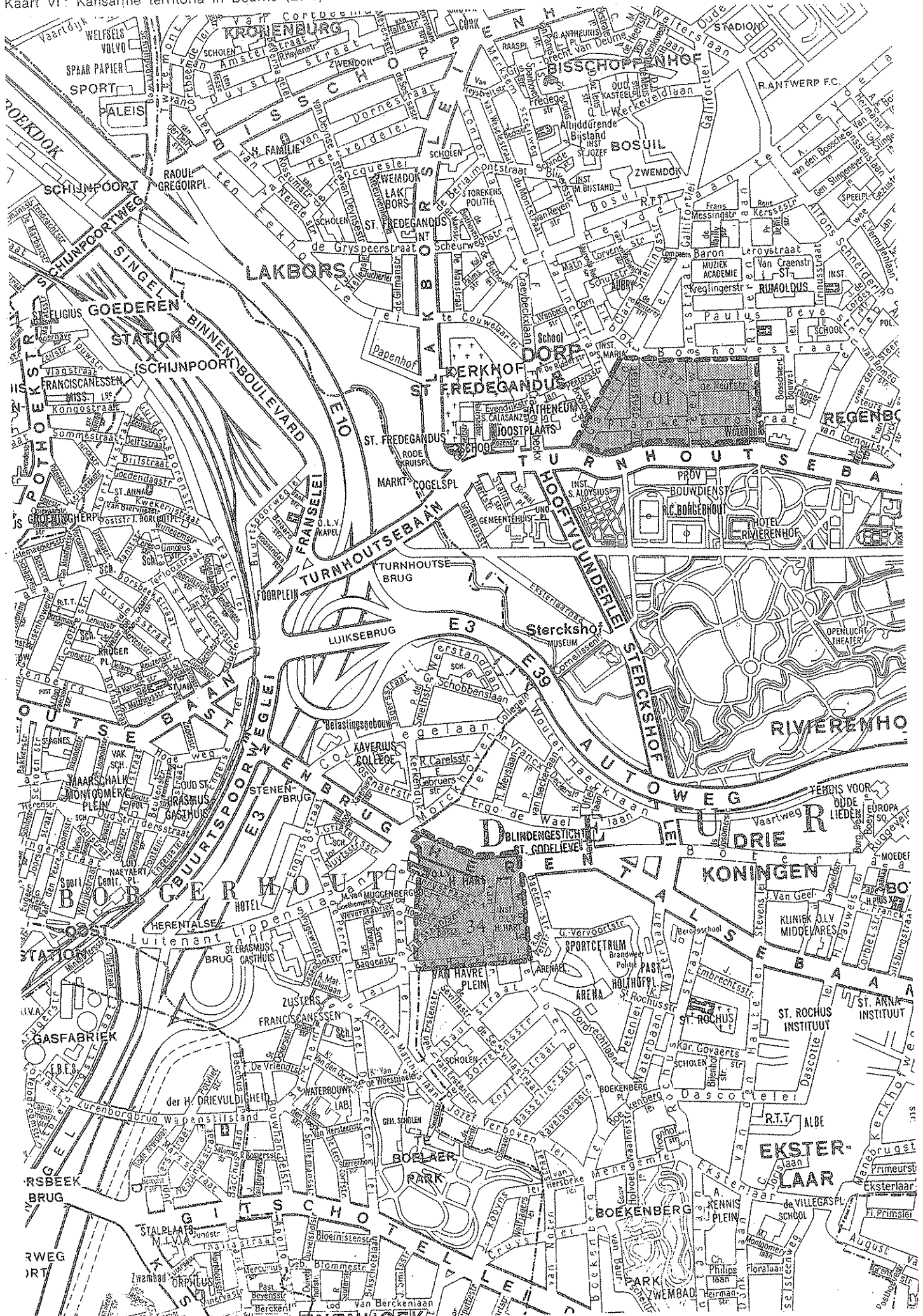

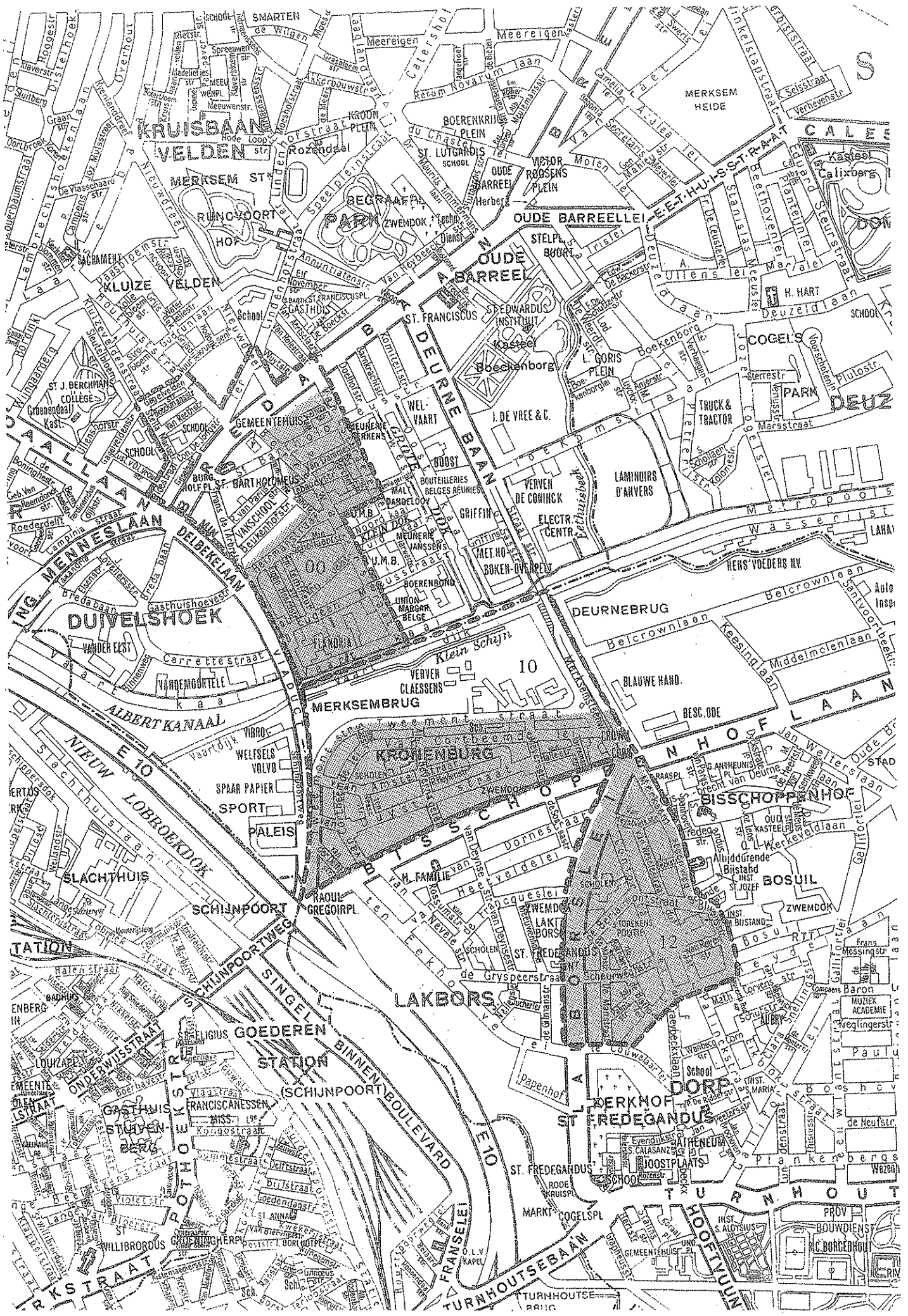
Kaart IV : Kansarme territoria in Antwerpen (Het Kiel en Hoboken (Moretusburg).

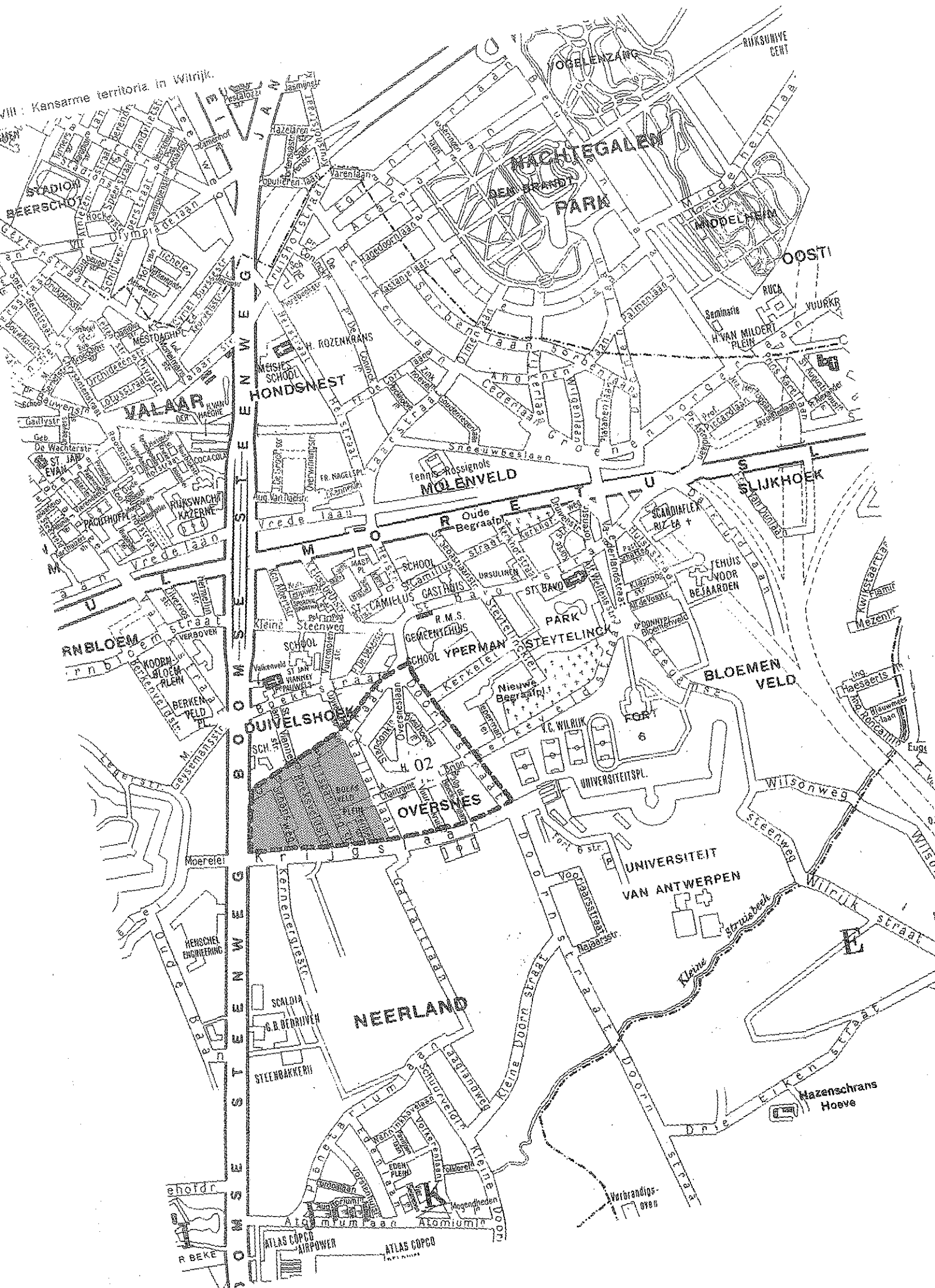
Kaart VI: Kansarme territoria in Deurne (Zuid).

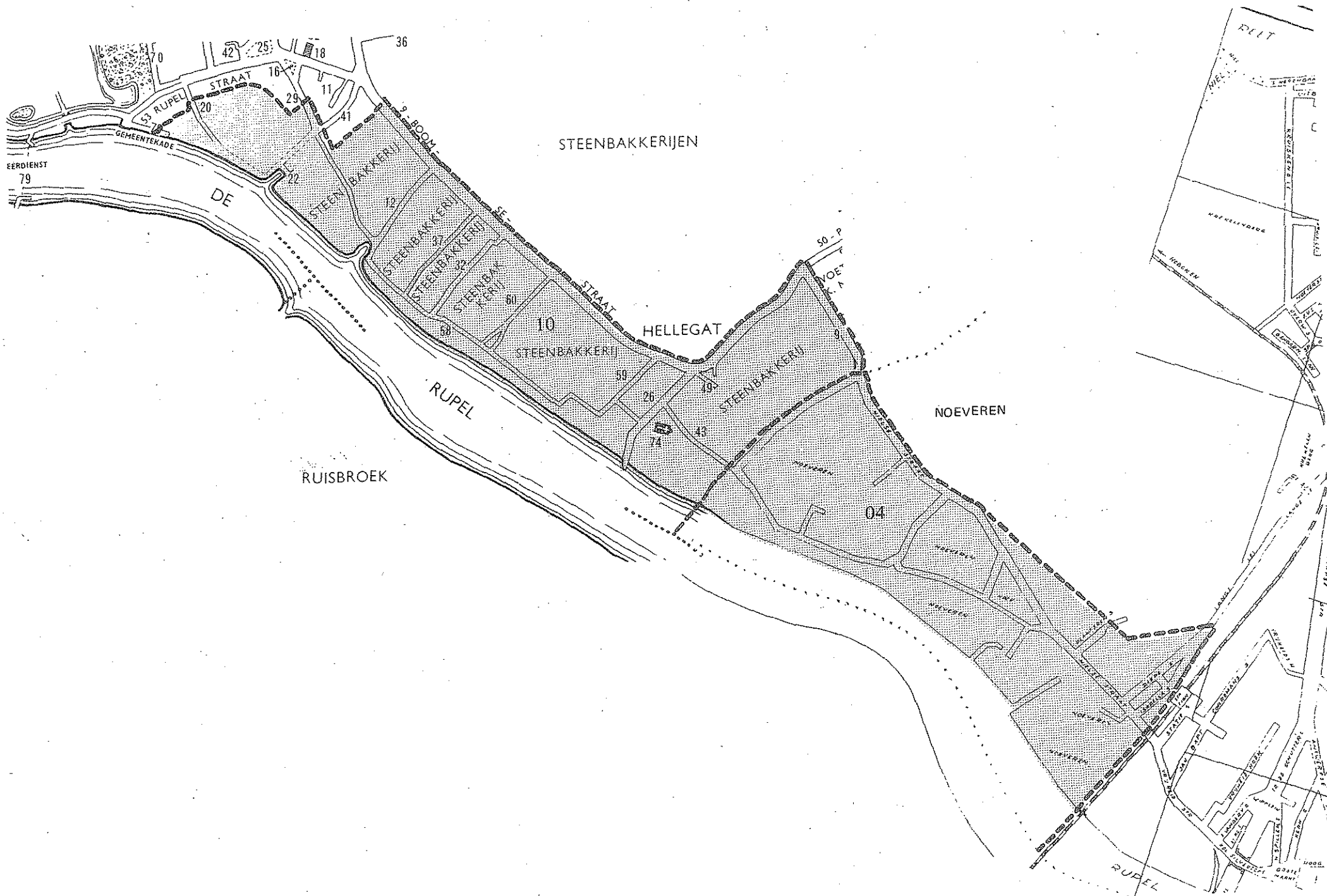

VIII: Kansarme territoria in Wilrijk.

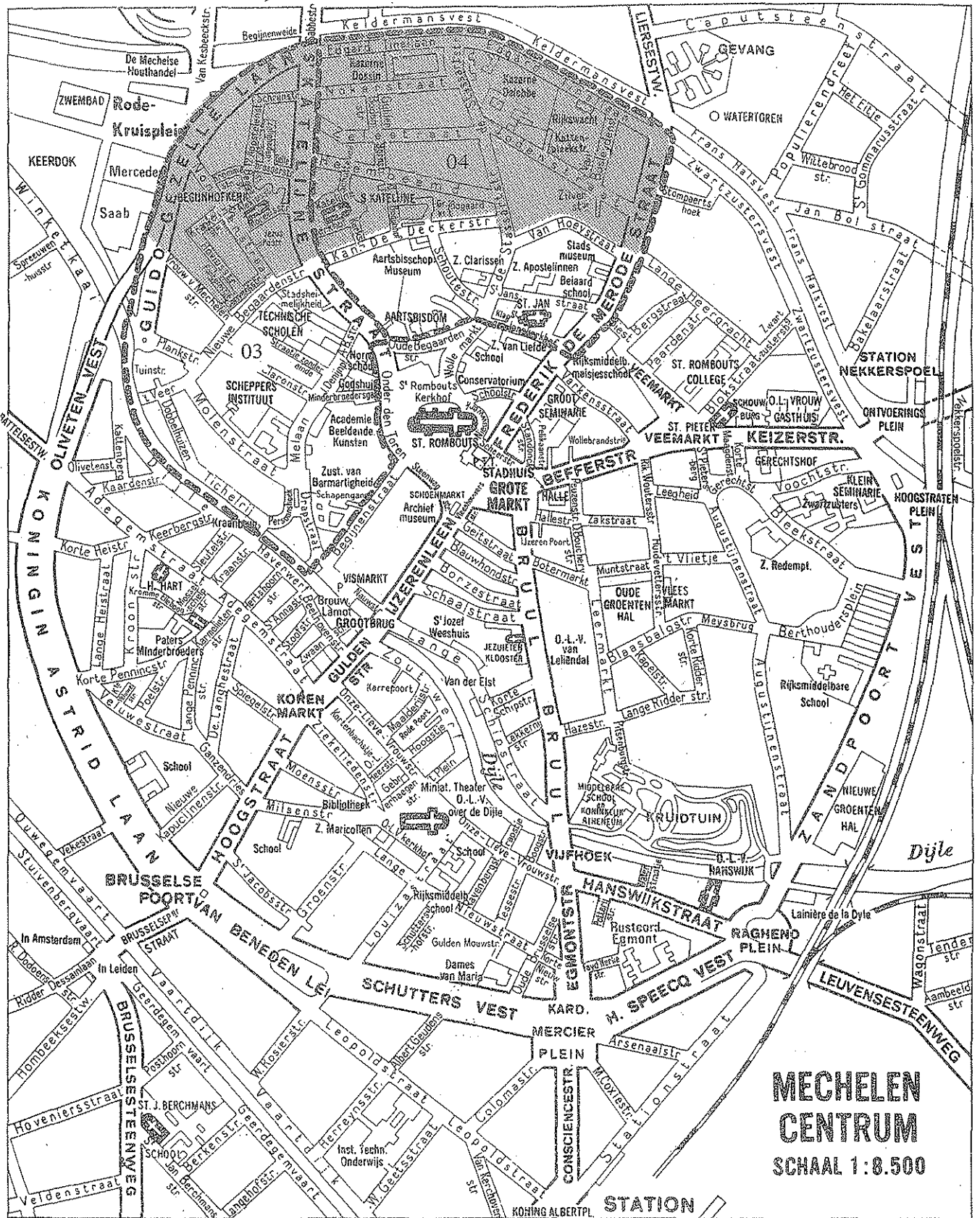

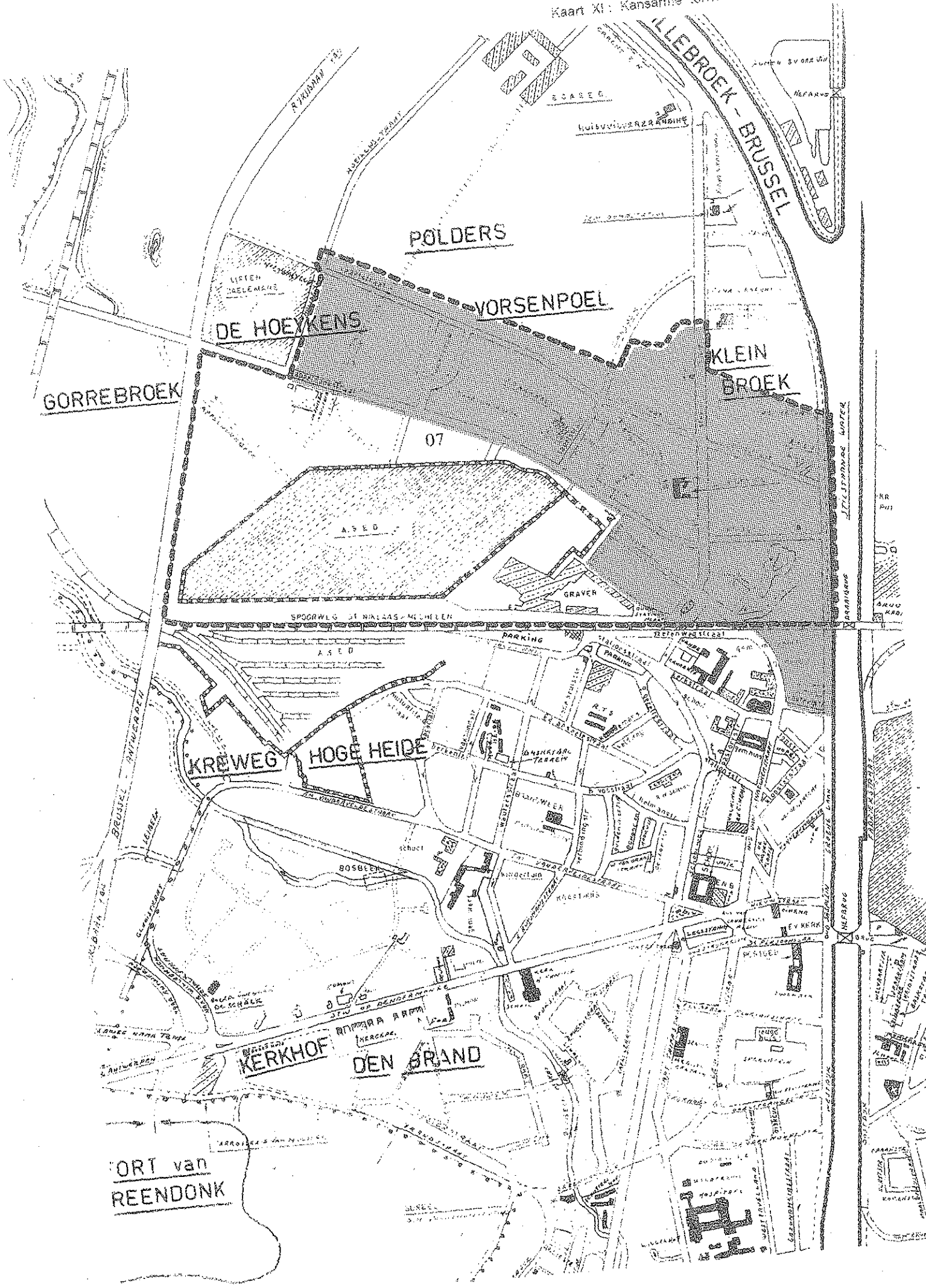

Kaart IX : Kansarme territoria in Niel en Boom.

Combinatie van twee kaarten

Kaart X: Kansarme territoria in Mechelen.

ARRONDISSEMENT BRUSSEL-HOOFDSTAD

Anderlecht		Kuregem
Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Anderlecht	10 Dauw-Oost	2.792
	11 Dauw-West	693
	12 Slachthuis	801
	20 Raadsbuurt	4.511
	21 Brogniez-Noord	2.905
	22 Brogniez-Zuid	1.291
	23 Raadsbuurt-Zuid	1.444
	24 Herziening-Zuid	1.848
	25 Herziening-Noord	3.353
	26 Albert I-buurt	2.085
	27 Albert I -Buurt - flatgebouwen	1.023
Sint-Jans-Molenbeek	11 Industrie	1.487

Afbakening : zie kaart XII p. 88

Als buurt beschouwde entiteiten : 'Kuregem' is een zeer ruim begrip.

Evolutie sedert 1970 : Talrijke gastarbeiders vestigden zich in de wijk.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : Dit gebied wordt overwegend bewoond door grote gastarbeidersgezinnen; de Belgen voelen er zich in de minderheid. De Belgische bevolking bestaat uit gezinnen van weinig geschoolde arbeiders en bejaarden.

Belangrijke verschillen qua inkomensgroepen : Sector 10 is een bijzonder kansarm gebied; er huist een marginale bevolking en de huisvesting is er zeer slecht.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Het betreft hier een bevolking met lage inkomens.
- de onderwijssituatie : Bij de gastarbeiders kan men analfabeten aantreffen. Hun kinderen blijven regelmatig weg uit school en hebben een achterstand op het gebied van onderwijs, vandaar dat velen B.L.O. volgen. Er wordt weinig verder gestudeerd na het einde van de leerplicht.
- de arbeidssituatie : Ongeschoolde arbeid, onzekere of onregelmatige arbeid alsook langdurige werkloosheid kenmerken de arbeidssituatie van de bewoners.
- de woonsituatie : Er is verkrotting van het woningbestand, de behuizing (vooral van de gastarbeidersgezinnen) is veelal te eng en weinig comfortabel.

- de sociale relaties : Bij de bejaarden stelt zich het probleem van vereenzaming. Er zijn spanningen tussen autochtonen en gastarbeiders.
- ziekte en gezondheid : Chronische ziekten en alcoholisme bedreigen de gezondheid. De gastarbeidersbevolking voedt zich eenzijdig, niet aangepast aan hun doorgaans zware arbeid en het klimaat.
- de integratie van sociale en culturele minderheden : De gastarbeiders vormen aparte clans per nationaliteit.
- andere : Er treedt een veroudering op bij de Belgische bevolkingsgroep.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen : De bevolking is eerder apathisch t.o.v. deze problematiek.

Verenigingsleven : Men treft er het klassieke verenigingsleven aan, waaraan de gastarbeiders echter niet participeren.

Nodige voorzieningen : Er is vooral nood aan speelgelegenheden voor kinderen en openbaar groen.

Anderlecht		Het Rad
Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Anderlecht	33 Rad - Walcourt	1.335
	34 Rad - Tuinwijk	2.994

Afbakening : zie kaart XV p. 91

Als buurt beschouwde entiteiten : Beide sectoren vormen afzonderlijke wijken die sterk afgescheiden zijn van de rest van Anderlecht. De bevolking leeft er sterk buurtgebonden.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : Het is een oude volkswijk bewoond door veel onvolledige gezinnen en grote gezinnen van ongeschoolde arbeiders. De werkloosheid is er vrij hoog.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Men wordt dikwijls door de reclame verleid tot het kopen op krediet, wat dan afbetalingsmoeilijkheden met zich meebrengt.
- de onderwijssituatie : Analfabetisme is bij de ouderen geen uitzonderlijk verschijnsel. Bij de jongeren zijn er veel achterblijvers; na het einde van de leerplicht wordt meestal geen verder onderwijs meer gevolgd.

- de arbeidssituatie : De arbeidssituatie wordt gekenmerkt door ongeschoolde arbeid en langdurige werkloosheid.
- de woonsituatie : Het woningbestand begint te verkrotten. De behuizing is te eng en er is weinig comfort. Het gebied ligt geïsoleerd tussen de industrie en de Steenweg op Bergen.
- de sociale relaties : De ouders trekken zich soms weinig aan van hun (vele) kinderen. Spanningen in het gezin (tussen man en vrouw, ouders en kinderen) komen veelvuldig voor.
- de criminaliteit : Vandalisme en kinderverwaarlozing hebben als gevolg dat heel wat kinderen in een instelling geplaatst zijn.
- ziekte en gezondheid : Alcoholisme komt veel voor in buurtverband; heel wat arbeiders zijn inactief wegens een beroepsziekte of een arbeidsongeval.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen : Er wordt niets gedaan aan de problematiek van de buurt; men leeft gewoon verder.

Verenigingsleven : Er is een bloeiend maar verouderd verenigingsleven, dat zeer wijk (parochie) gebonden is.

Nodige voorzieningen : Er is behoefte aan een kinderdagverblijf, een peuterspeelplaats, een lagere school, beter openbaar vervoer, bibliotheken, lokalen voor verenigingen, speelgelegenheden voor kinderen, distributiezaken, sociale dienstverlening en gezondheidszorg die aansluiting heeft met de bevolking.

Anderlecht		Goede Lucht
Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Anderlecht	70 Goede Lucht - Kern	374
	71 Goede Lucht - Tuinwijk	2.236

Afbakening : zie kaart XII p. 88

Trefplaatsen : Het "Séverineplein" is het hart van de wijk.

Als buurt beschouwde entiteiten : We kunnen een onderscheid maken tussen "la cité pauvre" en "la cité bourgeoise", respectievelijk links en rechts van het Séverineplein gelegen.

Evolutie sedert 1970 : Een deel van de sector 70 viel ten prooi aan de ring rond Brussel.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : Het is een volkswijk bewoond door grote gezinnen

van ongeschoolde arbeiders. Er zijn ook zeer veel "gebroken" gezinnen.

Belangrijke verschillen qua inkomensgroepen Er is eerder een statusverschil tussen "la cité pauvre" en "la cité bourgeoise".

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Sommige bewoners hebben een eerder onregelmatig inkomen en zijn niet in orde op het stuk van de RMZ. Het gezinsbudget wordt weinig oordeelkundig besteed; men koopt dikwijls "op krediet" om allerlei modegrillen te kunnen volgen.
- de onderwijssituatie : Analfabetisme treft men nog wel aan bij de ouderen. Bij de jongeren zijn er zeer veel achterblijvers; er wordt vrijwel geen onderwijs meer gevolgd na het einde van de leerplicht.
- de arbeidssituatie : De arbeid van de bevolking is over het algemeen ongeschoold, onzeker (men vindt snel werk maar men wordt al even snel aan de deur gezet) of onregelmatig; men verricht veel zwaar werk. Bij de jongeren is er veel langdurige werkloosheid.
- de woonsituatie : De behuizing is erg eng voor de grote gezinnen en soms weinig comfortabel. Er is veel verkeersdruk aan de rand van de wijk (ring rond Brussel).
- de sociale relaties : Kinderen worden affectief verwaarloosd. Burenruzies komen ook veel voor. Er is een zekere vijandigheid tussen "la cité pauvre" en "la cité bourgeoise". In de gezinnen zijn er dikwijls spanningen tussen man en vrouw en tussen ouders en kinderen.
- de criminaliteit : Vandalisme en jeugdbendes vergen dikwijls tussenkomsten van politie en jeugdbeschermingscomités.
- ziekte en gezondheid : Het alcoholisme is een ware plaag. De voeding is voldoende maar dikwijls eenzijdig en ongezond (het inkomen wordt elders aan besteed).

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen Men is zich weinig bewust van de problemen.

Verenigingsleven : Jeugdbewegingen komen er moeilijk van de grond wegens de onstandvastigheid van de jongeren. Ook de bewegingen voor volwassenen hebben het moeilijk. Een zekere elite neemt er deel aan.

Nodige voorzieningen : Er is behoefte aan een degelijk kinderdagverblijf, telefooncellen, een bibliotheek, lokalen voor verenigingen, speelgele-

genheden voor kinderen, openbaar groen, aangepaste sociale dienstverlening en gezondheidszorg.

Brussel		Centrum
Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Brussel	02 Sint-Franciscus Xaverius	1.784
	03 Bijstand-Zuidpaleis	1.850
	04 Kapellekerk	916
	05 Blaesstraat-Centrum	2.021
	06 Blaesstraat-Zuid	4.839
	07 Sint-Thomas (Instituut)	1.276
	14 Grote Zavel	2.823
	16 Justitiepaleis-Sint Pietershospitaal	2.364
	20 Beurs-Noordwest	2.548
	21 Anneessensplein	5.957
	22 Zennestraat	3.167
	23 Nieuwe Graanmarkt	3.633
	24 Varkensmarkt	3.636
	26 E.Jacqmainlaan-West	1.229
	35 Ad. Maxlaan	893

Afbakening : zie kaart XIII p. 89

Trefplaatsen : Oude Markt en Blaesstraat (winkels, restaurants) in de Marollen. Verder ook het Rouppeplein en het Anneessensplein.

Als buurt beschouwde entiteiten : De Marollen (ten oosten van de spoorlijn).

Evolutie sedert 1970 : Er is een zekere mate van ontvolking. Bestaande huizen werden heringericht en sociale woningen bijgebouwd.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : Dit territorium bevat een concentratie van bejaarden en gezinnen van weinig geschoolde arbeiders, waaronder heel wat gastarbeiders (met grote gezinnen). Er zijn ook talrijke onvolledige gezinnen en alleenstaanden woonachtig, waaronder veel marginalen (ex-gedetineerden, homofielen, prostituées enz.), die de anonimiteit opzoeken, dit vooral in de Marollen.

Belangrijke verschillen qua inkomensgroepen : Een onderscheid dient gemaakt tussen de handelaars en restauranthouders (gesitueerd in de winkelstraten) en de rest van de bevolking. Van de Marollen tot de Anderlechtstraat is de problematiek het meest acuut.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : De bevolking behoort tot de lagere inkomenscategorieën. Bejaarden hebben een te klein pensioen en er zijn heel wat langdurig en occasioneel werklozen. Het in evenwicht houden van het gezinsbudget verloopt ook niet erg vlot bij deze bevolkingsgroep.

- de onderwijssituatie : Bij bejaarden en gastarbeiders treft men analfabetisme aan. Kinderen van gastarbeiders blijven dikwijls weg van school (kinderoppas), hebben taalproblemen en komen dikwijls in het B.L.O. terecht. Er wordt weinig voortgezet onderwijs gevolgd.
- de arbeidssituatie : Het werk is vooral ongeschoold. Er is heel wat langdurige werkloosheid
- de woonsituatie : De behuizing is meestal erg eng, met weinig comfort. Het woningbestand verkrot. De Marollen liggen geïsoleerd door de kleine ring en de spoorweg. Milieuverontreiniging (fabrieken) en verkeersdruk maken het wonen op sommige plaatsen weinig aangenaam. De huurprijzen zijn relatief hoog voor wat men krijgt.
- de sociale relaties : Kinderen worden affectief verwaarloosd (bij de Belgen), bejaarden vereenzamen. Er zijn heel wat relatieproblemen in de gezinnen (de verhoudingen tussen echtgenoten zijn dikwijls heel labiel).
- ziekte en gezondheid : Alcoholisme en chronische ziekten (geslachtsziekten, TBC e.a.) hebben een nadelige invloed op de gezondheid. Recent aangekomen gastarbeiders (Marokkanen) hebben een onaangepaste en vaak onregelmatige voeding.
- de integratie van sociale en culturele minderheden : De integratie van gastarbeiders en andere marginale groepen verloopt eerder vlot. Men voelt zich solidair.
- andere : De Belgische bevolking veroudert sterk

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen
Men is fatalistisch en komt moeilijk tot enige zelfactiviteit.

Bestaande actiegroepen : Er bestaat een actiecomité in de Marollen.

Verenigingsleven : Men treft er het klassieke verenigingsleven aan.

Nodige voorzieningen : Er is nood aan speelgelegenheden voor kinderen, openbaar groen, telefooncellen en een postkantoor.

Aanwezige buurtwerkinstellingen :

Buurtwerk Oude Markt, Blaesstraat 120.
1000 Brussel.

Brussel/Schaarbeek/Sint-Joost-ten-Node		Noordwijk
Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Brussel	60 Sint-Rochus voorplein	1.018
	61 Antwerpsesteenweg-Zuid	2.145
	62 Antwerpsesteenweg-Noord	3.414

Schaarbeek	00 Colignonplein	6.023
	02 Houffalizeplein	3.408
	03 Josaphatsstraat-Kern	4.950
	04 L'Olivierstraat	4.416
	05 Koninklijke Sint-Mariastraat	3.924
	40 Brabantstraat	2.953
	41 Vanderlindenstraat	2.379
	42 Vandeweyerstraat	4.950
	43 Noordstation	2.831
	44 Destouvillestraat	2.795
45 Stephensonplein	1.197	
Sint-Joosten-Node	10 Sint-Franciscus	2.710
	14 Weide	1.410
	30 Manhattan	963

Afbakening : zie kaart XIV p. 90

Evolutie sedert 1970 : De oorspronkelijke Belgische bevolking ruimt steeds meer plaats voor vreemdelingen.

Het Manhattanplan leidde tot afbraak van een deel van de Noordwijk (ten westen van het Noordstation). Ambachtslui verdwijnen, kleinhandel komt in handen van vreemdelingen.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorien : Dit gebied wordt hoofdzakelijk bewoond door gezinnen van ongeschoolde arbeiders, waaronder veel grote gastarbeidersgezinnen (bijna de helft). De Belgische bevolking bestaat voor een groot deel uit bejaarden. Er zijn ook heel wat werklozen, alleenstaanden en chronisch zieken. In de rosse buurt van Sint-Joost (Noordstation) treft men prostituées aan.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : De bevolking heeft een laag en dikwijls ook onregelmatig inkomen. Velen zijn niet in orde op het stuk van de RMZ. De financiële middelen worden ook niet al te best beheerd.
- de onderwijssituatie : Bij volwassen vreemdelingen treft men analfabetisme aan, bij hun kinderen schoolverzuim (vooral de meisjes blijven thuis) en achterstand op school omwille van de taalproblemen. Er wordt weinig onderwijs gevolgd na het einde van de leerplicht.
- de arbeidssituatie : Het werk is overwegend ongeschoold, dikwijls ook ongezonder en gevaarlijk. Er is heel wat langdurige werkloosheid.
- de woonsituatie : Zowel overheid als particulieren laten de woningen moedwillig verkrotten met het oog op afbraak. Er zijn veel overbevolkte huizen. De woningen zijn weinig comfortabel. Er is milieuhinder en verkeersdrukke. Er zijn geen speelruimten en geen groenvoorzieningen.

- de sociale relaties : Bejaarden vereenzamen. Er zijn spanningen tussen Belgen en vreemdelingen, tussen de verschillende nationaliteiten (Turken en Marokkanen) en binnen de nationaliteitsgroepen (dikwijls omwille van politieke of religieuze meningsverschillen).
- de criminaliteit : Vandalisme en jeugdbendes komen voor. De rosse buurt van het Noordstation is het centrum van de onderwereld.
- ziekte en gezondheid : Chronische ziekten treft men veel aan bij bejaarden (diabetes, reuma), bij de vreemdelingen (TBC) en bij de kinderen (astma). De slechte huisvesting (vochtige huizen) is hier één der oorzaken van. Ook alcoholisme, beroepsziekten, arbeidsongevallen en onaangepaste voeding bedreigen de gezondheid.
- de integratie van sociale en culturele minderheden : De verschillende nationaliteiten leiden hun eigen leven.
- andere : De Belgische bevolking veroudert sterk.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen : Men voelt zich machteloos.

Bestaande actiegroepen : Vanuit de buurtwerken De Kassei en Noordwijk worden allerlei acties gevoerd in het gebied ten westen van het Noordstation. In Sint-Joost werkt een buurtcomité rond de huisvestingsproblematiek.

Verenigingsleven : Het verenigingsleven is niet zo sterk uitgebouwd. De vreemdelingen hebben meestal hun eigen verenigingen.

Nodige voorzieningen : Er is nood aan speelgelegenheden voor kinderen, openbaar groen, sportaccommodatie, lokalen voor verenigingen (polyvalente ontmoetingsruimten), een postkantoor, aangepaste sociale dienstverlening en kinderopvang.

Aanwezige buurtwerkinstellingen : Ten westen van het Noordstation zijn twee buurtwerken gevestigd :

Buurtwerk De Kassei, Antwerpsesteenweg 295
1000 Brussel

Buurtwerk Noordwijk, Gaucheretstraat 82,
1000 Brussel

Koekelberg - Sint-Jans-Molenbeek   Oud Molenbeek

Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Koekelberg	01 Sint - Anna	3.238
Sint-Jans-Molenbeek	00 Centrum	2.027
	01 Kanaal	1.887
	02 Brunfautwijk	754

03 Ransfort	1.794
04 Zwarte Vijvers	6.445
05 Sint-Jozef	1.392
06 Piers	3.162
07 Lavallée	1.927
10 Hertogin van Brabant	1.964
14 Molenbeek - West - Station	3.012
61 Ulens	3.527

Afbakening : zie kaart XIV p. 90

Als buurt beschouwde entiteiten : De Gentsesteenweg verdeelt Oud-Molenbeek in twee wijken, waarin diverse leefkernen in elkaar overvloeien. Ten zuiden van de Gentsesteenweg zijn de huizen iets jonger en er zijn minder buitenlanders dan in Molenbeek-Centrum. Sector 61 (Ulens) is ook duidelijk afgescheiden van de rest van het territorium.

Evolutie sedert 1970 : De Belgische bevolking veroudert, daar de Belgische gezinnen er wegtrekken. De gastarbeidersgezinnen nemen hun plaats in. Het wijkleven (braderies e.d.) kwijnt weg. Er hangt een sfeer van onzekerheid i.v.m. de verdere woonmogelijkheid van het territorium.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : De bevolking wordt voor een belangrijk deel gevormd door (grote) gezinnen van (ongeschoolde) gastarbeiders. De Belgische gezinnen trekken er weg; alleen de bejaarden blijven achter. Onder de Belgische gezinnen treft men veel probleemgezinnen, onvolledige gezinnen en alleenstaanden aan.

Belangrijke verschillen qua inkomensgroepen : In de sector 01 van Koekelberg wonen personen met een goed inkomen in de nieuwere blokken. De winkelstraten vallen eveneens buiten beschouwing; handelaars en vrije beroepen komen hier werken maar wonen meestal elders.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Zowel Belgen als vreemdelingen hebben een onregelmatig of geen inkomen, bejaarden hebben een te klein pensioen, men is niet in orde op het stuk van de RMZ. Vooral de Belgische bevolkingsgroep is erg gevoelig voor de reclame, zodat het gezinsbudget dikwijls in onevenwicht is.
- de onderwijssituatie : Analfabetisme treft men aan bij de ouderen. Bij de jongeren is er veel schoolverzuim (ook met medeweten van de ouders) en er zijn zeer veel achterblijvers. Het onderwijs is niet aangepast aan het niveau van de

leerlingen. Vanaf 14 jaar gaat men werken (voor zover men iets vindt.)

- de arbeidssituatie : De arbeid is hoofdzakelijk ongeschoold (Belgische jongeren zijn ook wel lagere bediende of verkoper), onzeker of onregelmatig, en dikwijls ook ongezond of gevaarlijk. Er zijn ook talrijke kleine zelfstandigen (bv. een scharesliep). Er is veel werkverlet.
- de woonsituatie : Verkrotting, te enge behuizing, gebrek aan enig comfort zijn schering en inslag. De metrowerken leiden tot afbraak van delen van het gebied. Langs de invalswegen is er veel verkeersdrukte. De huurprijzen zijn hoog voor de krotwoning die men krijgt.
- de sociale relaties : De kinderen worden affectief verwaarloosd. Bejaarden vereenzamen. Culturele verschillen maken het samenleven soms moeilijk. Er zijn spanningen tussen ouders en kinderen.
- de criminaliteit : Vandalisme en de vorming van jeugdbendes zijn wellicht een reactie op het gebrek aan aandacht vanwege de ouders. Er zijn frequente tussenkomsten vanwege de politie.
- ziekte en gezondheid : Talrijke ziektebeelden (o.a. TBC) komen voort uit de gebrekkige huisvesting, een onevenwichtige voeding, en het gebrek aan hygiëne. Er is veel alcoholisme, zowel publiek als privé. Vooral bij de vreemdelingen komen veel beroepsziekten en arbeidsongevallen voor.
- de integratie van sociale en culturele minderheden : De gastarbeidersgezinnen vormen in sommige buurten de meerderheid. Problemen dienen zich vooral aan bij de tweede generatie, die zich tussen twee culturen bevinden.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen

De bevolking voelt zich machteloos t.o.v. deze problemen. Men wil er wel wat aan doen maar men wordt er niet genoeg bij geholpen. Men heeft niet zoveel uithoudingsvermogen zodat men het al vlug opgeeft.

Bestaande actiegroepen : Een groep Marokkanen poogt iets te doen, maar geraakt moeilijk van de grond. 'Aide à Toute Détresse' is ook actief in dit gebied. In sector 61 (Ulens) is er een onthaalhuis "Open Deur".

Verenigingsleven : Er is een parochiaal verenigingsleven voor de Belgen, alsook een aantal eigen verenigingen voor de gastarbeiders.

Voorzieningen : Er is behoefte aan een kinderdagverblijf, brievenbussen, telefooncellen, bibliotheken, lokalen voor verenigingen, speelgelegenheden

voor kinderen, openbaar groen, een aangepaste sociale dienstverlening en gezondheidszorg, warme maaltijdbedeling aan huis, distributiezaken.

Aanwezige buurtwerkinstellingen :

Buurtwerk Molenbeek, Schoolstraat 44.

Sint-Gillis /Vorst **Sint-Gillis**
Vorst : Luttrebrug, Sint-Antonius, Marconi

Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Sint-Gillis	01 Spanjestraat	3.566
	02 Sint-Bernardus	3.037
	06 Barrière	2.124
	10 Voorplein	2.940
	11 Parmastraat	2.633
	12 Cricxstraat	4.636
	13 Dethystraat	2.760
	15 Stenen Kruisstraat	3.767
	20 Zuid-Fonsnylaan	5.475
	21 Hallepoort-Bethlehemplein	4.283
	22 Regieën	4.430
	23 Koningslaan	1.372
	Vorst	40 Luttrebrug
41 Luttrebrug-West		584
60 Sint-Antonius-Noord		4.429
61 Sint-Antonius-Canada		5.192
71 Alsebergsesteenweg		1.068
	72 Constantin Meunier	4.591

Afbakening : zie kaart XV p. 91

Evolutie sedert 1970 : De vreemdelingen nemen in aantal toe, de Belgen verlaten dit gebied. Het woningbestand is op sommige plaatsen aan het verkrotten. Familiebedrijven verdwijnen. De vreemdelingen nemen de kleinhandel geleidelijk over.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : Dit gebied wordt bewoond door gezinnen van laag geschoolde arbeiders. Er wonen ook zeer veel gastarbeiders (in Sint-Gillis ca. 45%). Verder zijn er ook heel wat bejaarden.

Belangrijke verschillen qua inkomensgroepen : De grote lanen bevatten luxueuze handelszaken en kunnen moeilijk als kansarm beschouwd worden. Vooral het gebied ingesloten door de Alsebergsesteenweg en de Van Volxemlaan kent een acute problematiek.

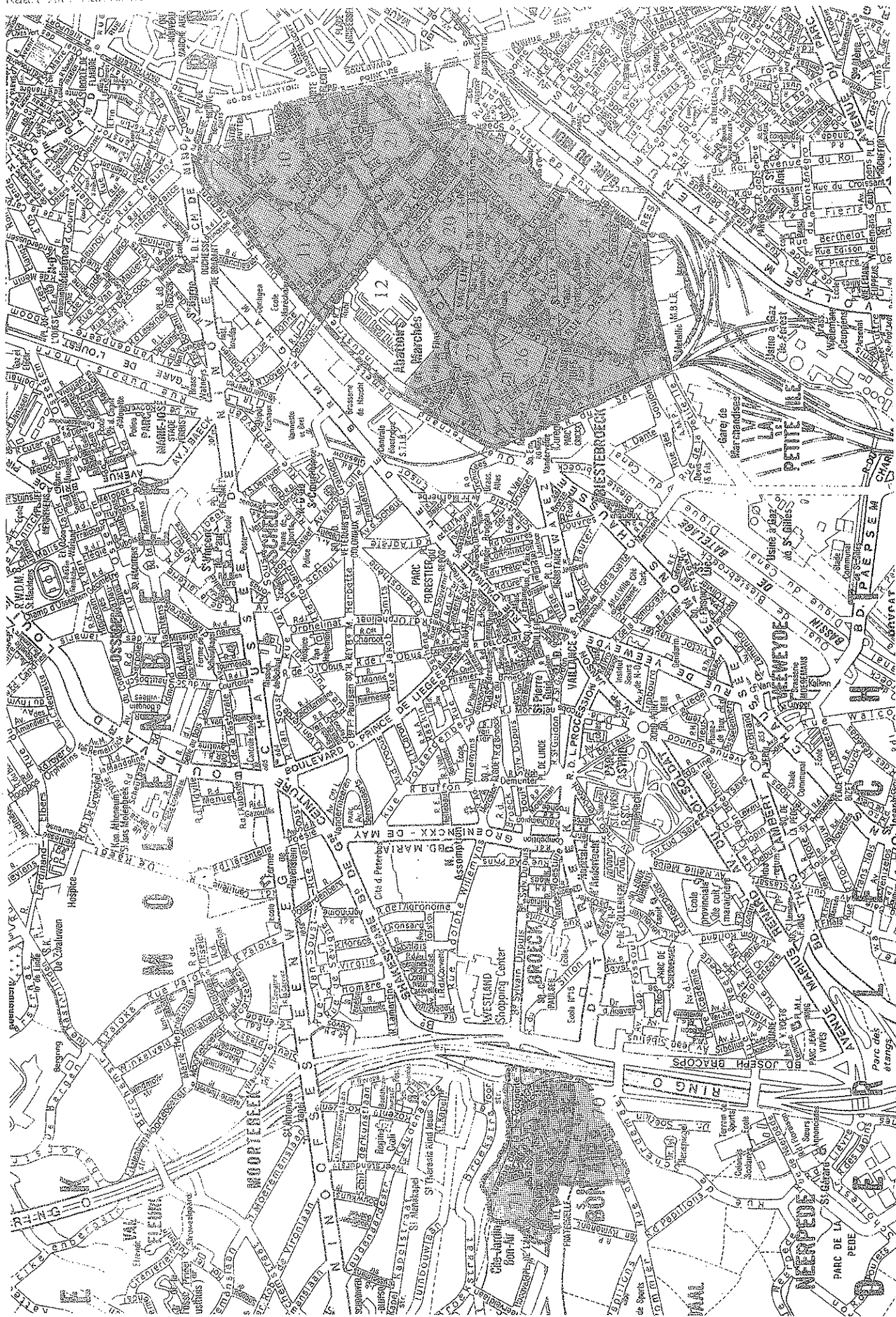
Problematiek in verband met :

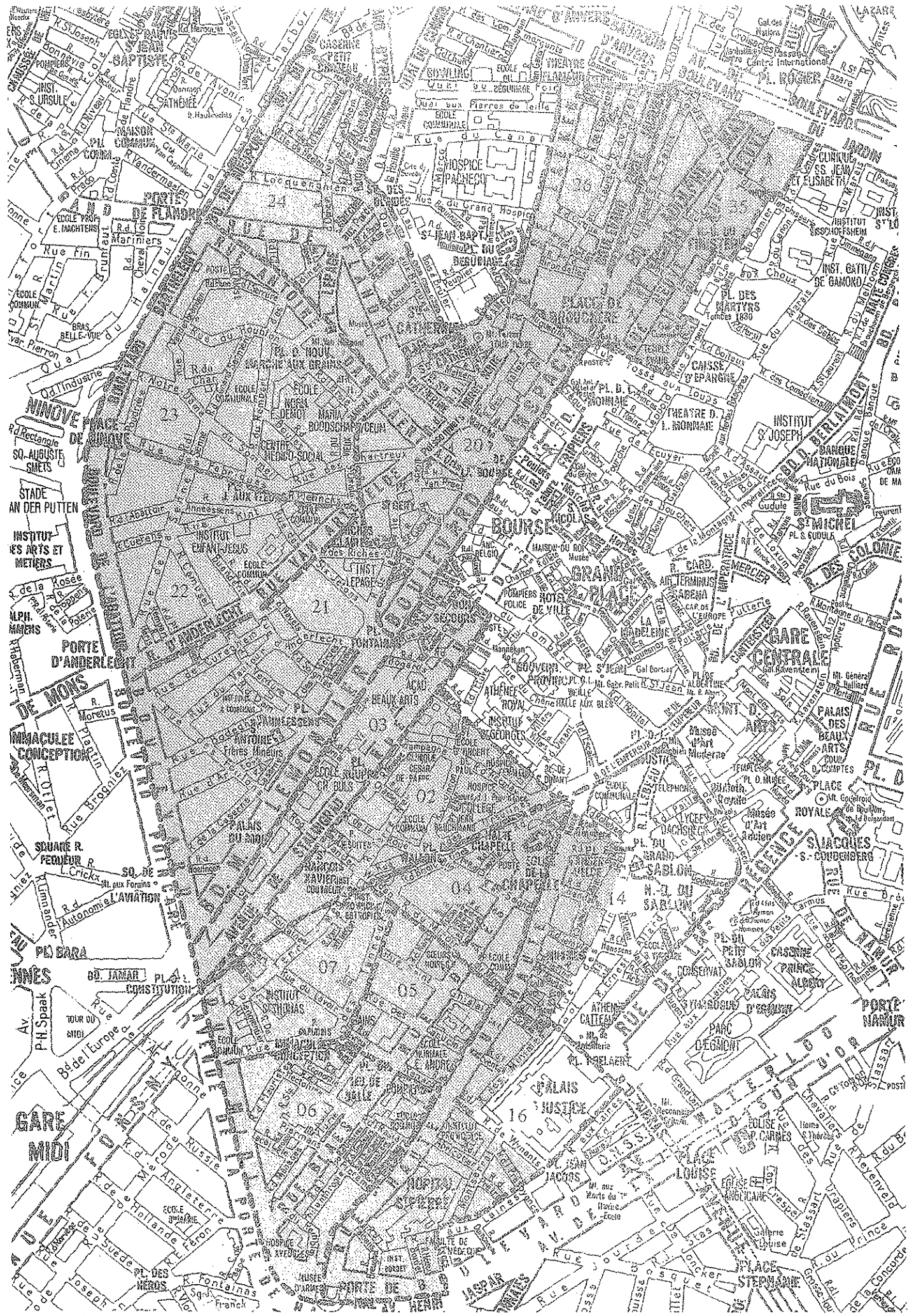
- de financiële situatie : De bewoners van dit gebied hebben lage en onregelmatige inkomens. Velen zijn uit onwetendheid niet in orde op het stuk van de RMZ. Het gezinsbudget wordt dikwijls slecht besteed.
- de onderwijssituatie : Vooral bij de gastarbeiderskinderen zijn er veel thuisblijvers en achterblijvers. Er wordt weinig of geen voortgezet onderwijs gevolgd. Het onderwijs is ook weinig aangepast aan hun cultuur.
- arbeidssituatie : Het werk is meestal ongeschoold, onzeker of onregelmatig en dikwijls ook ongezond en gevaarlijk.
- de woonsituatie : De behuizing is eng (vooral voor de grote gastarbeidersgezinnen) met weinig comfort. Het woningenbestand is aan 't verkrotten. In de buurt van het Zuidstation heeft men last van milieuverontreiniging en verkeersdrukte. Luttrebrug ligt ruimtelijk geïsoleerd door de spoorwegen.
- sociale relaties : De kinderen worden soms wel eens verwaarloosd, vooral op affectief vlak. Alleenstaanden (bejaarden, uit de echt gescheidenen) vereenzamen.
- de criminaliteit : Diefstallen en vechtpartijen vergen soms de tussenkomst van de politie.
- ziekte en gezondheid : Alcoholisme, beroepsziekten, arbeidsongevallen en de onaangepaste voeding bij de gastarbeiders zijn de voornaamste problemen.
- de integratie van de sociale en culturele minderheden : De gastarbeiders leven geïsoleerd per nationaliteit (getto-vorming).
- andere : De jongere Belgische bevolking verlaat dit gebied.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen
 Men staat machteloos t.o.v. deze evolutie.

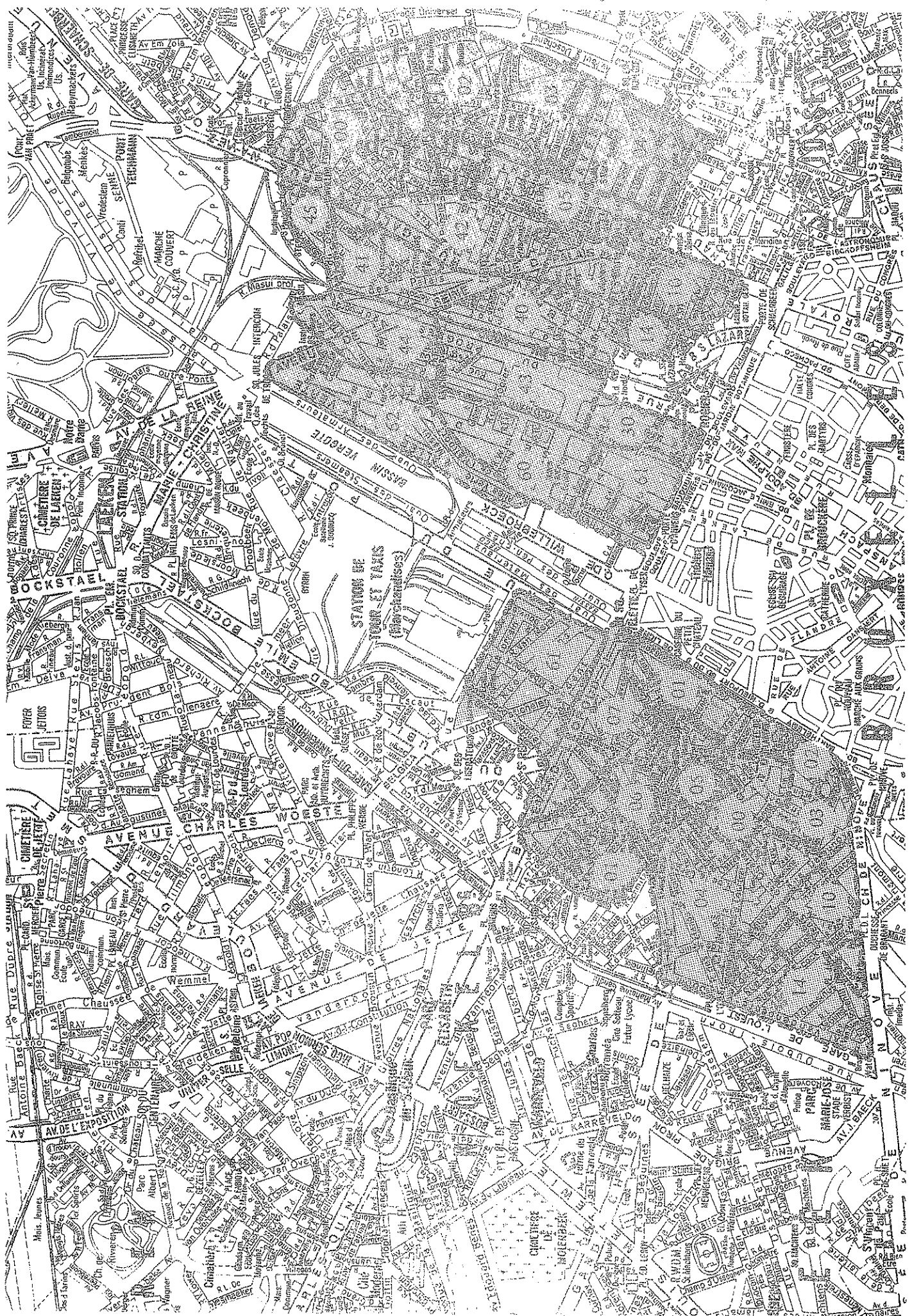
Verenigingsleven : De 'traditionele' verenigingen zijn hier ook actief.

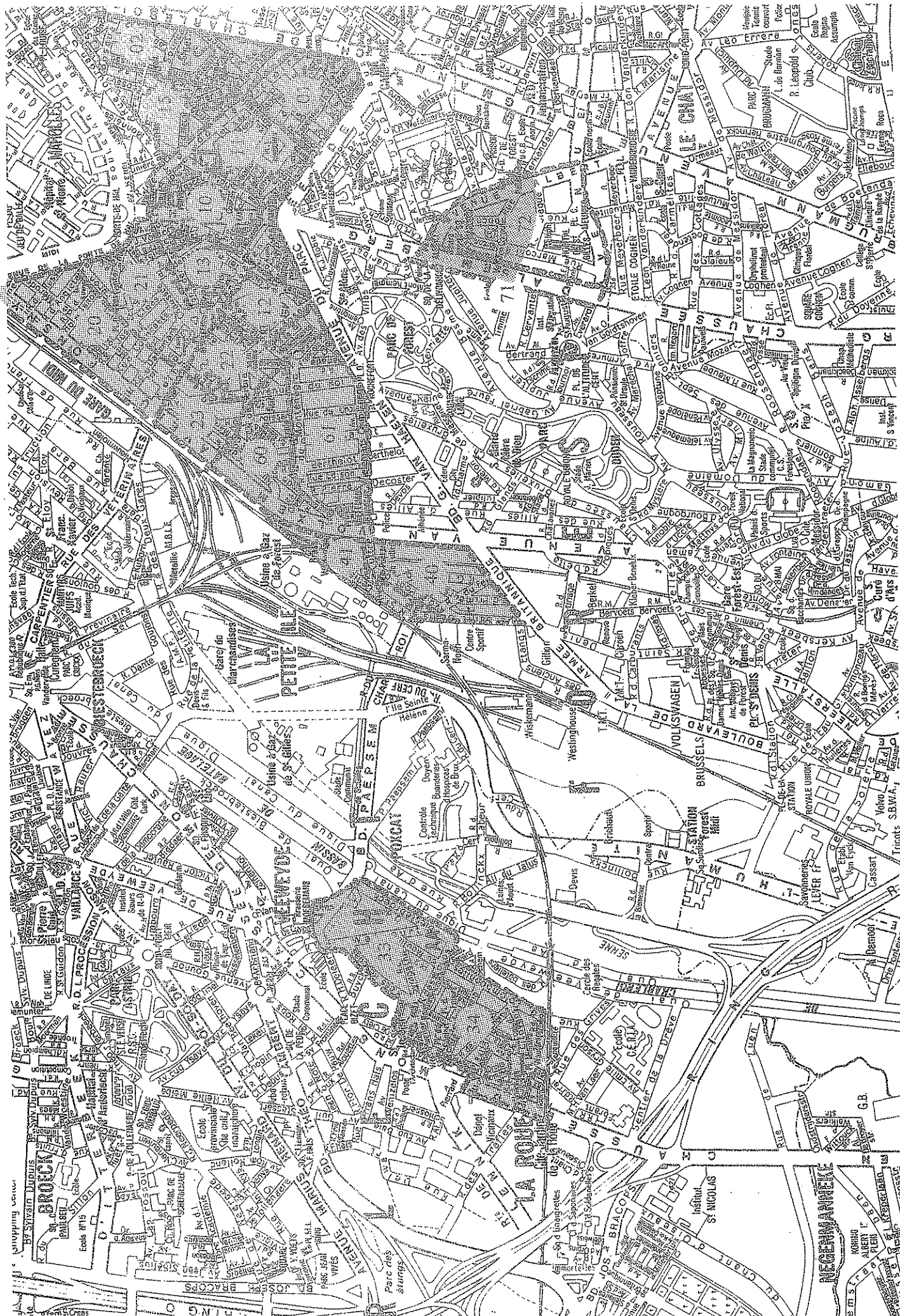
Nodige voorzieningen : Er is nood aan speelgelegenheden voor kinderen en openbaar groen.

Kaart XIV : Kansarme territoria in Brussel, Schaarbeek, Sint-Joost-en-Jode, Koekelberg en Sint-Jans-Molenbeek.

VLAAMS BRABANT

Stad Leuven		Sint-Jacob
Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Leuven	53 Mannenstraat	1.295
	54 Noormannen	1.558

Afbakening : zie kaart XVI p. 94

Als buurt beschouwde entiteiten : Cité Delvaux.

Evolutie sedert 1970 : Krotwoningen worden opgeruimd en vervangen door appartementsgebouwen, bewoond door personeel van de academische ziekenhuizen.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : Dit gebied wordt vooral bewoond door gezinnen van weinig geschoolde arbeiders, lagere bedienden en bejaarden. Er zijn ook heel wat grote gezinnen, onvolledige gezinnen en alleenstaanden. Verder leven er een 30-tal gastarbeidersgezinnen als ook heel wat studenten.

Belangrijke verschillen qua inkomensgroepen : De bewoners van de appartementsgebouwen hebben een veel hoger inkomen dan de autochtone bewoners.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Bejaarden (vooral kleine zelfstandigen) hebben een te klein pensioen. Bij het beheer van het gezinsbudget is men weinig vooruitziend.
- de onderwijssituatie : Analfabetisme komt voor bij de ouderen. Kinderen blijven weg uit de school, soms met medeweten van de ouders. Er zijn veel achterblijvers en veel kinderen in het B.L.O. Met het einde van de leerplicht wordt zelden nog verder onderwijs gevolgd.
- de arbeidssituatie : Het weinig geschoold karakter van de arbeid brengt een onzekere arbeidssituatie met zich mee. Langdurige werkloosheid komt veel voor bij de oudere ongeschoolde arbeiders.
- de woonsituatie : Verkrotting, enge behuizing, gebrek aan het meest elementaire comfort treft men vooral in de gangen (beluiken) aan. In de Tervuursestraat en de Ridderstraat is er veel verkeersdrukke. De aanwezigheid van studenten drijft de huurprijs naar omhoog.
- de sociale relaties : Kinderen worden affectief verwaarloosd. Alleenstaande bejaarden vereenzamen. Spanningen treden soms naar voren tus-

- sen de autochtone bevolking en de studenten.
- de criminaliteit : Jeugdbendes en kinderverwaarlozing vergen regelmatig de interventie van politie of jeugdbescherming.
- ziekte en gezondheid : Alcoholisme en de onregelmatige, onevenwichtige voeding hebben een nadelige invloed op de gezondheid.
- de integratie van sociale en culturele minderheden : De gastarbeiders en de studenten vormen aparte groepen.
- andere : De bevolking veroudert. De oudere bevolking blijft er wonen, terwijl jonge gezinnen wegtrekken daar de buurt geen toekomst meer biedt (verkrotting, afbraak, hoge huurprijzen).

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen
Men heeft geen zicht op de eigen problemen.

Verenigingsleven : Men treft er het traditioneel verenigingsleven aan, alsook drie socialistische wijkclubs.

Nodige voorzieningen : Er is behoefte aan telefooncellen, ontmoetingsruimten, speelgelegenheden voor kinderen, openbaar groen, alsook aan kleinhandel in de eigen buurt.

Aanwezige buurtwerkinstellingen :

Leuvens Opbouwwerk, Ridderstraat 210,
3000 Leuven.

Stad Tienen		Grimde
Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Tienen	10 Grimde	2 186

Afbakening : zie kaart XVII p. 95

Trefplaatsen : Het parochiecentrum in de Pastorijstraat.

Als buurt beschouwde entiteiten : Pastorijstraat (vooral Oud-België).

Evolutie sedert 1970 : Door de verregaande luchtverontreiniging loopt de wijk langzaam leeg. Alleen de oudere bewoners blijven.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : Dit gebied wordt vooral bewoond door een laag geschoolde arbeidersbevolking en door bejaarden, waaronder veel alleenstaanden.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Veel bejaarden hebben een te klein pensioen. Het gezinsbudget wordt soms moeilijk in evenwicht gehouden.
- de onderwijssituatie : Er zijn veel achterblijvers op school en veel kinderen in het B.L.O. Er wordt weinig voortgezet onderwijs gevolgd.
- de arbeidssituatie : Er is veel ongeschoolde arbeid in dit gebied.
- de woonsituatie : De woonsituatie wordt gekenmerkt door verkrotting, te enge behuizing en gebrek aan comfort. De luchtvervuiling door de nabije industrie neemt ondraaglijke vormen aan. Er is verkeersdrukke langs de steenweg, terwijl de wijk van de stad afgesneden is door de ringlaan.
- de criminaliteit : Jeugdbendes komen wel voor in deze wijk.

- ziekte en gezondheid : De gezondheid van de bewoners wordt aangetast door alcoholisme, beroepsziekten en arbeidsongevallen.
- andere : De bevolking verouderd heel sterk.

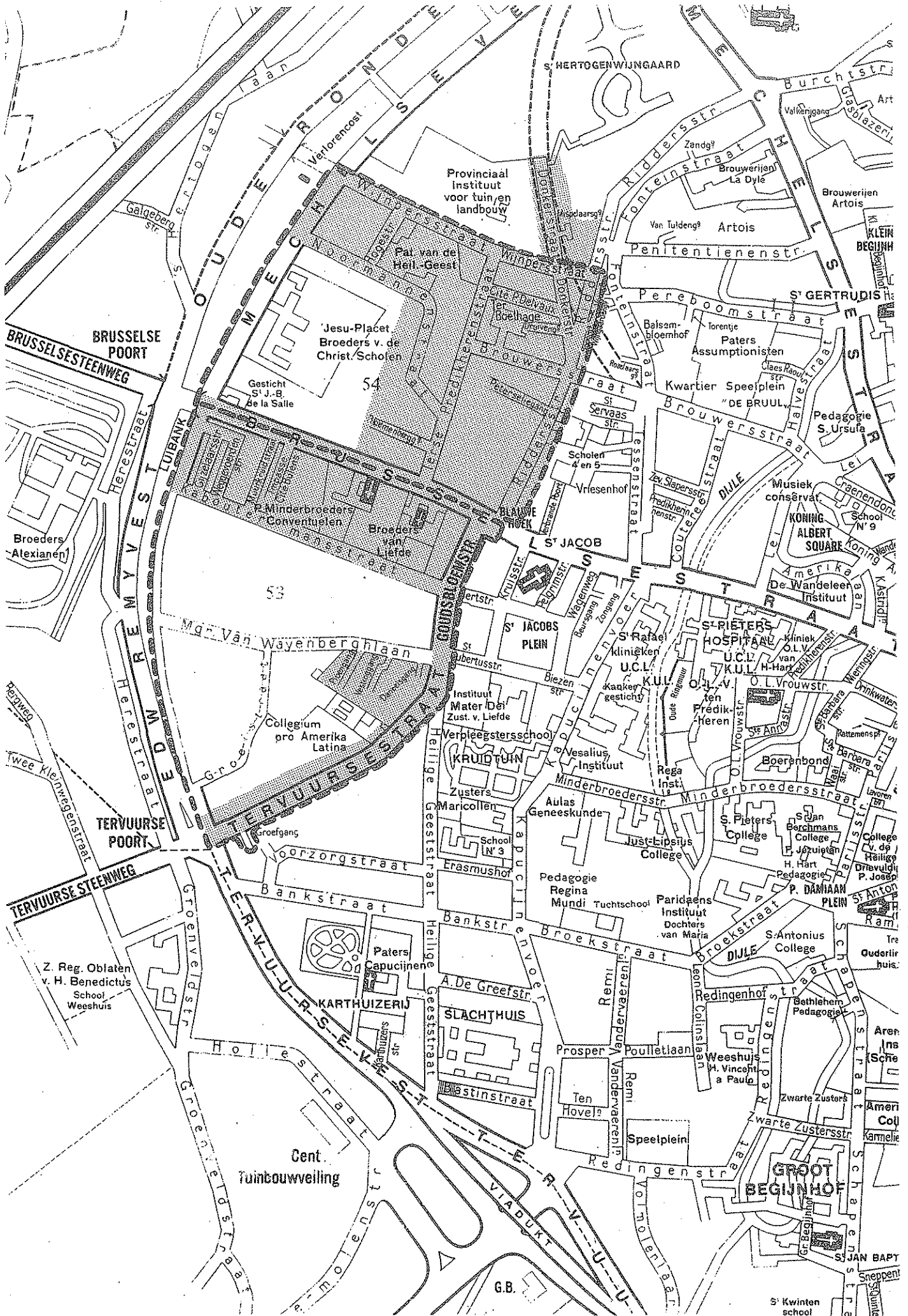
Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen
Men is vooral onverschillig t.o.v. deze problematiek. Het verenigingsleven in Tienen steunt trouwens vooral op inwijkelingen.

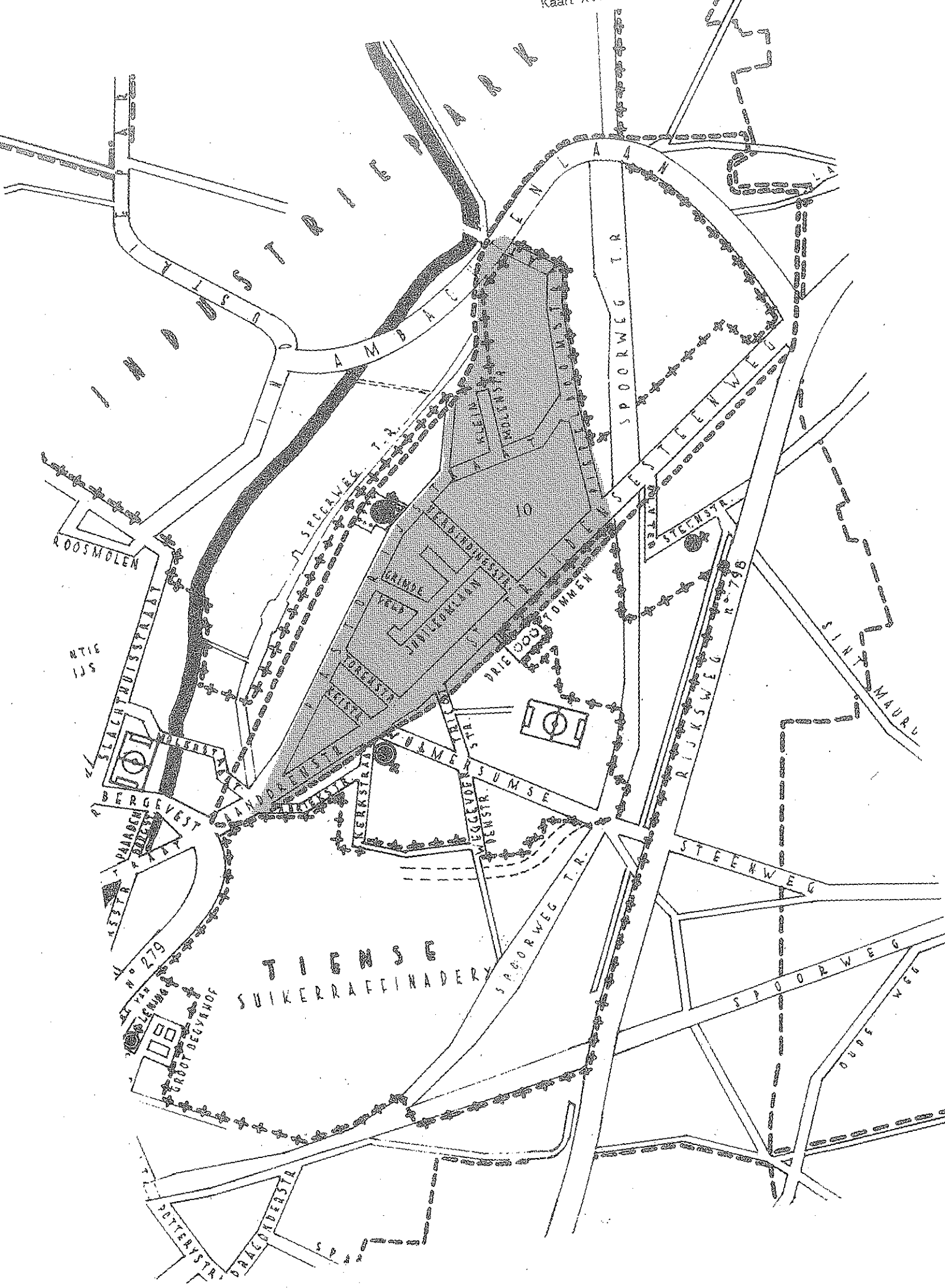
Bestaande actiegroepen : Een milieugroep, gestart door een inwijkeling, werd door de plaatselijke bevolking gekelderd.

Verenigingsleven : Er bestaat een traditioneel verenigingsleven.

Nodige voorzieningen : Er is behoefte aan een kinderdagverblijf, telefooncellen, en vooral aan openbaar groen.

PROVINCIE LIMBURG

Gemeente Beringen Koersel : Steenveld

Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Koersel	02 Steenveld - oud	1.124
	- nieuw	160 gezinnen

Afbakening : zie kaart XVIII p. 103

Trefplaatsen : Het Parochiaal Centrum, gelegen tussen Oud en Nieuw Steenveld.

Als buurt beschouwde entiteiten : Oud Steenveld en Nieuw Steenveld.

Evolutie sedert 1970 : Er kwam een veroudering van de bevolking in Oud Steenveld. De bouw van de sociale woonwijk Nieuw Steenveld, vooral bevolkt door gastarbeidersgezinnen, is wel de belangrijkste verandering.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : In Oud Steenveld : Belgische mijnwerkers, meestal gepensioneerd. In Nieuw Steenveld, jonge Belgische en gastarbeidersgezinnen, vooral mijnwerkers.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Op dit vlak zijn er geen opvallende problemen. Bij enkele gezinnen worden de financiële middelen wel onoordeelkundig besteed.
- de onderwijssituatie : Er is analfabetisme bij oudere niet-Europeanen. Bij de gastarbeiders zijn er veel achterblijvers, en er is veel schoolverzuim. Weinigen volgen voortgezet onderwijs. De integratie van de gastarbeiderskinderen in de school en de onvoldoende materiële infrastructuur om de onderwijsnaden van Nieuw Steenveld op te vangen zijn acute problemen.
- de arbeidssituatie : Ongeschoolde arbeid, ongezond en gevaarlijk werk in de mijn kenschetsen de arbeidssituatie van de bevolking.
- de woonsituatie : Er is verkrotting, te enge behuizing en weinig comfort in Oud Steenveld.
- de sociale relaties : Er zijn spanningen tussen Europeanen en niet-Europeanen in Nieuw Steenveld, tegenstellingen tussen Oud en Nieuw Steenveld qua nationaliteit en leeftijd, alsook spanningen bij niet-Europeanen i.v.m. het al of niet deelnemen aan de Europese cultuur; Steenveld is sociaal geïsoleerd t.o.v. Koersel.
- ziekte en gezondheid : Problemen zijn hier : het alcoholisme, de beroepsziekten (silicose) en ar-

beidsongevallen, alsook de voeding van niet-Europeanen die niet aangepast is aan het klimaat.

- de integratie van sociale en culturele minderheden : De gastarbeiders (vooral Turken) komen niet aan integratie toe.
- andere : De bevolking in Oud Steenveld veroudert sterk.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen : Er is geen eigen initiatief in Oud Steenveld; in Nieuw Steenveld openen zich perspectieven voor een buurtwerking.

Bestaande actiegroepen : Het wijkcomité Steenveld, bestaande uit bewoners van de wijk, welzijns werkers uit diverse instellingen, en enkele sociaal-geëngageerde personen uit de gemeente pogen iets aan de situatie te doen.

Verenigingsleven : Het verenigingsleven wordt weinig gestimuleerd vanuit Steenveld zelf.

Nodige voorzieningen : Er is nood aan openbaar vervoer en kleinhandel.

Gemeente Beringen Beverlo...Koersel: Beringen-Mijn

Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Beverlo	20 Tuinwijk	2.188
Koersel	20 Beringen - Mijn	2.410

Afbakening : zie kaart XIX p. 104

Trefplaatsen : De stationsstraat (handel - drankgelegenheden)

Evolutie sedert 1970 Er is een sterke immigratie van Turken, Belgen verlaten de wijk. De huurhuizen van de mijn worden verwaarloosd, terwijl woningen verkocht door de mijn worden opgeknapt. De kleinhandel is meestal overgenomen door vreemdelingen.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën Het is een jonge bevolking die vooral bestaat uit mijnwerkers en ander personeel van de mijn, veel gastarbeiders (vooral Turken) met grote gezinnen, alsook alleenstaanden in logementshuizen.

Belangrijke verschillen qua inkomensgroepen . Er is een statusverschil tussen het kaderpersoneel van de mijn en de mijnwerkers (ondergronders).

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Het gezinsbudget wordt soms onoordeelkundig besteed.

- de onderwijssituatie : Bij de Turken treft men analfabetisme aan. Bij de gastarbeiderskinderen is er veel schoolverzuim, vaak met goedkeuring vanwege de ouders; slechts weinigen zetten hun studies verder na het einde van de leerplicht. Het verschil in taal en cultuur en het gebrek aan kennis bij de ouders zelf vormen hier belangrijke remmingen. Belgische kinderen vertrekken uit scholen met veel gastarbeiderskinderen.
- de arbeidssituatie : De arbeid bestaat vooral uit ongeschoolde arbeid in de mijn (ondergronders); het werk is er ongezond en gevaarlijk.
- de woonsituatie : De huurhuizen van de mijn verkrotten. De behuizing is veelal te eng en (naar Belgische normen) weinig comfortabel. Het willekeurig storten van huisvuil brengt milieuverontreiniging met zich mee.
- ziekte en gezondheid : Beroepsziekten (silicose) en arbeidsongevallen komen voor wegens het werk in de mijn.
- de integratie van sociale en culturele minderheden : De integratie van de gastarbeiders (vooral de Turken) in de buurt en in het verenigingsleven vormt hier een moeilijk probleem.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen : Het verenigingsleven wil de integratie van de gastarbeiders (Turken) stimuleren.

Verenigingsleven : Er is een eigen verenigingsleven per nationaliteit.

Nodige voorzieningen : Er is behoefte aan een bibliotheek voor de vreemdelingen; verder is er een gebrek aan vergaderruimte voor de verenigingen.

Gemeente Genk		Waterschei - Tuinwijk
Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Genk	10 Waterschei - Tuinwijk Stalenheide - Hoevenzavel	8.587

Afbakening : zie kaart XX p. 105

Trefplaatsen : De winkelstraat aan de rand van de wijk.

Evolutie sedert 1970 : Er is een toename van gastarbeidersgezinnen.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : Het is een mijnwerkerswijk met een zeer jonge bevolking met veel grote gezinnen. Er zijn een groot aantal gastarbeiders evenals woonwagengewoners.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Men is soms niet in orde op het stuk van de RMZ.
- de onderwijssituatie : Er is analfabetisme bij vrouwen van niet-Europeanen alsook schoolverzuim bij hun kinderen. De aanwezigheid van gastarbeiderskinderen haalt het onderwijspeil naar beneden. Het onderwijs is niet aangepast aan de leefwereld van de gastarbeiderskinderen.
- de arbeidssituatie : De jongeren kennen langdurige werkloosheid. De arbeid is vooral ongeschoold en dikwijls onzeker of onregelmatig (werk met koppelbazen).
- de woonsituatie : De woonsituatie kenmerkt zich door verwaarloosde woningen, te enge behuizing bij de gastarbeiders, te weinig comfort. De logementshuizen voor gastarbeiders zijn overbevolkt.
- de sociale relaties : Er zijn spanningen tussen de diverse nationaliteiten in de wijk. Verder is er weinig contact met de rest van de gemeente (de wijk geniet immers een minder goede faam).
- de criminaliteit : Vandalisme, jeugdbendes, alsook agressief gedrag (messengevechten) komen regelmatig voor.
- ziekte en gezondheid : Beroepsziekten en arbeidsongevallen (mijn, Ford) aanpassingsproblemen bij Marokkaanse en Turkse vrouwen, alsook het gebrek aan hygiëne zijn hier de voornaamste problemen.
- de integratie van sociale en culturele minderheden : Er is geen tendens tot integratie bij de gastarbeiders.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen
Men is gelaten, ziet weinig kansen tot verbetering.

Verenigingsleven : Er bestaat een parochiaal verenigingsleven, alsook organisaties per nationaliteitsgroepen.

Nodige voorzieningen : Er is geen verbinding met het openbaar vervoer vanuit de wijk.

Gemeente Genk		Zwartberg - Tuinwijk
Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Genk	20 Zwartberg - Tuinwijk - Noord Nieuwe Kempen	3.049
	21 Zwartberg - Tuinwijk - Zuid Driehoeven	3.641

Afbakening : zie kaart XXI p. 106

Trefplaatsen : De winkelstraat

Als buurt beschouwde entiteiten : De Noordwijk en de Zuidwijk.

Evolutie sedert 1970 : Er zijn nu meer vreemdelingen. Veel oude mijnwoningen werden verkocht. Er is een tendens tot verkrotting bij de huurwoningen. De vrouwenwerkloosheid (textiel) neemt toe.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : Het is een vrijwel volledige gastarbeiderswijk (ongeschoolde arbeiders) met een jonge bevolking, veel grote gezinnen, ook veel alleenstaanden. Er zijn ook veel vroeg-gepensioneerde mijnwerkers.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Veel ouderen hebben een te klein pensioen. Financiële middelen worden dikwijls slecht beheerd.
- de onderwijssituatie : De integratie van migrantenkinderen in het onderwijs verloopt moeilijk. Er is veel schoolverzuim (met goedkeuring van de ouders) en er zijn ook heel wat achterblijvers in het onderwijs.
- de arbeidssituatie : Langdurige werkloosheid treft men aan bij jongeren en vrouwen. Verder is de arbeid ongeschoold, ongezond en gevaarlijk (mijn), of onregelmatig (via koppelbazen).
- de woonsituatie : Er is verkrotting van de huurwoningen, vooral in de Noordwijk waar ook riolering ontbreekt. De behuizing is weinig comfortabel en te eng. Er is milieuverontreiniging door het onhygiënisch gedrag van de bewoners. Door de verkeerswegen is de wijk afgesneden van de rest van de gemeente.
- de sociale relaties : Bij de ouderen beperken de sociale relaties zich tot de eigen buurt en de eigen nationaliteit. De wijk is afgesneden van de rest van de gemeente en heeft een slechte faam. Er zijn spanningen binnen de nationaliteiten (wegens verschillen in ideologie), tussen verschillende nationaliteiten en tussen de generaties (botsing van culturen).
- de criminaliteit : Vandalisme en jeugdbenden zijn niet nieuw in de wijk.
- ziekte en gezondheid : Beroepsziekten (stoflong) en arbeidsongevallen komen veelvuldiger voor dan elders wegens het werk in de mijn.
- de integratie van sociale en culturele minderheden : De integratie van de gastarbeidersgezinnen stelt veel problemen.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen : Een gevoel van machteloosheid overheerst naast

een latente bereidheid om aan de problemen te werken. Maar de vraag voor hen is : hoe er iets aan veranderen ?

Bestaande actiegroepen : Er werden wijkacties opgezet vanuit "Wereldscholen" en de parochieraad.

Verenigingsleven : Er is het klassieke parochiaal verenigingsleven en verenigingen per nationaliteit: slechts een kleine groep neemt daar deel aan

Voorzieningen : Bestaande voorzieningen worden weinig gebruikt. Er is vooral nood aan speelgelegenheden voor de kinderen.

Aanwezige buurtwerkinstellingen

Buurtwerk Zwartberg, Koning Boudewijnlaan 15, 3600 Genk.

Gemeente Genk

Winterslag - Tuinwijk

Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Genk	30 Winterslag - 1° tuinwijk	3.502
	32 Winterslag - 4° tuinwijk	4.239

Afbakening : zie kaart XXII p. 107

Trefplaatsen : Ontmoetingsplaatsen zijn de Venestraat en Kuilenweg (winkelcentrum), het parochiecentrum voor de Belgen, het Italiaans centrum voor de Italianen.

Als buurt beschouwde entiteiten : De 1° en 2° tuinwijk, rechts van de spoorweg (Belgen - Italianen), alsook de 3° en 4° tuinwijk, links van de spoorweg (Belgen, Italianen, Marokkanen, Turken)

Evolutie sedert 1970 : Turken en Marokkanen voegden zich bij de reeds aanwezige (Europese) migranten. Huurhuizen worden verkocht en gerestaureerd (vooral in sector 30, nu ook in sector 32).

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : Het betreft hier overwegend een jonge gastarbeidersbevolking met veel grote gezinnen. Het zijn hoofdzakelijk ongeschoolde arbeiders (mijnwerkers).

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Op dit terrein is er geen algemene problematiek, wel bij een kleine groep die werkt via koppelbazen of die een te klein pensioen heeft.
- de onderwijssituatie : Analfabetisme komt voor bij de 1° generatie gastarbeiders. Verder zijn er vooral problemen bij de opvang van de Turkse

en Marokkaanse kinderen, wegens het verschil in mentaliteit en taal.

- de arbeidssituatie : De arbeid is onzeker of onregelmatig (werk via koppelbazen), vooral ongeschoold en dikwijls ongezond en gevaarlijk (werk in de mijn). Bij de jongeren en de vrouwen is er langdurige werkloosheid.
- de woonsituatie : De woonsituatie kenmerkt zich door verkrotting, te enge behuizing, te weinig comfort bij de huurhuizen (sector 32), alsook door onhygiënische leefgewoonten bij Turken en Marokkanen. Verder is er veel verkeersdruk langs de Noordlaan.
- de sociale relaties : Er bestaat een tendens om binnen de eigen nationaliteitsgroep te blijven bij Turken en Marokkanen, doch niet bij de 2° generatie (Italianen).
- ziekte en gezondheid : Beroepsziekten (stoflong) en arbeidsongevallen komen voor wegens het werk in de mijn. De voeding van niet-Europeanen is niet aangepast aan het klimaat en het werkritme.
- de integratie van sociale en culturele minderheden : De integratie van Turkse en Marokkaanse gastarbeiders alsook van een opvallende groep minder-validen stelt hier problemen.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen : de aanwezige problemen worden meestal niet als dusdanig ervaren.

Bestaande actiegroepen : Een vroegere actiegroep rond riolering is niet meer actief.

Verenigingsleven : Er bestaat een parochiaal verenigingsleven en verenigingen per nationaliteit.

Voorzieningen : Er is nood aan speelgelegenheden voor kinderen en aan openbaar groen.

Gemeente Genk		Nieuw Sledderlo
Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Genk	Nieuw Sledderlo	300 gezinnen (1.11.76)

Afbakening : zie kaart XXIII p. 108

Als buurt beschouwde entiteiten : De volledige buurt Nieuw Sledderlo, reeds berucht onder de benaming "Klein Chicago".

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën
Het is een zeer jonge bevolking, met vooral ongeschoolde arbeiders (mijn, Ford), veel grote gezinnen en ook talrijke onvolledige gezinnen. De gastarbeiders vormen de meerderheid van de bevolking.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Velen hebben een onvoldoende of onregelmatig inkomen. De financiële middelen worden onoordeelkundig besteed.
- onderwijssituatie : Er is analfabetisme bij de ouderen. Bij de jongeren is er veel schoolverzuim en zijn er veel kinderen in het B.L.O. Voortgezet onderwijs wordt maar weinig gevolgd. De plaatselijke school volstaat niet voor de opvang van de onderwijssnoden van de nieuwe wijk.
- de arbeidssituatie : De arbeid is veelal ongeschoold, ongezond en gevaarlijk (mijn). Er is veel langdurige werkloosheid.
- de woonsituatie : Nieuw Sledderlo is zeer dicht bebouwd, in het bos ingeplant en afgezonderd van de rest van de gemeente.
- de sociale relaties : Kinderen worden affectief verwaarloosd. Verder zijn er spanningen tussen Belgen en gastarbeiders, ouderen en jongeren in de wijk. Intern is er geen ontwikkeld buurtleven, extern wordt men niet aanvaard door de rest van de gemeente.
- de criminaliteit : Wegens het vandalisme en de jeugdbendes wordt de wijk betiteld als "Klein Chicago".
- ziekte en gezondheid : Alcoholisme, beroepsziekten en arbeidsongevallen door de arbeid in de mijn, alsook veel psycho-somatische klachten vormen hier de voornaamste problemen.
- de integratie van sociale en culturele minderheden : De gastarbeiders worden niet geïntegreerd in de gemeente.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen
Men is gelaten, apathisch...

Bestaande actiegroepen : Er bestaat een wijkcomité Nieuw Sledderlo, een initiatief van de Arbeidersuniversiteit en Wereldscholen.

Verenigingsleven : Er is geen ontwikkeld verenigingsleven, wel zijn er spontane informele groepen.

Nodige voorzieningen : Buiten de huizenblokken, de wegen, een telefooncel en een brievenbus is geen enkele infrastructuur aanwezig; er is een dringende behoefte aan speelgelegenheden voor kinderen, kleinhandel, openbaar vervoer, ontmoetingsruimten, recreatiemogelijkheden.

Aanwezige buurtwerkinstellingen :

Buurtwerk Nieuw Sledderlo, Koning Boudewijnlaan 15, 3600 Genk.

Gemeente Heusden - Zolder   Heusden : Op 't Einde - Mommeplas

Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Heusden	01 De Hoeve	1.647
	20 Berkenbos	4.630

Afbakening : zie kaart XXIV p. 109

Trefplaatsen : De Koolmijnlaan (winkels, drankgelegenheden)

Als buurt beschouwde entiteiten : Op 't Einde en Mommeplas, beide bekend als de Turkse Wijk.

Evolutie sedert 1970 : Het territorium wordt uitsluitend bewoond door Turkse gastarbeidersgezinnen. Ook de kleinhandel is in handen van de Turken.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : Er zijn praktisch uitsluitend Turkse mijnwerkersgezinnen. Het is een jonge bevolking met veel grote gezinnen.

Problematiek in verband met :

- de onderwijssituatie : Vooral de oudere gastarbeidersvrouwen zijn analfabeet. Er is veel schoolverzuim, dikwijls met medeweten van de ouders. Verder zijn er veel achterblijvers in het onderwijs. De taal vormt hier een belangrijke handicap.
- de arbeidssituatie : De arbeid is meestal ongeschoold. Het werk in de mijn (ondergrond) is ongezond en niet zonder gevaar.
- de woonsituatie : Het woningbestand kenmerkt zich door verkrotting, te enge behuizing en te weinig comfort. De onhygiënische leefgewoonten van de Turkse bevolking vormt hier ook een probleem. Er is veel verkeersdrukke op sommige plaatsen. Renovatieplannen zijn in de maak.
- de sociale relaties : Er zijn spanningen tussen traditioneel denkende ouders en hun westers georiënteerde kinderen. Er zijn ook latente spanningen tussen streekgroepen. De Oosterse opvattingen over de positie van de vrouw leiden ook soms tot problemen.
- ziekte en gezondheid : Er is een groot gebrek aan hygiëne. Verder komen ook beroepsziekten (silicose) voor wegens het werk in de mijn.
- de integratie van sociale en culturele minderheden : Het grote verschil in cultuur vormt een

moeilijk te overbruggen kloof tussen deze wijken en de rest van de gemeente.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen
Het tekort aan huisvesting wordt als problematisch ervaren; gehuwde kinderen moeten hierdoor bij de ouders inwonen.

Bestaande actiegroepen : Er bestaat een advisevend comité voor migranten, opgericht vanuit het gemeentebestuur. Ook 'Wereldscholen' is er actief. Er is een studiegroep rond huisvestingsproblemen.

Verenigingsleven : Er zijn enkele voetbalclubs, verder is er een informeel groepsleven.

Nodige voorzieningen : Er is behoefte aan een Turkse bibliotheek, speelgelegenheden voor kinderen en openbaar groen.

Gemeente Houthalen - Helchteren   Houthalen : Meulenberg

Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Houthalen	10 Meulenberg - Ten Hout	4.565

Afbakening : zie kaart XXV p. 110

Als buurt beschouwde entiteiten : De 'cité', d.i. de gastarbeiderswijk rond de kerk.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën
De wijk heeft een jonge bevolking met veel grote gezinnen; ook talrijke onvolledige gezinnen. Het is een concentratie van ongeschoolde en weinig geschoolde gastarbeiders. Er zijn ook talrijke chronisch zieken en werklozen.

Belangrijke verschillen qua inkomensgroepen
Een onderscheid moet hier gemaakt worden tussen de actieve bevolking enerzijds en de groep werklozen als ook enkele gepensioneerden met een te klein inkomen anderzijds.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Sommige niet-mijnwerkers hebben een te klein pensioen. Gastarbeiders zijn soms niet in orde op het stuk van de RMZ. Slecht beheer van de financiële middelen leidt hier ook tot problemen.
- de onderwijssituatie : Vooral bij de gastarbeidersvrouwen treft men analfabetisme aan. Het onderwijs is niet aangepast aan de migranten. De kinderen krijgen thuis geen steun op dit vlak, vandaar ook het schoolverzuim en het schoollopen tot het einde van de leerplicht.
- de arbeidssituatie : De arbeidssituatie kenmerkt zich door ongeschoolde arbeid, ongezond en ge-

- vaarlijk werk (mijn), arbeid via koppelbazen. Bij de jongeren is er veel langdurige werkloosheid.
- de woonsituatie : Er is woningnood, verwaarlozing van de huurwoningen, te enge behuizing, gebrek aan comfort, milieuhinder van vliegtuigen en sluikestortingen, verkeersdrukke. De huurprijzen zijn hoog in verhouding tot de geboden kwaliteit van de woningen.
- de sociale relaties : Er zijn spanningen tussen nationaliteiten en tussen ideologische strekkingen binnen eenzelfde nationaliteit, alsook binnen de gastarbeidersgezinnen i.v.m. de traditionele rol van de vrouw en de Westerse gedragingen van de kinderen. Veel bejaarden vereenzamen.
- de criminaliteit : In de wijk komt vandalisme en jeugdbendevorming voor.
- ziekte en gezondheid : Beroepsziekten (stoflong) en arbeidsongevallen zijn het resultaat van het werk in de mijn.
- de integratie van sociale en culturele minderheden : De integratie, vooral van gastarbeiders (ook van mindervaliden), stelt heel wat problemen.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen : Fatalisme en onverschilligheid overheersen; een beperkte groep wil er zelf wat aan doen.

Bestaande actiegroepen : Actiegroepen rond bestrating en huisvesting leidden tot het ontstaan van een buurtwerkproject.

Verenigingsleven : Er bestaat een parochiaal verenigingsleven, met daarnaast een paar verenigingen voor de Italiaanse migranten; de andere gastarbeiders hebben geen socio-culturele verenigingen.

Nodige voorzieningen : Er is behoefte aan kinderopvang, brievenbussen en telefooncellen, lokalen voor jeugdverenigingen, speelgelegenheden voor kinderen, sociale dienstverlening gericht op de gastarbeidersbevolking, alsook gezondheidsvoorziening.

Aanwezige buurtwerkinstellingen :

Buurtwerk Meulenberg, Springstraat 48, 3330 Houthalen.

Gemeente Maasmechelen   Vucht/Mechelen-aan-de-Maas :
Mariaheide - Boseinde - Mariahof

Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Vucht	10 Mariaheide	2.145
Mechelen	02 Boseinde	3.768
a/d Maas	03 Mariahof	1.608

Afbakening : zie kaart XXVI p. 111

Trefplaatsen : De parochiecentra.

Als buurt beschouwde entiteiten : Mariahof (03) vormt een organisch geheel.

Evolutie sedert 1970 : Er is veel nieuwbouw in sector 02.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : Dit territorium wordt o.m. bevolkt door grote gezinnen van ongeschoolde (gast)arbeiders. Er zijn ook chronisch zieken en werklozen.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Weduwen en gepensioneerde mijnwerkers hebben soms een te klein pensioen.
- de onderwijssituatie : Sommige gastarbeiders zijn analfabeet. Er is ook veel schoolverzuim, soms met medeweten van de ouders. Er zijn veel achterblijvers in het gewone onderwijs en veel kinderen in het B.L.O. Kinderen van de gastarbeiders en van de laagste inkomensgroepen volgen vrijwel geen voortgezet onderwijs.
- de arbeidssituatie : De arbeidssituatie wordt gekenmerkt door ongeschoolde arbeid, onzekere of onregelmatige arbeid (werk via koppelbazen), ongezond en gevaarlijk werk in de mijn, langdurige werkloosheid en sluikearbeid van vroeg gepensioneerde mijnwerkers via koppelbazen.
- de woonsituatie : De behuizing is te eng, en weinig comfortabel. De wijk is ook ruimtelijk geïsoleerd.
- de sociale relaties : Kinderen worden affectief verwaarloosd (sleutelkinderen). Weduwen en alleenstaanden in de logementshuizen vereenzamen. Er zijn spanningen tussen ouders en jongeren bij de gastarbeiders. Er is een gebrek aan communicatie tussen de diverse culturen.
- de criminaliteit : Een begin van jeugdbendevorming en vandalisme komt voor.
- ziekte en gezondheid : Beroepsziekten (silicose) en arbeidsongevallen komen regelmatig voor. De alleenstaanden hebben te kampen met voedingsproblemen. Alcoholisme en druggebruik zijn ook geen zeldzaamheid.
- de integratie van sociale en culturele minderheden : De gastarbeiders vormen hechte nationaliteitsgroepen en worden afgewezen door de autochtone bevolking. De opvang van de bewoners van logementshuizen stelt ook problemen. Er zijn ook zigeuners in de wijk.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen :
Er is een duidelijk gebrek aan belangstelling en inzicht in de problematiek.

Verenigingsleven : Er zijn talrijke verenigingen, ook voor bepaalde nationaliteitsgroepen.

Nodige voorzieningen : Er is behoefte aan een kinderdagverblijf, een peuterspeelplaats, beter openbaar vervoer, bussen, telefoons, ontmoetingsplaatsen in de buurt alsook speelgelegenheden voor kinderen.

Gemeente Maasmechelen **Eisden Tuinwijk**

Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Eisden	20 Tuinwijk	4.862

Afbakening : zie kaart XXVII p. 112

Trefplaatsen : Het parochiecentrum en het jeugdhuis.

Als buurt beschouwde entiteiten : De Oude Cité, Nieuwe Cité en Maaslands Huis.

Evolutie sedert 1970 : Veel huizen worden verkocht door de mijn, en komen soms in handen van Nederlanders. Op het industrieterrein zijn een vijftal nieuwe bedrijven gevestigd. De mijn biedt opnieuw toekomstmogelijkheden.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : De wijk telt veel grote gezinnen van gastarbeiders, alsook een aantal alleenstaanden in de logementshuizen. Er zijn ook chronisch zieken (silicose), woonwagenbewoners en schippers woonachtig in deze wijk.

Verschillen qua inkomensgroepen : Er is misschien minder een financieel, maar veeleer een statusverschil tussen de mijnwerkers en het kaderpersoneel van de mijn die aan de rand van de wijk wonen.

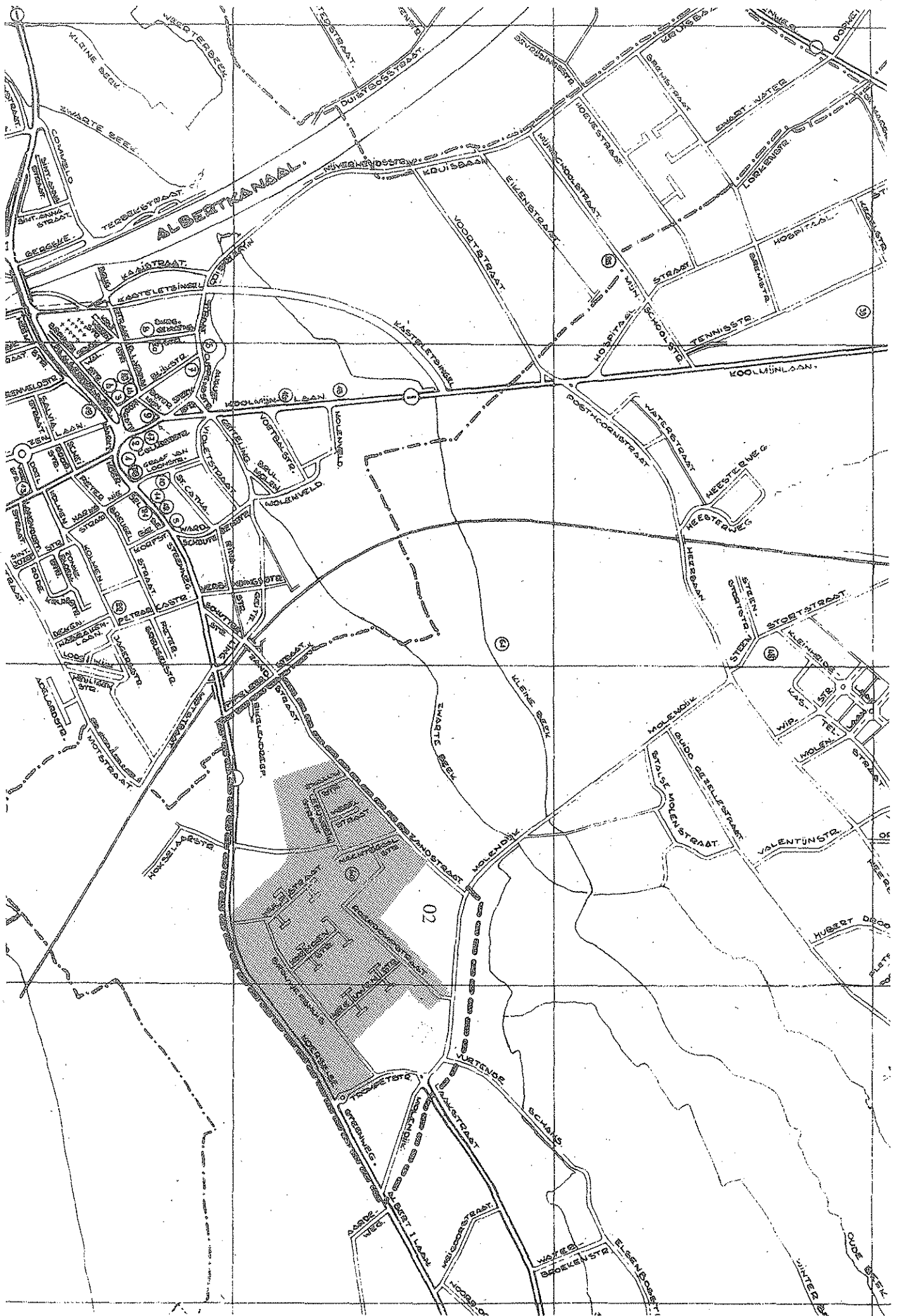
Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Veel gepensioneerden hebben een te klein pensioen.
- de onderwijssituatie : Veel gastarbeiders zijn analfabeet. Er is veel schoolverzuim; veel kinderen volgen het B.L.O. Er is weinig belangstelling voor voortgezet onderwijs.
- de arbeidssituatie : Het werken in de mijn is ongezond en niet zonder gevaar. Vroeg gepensioneerde mijnwerkers verrichten sluikarbeid via koppelbazen. Er is ook langdurige werkloosheid bij de ongeschoolden.
- de woonsituatie : De woningen hebben maar weinig comfort. De wijk ligt ook enigszins geïsoleerd; de verbindingen met Hasselt en Genk zijn slecht.
- sociale relaties : Kinderen worden affectief verwaarloosd (sleutelkinderen). Er zijn ook spanningen tussen traditioneel denkende ouders en Westers geïntereerde kinderen bij de gastarbeidersgezinnen.
- de criminaliteit : Vandalisme komt soms voor
- ziekte en gezondheid : Het werk in de mijn brengt beroepsziekten (silicose) en arbeidsongevallen met zich mee. Alleenstaanden hebben voedingsproblemen. Alcoholisme komt veel voor
- de integratie van sociale en culturele minderheden : De integratie van de gastarbeiders vormt hier een probleem. Vooral de Turken leven in een getto.

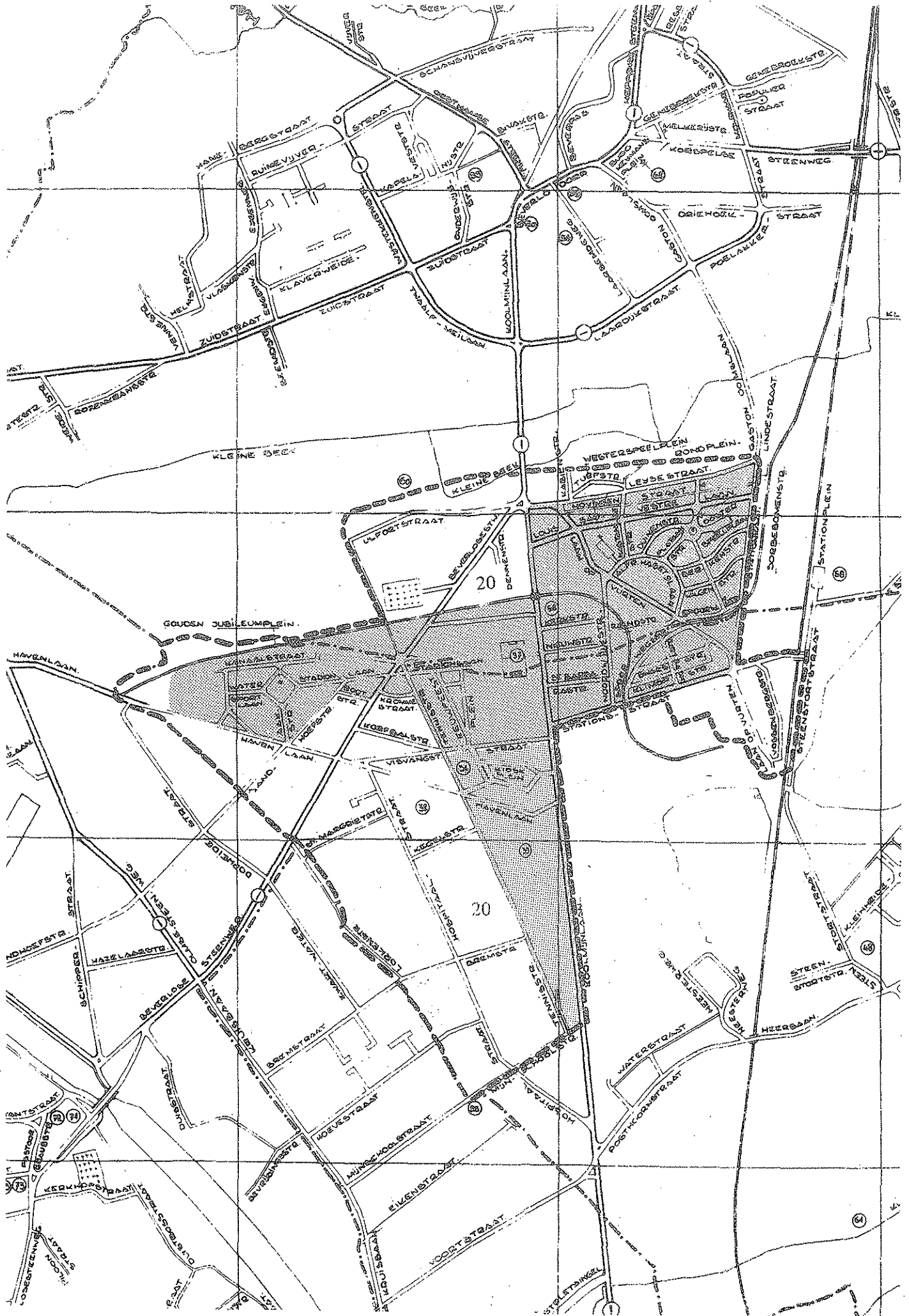
Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen :
De bevolking staat onverschillig t.o.v. deze problematiek.

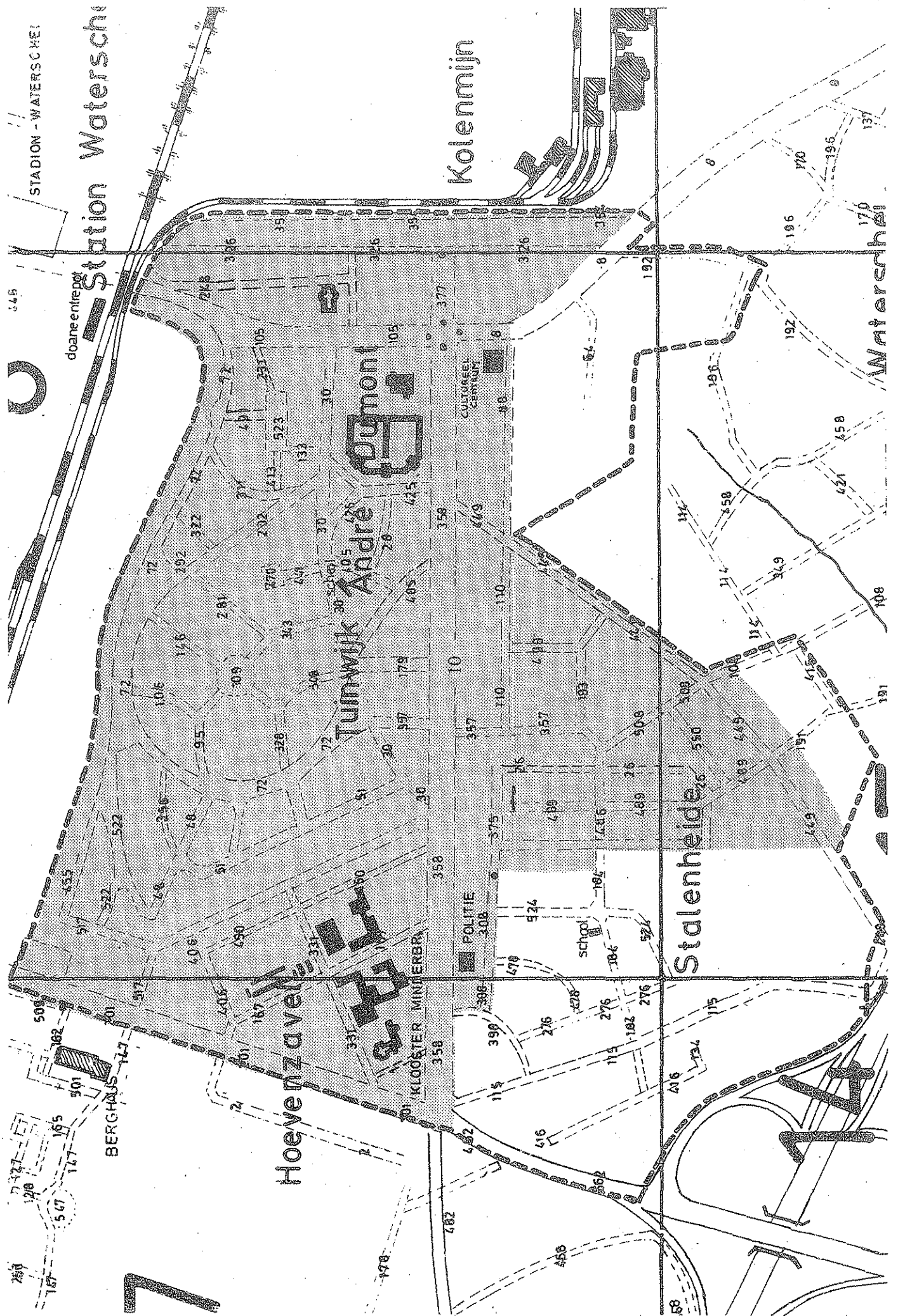
Verenigingsleven : Er is een bloeiend verenigingsleven; de Turkse bevolkingsgroep neemt hier geen deel aan.

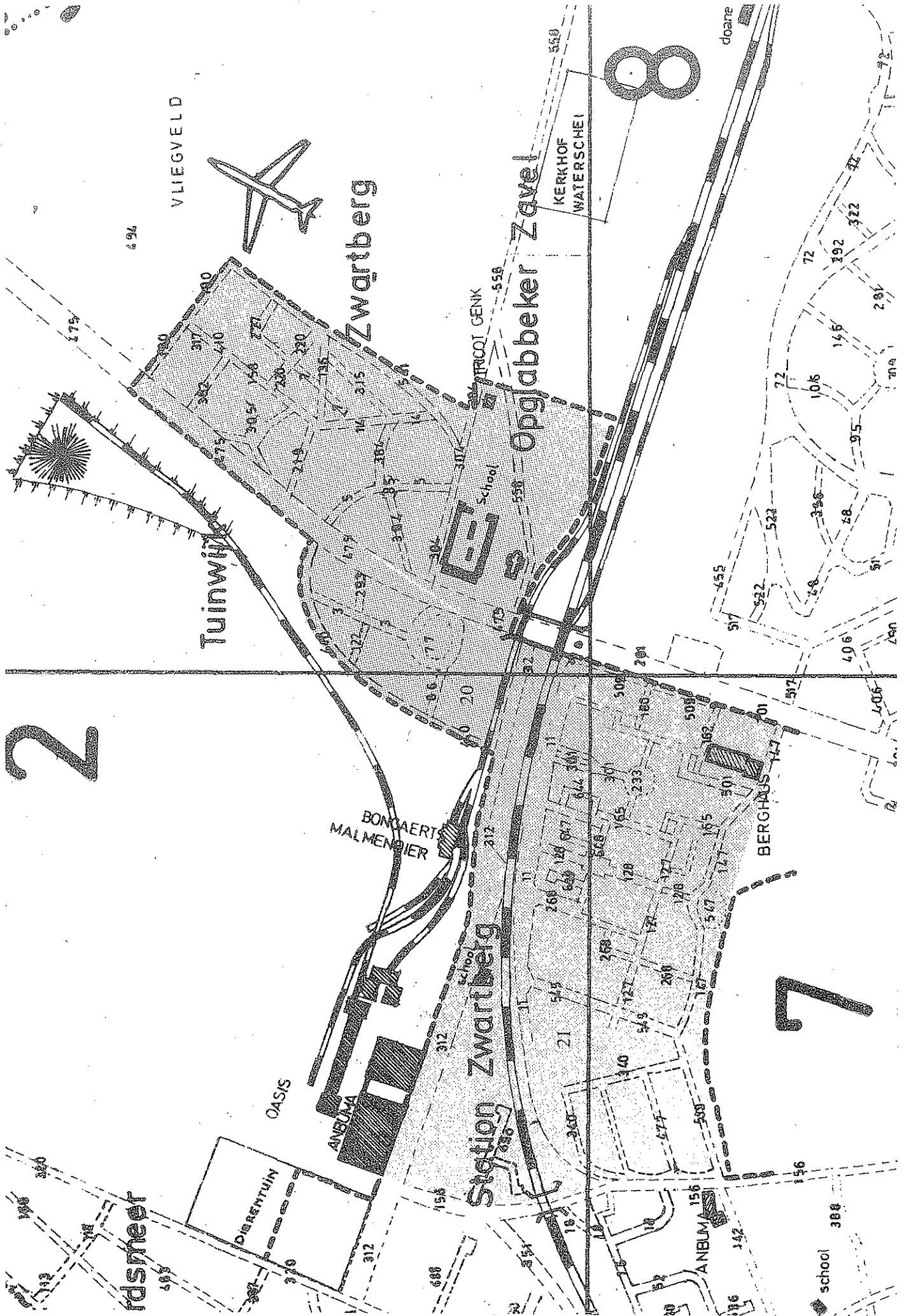
Nodige voorzieningen : Er is behoefte aan een kinderdagverblijf, een peuterspeelplaats en beter openbaar vervoer.

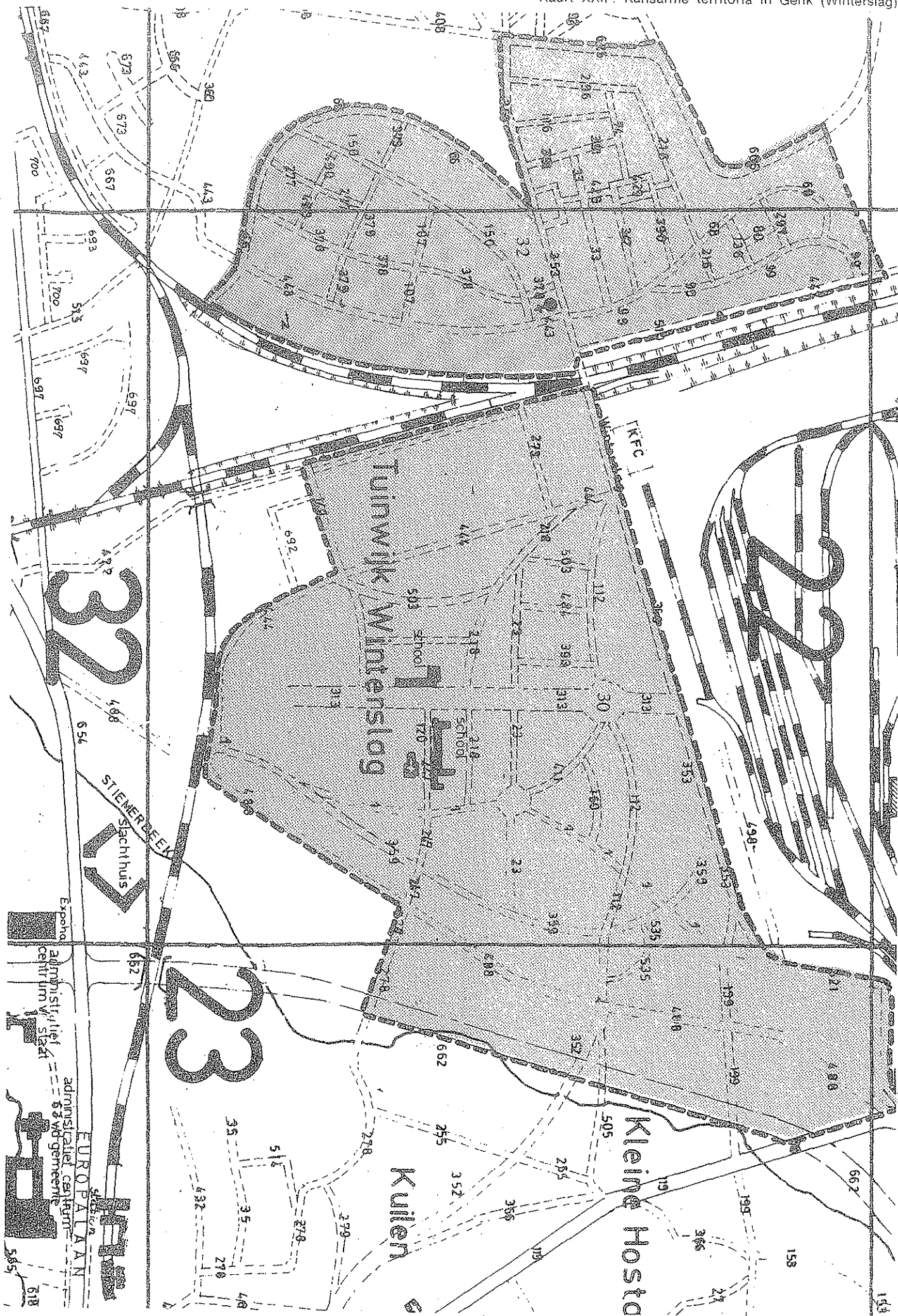

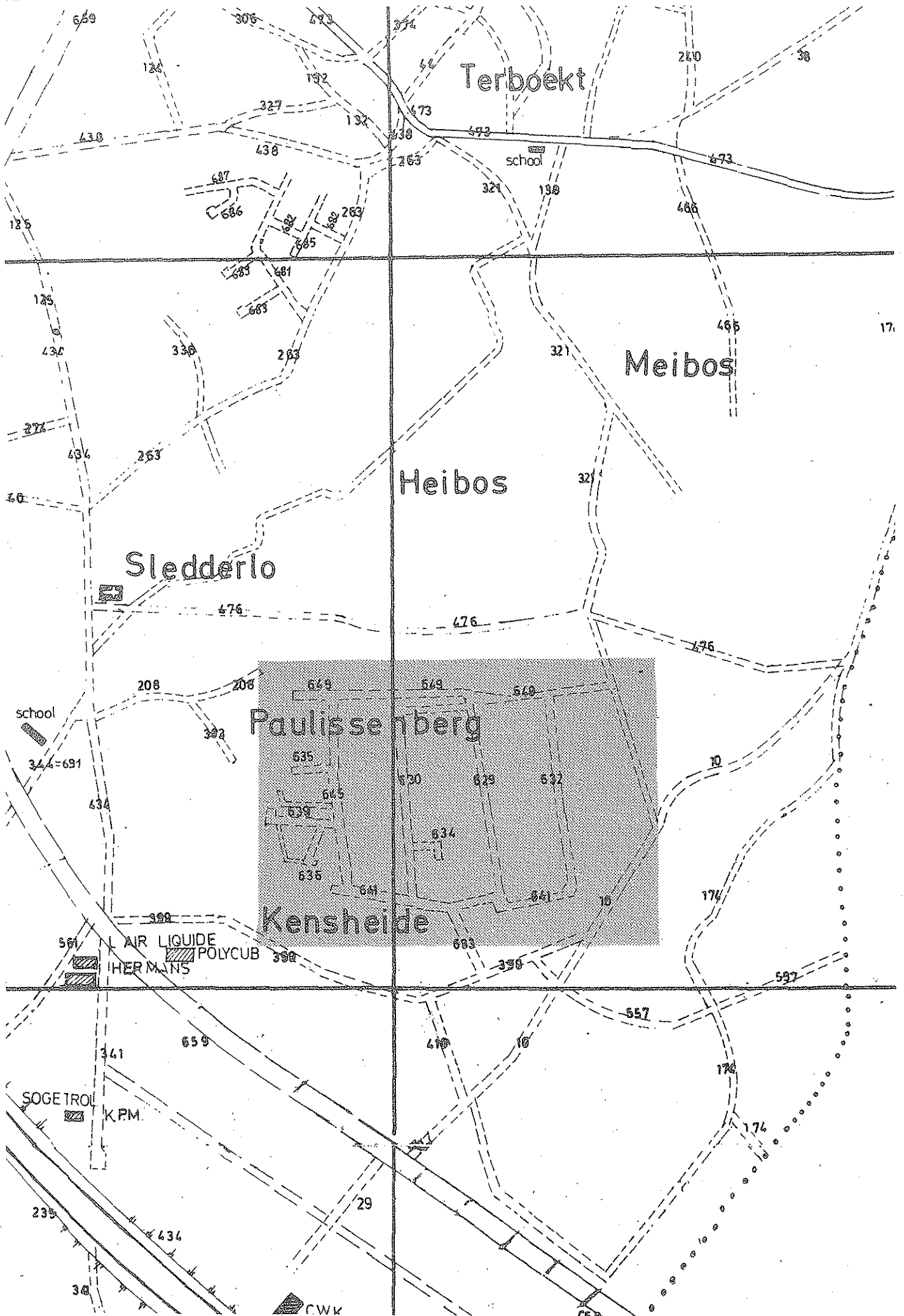
Kaart XIX: Kansarme territoria in Beverlo - Koersel (mijn).

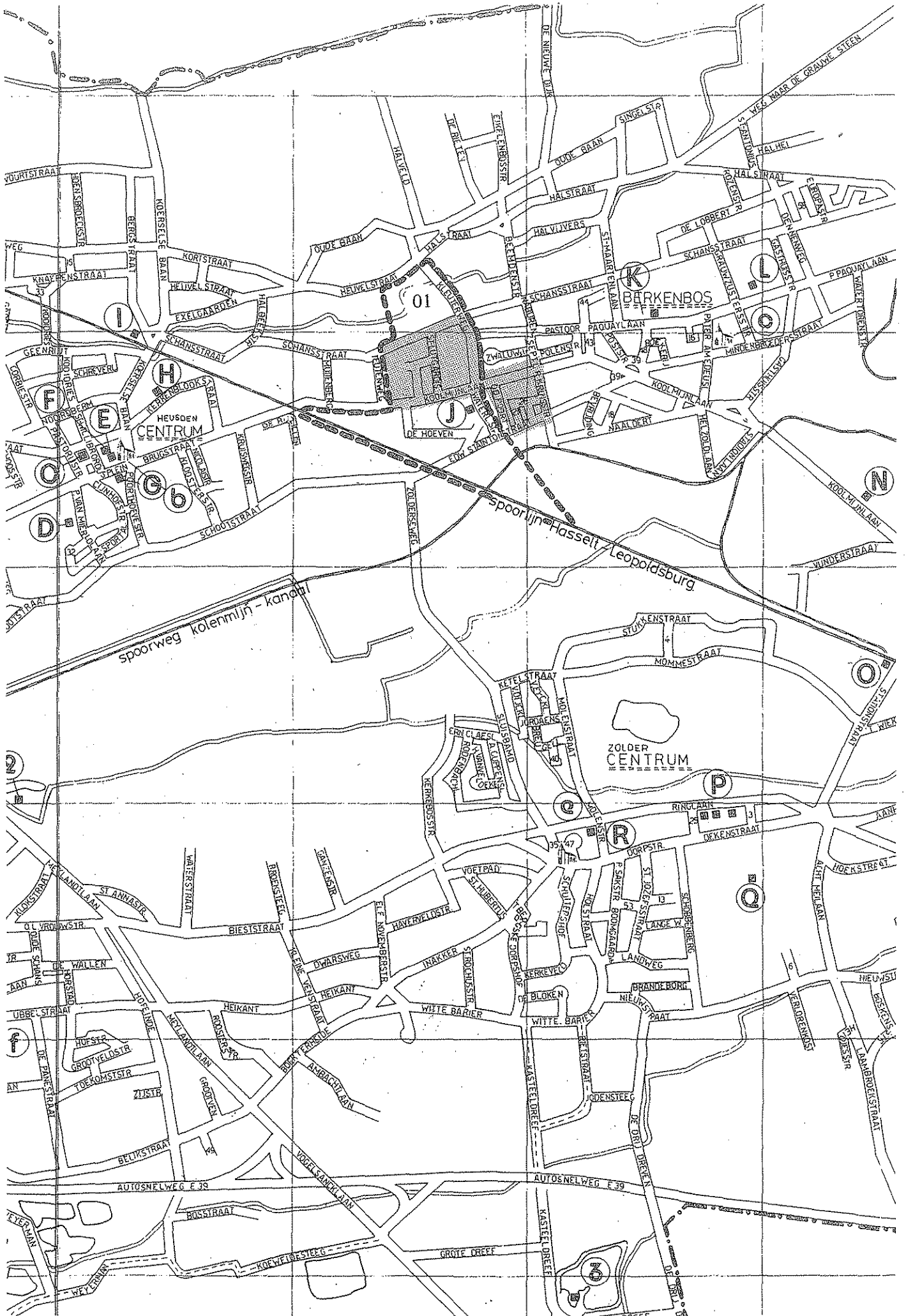

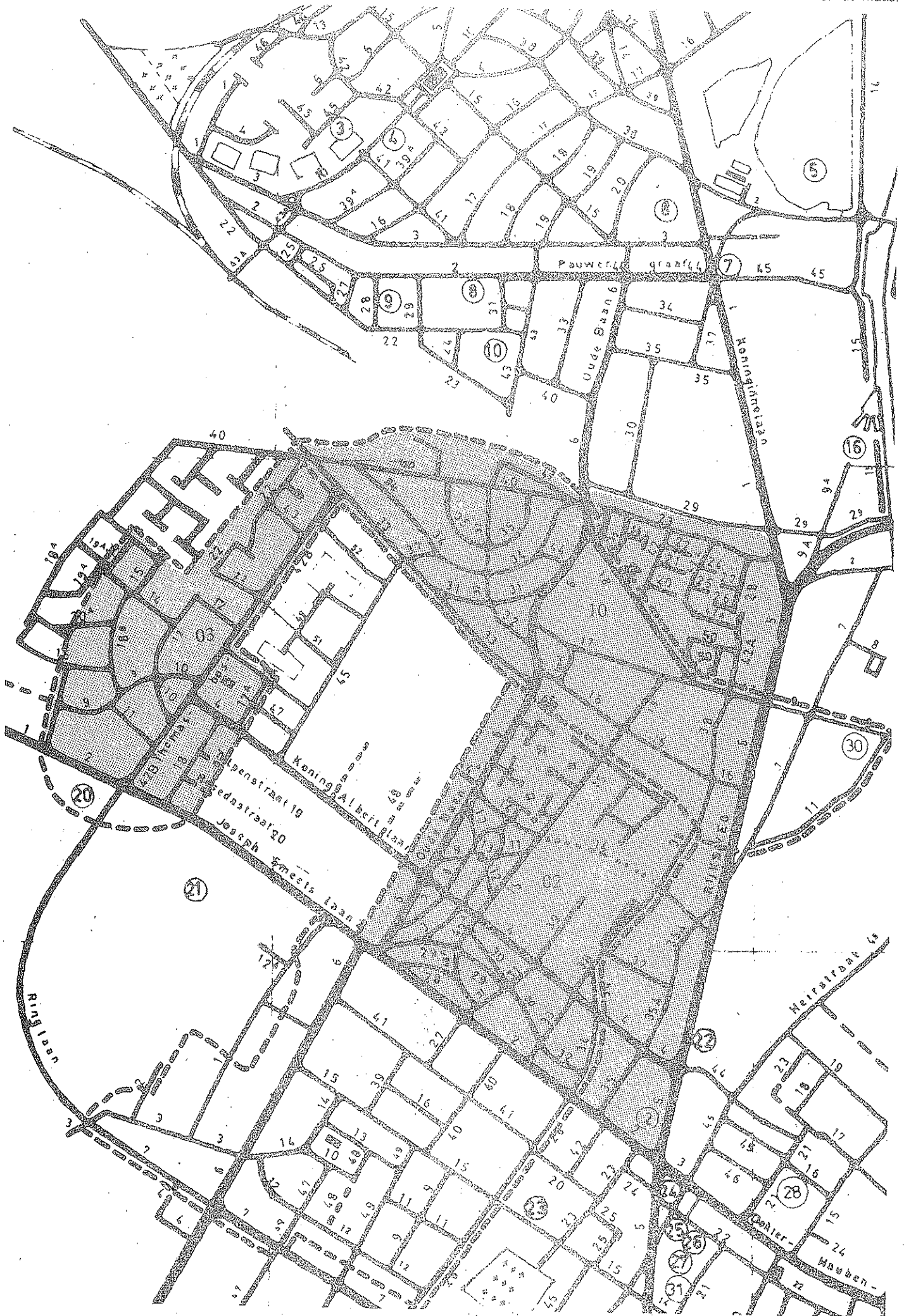

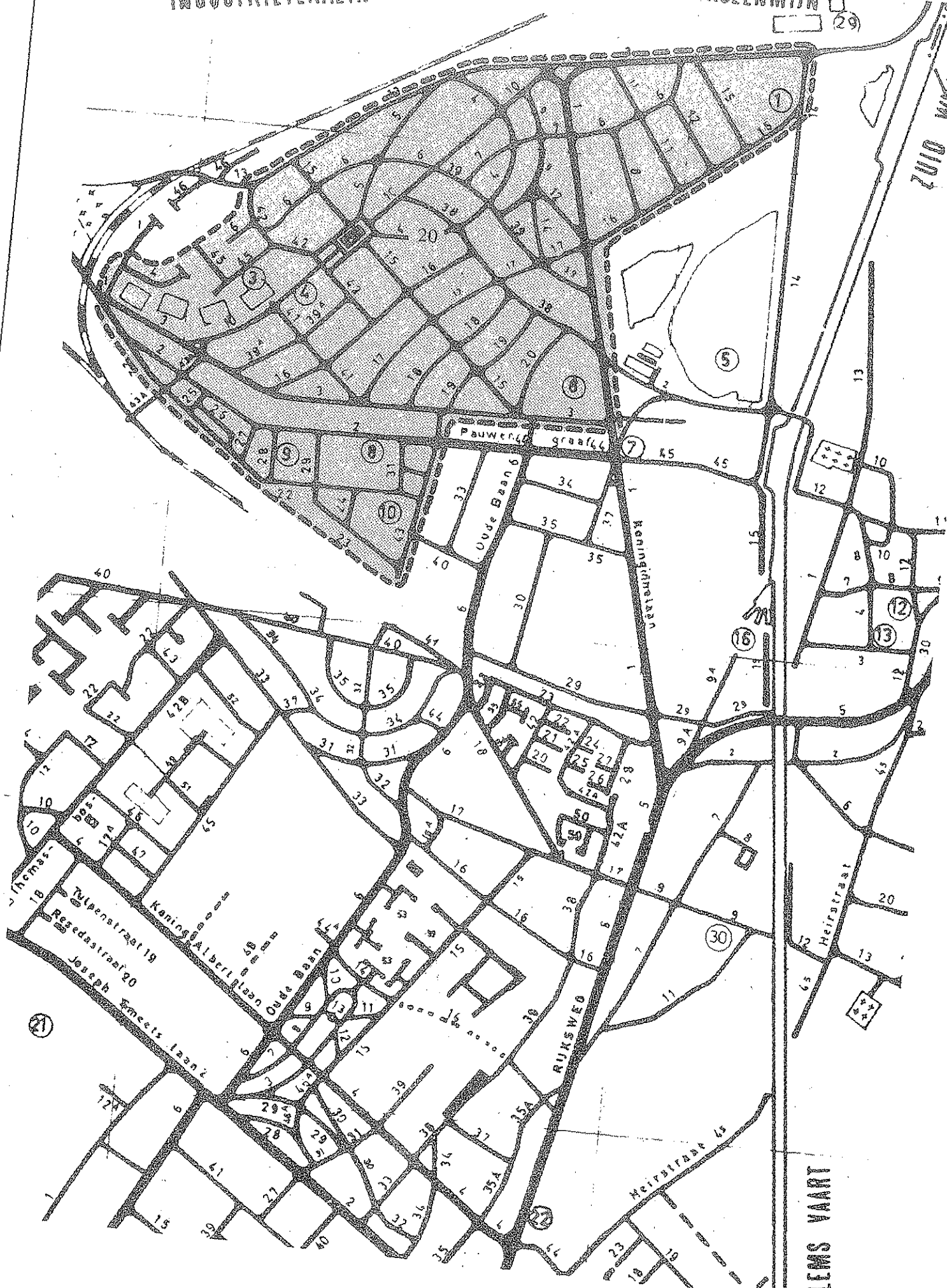

INDUSTRIETERREIN

KOLENMIJN

29

ZUID WILLEMS

PROVINCIE OOST-VLAANDEREN

Stad Gent Brugsepoort

Gemeente Sectorcode en omschrijving Totale bevolking

Gent	50 Drongensteenweg	4.915
	53 Rooigem	7.598

Afbakening : zie kaart XXVIII p. 117

Trefplaatsen : Fonteyneplein (voor de jeugd) en Hamerstraat (herbergen).

Evolutie sedert 1970 : Er zijn veel gastarbeiders komen wonen in de wijk. Gezinnen die er financieel beter voorstaan verlaten de wijk; de autochtone bevolking veroudert. De beluiken worden meer en meer afgebroken.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategoriën : Dit gebied wordt vooral bewoond door gezinnen van weinig geschoolde arbeiders, door Turkse en Marokkaanse gastarbeidersgezinnen en door bejaarden (waaronder veel alleenstaanden). Er zijn ook heel wat onvolledige gezinnen, chronisch zieken en mindervaliden.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Lage en onregelmatige inkomens treft men aan bij bejaarden die een minimum pensioen genieten, bij langdurig werklozen en bij uit de echt gescheiden vrouwen. Bij gebrek aan informatie zijn velen ook niet in orde op het stuk van de RMZ. De financiële middelen waarover men beschikt worden slecht beheerd.
- de onderwijssituatie : Sommige bejaarden zijn analfabeet. Veel kinderen volgen B.L.O.
- de arbeidssituatie : De arbeidssituatie wordt gekenmerkt door ongeschoolde arbeid, onzeker of onregelmatig werk en langdurige werkloosheid.
- de woonsituatie : De behuizing is erg eng met weinig comfort. De verkrotting leidt tot afbraak van de beluiken. De Bevrijdingslaan is een belangrijke verkeersader. De huurprijzen zijn hoog in verhouding met het geboden comfort.
- de sociale relaties : Alleenstaande bejaarden vereenzamen. De verhouding tussen de gastarbeiders en de autochtone bevolking is eerder gespannen.
- de criminaliteit : Jongeren worden door de ouders verwaarloosd en maken de buurt onveilig. De politie moet regelmatig uitrukken voor vechtpartijen, diefstal, enz.

- ziekte en gezondheid : Alcoholisme komt veel voor, alsook voedingsproblemen bij de gastarbeiders.
- de integratie van sociale en culturele minderheden : De Turkse gastarbeiders vormen een geïsoleerde groep.
- andere : De autochtone bevolking veroudert snel. De jonge gezinnen migreren naar andere wijken.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen : Men ervaart weinig als probleem, uitgezonderd misschien de woonsituatie waar men in berust.

Verenigingsleven : Het traditionele verenigingsleven is ook hier uitgebouwd. De gastarbeiders participeren hier niet aan.

Nodige voorzieningen : Er is behoefte aan speelgelegenheden voor kinderen en openbaar groen.

Stad Gent Sluizeken - Muide

Gemeente Sectorcode en omschrijving Totale bevolking

Gent	03 Patershol	1.157
	60 Voormuide	1.895
	62 Ham	2.968
	63 Tolhuis	4.225
	64 Blaisantvest	1.845

Afbakening : zie kaart XXIX p. 118

Evolutie sedert 1970 : Het aantal gastarbeiders neemt toe, terwijl de jongeren de wijk verlaten. De kwaliteit van de woningen gaat achteruit. De havenactiviteit wordt meer naar het noorden verplaatst. Er is een groeiende mistevredenheid bij de bewoners.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategoriën : Dit territorium wordt in sterke mate bevolkt door gezinnen van ongeschoolde arbeiders, waaronder heel wat Turkse gastarbeiders (ca. 25%), alsook door een groot aantal (gepensioneerde) binnenschippers. Er zijn ook veel onvolledige gezinnen en alleenstaanden woonachtig.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : De inkomens zijn doorgaans laag, in het bijzonder bij de langdurig werklozen en bij de bejaarden die een te klein pensioen hebben. Veel gastarbeiders zijn niet in orde op het stuk van de RMZ. De financiële middelen worden ook onoordeelkundig besteed.

- de onderwijssituatie : Analfabetisme treft men aan bij de gastarbeiders; schoolverzuim en achterblijvers bij de gastarbeiderskinderen. De sterke concentratie van Turkse gastarbeiderskinderen op de stadsscholen leidt tot het wegtrekken van de Gentse kinderen en tot een dalend onderwijspeil.
- de arbeidssituatie : Vooral de arbeidssituatie van de Turkse gastarbeiders wordt gekenmerkt door ongeschoolde, onzekere of onregelmatige arbeid, ongezond en gevaarlijk werk en langdurige werkloosheid.
- de woonsituatie : Het woningbestand wordt verwaarloosd door de eigenaars en verkrot dan ook. De behuizing is erg eng, het meest elementaire comfort (sanitair) ontbreekt vaak. Veel huizen worden afgebroken. Er is veel verkeersdrukte. Het gebied ligt geïsoleerd tussen fabrieken, dokken en ringlaan.
- de sociale relaties : De jongeren trekken weg, bejaarden blijven en vereenzamen. De verhouding tussen de Turkse gastarbeidersbevolking en de autochtone bevolking is zeer gespannen. Er zijn ook onderlinge spanningen tussen de gastarbeiders.
- de criminaliteit : Regelmatig zijn er vechtpartijen onder de gastarbeidersbevolking. Bij hen treft men ook kinderverwaarlozing aan, alsook jeugdbendevoering.
- ziekte en gezondheid : Chronische ziekten komen talrijk voor bij de gastarbeiders (o.a. TBC) en bij de bejaarden (ouderdomsziekten). Bij de gastarbeiders treft men ook veel psychische klachten aan (stress), huidziekten en alcoholisme. Onvoldoende hygiëne en onaangepaste voeding hebben een nadelige invloed op de gezondheid.
- de integratie van sociale en culturele minderheden : De Turkse gastarbeiders vormen een ghetto; er is vrijwel geen contact met de autochtone bevolking.
- andere : De autochtone bevolking veroudert.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen : Een actiecomité uit de wijk wil iets doen t.a.v. het probleem van de gastarbeiders en het tekort aan infrastructuur. Er werd een hearing georganiseerd waarbij de plaatselijke bevolking talrijk aanwezig was.

Bestaande actiegroepen : Deze actiegroep bestaat uit vertegenwoordigers van organisaties die in de wijk werken en uit mensen die er geboren en getogen zijn. Er is geen participatie vanwege de gastarbeiders.

Verenigingsleven : Het verenigingsleven is sterk uitgebouwd, zowel op recreatief, cultureel, sociaal als op politiek vlak. De gastarbeiders nemen daar niet aan deel; ze hebben hun eigen herbergen.

Nodige voorzieningen : Er is een enorme nood aan allerlei voorzieningen, zoals telefooncellen, lokalen voor verenigingen, bejaardenclubs, speelgelegenheden voor kinderen, openbaar groen, sanitaire installaties en kleinhandel.

Stad Gent		Muide - Meulestede
Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Gent	80.Muide	2.712
	81 Meulestede	2.314

Afbakening : zie kaart XXX p. 119

Evolutie sedert 1970 : De bevolking veroudert; jonge gezinnen trekken er weg.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : Dit gebied wordt vooral bewoond door gezinnen van (weinig geschoolde) arbeiders en door bejaarden. Verder zijn er ook wat gastarbeiders (Turken), schippers (waaronder veel gepensioneerden) en ex-gedetineerden woonachtig. Er komen ook veel onvolledige gezinnen in dit stadsdeel voor.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Het inkomen is over het algemeen laag, zeker bij een aantal langdurig werklozen (ongeschoolden). Door aankopen op afbetaling wordt het budget in onevenwicht gebracht.
- de onderwijssituatie : Analfabetisme treft men aan bij de bejaarden. Veel kinderen volgen B.L.O. Er is weinig voortgezet onderwijs na het einde van de leerplicht. De opvang van de gastarbeiderskinderen vormt hier ook een probleem voor de scholen.
- de arbeidssituatie : De arbeid is meestal ongeschoold, onzeker of onregelmatig, veelal ook ongezond en gevaarlijk (chemische nijverheid). Er zijn heel wat langdurig werklozen.
- de woonsituatie : De behuizing is over het algemeen vrij eng; er is weinig comfort. Een aantal woningen verkrotten en worden afgebroken. Er is veel verkeersdrukte op de Meulestedesteenweg, de Muidebrug en op de spoorweg. Het gebied ligt geïsoleerd tussen het kanaal, de dokken en de spoorweg.
- de sociale relaties : Alleenstaande bejaarden vereenzamen.

- de integratie van sociale en culturele minderheden : De aanwezige gastarbeiders vormen een gesloten gemeenschap.
- andere : De bevolking verouderd.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen :
De bevolking ondergaat deze problemen lijdzaam.

Verenigingsleven : Het traditionele verenigingsleven is hier ook ingeplant, maar 'leeft' minder.

Nodige voorzieningen : Er is behoefte aan telefoons, een postkantoor, een bibliotheek, lokalen voor verenigingen, speelgelegenheden voor kinderen, openbaar groen en meer kleinhandel.

Gemeente Hamme		Centrum - Oost
Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Hamme	01 Biesestraat - Oostkouter	5.105

Afbakening : zie kaart XXXI p. 120

Trefplaatsen : Markt en Kapellestraat

Evolutie sedert 1970 : De bevolking verouderd, er is weinig nieuwbouw, textielondernemingen worden gesloten.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën :
De wijk wordt in sterke mate bewoond door weinig geschoolde arbeiders en bejaarden. Er zijn ook heel wat Turkse gastarbeiders.

Belangrijke verschillen qua inkomensgroepen :
Er moet onderscheid gemaakt worden tussen de handelaars in de winkelstraten en de rest van de bevolking.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Veel bejaarden hebben een te klein pensioen. De langdurige werkloosheid brent financiële moeilijkheden met zich mee.
- de onderwijssituatie : Analfabetisme komt voor bij bejaarden. Veel kinderen volgen B.L.O. Er wordt weinig voortgezet onderwijs gevolgd na het einde van de leerplicht.
- de arbeidssituatie : Het betreft meestal ongeschoolde arbeid. Vooral bij de jongeren treft men veel langdurige werkloosheid aan.
- de woonsituatie : Verkrotting, te enge behuizing en gebrek aan comfort kenmerken de woonsituatie.
- de sociale relaties : Er zijn weinig relaties tussen de autochtone bevolking en de Turkse gastarbeidersgezinnen.

- ziekte en gezondheid : Alcoholisme komt veel voor. Bejaarden hebben behoefte aan warme maaltijden.
- de integratie van sociale en culturele minderheden : De Turkse gastarbeiders vormen een grote groep.
- andere : De bevolking verouderd zienderogen, dit bij gebrek aan werkgelegenheid en nieuwbouw.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen :
Men heeft doorgaans weinig belangstelling voor deze probleemsituatie.

Bestaande actiegroepen : Er bestaat een werkgroep rond het leefmilieu, waar vooral jongeren aan deelnemen.

Verenigingsleven : Men treft er het hele gamma verenigingen aan.

Nodige voorzieningen : Er is behoefte aan lokalen voor de verenigingen, speelgelegenheden voor de kinderen, openbaar groen, sociale dienstverlening speciaal gericht op de Turkse bevolkingsgroep, en kleinhandel in de buurt.

Aanwezige buurtwerkinstellingen :
Buurtopbouwwerk 't Hofken, Klein Hulst 9, 9160 Hamme.

Stad St-Niklaas		Nieuwstraat
Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
St-Niklaas	06 Nieuwstraat	3.166

Afbakening : zie kaart XXXII p. 121

Als buurt beschouwde entiteiten : Verschillende straten vormen echte buurten.

Evolutie sedert 1970 : Gastarbeiders vestigden zich in de wijk. Er werden woningen verbeterd en appartementen gebouwd. De tewerkstelling in de textielnijverheid liep terug.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën :
De wijk wordt vooral bevolkt door gezinnen van ongeschoolde arbeiders en bejaarden. Er wonen ook wat gastarbeiders.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Financiële problemen komen voor bij onvolledige gezinnen, bij bejaarden die een te klein pensioen hebben en bij gastarbeiders die langdurig werkloos zijn.

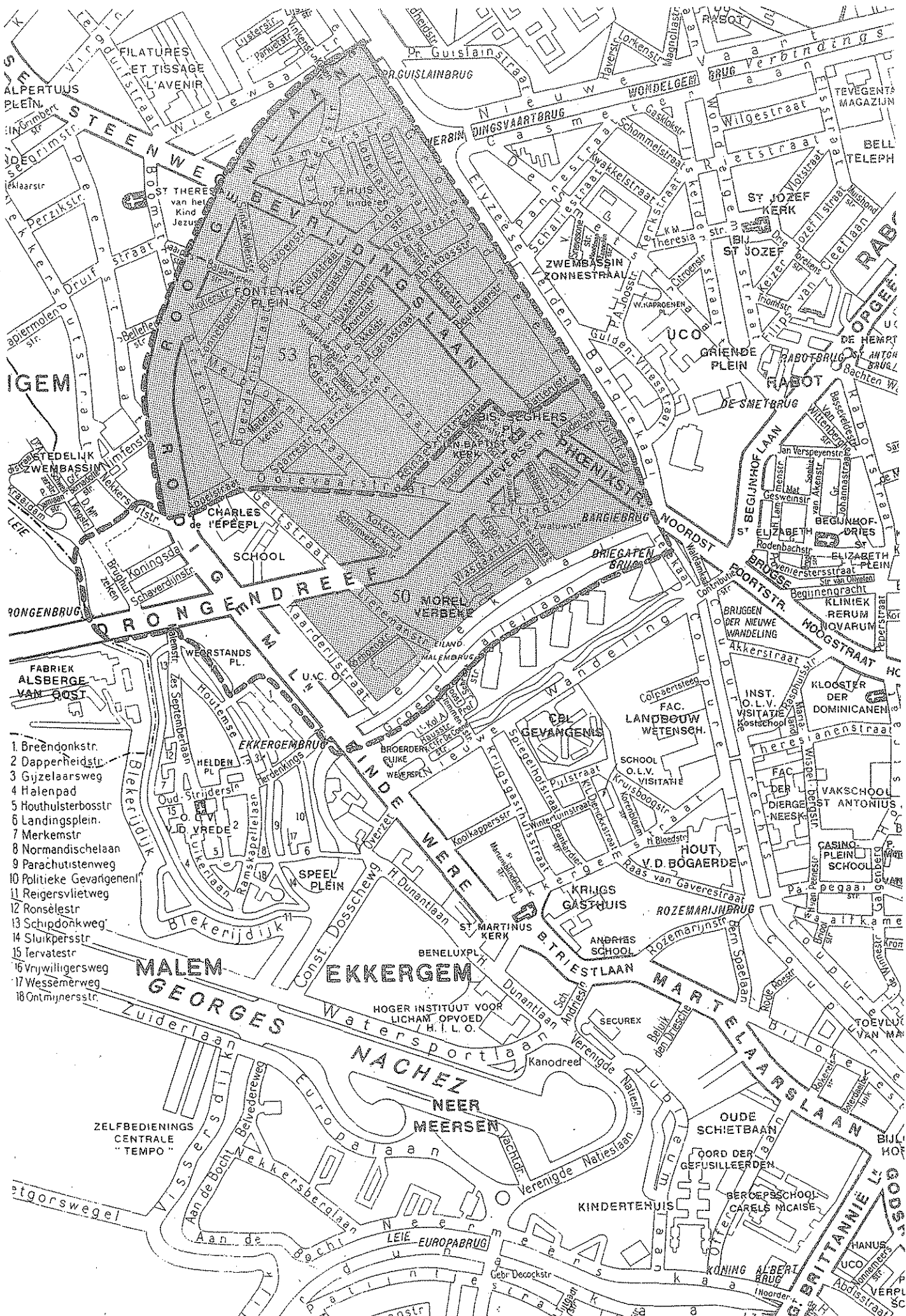
- de onderwijssituatie : Gastarbeiders zijn dikwijls analfabeet, hun kinderen hebben het moeilijk op school wegens de verschillen in taal en cultuur. Veel kinderen volgen B.L.O.
- de arbeidssituatie : De arbeid is veelal ongeschoold, wordt meer en meer onzeker en is dikwijls ongezond en gevaarlijk. Gastarbeiders kennen langdurige werkloosheid.
- de woonsituatie : Verkrotting, te enge behuizing en gebrek aan comfort kenmerken de woonsituatie.
- de sociale relaties : Er zijn wrijvingen tussen Marokkaanse en Turkse gastarbeiders.
- de criminaliteit : Jeugdbendes maken de wijk soms onveilig.

- ziekte en gezondheid : Alcoholisme en beroepsziekten bedreigen de gezondheid.
- de integratie van sociale en culturele minderheden : De autochtone bevolking staat onverschillig t.o.v. de gastarbeidersgezinnen.
- andere : Veroudering van de bevolking.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen :
De bevolking neemt een houding aan van gelatenheid.

Verenigingsleven : Het klassieke verenigingsleven bereikt de gastarbeiders niet.

Nodige voorzieningen : Er is behoefte aan speelgelegenheden voor kinderen en openbaar groen.

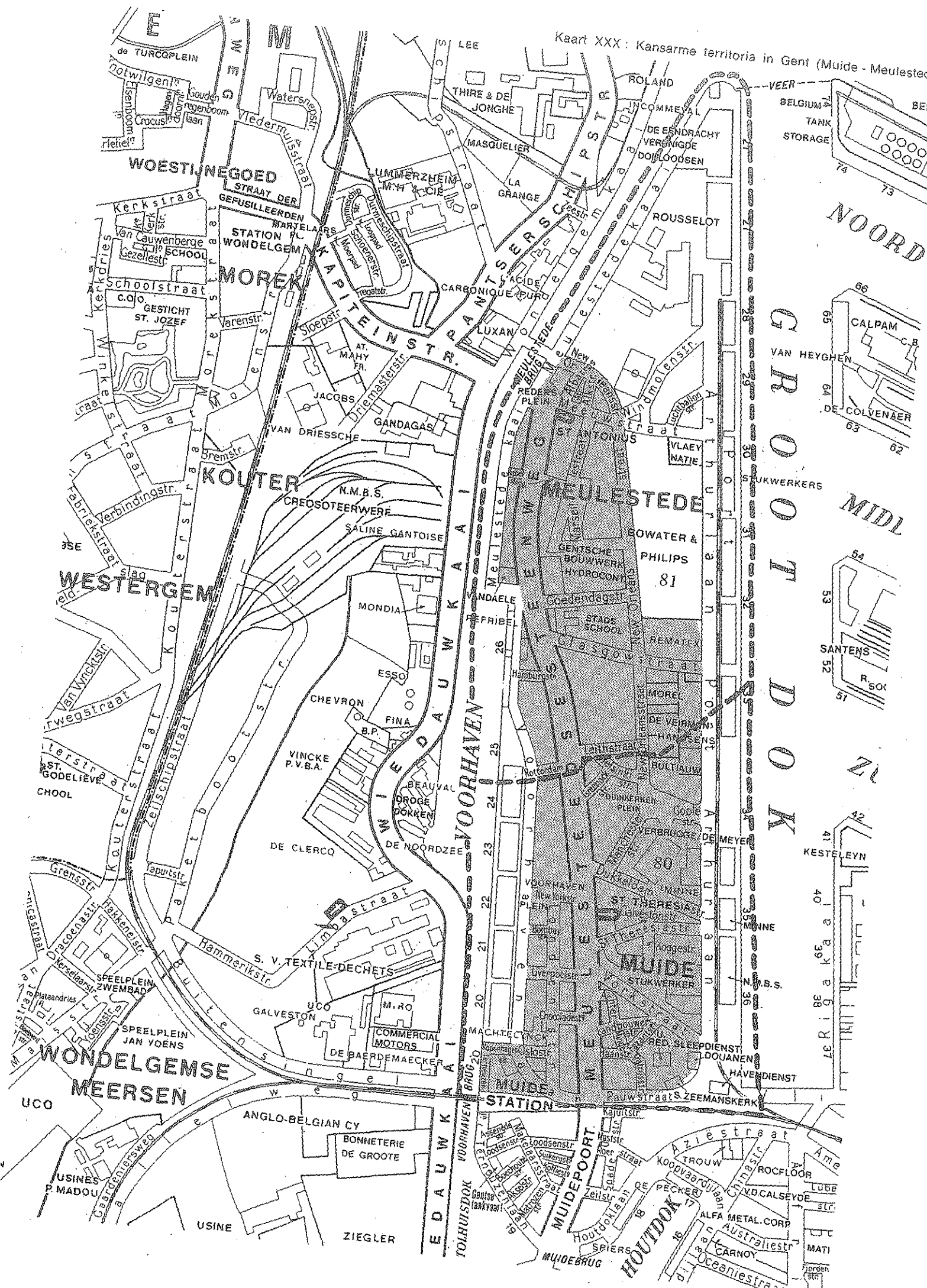

- 1. Breendonkstr.
- 2. Dapperheidstr.
- 3. Gijzelaarsweg
- 4. Halenpad
- 5. Houthulsterbosstr
- 6. Landingsplein.
- 7. Merkemstr
- 8. Normandischelaan
- 9. Parachutistenweg
- 10. Politieke Gevangenen
- 11. Reigersvlietweg
- 12. Ronselstr
- 13. Schipdonkweg
- 14. Sluikpersstr
- 15. Tervatestr
- 16. Vrijwilligersweg
- 17. Wessemerweg
- 18. Ontmijnersstr.

Kaart XXX: Kansarme territoria in Gent (Muide - Meulestede)

NOORD

GROOT DOCK

MID

Z

42

41

40

39

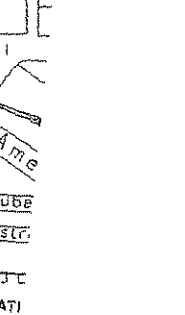
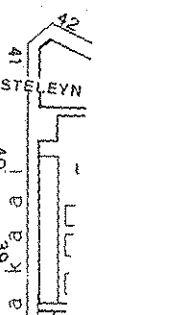
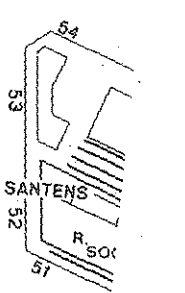
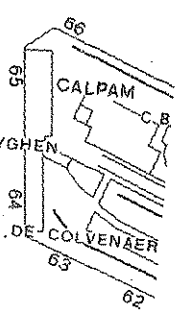
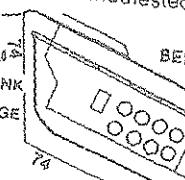
38

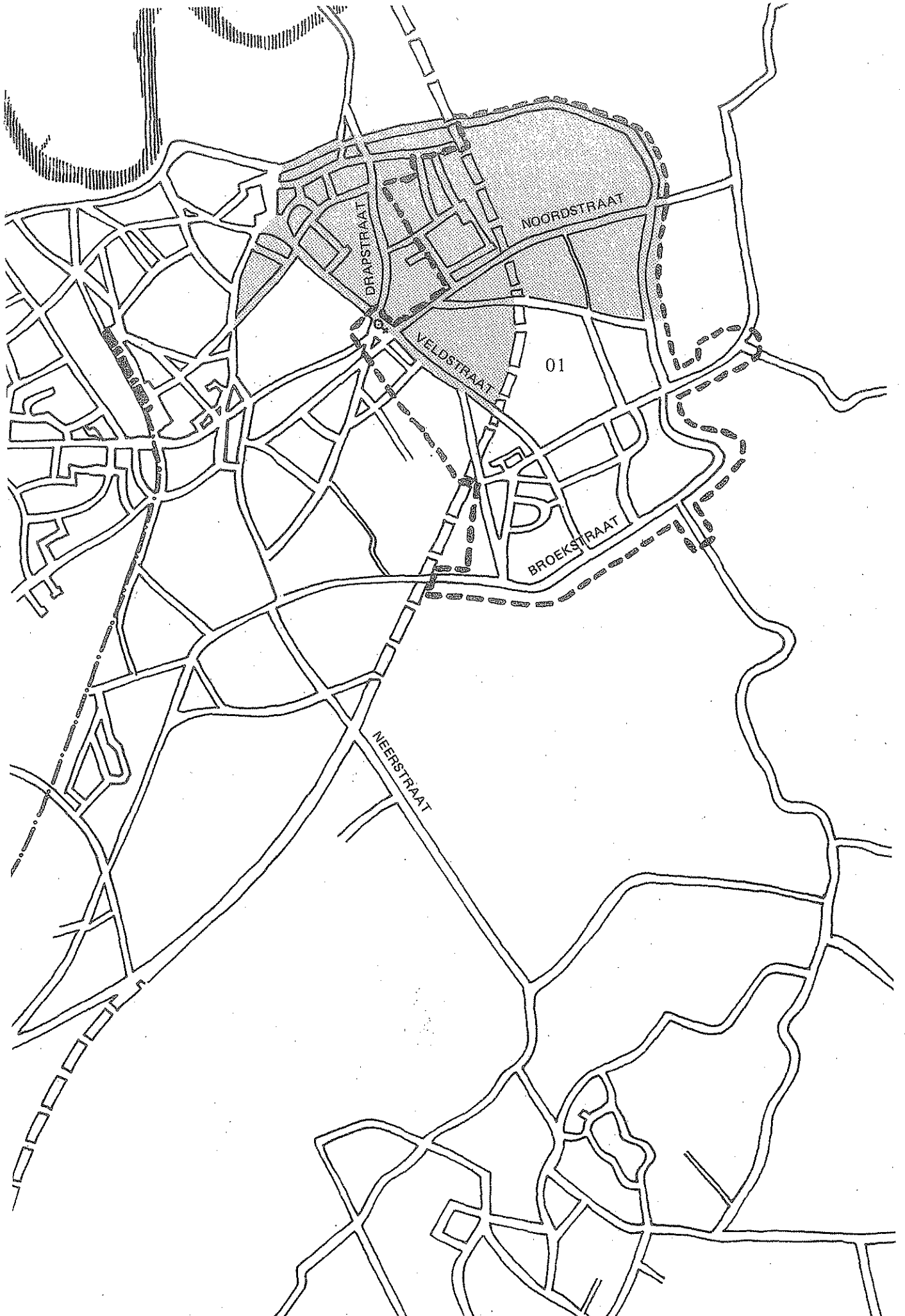
37

36

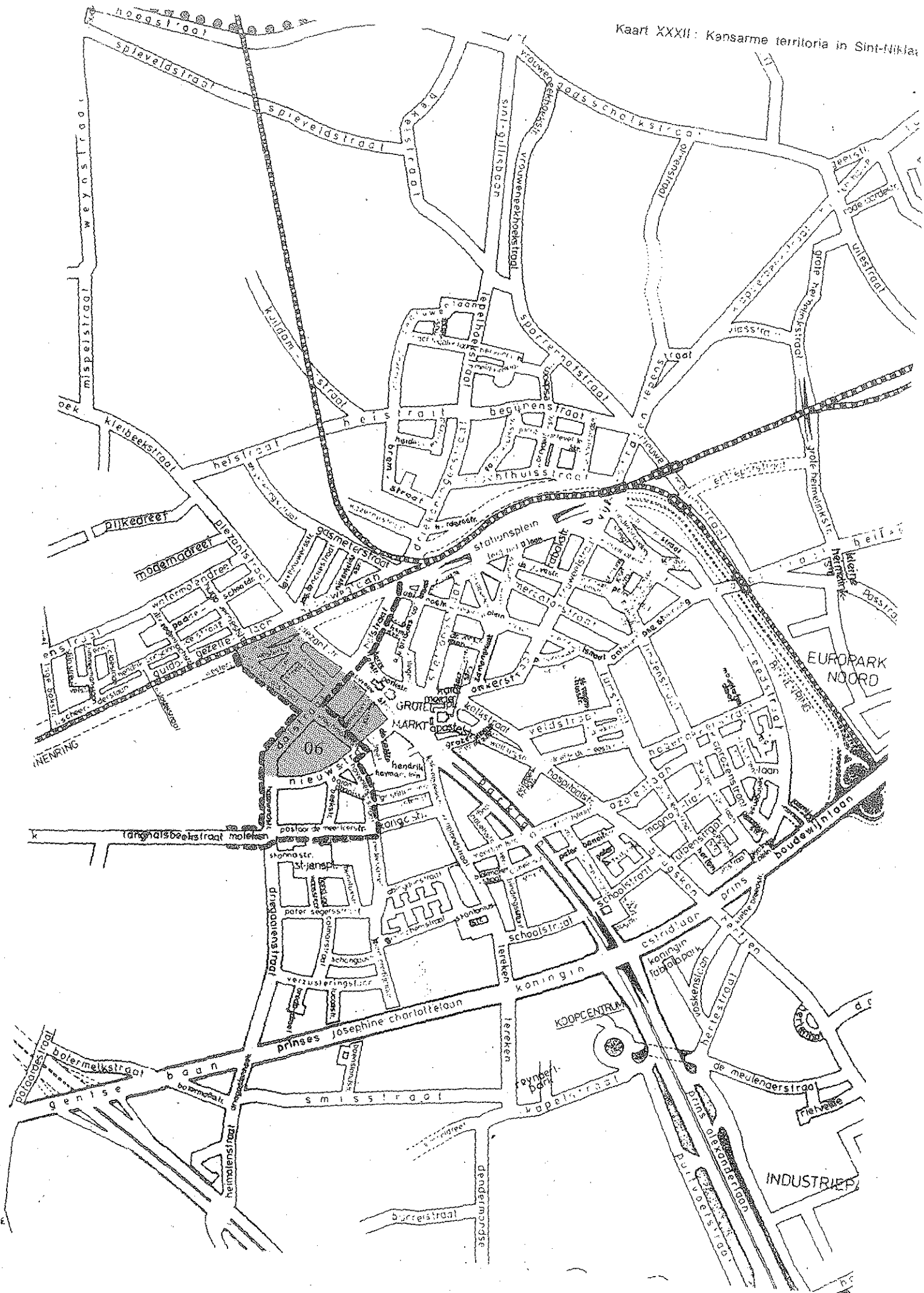
35

34

Kaart XXXII: Kansarme territoria in Sint-Niklaas

PROVINCIE WEST-VLAANDEREN

Stad Brugge

Bilkske - Magdalena

Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Brugge	01 Gezellekwartier	6.715
	02 Gentweg	5.283

Afbakening : zie kaart XXXIII p. 125

Trefplaatsen : Het dienstencentrum voor bejaarden in de Ganzestraat.

Evolutie sedert 1970 : Een aantal oude woningen werden gerestaureerd.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : In deze wijk wonen vooral (grote) gezinnen van ongeschoolde arbeiders en bejaarden. Er zijn veel onvolledige gezinnen en alleenstaanden. Er wonen ook een aantal ex-gedetineerden op kamers.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : De bewoners hebben veelal een laag of onregelmatig inkomen. Talrijke bejaarden hebben een erg klein pensioen. Men is soms niet in orde op het stuk van de sociale zekerheid. De financiële middelen waarover men beschikt worden dan ook nog onoordeelkundig besteed.
- de onderwijssituatie : Bij de ouderen treft men analfabetisme aan, bij de jongeren zijn er veel achterblijvers op school en volgen velen B.L.O.
- de arbeidssituatie : Het gaat vooral om ongeschoolde arbeid en om ongezond en/of gevaarlijk werk. Er zijn ook een groot aantal langdurig werklozen.
- de woonsituatie : Het woningbestand verkrot, de behuizing is te eng en de woningen zijn weinig comfortabel.
- de sociale relaties : Alleenstaande bejaarden dreigen te vereenzamen.
- de criminaliteit : Vandalisme en herbergvrees vergen dikwijls de tussenkomst van de politie en de jeugdbescherming.
- ziekte en gezondheid : Allerlei problemen ontstaan door alcoholisme.
- andere : Er woont een sterk vergrijsde bevolking.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen : Men is geneigd om iets aan de problemen te doen.

Bestaande actiegroepen : Een straatcomité voert een actie voor aanleg van voetpaden.

Verenigingsleven : Men treft er het traditioneel verenigingsleven aan.

Stad Brugge

Sint-Gillis - Verloren Hoek

Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Brugge	05 Sint-Gillis - Bloedput	8.003
	01 Gezellekwartier	6.715

Afbakening : zie kaart XXXIII p. 125

Trefplaatsen : Sint-Gilliskwartier

Evolutie sedert 1970 : De bevolking vermindert in aantal. De 19e eeuwse arbeiderswoningen worden door de eigenaars verwaarloosd en door de stad afgebroken. Kleinhandel en cafés verdwijnen.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën : De wijk wordt bevolkt door gezinnen van laag geschoolde arbeiders en door bejaarden. Er zijn ook talrijke onvolledige gezinnen, alleenstaanden en chronisch zieken woonachtig.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Lage en onregelmatige inkomens, kleine pensioenen samen met een onoordeelkundige inkomensbesteding brengen veel financiële problemen met zich mee.
- de onderwijssituatie : Analfabetisme wordt aangetroffen bij de oudere bevolking, schoolverzuim (met medeweten van de ouders) bij de jongeren. Veel kinderen volgen B.L.O. Er wordt weinig voortgezet onderwijs gevolgd.
- de arbeidssituatie : Het betreft hier vooral niet of weinig geschoolde arbeid, onzeker, ongezond en gevaarlijk werk.
- de woonsituatie : Verkrotting, te enge behuizing, gebrek aan comfort, en afbraak van de buurt kenmerken de woonsituatie. Men heeft ook last van luchtverontreiniging vanwege een nabijgelegen fabriek.
- de sociale relaties : Kinderen worden affectief verwaarloosd, bejaarden vereenzamen. Er zijn wat spanningen tussen twee stratengroepen. De enge huisvesting brengt ook meer spanningen mee in de gezinnen.
- ziekte en gezondheid : Het alcoholisme is opvallend bij de leeftijdscategorie 55-56 jaar. Ouderdomsziekten, beroepsziekten en arbeidsongevallen komen ook veel voor. De voeding is vaak

van slechte kwaliteit, vooral waar man en vrouw allebei uit werken gaan.

- andere : De bevolking veroudert opvallend.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen :
Men voelt zich machteloos t.o.v. deze problemen.

Bestaande actiegroepen : Er bestaat een wijk-comité, waar vooral jongeren actief zijn.

Verenigingsleven : Het traditioneel verenigingsleven bestaat ook in deze wijk.

Nodige voorzieningen : Er is nood aan brievenbussen, een postkantoor, een bibliotheek, lokalen voor verenigingen, speelgelegenheden voor kinderen, openbaar groen, sociale dienstverlening voor bejaarden (o.a. warme maaltijdbedeling), kleinhandel in de buurt zelf.

Aanwezige buurtwerkinstellingen :

Buurtopbouwwerk Sint-Gillis, Ballierstraat 58,
9700 Brugge.

Stad Brugge		Sint-Jozef
Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Brugge	30 Sint-Jozef - Fort Lapin	4.973

Afbakening : zie kaart XXXIV p. 126

Trefplaatsen : Sint-Jozefplein

Als buurt beschouwde entiteiten : De Korea-wijk wordt als buurtentiteit beschouwd.

Evolutie sedert 1970 : De bevolking groeit aan. Er wordt gebouwd.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën :
De wijk wordt bevolkt door grote gezinnen van ongeschoolde arbeiders. Een gedeelte (Korea-wijk) wordt vooral bewoond door bejaarden. Er zijn ook talrijke onvolledige gezinnen.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Bejaarden hebben een te klein pensioen, langdurig werklozen een laag inkomen. Het gezinsbudget wordt slecht besteed.
- de onderwijssituatie : Men treft sporadisch anal-fabetisme aan. Veel kinderen volgen B.L.O.
- de arbeidssituatie : De arbeid is vooral ongeschoold en veelal onzeker en/of onregelmatig. Het werk is dikwijls ongezond en gevaarlijk. Er is veel langdurige werkloosheid.
- de woonsituatie : De grote gezinnen zijn soms eng behuisd. De woningen zijn ook weinig com-

fortabel. Er is een sterke milieuhinder vanwege een nabijgelegen bedrijf.

- de sociale relaties : Kinderen worden affectief verwaarloosd. Er zijn spanningen tussen verschillende stratengroepen. De enge behuizing brengt spanningen teweeg in grote gezinnen.
- de criminaliteit : Vandalisme door jeugdbendes en kinderverwaarlozing vergen regelmatig de tussenkomst van politie en jeugdbescherming.
- ziekte en gezondheid : Alcoholisme komt veel voor.
- andere : Veroudering van de bevolking.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen :
Indien men zich al bewust is van de problemen voelt men zich machteloos om er iets aan te veranderen, maar meestal is er geen interesse.

Bestaande actiegroepen : De Actiegroep 'Tussen Haven en Polder' ageert tegen de milieuverontreiniging veroorzaakt door een bedrijf.

Verenigingsleven : Men treft er het klassiek verenigingsleven aan.

Voorzieningen : Er is nood aan lokalen voor verenigingen.

Stad Menen		Barakken
Gemeente	Sectorcode en omschrijving	Totale bevolking
Menen	10 Barakken	3.111

Afbakening : zie kaart XXXV p. 127

Trefplaatsen : St-Jozefplein

Als buurt beschouwde entiteiten : De bewoners van de Barakken identificeren zich heel sterk met hun buurt.

Sterk vertegenwoordigde bevolkingscategorieën :
Het is een wijk met een oude grensarbeidersbevolking.

Problematiek in verband met :

- de financiële situatie : Sommige bejaarden hebben een te klein pensioen.
- de onderwijssituatie : Een aantal kinderen volgt B.L.O. Men gaat zo vroeg mogelijk mee uit werken met de ouders.
- de arbeidssituatie : Het zijn overwegend ongeschoolde grensarbeiders.
- de woonsituatie : Er is weinig comfort in de huizen. Langs de Rijsselstraat en de Moeskroenstraat

is er een enorme verkeersdruk (verkeer naar Frankrijk)

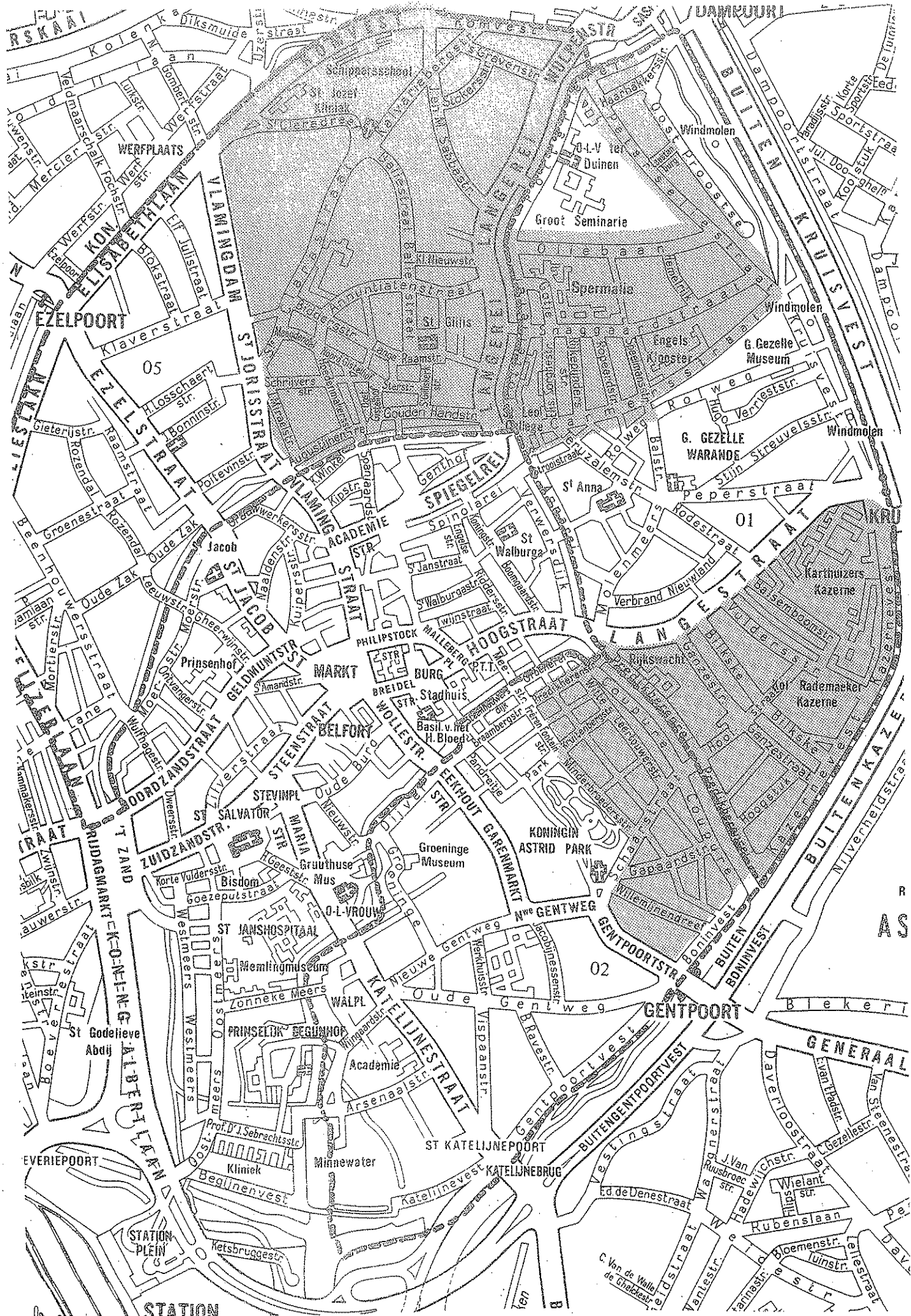
- ziekte en gezondheid : Alcoholisme komt veelvuldig voor.
- andere : Veroudering van de bevolking.

Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen :
Passiviteit en onverschilligheid overheersen.

Bestaande actiegroepen : Er bestaat een wijkcomité in de Barakken.

Verenigingsleven : Er is een eigen verenigingsleven.

Nodige voorzieningen : Er is behoefte aan een peuterspeelplaats, telefooncellen en openbaar groen.

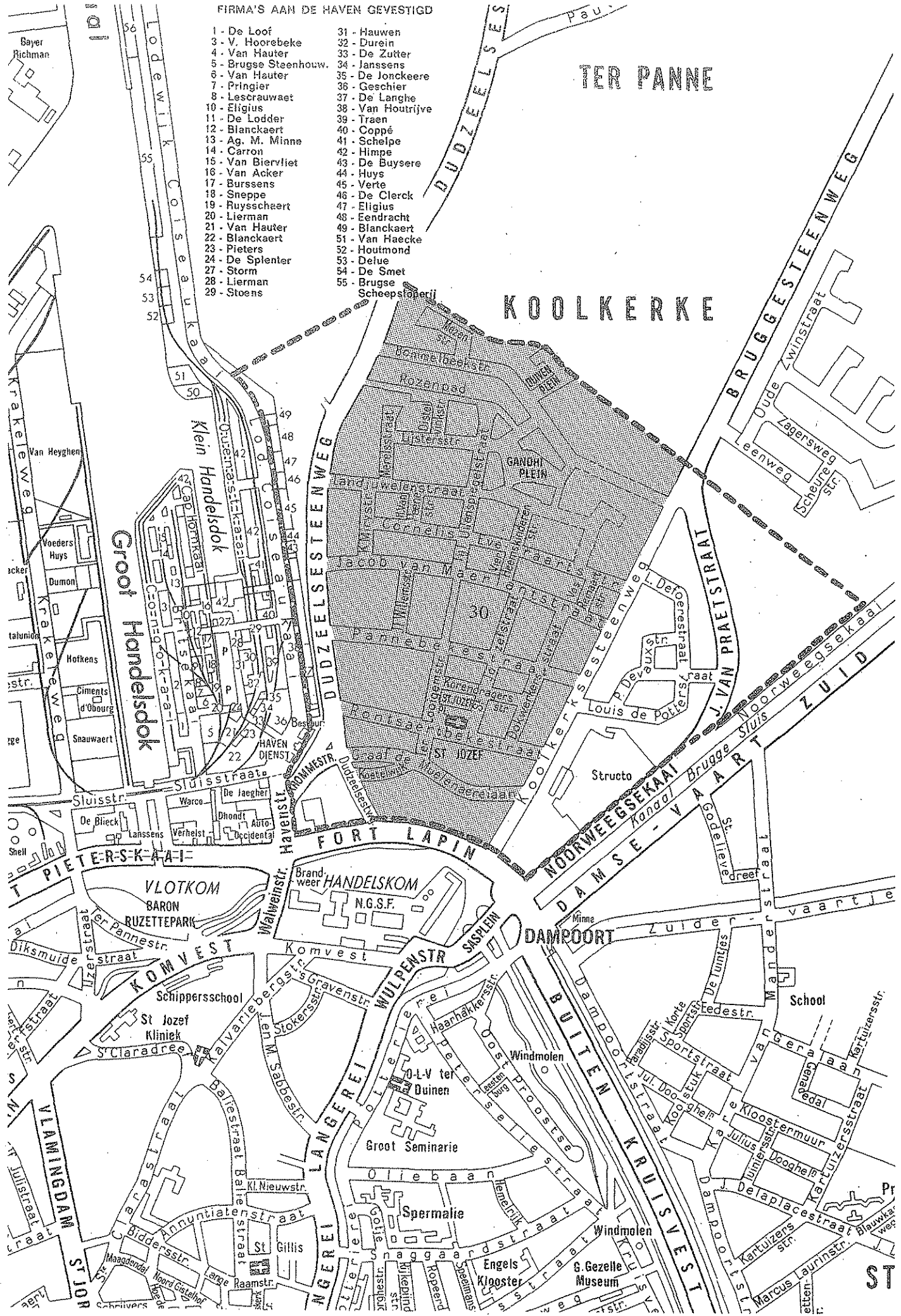

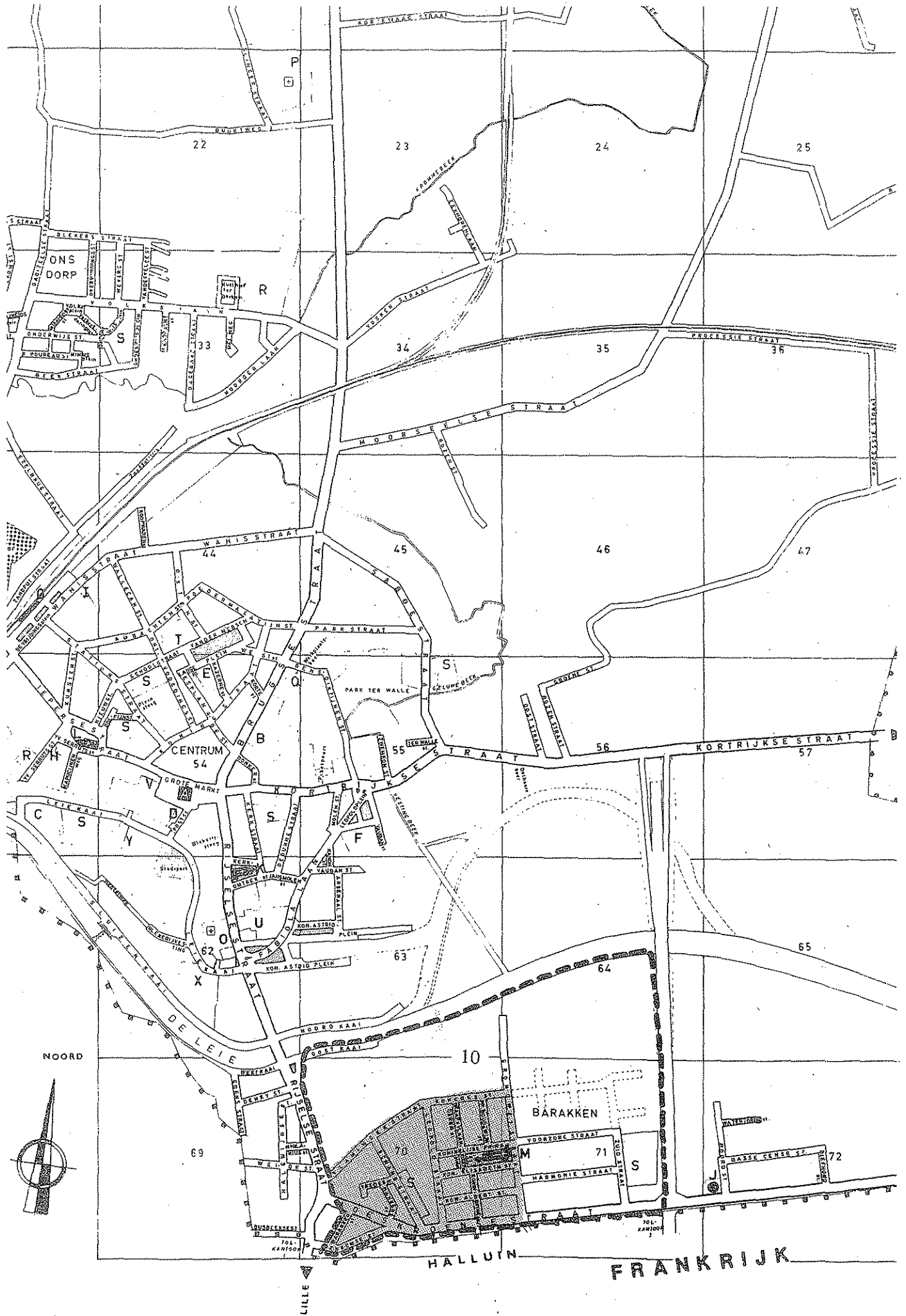

Kaart XXXIV : Kansarme territoria in Brugge (Sint-Jozef).

FIRMA'S AAN DE HAVEN GEVESTIGD

1 - De Loof	31 - Hauwen
3 - V. Hoorebeke	32 - Durein
4 - Van Hauter	33 - De Zutter
5 - Brugse Steenhouw.	34 - Janssens
6 - Van Hauter	35 - De Jonckere
7 - Pringier	36 - Geschier
8 - Lescauwat	37 - De Langhe
10 - Eligius	38 - Van Houtrijve
11 - De Lodder	39 - Traen
12 - Blanckaert	40 - Coppé
13 - Ag. M. Minne	41 - Schelpe
14 - Carron	42 - Himpe
15 - Van Biervliet	43 - De Buysere
16 - Van Acker	44 - Huys
17 - Bursens	45 - Verte
18 - Sneppe	46 - De Clerck
19 - Ruyschært	47 - Eligius
20 - Lierman	48 - Eendracht
21 - Van Hauter	49 - Blanckaert
22 - Blanckaert	51 - Van Haecke
23 - Pieters	52 - Houtmond
24 - De Splenter	53 - De Iue
27 - Storm	54 - De Smet
28 - Lierman	55 - Brugse
29 - Stoens	Scheepstoberij

3.3. Besluit

Wanneer we de beschrijving en situering van deze kansarme territoria overlopen stellen we vast dat deze gebieden veelal gelegen zijn in de oude binnenstad van grootstedelijke agglomeraties. De benamingen van deze buurten suggereren reeds heel wat: Hellegat, Verloren Hoek, Barakken...

De bevolking van deze kansarme territoria bestaat overwegend uit bejaarden en gezinnen van ongeschoolde of weinig geschoolde arbeiders, waaronder meestal een groot aantal kinderrijke gastarbeidersgezinnen. Verder komen er ook soms marginale bevolkingsgroepen voor: ex-gevangenen, landlopers, prostituées, enz. Er wonen ook veel alleenstaanden en veel onvolledige gezinnen. De jongere bevolking trekt weg uit de meeste van deze buurten, terwijl hun plaats ingenomen wordt door gastarbeiders. Soms worden deze buurten in de binnenstad doorsneden door winkelstraten, waarvan de handelaars echter niet noodzakelijk ter plaatse wonen; de bovenverdiepingen, die in tegenstelling met de winkelruimte zelf soms in een vervallen staat verkeren, worden dikwijls verhuurd aan meer kansarme bevolkingsgroepen.

In deze buurten treft men een cumulatie aan van allerlei achterstellingen en problemen.

De bevolking behoort doorgaans tot de laagste inkomenscategorieën. Vooral de bejaarden hebben het moeilijk; velen komen moeilijk rond met hun miniem pensioen. Talrijke bewoners zijn ook langdurig werkloos, hebben een eerder onregelmatig inkomen of zijn niet in orde op het stuk van de R.M.Z. Het gezinsbudget wordt dikwijls weinig oordeelkundig besteed; men laat zich maar al te vlug door de reclame verleiden tot onnodige aankopen op afbetaling.

Op het gebied van het onderwijs treft men bij de oudere bewoners en bij de niet-Europese gastarbeiders wel enig analfabetisme aan. Bij de jongeren wordt er heel wat gespijeld, vooral ook bij de gastarbeiderskinderen die van huis uit weinig gemotiveerd worden om school te lopen. Typisch voor deze buurten zijn de vele achterblijvers in het onderwijs en de kinderen die B.L.O. volgen. Voortgezet onderwijs na het einde van de leerplicht wordt maar weinig gevolgd. De gastarbeiderskinderen hebben het bijzonder moeilijk in het onderwijs omwille van de verschillen in taal en cultuur. Het onderwijs is in het algemeen niet aangepast aan de bewoners van deze buurten.

Ook de arbeidssituatie is meestal verre van interessant. Het betreft hier vooral ongeschoolde arbeid, die vaak onzeker of onregelmatig is, en dik-

wijls ongezond en/of gevaarlijk (werk in mijnen, chemische nijverheid, enz.). In een aantal van deze buurten zijn er ook veel langdurig werklozen, vooral bij de oudere ongeschoolde arbeiders, de vrouwen en de jongeren.

Op het vlak van de woonsituatie stellen we vast dat de behuizing in deze buurten soms sterk aan het verkrotten is, veel te eng is (vooral voor de grote gastarbeidersgezinnen), terwijl soms het meest elementaire comfort ontbreekt. Ook de ligging van deze buurten is weinig aangenaam. Dikwijls zijn ze gelegen in de directe omgeving van drukke verkeersaders of verkeersknooppunten zoals spoorwegen en stations, kanalen en havens, (afritten van) autowegen; daar is meestal ook heel wat industrie gevestigd, zodat naast de hinder vanwege de verkeersdrukke men ook met de milieuhinder vanwege deze industrie heeft af te rekenen.

Sommige van deze buurten worden met afbraak bedreigd, terwijl bij andere projecten van stads-kernvernieuwing in de maak zijn, waardoor de huidige bewoners echter vervangen zullen worden door een meer kapitaalkrachtige doch buurtvreemde populatie. Een aantal van deze kansarme territoria zijn ook ruimtelijk geïsoleerd t.o.v. de rest van de gemeente.

De sociale relaties spelen zich dikwijls bijna uitsluitend af binnen de beperkte grenzen van de buurt. Spanningen treden soms op tussen bepaalde groepen binnen de buurt zoals tussen oudere en jongere bewoners, autochtonen en inwijkelingen, Belgen en gastarbeiders. Bij de gastarbeidersbevolking treffen we nog tegenstellingen aan tussen de diverse nationaliteiten (bv. Grieken en Turken), tussen verschillende politieke strekkingen binnen eenzelfde nationaliteit (bv. pro of contra het Marokkaans regime), of tussen de generaties (botsing van culturen). Verder worden sommige kinderen in deze buurten door hun ouders affectief verwaarloosd (sleutelkinderen). Er wonen ook dikwijls heel wat alleenstaanden (waaronder veel bejaarden) die vereenzamen. Deze buurten ge-nieten meestal ook een minder goede faam in de gemeente; we kunnen hier dan ook spreken van een sociaal isolement t.o.v. de rest van de gemeente.

Wat de criminaliteit betreft worden volgende problemen naar voor gebracht: vandalisme, landloperij, de vorming van jeugdbendes, alsook kinderverwaarlozing. Politie en jeugdbescherming moeten dan ook regelmatig optreden in deze gebieden. Een paar van deze buurten (in Antwerpen en Brussel) zijn centra van de onderwereld.

- De gezondheidstoestand van de bewoners wordt dikwijls nadelig beïnvloed door de slechte huisvesting (vochtige woningen), door alcoholisme (vooral bij de alleenstaanden), druggebruik, eenzijdige voeding of voeding die niet aangepast is aan ons klimaat en arbeidsritme (bij de gastarbeiders). Beroepsziekten en arbeidsongevallen treft men hier ook veel aan alsook allerlei sociale ziekten (o.a. T.B.C.).
- De bevolking verouderd sterk in deze buurten. Jonge gezinnen wijken uit; hun plaats wordt dikwijls ingenomen door gastarbeidersgezinnen.
- III De bevolking ervaart deze problemen niet als dusdanig of neemt een houding van berusting aan. In sommige buurten is er een tendens om er wat aan te doen; dit wordt vooral gestimuleerd door de buurtwerkinstellingen of door actiegroepen die dikwijls bestaan uit jonge inwijkelingen of mensen uit de omgeving van de buurt.
- Het verenigingsleven is meestal weinig uitgebouwd of recruteert weinig uit deze buurten. De gastarbeidersbevolking heeft meestal haar eigen verenigingsleven per nationaliteit en neemt geen deel aan het eventueel aanwezige verenigingsleven der autochtone bevolking.
- Deze gebieden zijn ook schaars bedeed met allerhande voorzieningen. Vooral speelgelegenheden voor kinderen en openbaar groen worden als de meest dringende nood ervaren. Ook op het gebied van de ruimtelijke accommodaties zoals openbaar

vervoer (bus en tram), post en telefoon, zijn er weinig voorzieningen. Indien het verenigingsleven al bestaat ontbreken ook de nodige lokalen voor activiteiten. Verder is er nood aan aangepast onderwijs en aangepaste sociale dienstverlening en gezondheidszorg.

In een beperkt aantal territoria bestaan er buurtwerken, vooral in het Antwerpse. Opvallend is wel hoe weinig buurtwerken actief zijn in het Brusselse, ondanks het grote aantal buurten die we daar als (prioritair) kansarm kunnen beschouwen. De moeilijke werksituatie ingevolge de taalproblematiek is hier wellicht niet vreemd aan.

Het is duidelijk dat deze beschrijving van de territoria die als kansarm kunnen beschouwd worden, en dit voor het hele Nederlandstalige landsgedeelte en het arrondissement Brussel-hoofdstad, slechts een ruwe schets kon zijn. Een nauwkeurige afbakening van ieder gebied op een paar huizen of een huizenblok na kunnen wij ook niet garanderen, hoewel wij toch gepoogd hebben dit zo minutieus mogelijk te doen. We hebben het niet gewaagd deze territoria in te delen in werkterreinen voor mogelijke buurtwerkinstellingen (m.a.w. in buurten), daar dit een veel diepgaander onderzoek per buurt vergt.

Deze beschrijvingen geven een beknopt beeld van de aard en de intensiteit van de problematiek in deze territoria, en kunnen dan ook een nuttig aanknopingspunt zijn voor het beleid.

Besluiten en voorstellen

Besluiten

Op basis van onderzoek van kwantitatieve en kwalitatieve gegevens werden in het Vlaamse landsdeel en Brussel-hoofdstad een aantal kansarme territoria van enige omvang aangeduid en beknopt beschreven.

Dit betekent echter niet dat met dit onderzoek het laatste woord over dit onderwerp gezegd is. Alhoewel uiteraard volledigheid werd nagestreefd, moeten wij -rekening houdend met de complexiteit van het onderwerp, de omvang van het onderzoeksdomein en het feit dat het hier uiteraard slechts een momentopname van een materie in beweging betreft- toch enig voorbehoud maken. Deze onderzoeksresultaten zijn zeker een nuttig aanknopingspunt voor het beleid, maar toch zal steeds de nodige aandacht moeten besteed worden aan de signalering vanuit het welzijnswerk.

Dit onderzoek had ook niet (expliciet) bedoelde resultaten, in die zin dat heel wat bevoorrechte getuigen die geconfronteerd werden met onze vragen ertoe gebracht werden eens systematisch na te denken over dit probleem. Op deze manier werd bij heel wat welzijnswerkers en overheidspersonen een proces van bewustwording op gang gebracht i.v.m. situaties van kansarmoede in hun gemeente of werkgebied.

Voorstellen

In een eerste onderzoeksfase werd het onderzoeksdomein geordend door toepassing van enkele indicaties voor een aantal aspecten van het begrip 'kansarme buurt'. Deze kwantitatieve benadering kan steeds verder verfijnd worden. Een stel sociale indicatoren kan wellicht ontwikkeld worden die alle aspecten van het begrip omvat. Hiervoor zullen echter bijkomende gegevens moeten worden verzameld, waarbij kan gedacht worden aan het uitvoeren van een 'leefsituatiesurvey' zoals dit reeds in Nederland gebeurd is. Door periodieke toepassing van dergelijke indicatoren kan ook de evolutie van een bepaald gebied nagegaan worden. We stellen dan ook voor om hier in de toekomst werk van te maken.

Waar in de eerste onderzoeksfase de statistische sectoren behorende tot woonkernen van meer dan 1.000 inwoners in de clusteranalyses opgenomen werden, hebben we de bevraging van de bevoor-

rechte getuigen in de tweede onderzoeksfase beperkt tot territoria met minstens 2.000 inwoners. De mogelijkheid blijft echter open om ook de woonkernen met 1.000 tot 2.000 inwoners verder te onderzoeken en de gegevens uit de clusteranalyses hierbij als leidraad te gebruiken.

De beknopte beschrijvingen die van de kansarme territoria geboden worden kunnen in de toekomst aangevuld worden door een grondige monografie per buurtentiteit. Misschien kan dit een dankbaar onderwerp zijn voor de eindverhandeling van studenten in de sociale wetenschappen of in het maatschappelijk werk.

Binnen het overheidsbeleid dient prioriteit verleend te worden ten aanzien van de kansarme groepen in onze samenleving. Indien men werkelijk een democratisering van het welzijnsbeleid wenst na te streven dienen de beperkte kansen van sommige groeperingen in de samenleving in rekening gebracht te worden en dringt zich een positieve discriminatie op: de meeste inzet bij het minste welzijn.

In concreto betekent dit o.a. dat er meer mogelijkheden moeten worden geboden aan werkvormen waar het werken met kansarme bevolkingsgroepen centraal staat. Beleidsmaatregelen dienen dan ook genomen te worden ten gunste van het buurtwerk in kansarme situaties. Zolang het buurtwerk met éénmansposten moet functioneren is het praktisch onmogelijk om tot de noodzakelijke integrale benadering van de problematiek te komen, waarbij de structureel-gerichte aanpak mogelijk wordt. Rekening houden met de reële noden betekent verder ook dat een kunstmatige geografische spreiding van de buurtwerk-instellingen door de subsidiërende overheid uit den boze is; het buurtwerk moet gestimuleerd worden waar er het dringendst nood aan is.

Dit alles mag echter niet de aandacht afleiden van de noodzakelijke structuurveranderingen binnen onze samenleving. In dit opzicht heeft het buurtwerk trouwens ook een belangrijke detectie- en signalisatiefunctie. Het zijn immers niet zozeer de kansarme bevolkingsgroepen die 'problematisch' zijn, maar wel een samenlevingsstructuur die zich kenmerkt door een fundamentele sociale ongelijkheid. Een streven naar meer sociale rechtvaardigheid in deze samenleving is dan ook meer dan wenselijk.

LIJST DER BIJLAGEN

Bijlage I : Indeling der gemeenten in statistische sectoren en groepering der statistische sectoren tot woonkernen	135
Bijlage II : Interviewschema voor de bevoorrechte getuigen	141
Bijlage II : Visuele voorstelling van de resultaten van de kwantitatieve en kwalitatieve benadering aan de hand van kaarten der statistische sectoren van gemeenten	147

BIJLAGE I.

Indeling der gemeenten in statistische sectoren en groepering der statistische sectoren tot woonkernen.

Bron : N.I.S., *Volkstelling 1970. Deel 13 - Gegevens per statistische sectoren van gemeenten*, Brussel, Nationaal Instituut voor de Statistiek, 1975, p. 5-10.

Inleiding

Met de volks- en woningtelling op 31 december 1970 werd een nieuwe stap gezet in de richting van een uitgebreider informatie op het regionale vlak. Totnogtoe was de gemeente in België de kleinste geografische eenheid bij de ruimtelijke uitsplitsing van de statistiek. Thans werd een poging ondernomen om ook gegevens te verzamelen per onderdelen van gemeenten.

Statistische betekenis

De 2.585 gemeenten die in België bestonden bij de telling van 1970 zijn sterk uiteenlopend in oppervlakte, bevolkingsaantal en bevolkingsverspreiding. Zoals in andere landen kunnen zij in vele gevallen, niet meer beschouwd worden als werkelijke gemeenschappen, hoewel zij historisch in die vorm ontstaan waren.

Enerzijds kan een woonkern door een sterke bevolkingsgroei zodanig ontwikkelen dat zij andere, vroeger zelfstandige woonkernen integreert. Anderzijds kunnen binnen een gemeente verscheidene woonkernen voorkomen als gevolg, ofwel van het ontstaan van nieuwe gemeenschappen binnen de gemeenten, zoals bij de grote Vlaamse of Kempijse gemeenten, ofwel omdat de huidige gemeente het resultaat is van samenvoegingen of fusies zoals zij reeds in het begin van de 19de eeuw, maar ook recent, werden verwezenlijkt. Een gemeente is in vele gevallen samengesteld uit rurale, soms bijna onbewoonde zones, naast verstedelijkte dichtbevolkte kernen. Bovendien de verschillen in bevolkingsverspreiding komen bovendien differentiaties voor ten aanzien van de sociale en economische structuur van de bevolking :

Door het begrenzen van microzones -de statistische sectoren- kunnen bovenvermelde situaties binnen de macrozones -de gemeenten- nauwkeuriger benaderd worden. Cijfergegevens over de statistische sectoren vormen derhalve werkmateriaal voor de studie van bevolkingsverspreiding en -dichtheid, voor de kennis van de behoeften inzake sociale en infrastructurele uitrusting van de wijken, inzake woningbouw en saneringsnoodwendigheden, voor de economische analyse in verband o.a. met de localisatie van bedrijven, de spreiding van arbeidskrachten, de pendelgewoonten, de afbakening van administratieve eenheden of economisch-geografische gebieden, enz...

Internationale aanbevelingen.

De noodzakelijkheid om statistische gegevens te verzamelen voor bewoningseenheden, die niet omschreven zouden zijn door de klassieke administratieve grenzen, drong zich meer en meer op. Reeds bij de volkstellingen rond het jaar 1960, werd door sommige Europese landen de bewoningseenheid gehanteerd. In andere bleef de gemeente als kleinste geografische eenheid bestaan.

In het kader van de Verenigde Naties werden aanbevelingen verstrekt om zowel de administratie als de bewoningseenheid (woonkern, gehucht) in te schakelen bij de statistische classificering

De publikatie van gegevens volgens de door de Verenigde Naties aanbevolen geografische eenheden, bevordert de vergelijkbaarheid van statistieken tussen de landen onderling. Op Europees niveau in het bijzonder, kunnen deze gegevens benut worden o.a. in verband met beslissingen in Benelux-, E.E.G.- of in nog ruimer verband.

Vergelijkbaarheid van statistische gegevens in de tijd.

De resultaten van opeenvolgende tellingen moeten vergelijkbaar zijn om ontwikkelingen in de tijd te kunnen volgen. Door grenscorrecties of fusies van gemeenten kunnen de vergelijkingen op het gemeentelijk vlak bemoeilijkt worden. In zoverre de afgestane gebieden van bepaalde gemeenten als afzonderlijke sectoren worden beschouwd en gegevens beschikbaar komen volgens deze sectoren, kan de vergelijkbaarheid van de statistische gegevens over verschillende jaren worden verzekerd.

Teneinde de gemeentestructuren te verbeteren werd het aantal gemeenten tussen 1961 en aanvang 1971 door fusie van 2.663 teruggebracht op 2.379. De gemeenten die tussen 1961 en 1970 verdwenen, zijn als wijken opgenomen. Om de vergelijkbaarheid met vroegere tellingen te behouden, werden de gemeenten die in 1970 fuseerden nog in hun vroegere situatie geteld. Voor alle belangrijke grenswijzigingen van 1970, ook partiële gebiedsafstanden, zijn afzonderlijke sectoren voorzien.

Door aggregatie van statistische sectoren kunnen vroegere gemeenten opnieuw worden samengesteld en is de continuïteit van de documentatie verzekerd.

Gevolgde methode.

In een eerste fase werd een keuze gemaakt omtrent de inhoud van de statistische sectoren. Als doel werd vooropgezet zowel sociaal-economische als morfologische en functionele eenheden af te bakenen door een tweeledige indeling in wijken en buurten, ongeveer zoals zij in de Nederlandse statistiek werd toegepast.

De buurt, d.a.v. de telling "statistische sector" genoemd, werd als basiseenheid gekozen en werd bepaald op grond van structurele kenmerken waar- bij nu eens het sociale, dan weer eens het economische of bouwkundige element doorslaggevend was. Meestal echter speelden de drie elementen samen. Concreet betekent het, dat telkens wanneer een onderdeel van een zekere omvang zich onderscheidt door een andere structuur en/of afzonderlijke ruimtelijke inplanting, het als statistische sector geïndividualiseerd werd.

De buurten kunnen een eigen morfologische eenheid vormen, bv. de dorpskern, of kunnen een onderdeel ervan uitmaken. In dit laatste geval vormen verschillende buurten samen een "morfologische agglomeratie" of "woonkern". Deze kan zich uitstrekken over meer dan één gemeente of delen van gemeenten.

Daarnaast werd ook een functionele eenheid ingevoerd, nl. de wijken. Deze omvatten theoretisch het gebied dat op het niveau van de dagelijkse behoeften door een kern gepolariseerd wordt. Een wijk omvat één of verschillende volledige buurten.

De indeling in sectoren (buurten) ging uit van vroeger verworven kennis en/of van lokale studiën op grond van analyses van luchtfoto's, kaarten op grote schaal en terreinverkenning.

Hierbij golden volgende praktische regels :

- 1) iedere gemeente mag maximaal in tien wijken worden ingedeeld. Zij worden genummerd van 0 tot 9; de wijk 0 omvat de hoofdkern van de gemeente. Iedere wijk mag maximaal 10 buurten omvatten, nl. 8 buurten met geagglomereerde bewoning, genummerd van 0 tot 7, waarbij buurt 0 de kern of voornaamste buurt vormt, en 2 buurten meestal met landelijk karakter waarin verspreide bewoning voorkomt, genummerd 8 en 9;
- 2) het nummer 99 wordt voorbehouden aan die bewoners die geen vaste woonst hebben in de gemeente tot wier wettelijke bevolking ze behoren (bv. schippers of militairen die met hun gezin in Duitsland verblijven);

- 3) indien de inlichtingen onvoldoende zijn om sommige inwoners (zeer beperkt aantal) onder te brengen in een welbepaalde sector, wordt het nummer 97 gebruikt om "sector onbekend" aan te wijzen;
- 4) de grenzen van de statistische sectoren moeten samenvallen met duidelijke in het landschap herkenbare topografische elementen: straten, wegen, waterlopen, grens van de bebouwing, akkerland, e.d.;
- 5) een wijkindeling blijft beperkt tot gemeenten met een grote oppervlakte of belangrijk inwonertal, die sociaal-geografisch gezien bestaan uit twee of meer delen met verschillende polarisatie. In de steden en dicht bebouwde gebieden kunnen dit ook gebieden zijn met een onderling sterk afwijkende structuur en een talrijke bevolking.
- 6) iedere statistische sector wordt dus aangeduid met een codenummer van twee cijfers. Het eerste het wijknummer duidt de gepolariseerde eenheden aan of, in de steden, de grote structurele eenheden. Het tweede, het buurtnummer, wijst op een eigen geografische en/of sociaal- economische structuur;
- 7) die delen van de gemeente die op het ogenblik (1970) het onderwerp uitmaken van een grenswijziging worden als een afzonderlijke sector aangeduid

Wijk- en buurtindeling in landelijke gebieden.

- a) Indeling in wijken : iedere gemeente bevat één of meer woonkernen die zich onderscheiden door een eigen benaming en meestal ook door een geografische grens: een niet bebouwde zone of natuurlijke grens, zoals een waterloop en dergelijke. Elke woonkern zal, indien zij een gebied polariseert (door het voorhanden zijn van kerk, school, tertiaire uitrusting), beschouwd worden als de kern van de wijk. Iedere gemeente kan aldus, maar niet noodzakelijk, verschillende wijken omvatten.
Telkens gemeenten samengevoegd worden.
- ?) zullen de grenzen der oude gemeenten als wijk- grenzen fungeren, ten einde vergelijkingen in de tijd mogelijk te maken.
Indien een min of meer belangrijk deel van de gemeente, zelfs met uitsluitend een verspreide bewoning, georiënteerd is op een woonkern van een andere gemeente, dan zal dit deel van de gemeente een afzonderlijke wijk vormen.
- b) Indeling in buurten : iedere wijk kan één of meer buurten omvatten. In het meest eenvoudige en meest voorkomende geval omvat de wijk een

zone met aaneengesloten bewoning, die de buurt 0 vormt, en een zone met verspreide bewoning, die het nummer 9 draagt.

Soms kan het nochtans gebeuren dat er verscheidene belangrijke woonzones bestaan, al dan niet aan elkaar grenzend, maar die onderscheiden moeten worden wegens een verschillende sociaal-geografische structuur of een duidelijke grens (belangrijke weg, spoorweg, waterloop e.d.).

De nummering geschiedt zoals uiteengezet in de algemene principes. Zo het nodig blijkt om twee onderdelen te onderscheiden in de verspreide bewoning wordt hiervoor ook het nummer 8 gebruikt naast het nummer 9. Indien het wenselijk is de zone met verspreide bewoning nog verder in te delen kan uitzonderlijk een nieuwe wijk bijgevoegd worden. Deze zal dan eventueel slechts één of twee buurten met verspreide bewoning (8 en 9) bevatten.

Wijk- en buurtindeling in de zones met aaneengesloten bebouwing zoals steden, stadsgewesten en industriële gebieden.

a) Indeling in wijken: hierbij dient rekening te worden gehouden met de beperking tot 10 wijken en het feit dat iedere wijk, voor zoverre het kan worden vastgesteld aan de hand van de documenten waarover men beschikt, een geheel vormt waarvan de bevolking, behalve gemotiveerde uitzondering, tenminste 2.000 inwoners telt. Indien de gemeente reeds courant gebruik maakt van de indelingen die in mindere of meerdere mate aan dit criterium beantwoorden (zoals politiewijken) dan is het aangeraden deze indelingen te gebruiken. In andere gevallen zal men zich vooral laten leiden door grote morfologische eenheden en zo mogelijk door polarisatiezones (in voorkomend geval parochies). De grens tussen de wijken zal samenvallen met wegen, waterlopen, spoorwegen e.d.

b) Indeling in buurten: bij de indeling in buurten zal gestreefd worden naar de afbakening van kleinere eenheden, met zoveel mogelijk een homogene functionele, socio-economische, morfologische structuur. Deze kunnen zowel buurten met sociale woningbouw, industriezones, vormingsstations, schoolbuurten als buurten waar de bewoning nog verspreid is, omvatten, of zelfs winkelstraten die zich duidelijk onderscheiden van de rest van de buurt.

Vooraf in de zones met aaneengesloten bebouwing stelde het probleem van de begrenzing zich zeer scherp. Moest men de grenzen in het midden van

de straten leggen ofwel de straat als eenheid behouden en de grens tussen twee straten in'trekken samenvallend met de grens tussen de kadastrale percelen? Om praktische redenen werd principeel de straat als grens verkozen.

Woonkern en morfologische agglomeratie

De bewerking van de gegevens uit de volks- en woningtelling naar onderdelen van gemeenten gebeurde hoofdzakelijk volgens de hierboven omschreven indeling van het grondgebied in statistische sectoren (buurten), die eventueel konden worden samengevat in wijken van gemeenten

Deze indeling in statistische sectoren kan als basis dienen voor een groepering van geografische eenheden tot "woonkernen" of "morfologische agglomeraties".

Hierbij worden de beschouwde entiteiten hoofdzakelijk begrensd vanuit een morfologisch standpunt: er wordt een onderscheid gemaakt tussen woonzones met "aaneengesloten" en "verspreide" bewoning, die onafhankelijk zijn van de gemeentegrenzen.

Volgens dit aspect komt de woonkern overeen met het landschapsdeel dat aaneengesloten bebouwd is door huizen, openbare gebouwen, kleine industriële- of handelsinrichtingen, met inbegrip van de tussenliggende verkeerswegen, parken, sportterreinen, enz... Het wordt begrensd door landbouwgrond, bossen, woeste grond, waartussen zich een "verspreide bewoning" kan bevinden

Bij het hanteren van het criterium aaneengesloten bebouwing, is geen directe maatstaf aangelegd met betrekking tot een maximale afstand tussen de huizen onderling.

Het aaneengesloten zijn van de bebouwing werd waargenomen op het terrein, op topografische kaarten en op luchtfoto's (toestand 1971). -

Een woonkern kan dus bestaan, hetzij uit één statistische sector, hetzij uit de samenvoeging van verscheidene statistische sectoren die gespreid kunnen zijn over één of meer gemeenten

Als woonkernen zijn ook beschouwd de dorpen en gehuchten, waarvan de bebouwing zich lintvormig uitstrekt langs de wegen. Deze kernen moesten principieel een minimumomvang van 200 personen hebben; anders werden ze met de omliggende verspreide bewoning samengevoegd.

Een woonkern wordt "agglomeratie" genoemd wanneer twee of meer oorspronkelijke gescheiden

woonkernen naar elkaar zijn toegegroeid en wanneer de aaneengesloten bebouwing de gemeentegrenzen overschrijdt. Van deze agglomeratievorming is vooral sprake bij de grote steden (bv. Brussel, Antwerpen, Gent, Luik, enz...).

Bij het afgrenzen van woonkernen of morfologische agglomeraties kunnen moeilijkheden optreden. Aan de rand van de woonkernen kunnen inderdaad residentiële zones voorkomen die niet duidelijk zijn te bepalen als "aaneengesloten" of als "verspreide" bewoning. Tussen twee bevolkingsconcentraties kan zich eveneens een lintbebouwingsstrook bevinden, waarbij sommige huizen niet meer dan 50 à 100 m van elkaar verwij-

derd zijn. In deze omstandigheden ontstonden twijfelgevallen zodat het begrenzen van woonkernen of morfologische agglomeraties in vele gevallen met een bepaald subjectivisme gepaard gaat.

Ook de evolutie in de tijd gaat soms zeer vlug. Wegens een intense bouwactiviteit is het niet onmogelijk dat bepaalde sectoren, in relatief korte tijd, door een nabijliggende woonkern of morfologische agglomeratie worden opgeslorpt.

Om een idee te verwerven over de omvang van deze groepering zij vermeld dat 14.823 statistische sectoren (sectoren met verspreide bewoning inbegrepen) werden herleid tot 2.665 woonkernen of agglomeraties.

BIJLAGE II

Interviewschema voor de bevoorrechte getuigen.

Interviewschema voor de bevoorrechte getuigen

Verklaar de onderzoeksopzet en het begrip 'kansarme buurt'

Stel de kaart voor met het aangeduide kansarme territorium.

1. Omschrijving van het territorium

Over welke statistische sectoren kan u ons informatie verschaffen ?

gemeente nummer van de sector(en) naam van de sector(en)

2. Betrokkenheid op het territorium

2.1. Op welke wijze is u betrokken (geweest) op dit territorium ?

- door uw woonsituatie in dit territorium zelf in de onmiddellijke nabijheid
- door uw arbeidssituatie : functie : ... gelocaliseerd in dit territorium of in de onmiddellijke nabijheid ervan gericht op dit territorium
- door uw bestuursmandaat : in een openbaar bestuur of instelling specificeer : ... in een vereniging of instelling uit de privé-sector specificeer...

2.2. Hoe dikwijls komt u in contact met de bewoners ? (onderstreep wat past)

dagelijks - een paar keer per week - eens per week - een paar keer per maand - eens per maand - een paar keer per jaar - eens per jaar.

2.3. Met welke categorieën bewoners komt u (vooral) in contact ? (onderstreep wat past en vervolledig)

- alle mogelijke bewoners
- bepaalde leeftijdscategorieën : kinderen, jongeren, volwassenen, bejaarden,...
- andere : gastarbeiders, chronisch zieken en minder validen,...

3. Visie op het territorium en zijn bevolking

3.1. Is er naar uw mening een verschil tussen dit territorium en de rest van de gemeente (het arrondissement) ?

- ja

- neen

Zo ja, wat is er typisch voor dit territorium ?

3.2. Zijn er bepaalde bevolkingscategorieën sterker vertegenwoordigd in dit territorium dan elders in de gemeente (het arrondissement) ? (onderstreep wat past en vervolledig)

- bepaalde leeftijdscategorieën : kinderen, jongeren, volwassenen, bejaarden..
- bepaalde beroepsgroepen : ongeschoolde arbeiders, lagere bedienden..
- een bepaalde soort huishoudens : grote gezinnen, onvolledige gezinnen, alleenstaanden..
- andere : gastarbeiders, chronisch zieken, minder validen, werklozen,...

3.3. Reiken de relaties van de bewoners tijdens hun vrije tijd over het algemeen verder dan het territorium van hun buurt ?

- ja

- neen

Zo neen, waarom niet ?

3.4. Zijn er veel bewoners in dit territorium die als kansarm kunnen worden beschouwd, maar er niet hun wettelijke woonplaats hebben ?

- ja

- neen

Zo ja, welke ?

- woonwagenbewoners
- schippers en matrozen
- prostituées
- ex-gedetineerden
- andere :

3.5. Is dit territorium sterk geëvolueerd sedert 1970 ?

- Op het vlak van de bevolking (omschrijf)
- Op het vlak van de bebouwing (omschrijf)
- Op het vlak van de bedrijvigheid (omschrijf)
- Andere :

3.6. Zijn er belangrijke verschillen qua inkomensgroepen binnen dit territorium ?

- ja

- neen

Zo ja, verklaar nader

4. Visie op de problematiek van het territorium

Bestaan er bepaalde problemen die gemeenschappelijk zijn voor dit territorium? Omschrijf deze nader. Welke zijn de oorzaken van deze problemen? Welke bevolkingscategorieën worden er vooral door getroffen?

4.1. Financiële problemen:

- onregelmatig inkomen
- te klein pensioen
- niet in orde op het stuk van de RMZ.
- langdurige werkloosheid
- slecht beheer van financiële middelen
- andere:

4.2. Onderwijssituatie

- analfabetisme
- schoolverzuim
- thuisblijvers
- achterblijvers
- veel kinderen in het B.L.O.
- slechte kwaliteit van het geboden onderwijs
- geen voortgezet onderwijs na het einde van de leerplicht
- andere

4.3. Arbeidssituatie

- langdurige werkloosheid
- onzekere of onregelmatige arbeidssituatie
- ongeschoolde arbeid
- ongezonder of gevaarlijk werk
- andere:

4.4. Woonsituatie

- verkrotting
- te enge behuizing
- te weinig comfort
- afbraak van de buurt
- milieuverontreiniging
- verkeersdrukke
- ruimtelijk isolement
- hoge huurprijs
- andere:

4.5. Sociale relaties

- affectieve verwaarlozing van de kinderen
- vereenzaming
- spanningen tussen verschillende bevolkingscategorieën (nationaliteit, leeftijd)
- spanningen tussen verschillende stratengroepen

- spanningen in het gezin (man-vrouw; ouders-kinderen)
- andere:

4.6. Criminaliteit

- vandalisme
- jeugdbendes
- kinderverwaarlozing
- frequente tussenkomsten van de politie, JBC, JRB
- andere:

4.7. Gezondheid

- chronische ziekten
- alcoholisme
- druggebruik
- beroepsziekten en arbeidsongevallen
- voedingsproblemen
- andere:

4.8. Integratieproblemen van sociale en culturele minderheden

- gastarbeiders
- gehandicapten
- andere:

4.9. Andere

- veroudering van de bevolking

5. Houding van de bevolking t.o.v. deze problemen

5.1. Welke houding t.o.v. deze problematiek overheerst bij de bevolking?

- een geneigdheid om zelf iets aan de problemen te doen
- een gevoel van machteloosheid
- andere:

5.2. Bestaan er actiegroepen rond bepaalde problemen?

- ja
- neen

Zo ja, welke?

Welke bevolkingsgroepen nemen daar vooral deel aan?

6. Verenigingsleven

6.1. Welke verenigingen zijn er actief op dit territorium?

6.2. Welke bevolkingsgroepen nemen daar vooral aan deel?

7. Aanwezigheid van voorzieningen

7.1. Zijn er in deze buurt evenveel voorzieningen (winkels, sport- en ontspanningsmogelijkheden, openbaar vervoer) als elders in de gemeente (het arrondissement) ?

- ja
- neen

Zo neen, waarom niet ?

7.2. Aan welke voorzieningen die ontbreken in de buurt of in de directe omgeving wordt een duidelijke nood ervaren ?
(onderstreep en vervolledig)

- kinderdagverblijf, kleuterschool, lagere school
- ruimtelijke accommodaties zoals bus- of tramhaltes, brievenbussen, telefooncellen, postkantoor,...
- culturele infrastructuur: bibliotheken, culturele centra, lokalen van verenigingen,...
- speelgelegenheden voor kinderen, openbaar groen,...
- sociale dienstverlening: ...
- gezondheidszorg: klinieken, geneesheren, N.W.K.,...
- pastorale zorg: kerken en kapellen, pastorale werkers,...
- distributiezaken, horecabedrijven,...
- andere:

8. Afbakening van het kansarm territorium

8.1. Zijn er bepaalde delen van het op kaart aangeduide territorium die er niet bijhoren of delen die niet aangeduid zijn en er wel bijhoren? Zo ja, vermeld de straten waardoor ze begrensd worden en motiveer.

8.2. Zijn er binnen dit territorium bepaalde trefplaatsen of centra ?

Zo ja, vermeld deze centra en situeer ze (straatnaam).

Waarom beschouwt u dit als een centrum ?

8.3. Zijn er binnen dit territorium bepaalde delen af te bakenen die door bewoners en buitenstaanders als één welbepaalde buurtentiteit beschouwd worden ?

Zo ja, vermeld de straten waardoor ze begrensd worden en de naam van de buurt.

9. Identificatie van de respondent Evaluatie van het interview

Respondent

- naam
- adres
- telefoon
- geslacht
- leeftijd
- beroep

Interview

- plaats
- datum
- duur
- medewerking
- Welke houding nam de geïnterviewde aan t.o.v. de buurt en zijn bewoners ?
- Bijkomende opmerkingen
- Naam, adres en telefoon van de interviewer

Indien de geïnterviewde deel uitmaakt van een dienst waarvan de werking specifiek op de buurt gericht is (jeugdclubhuis, buurtwerk,...) gelieve dan een jaarverslag en eventuele andere informatie omtrent de werking te vragen.

Bijlage III

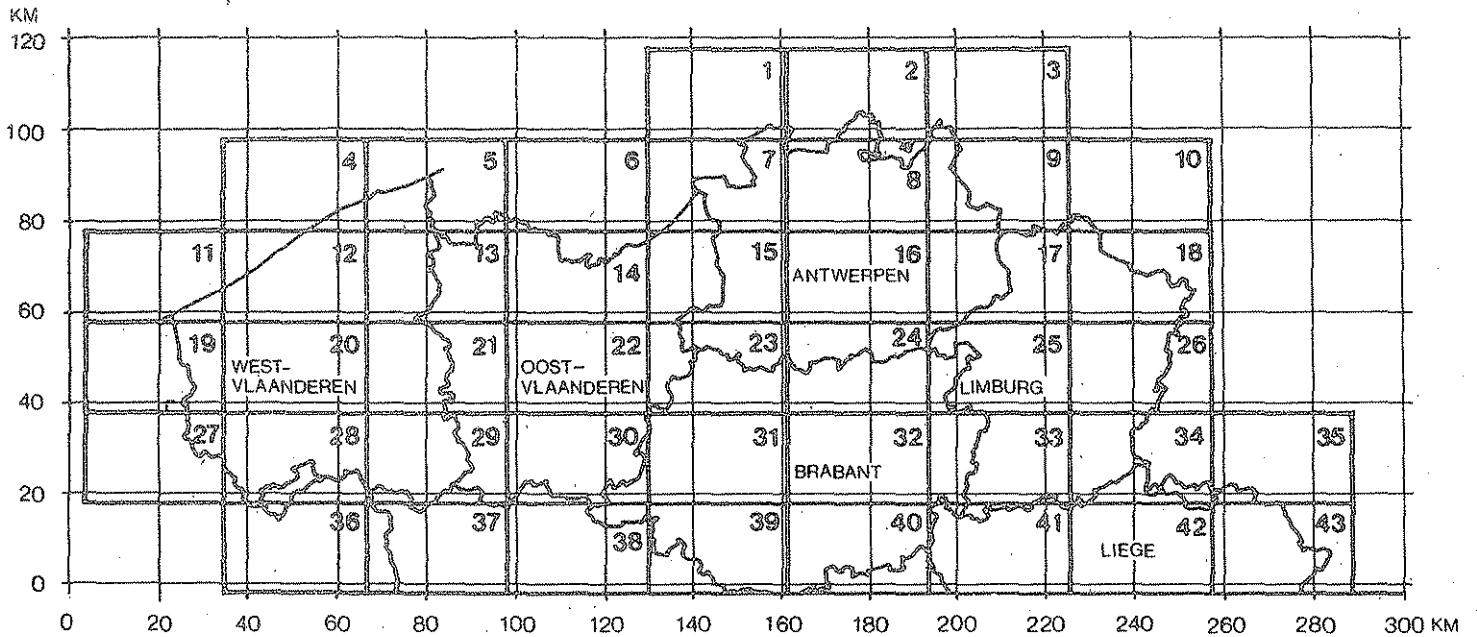
Visuele voorstelling van de resultaten van de kwantitatieve en de kwalitatieve benadering aan de hand van kaarten der statistische sectoren van gemeenten.

Basiskaarten : N.I.S., Volks- en Woningtelling 1970. Overzichtskaarten van de statistische sectoren per gemeente, Brussel, Nationaal Instituut voor de Statistiek, 1973.

Situering en nummering der kaartbladen
op 1/100 000 der Statistische Sektoren
en van het kwadratisch kilometrisch
Lambertkoordinatennet.

0 10 20 50KM

LEGENDE :

ARRONDISSEMENTSGRENS

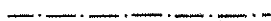
GRENS VAN MORFOLOGISCHE
AGGLOMERATIE

GEMEENTEGRENS

GRENS VAN SAMENGEVOEGDE
GEMEENTEN

WIJKGRENS

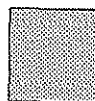
BUURTGRENS

STATISTISCHE SECTORCODE

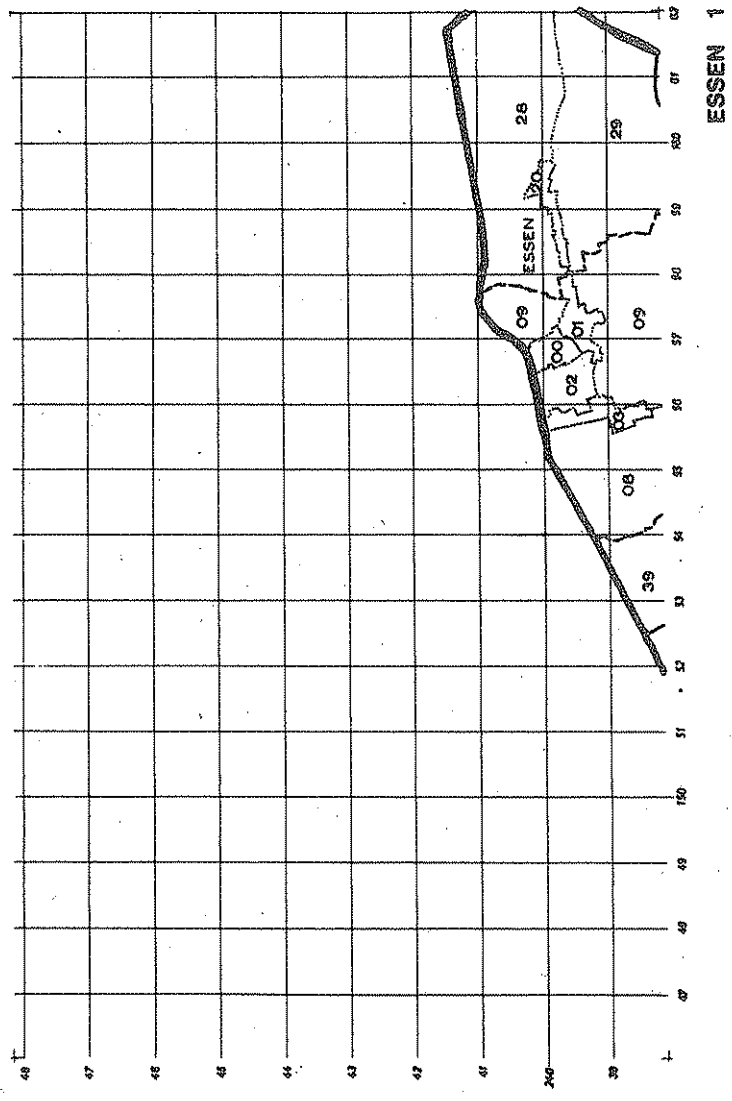
bv. 00

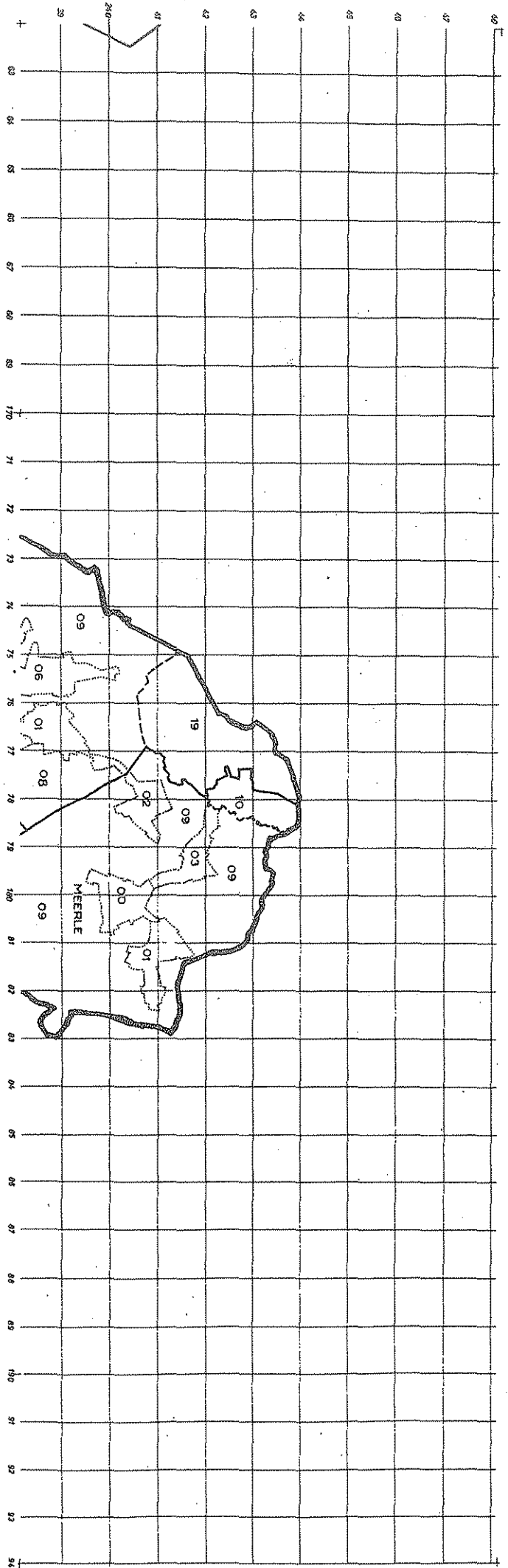
statistische sector met meer dan gemiddelde scores
op de 6 indicatoren voor bepaalde aspecten van de
opleidings-, arbeids- en woonsituatie (resultaten
van de kwantitatieve benadering).

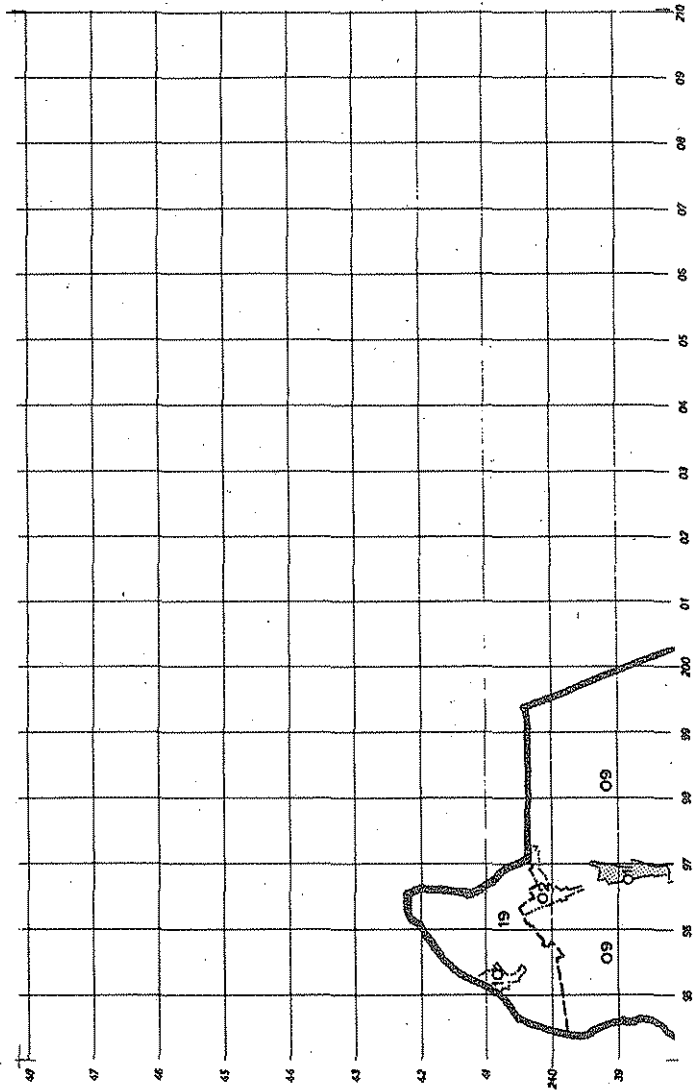
territorium door de op diverse niveaus geraadpleeg-
de bevoorrechte getuigen als kansarm beschouwd
(resultaten van de kwalitatieve benadering)

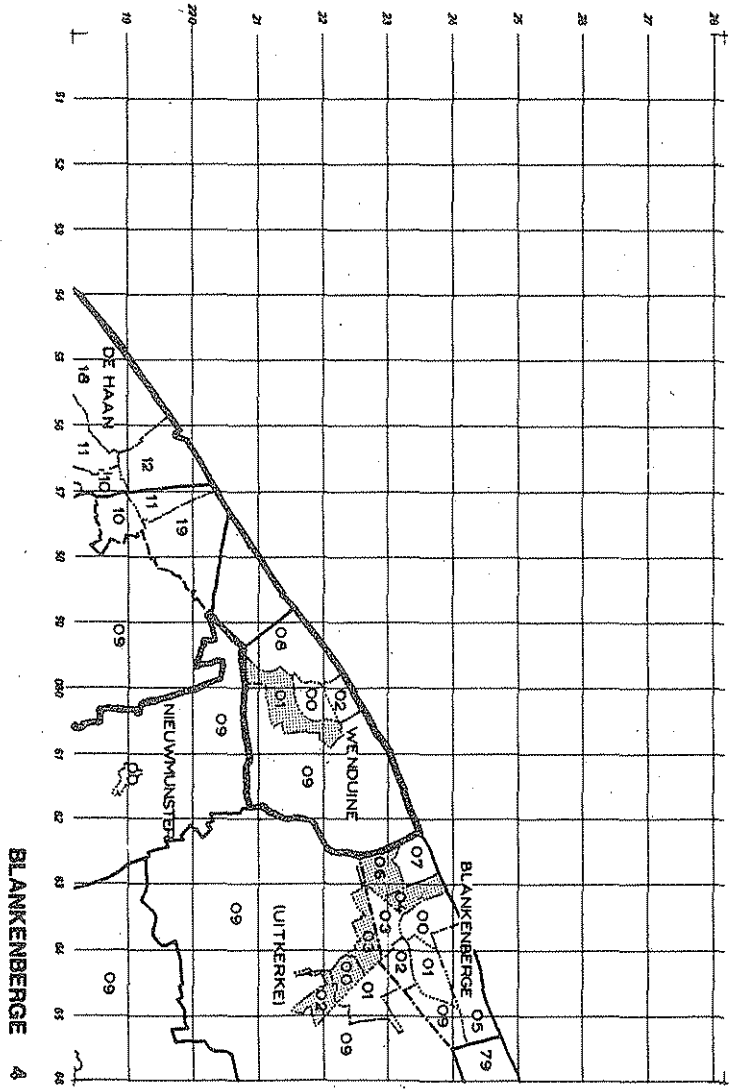

MIEERLE 2

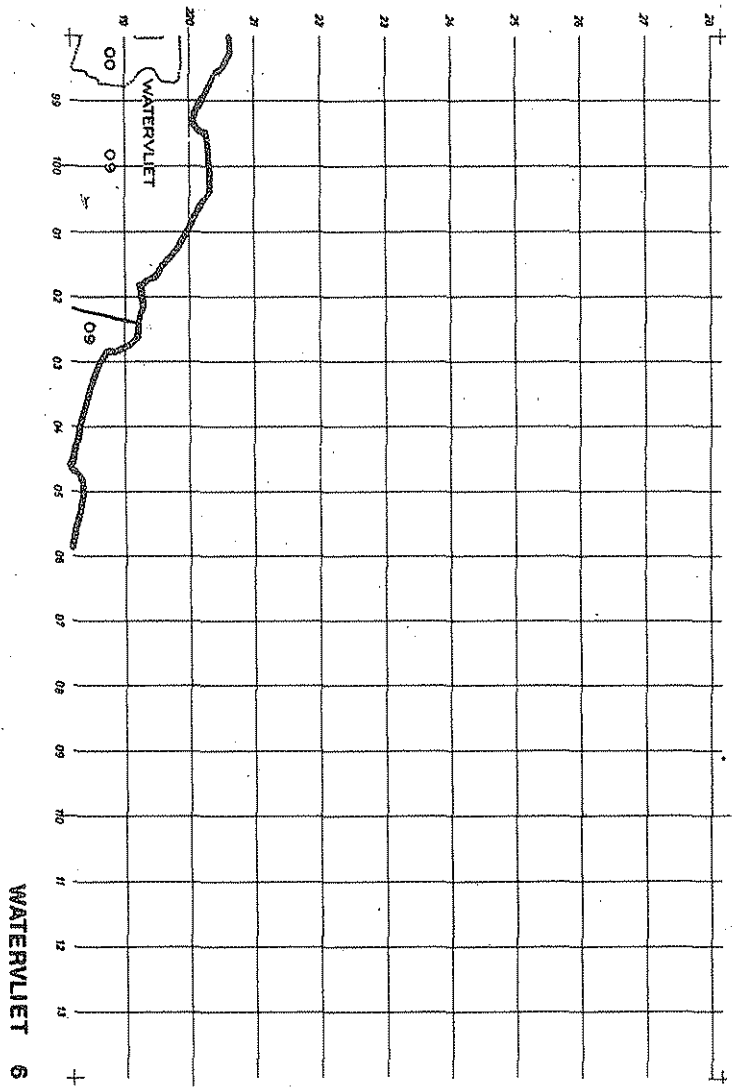

MAPLE 3

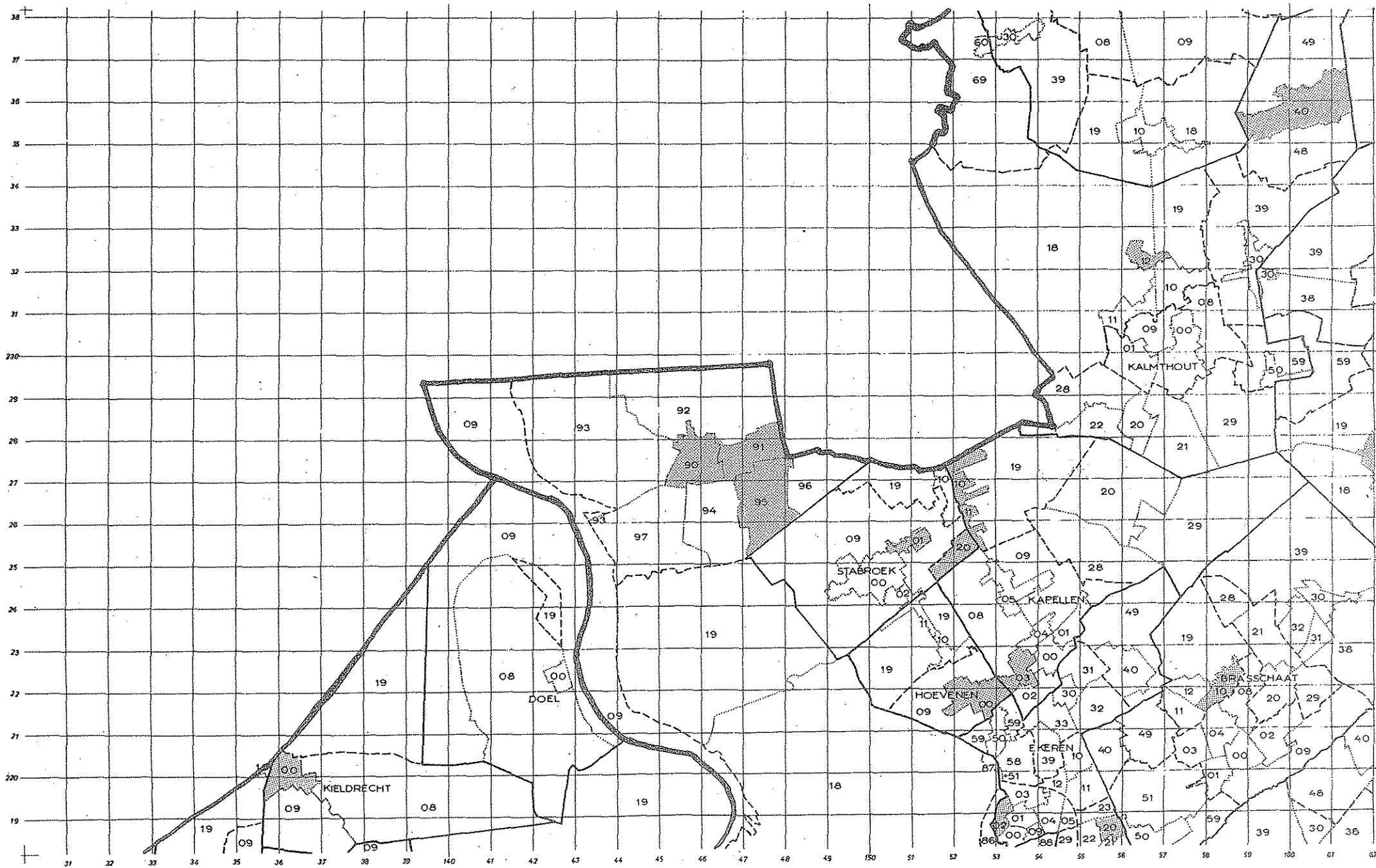

BLANKENBERGE 4

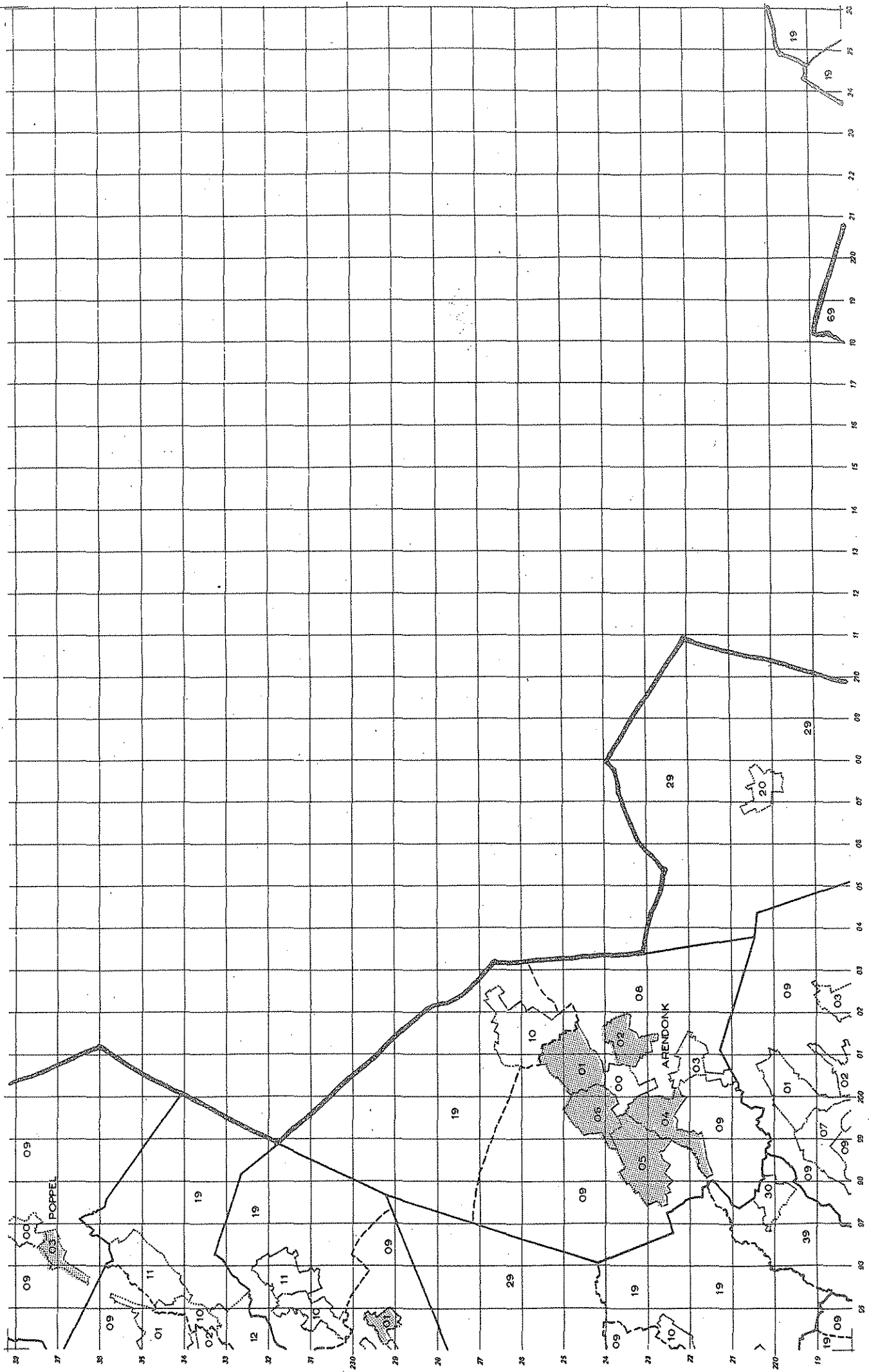

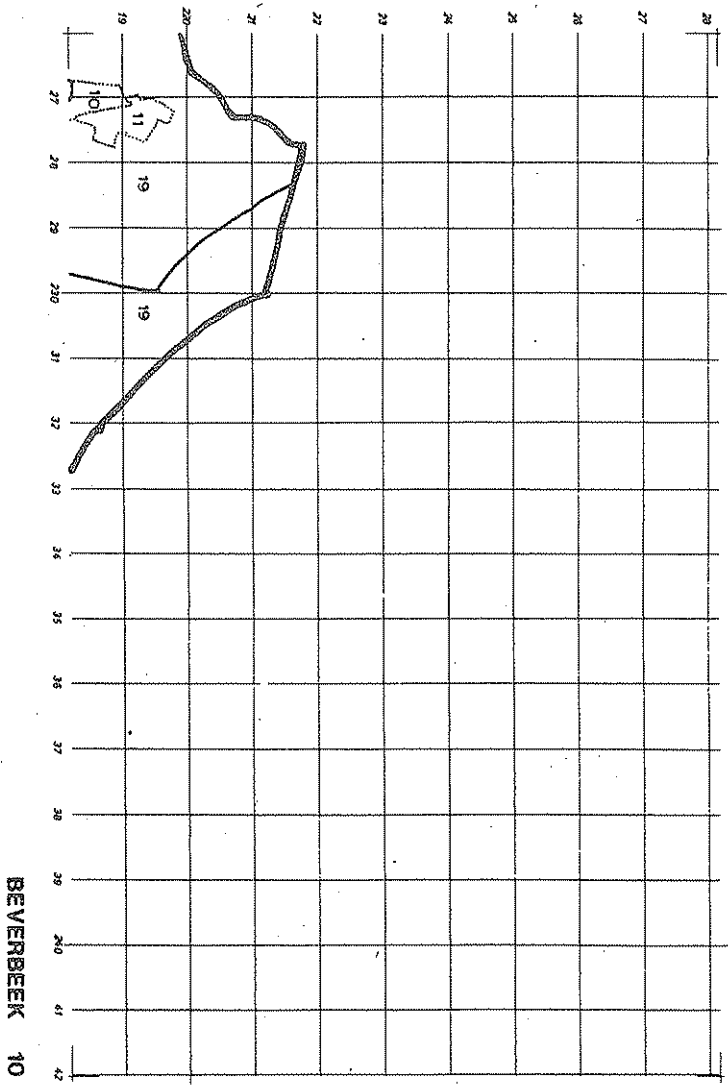
WATERVLIET 6

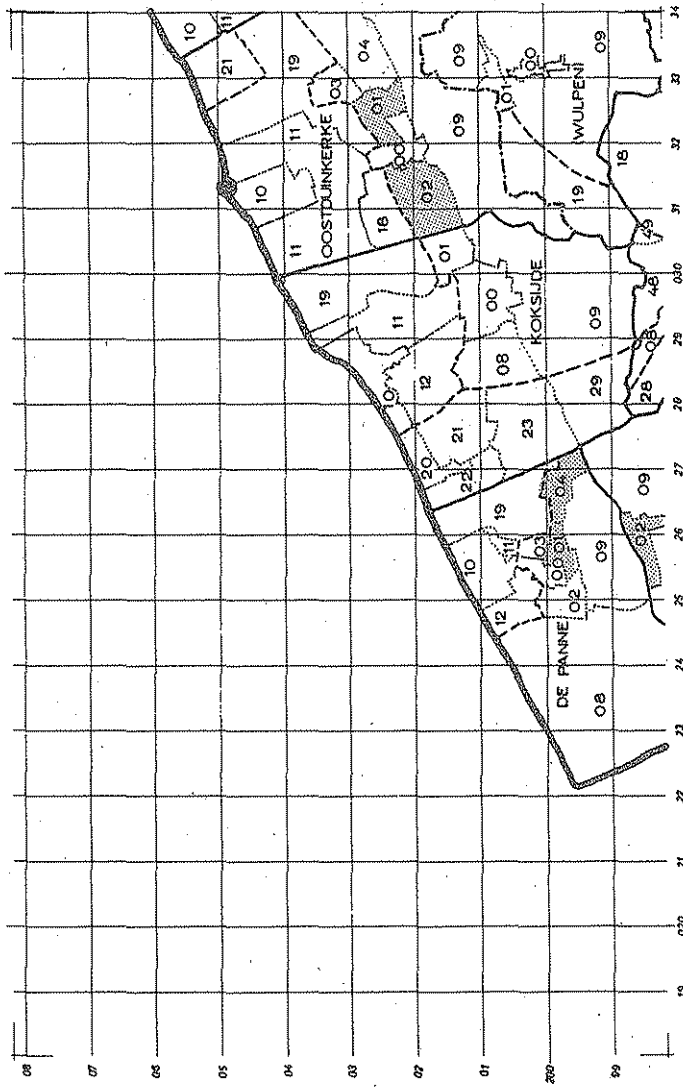

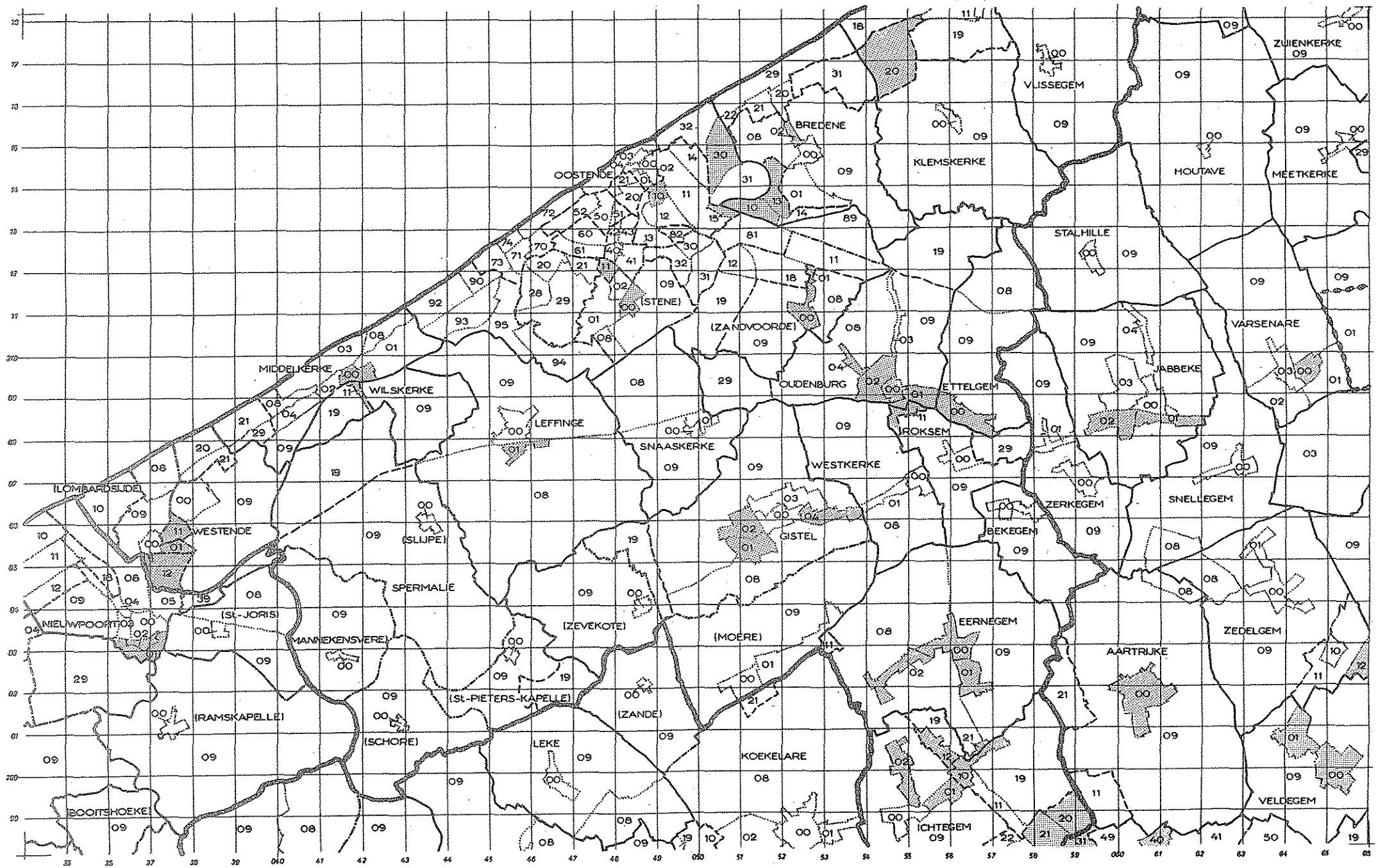

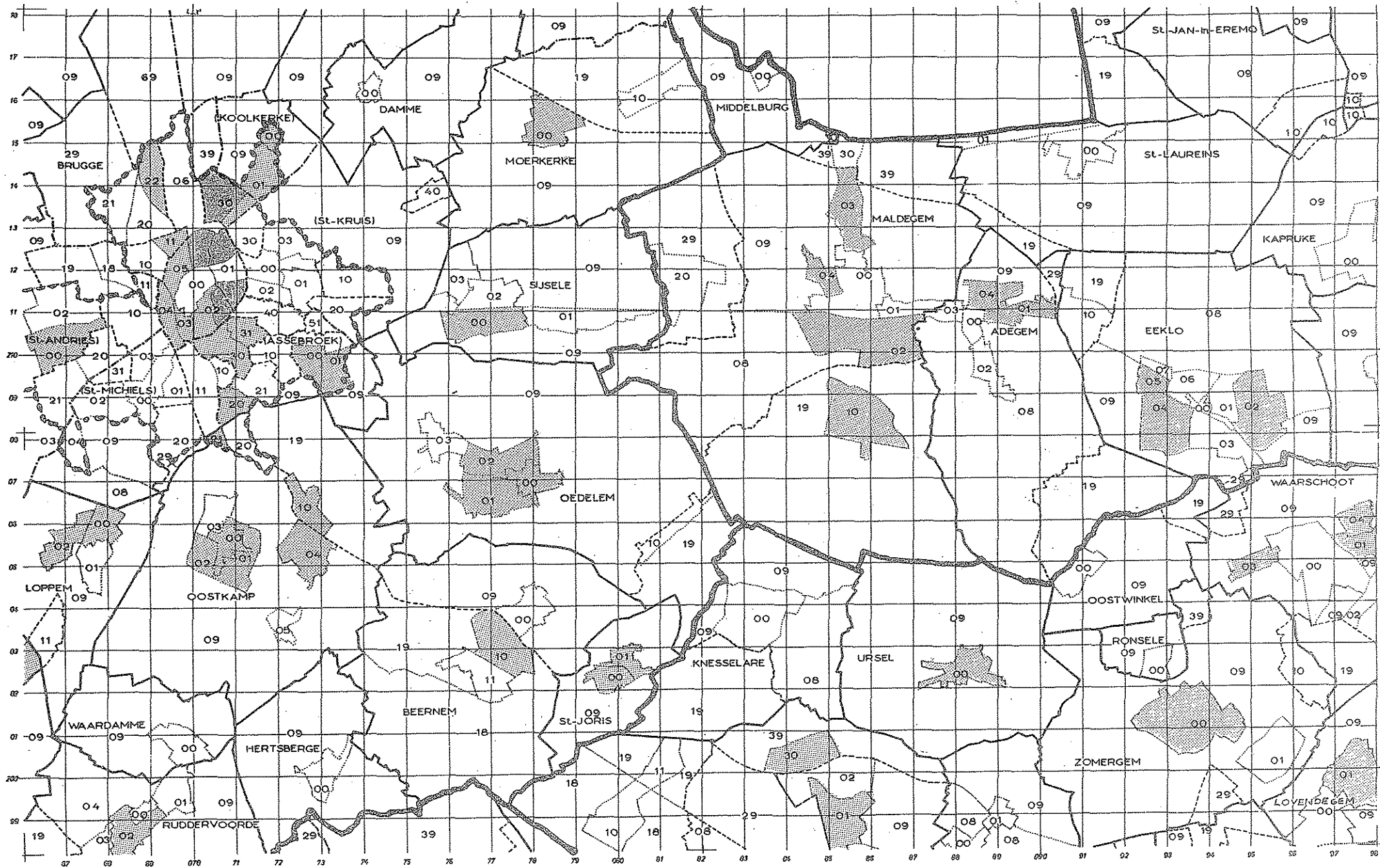

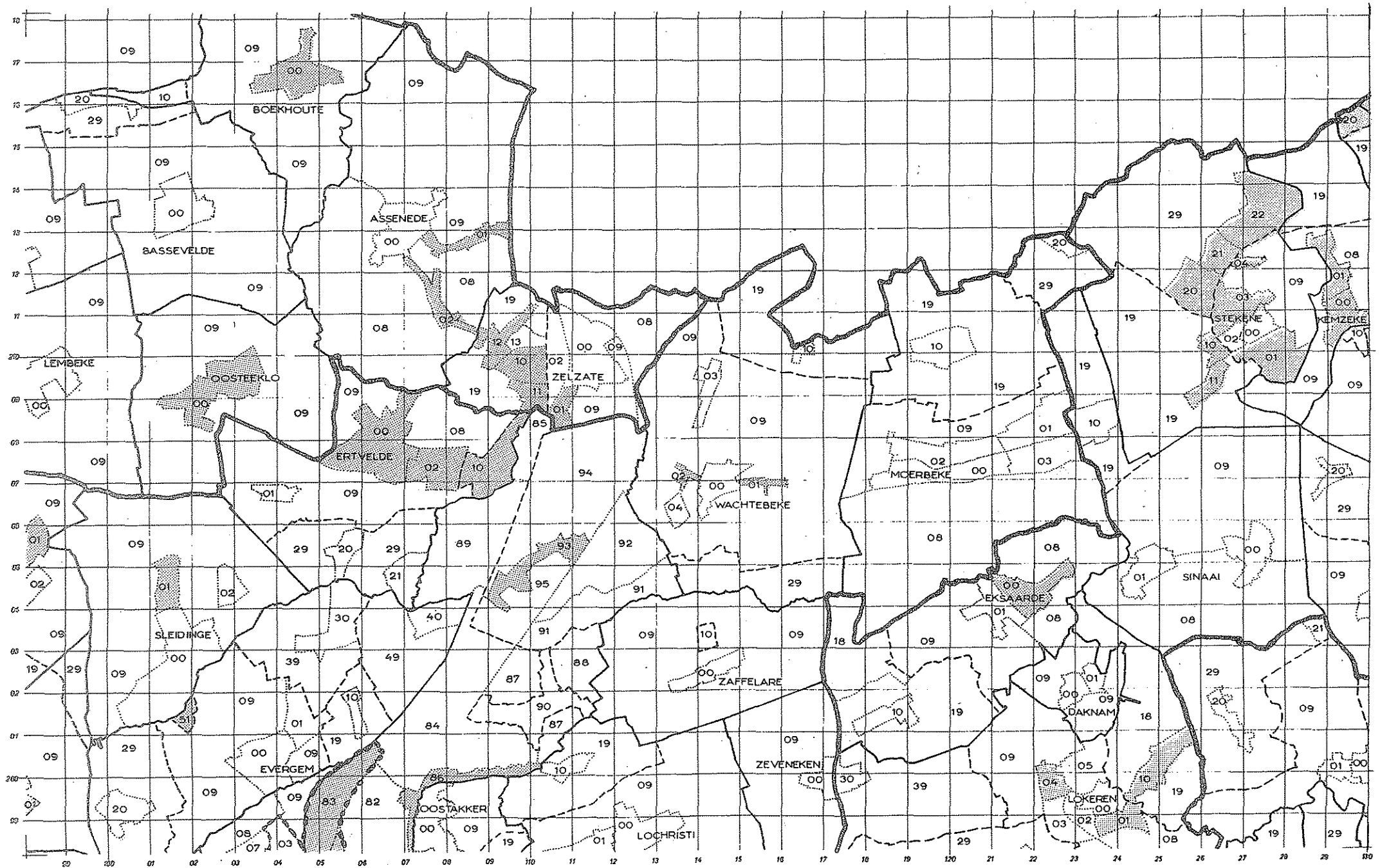

OOSTDUINKERKE 11

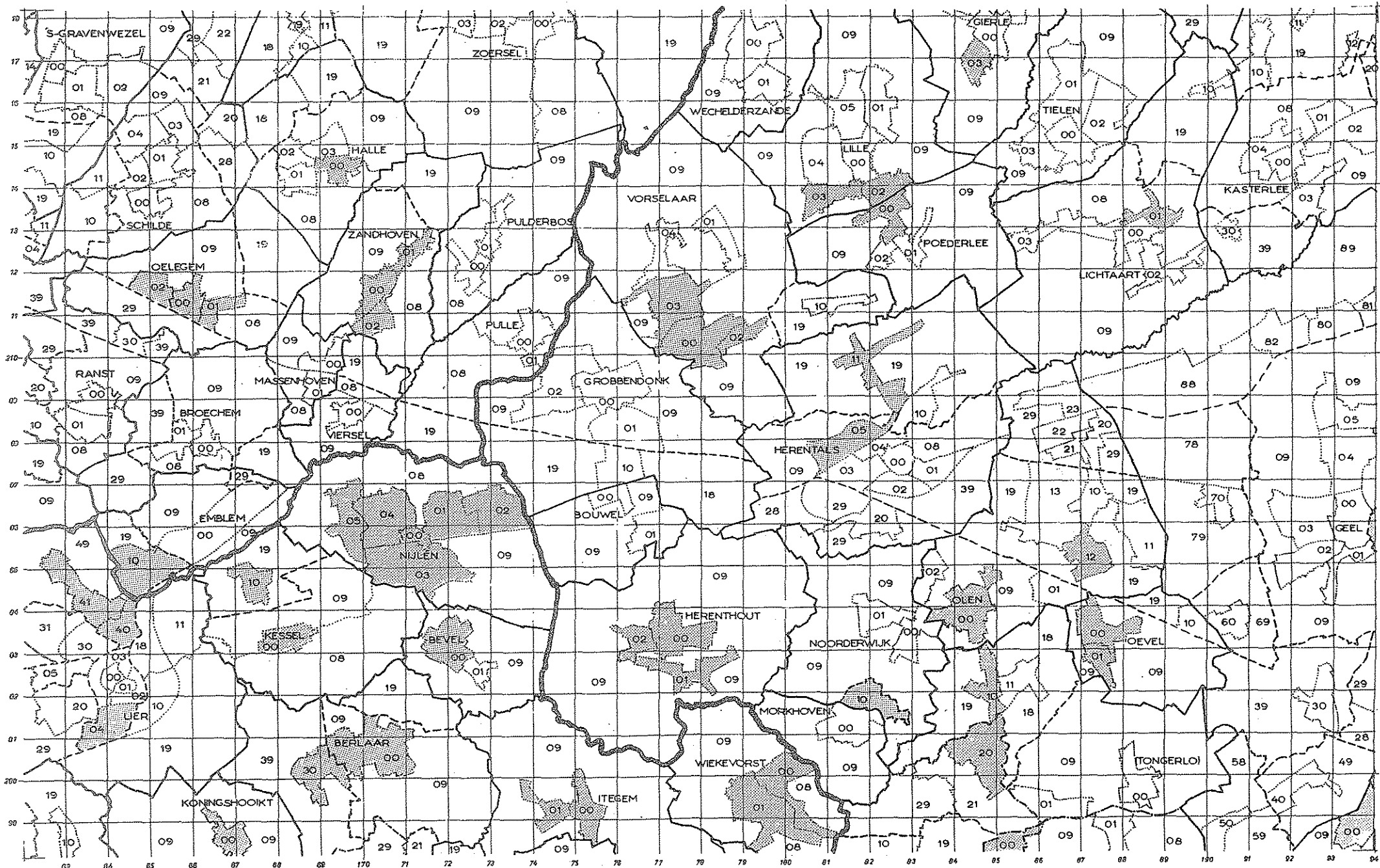

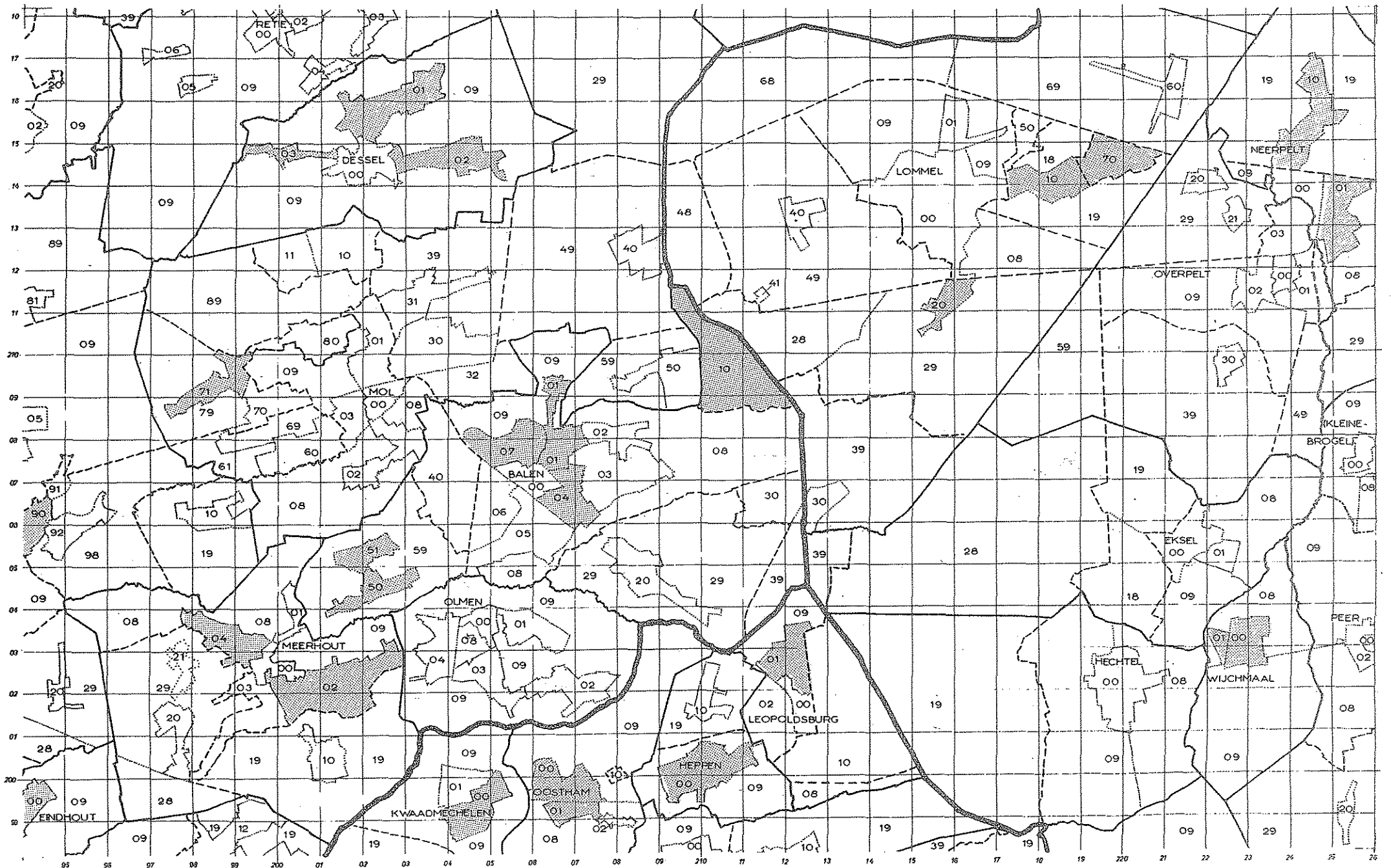

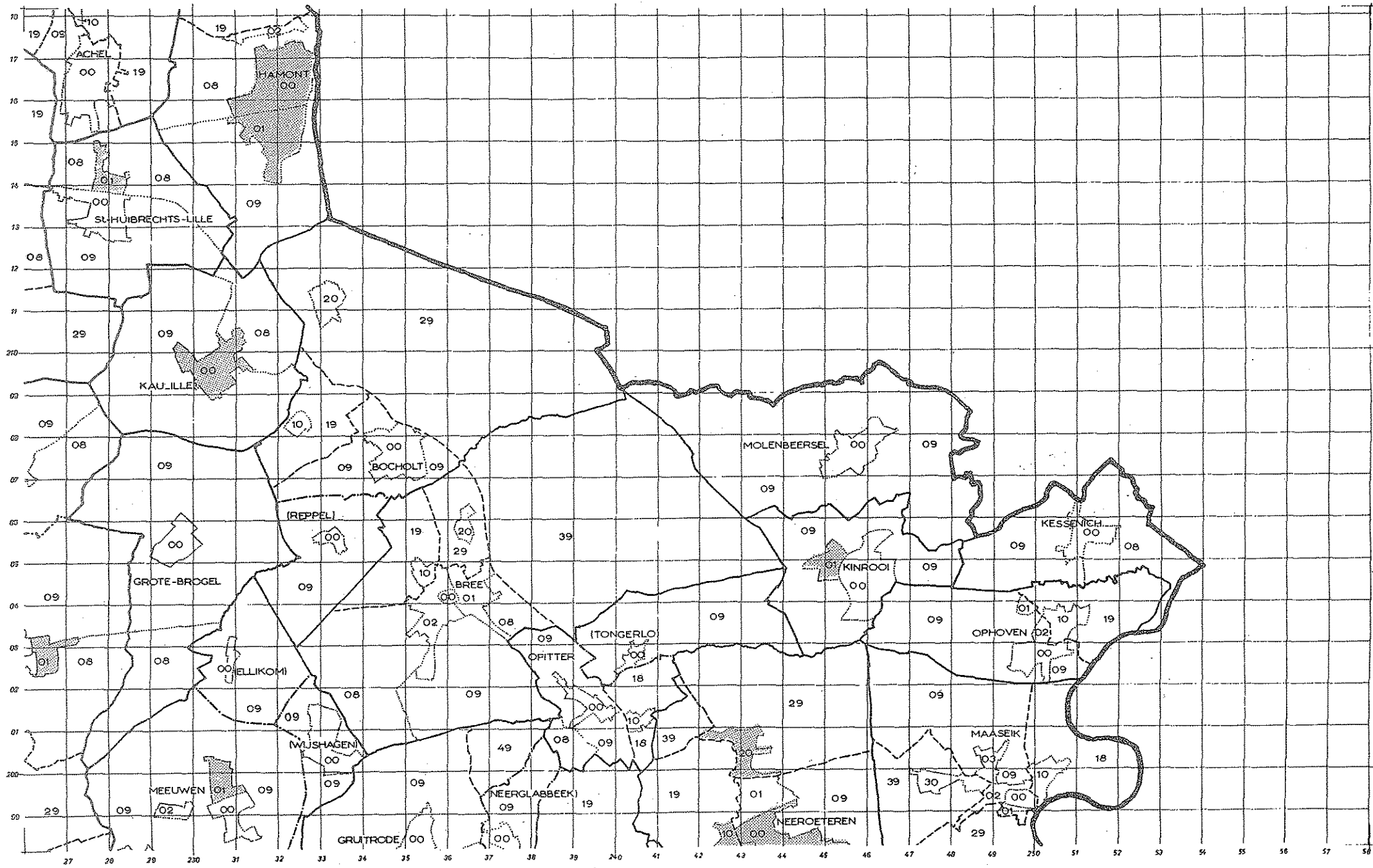

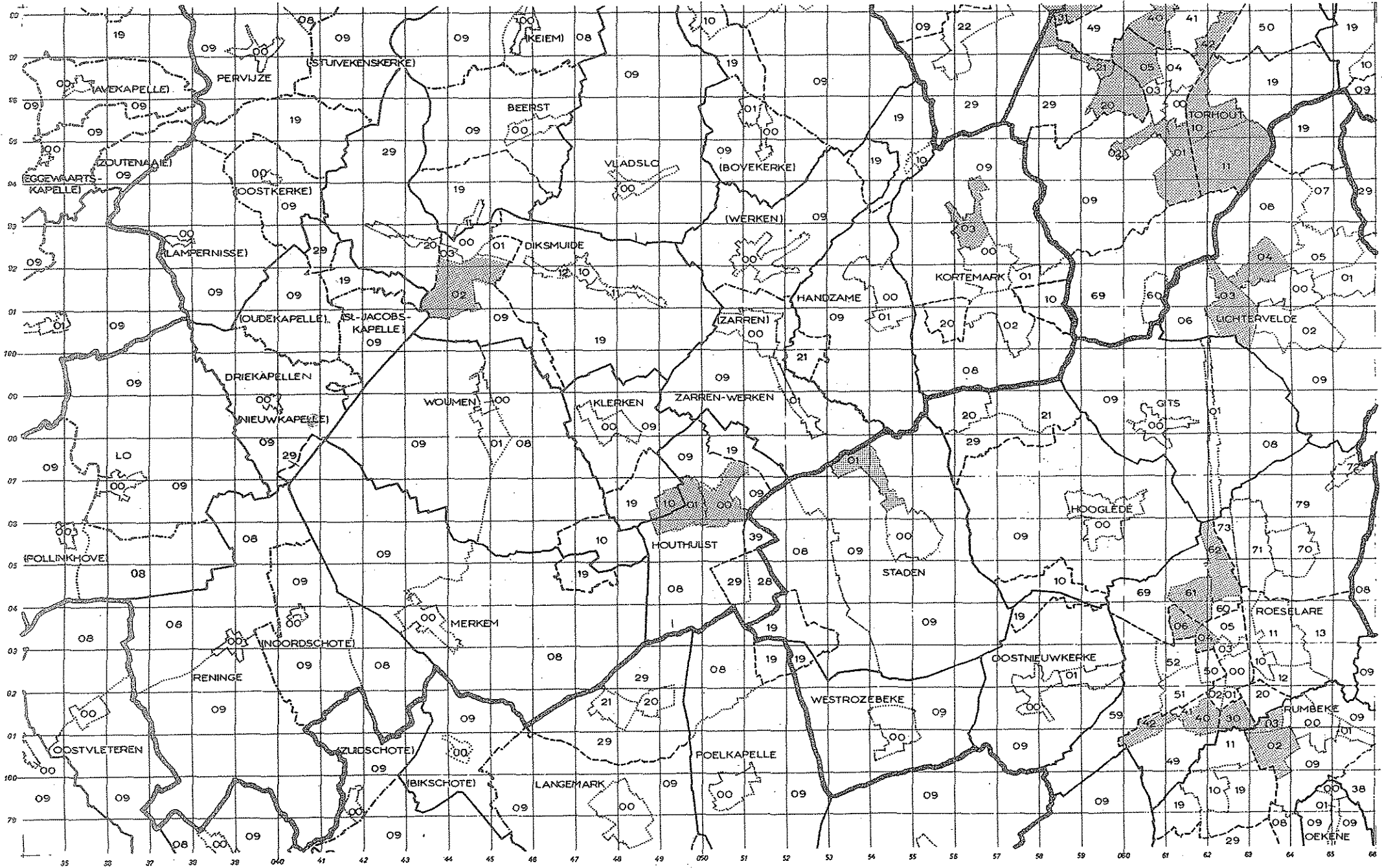

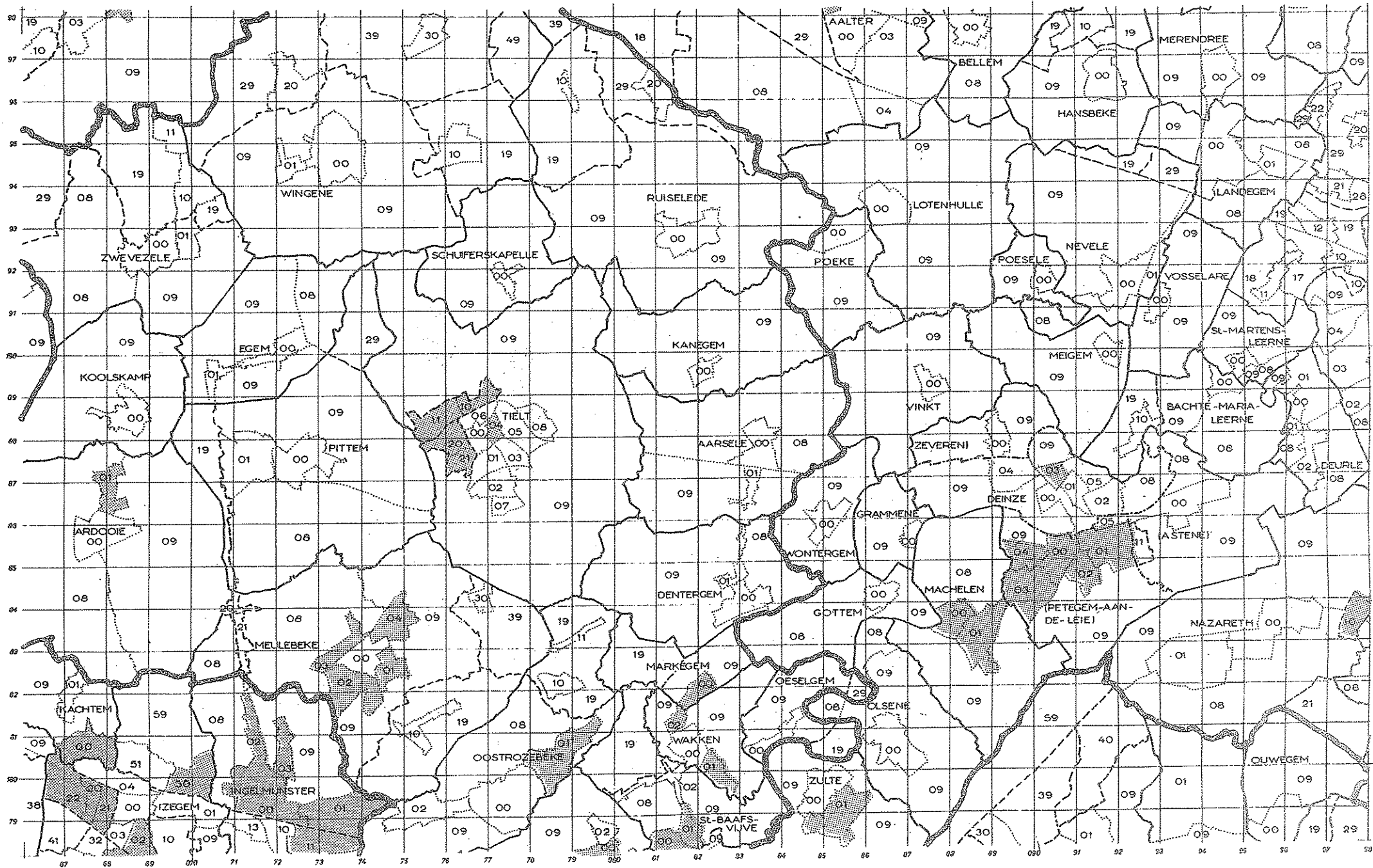

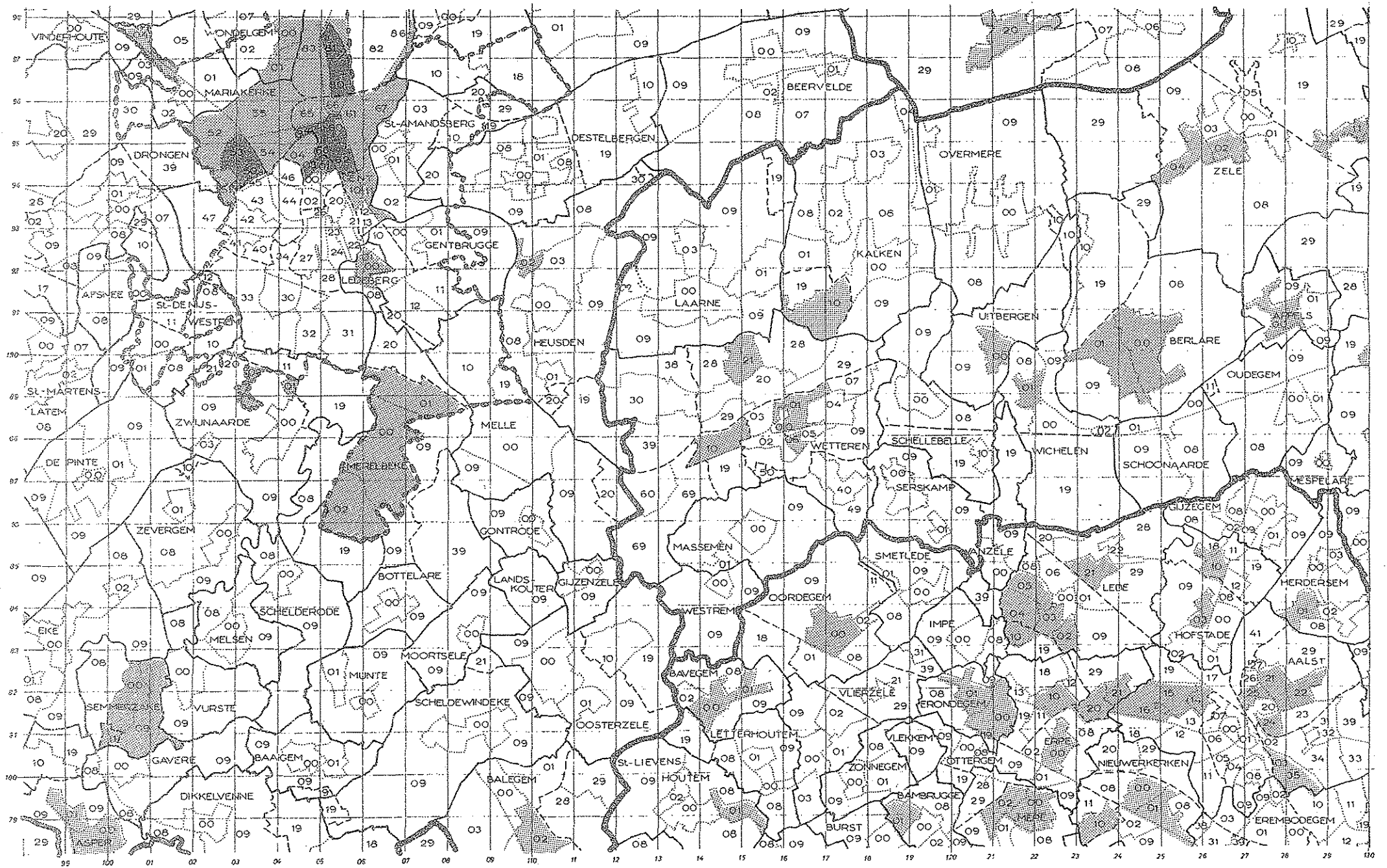

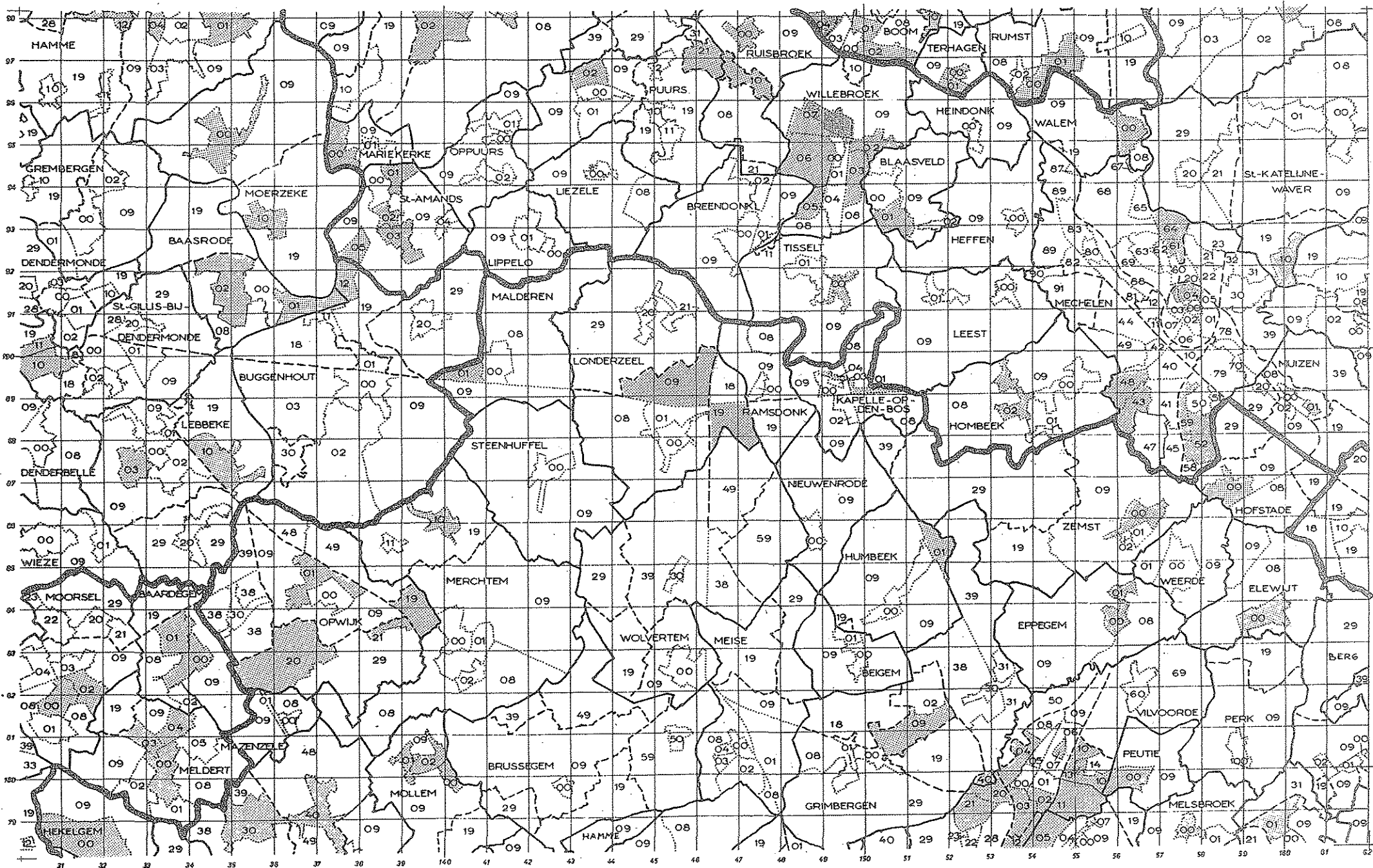

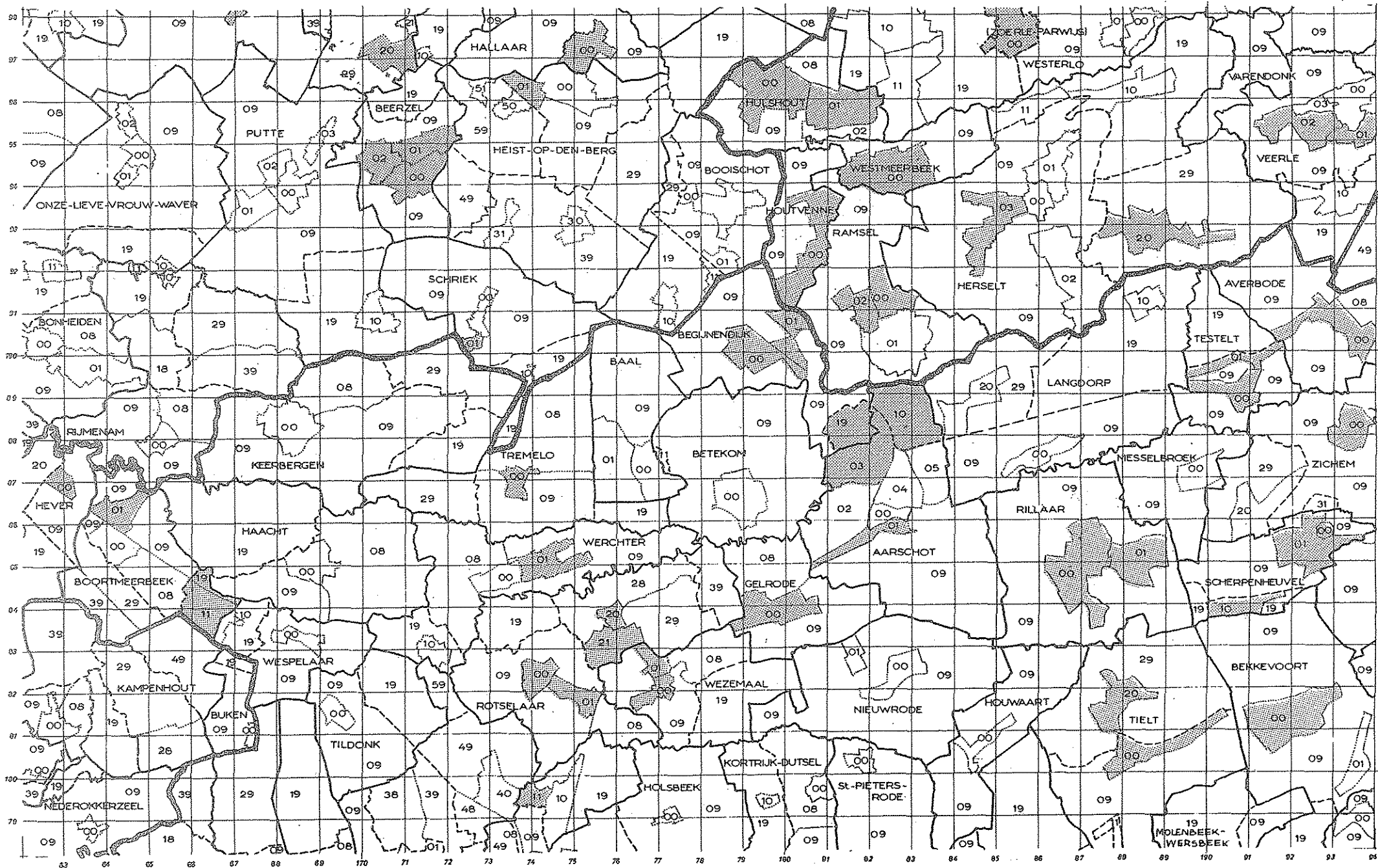

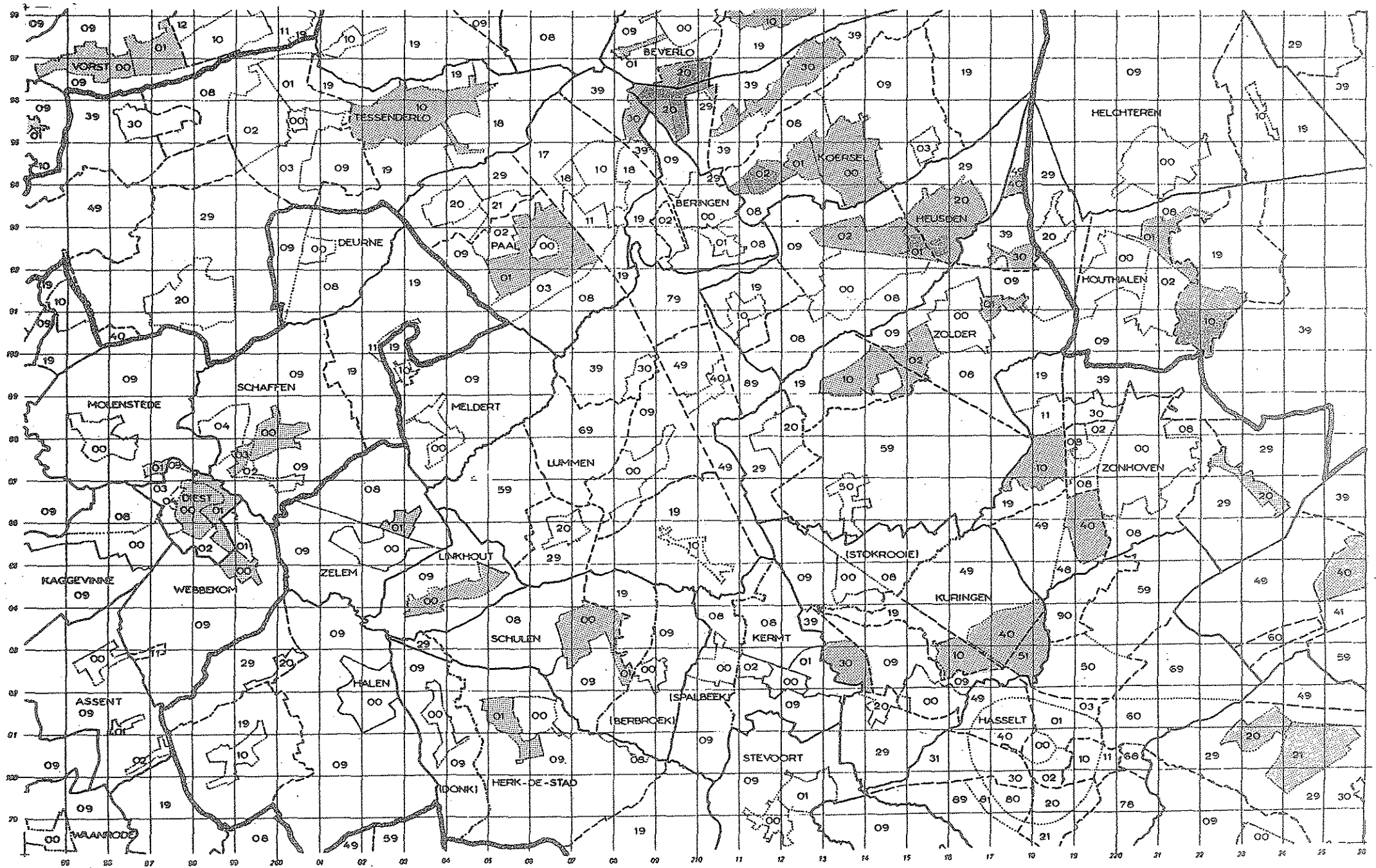

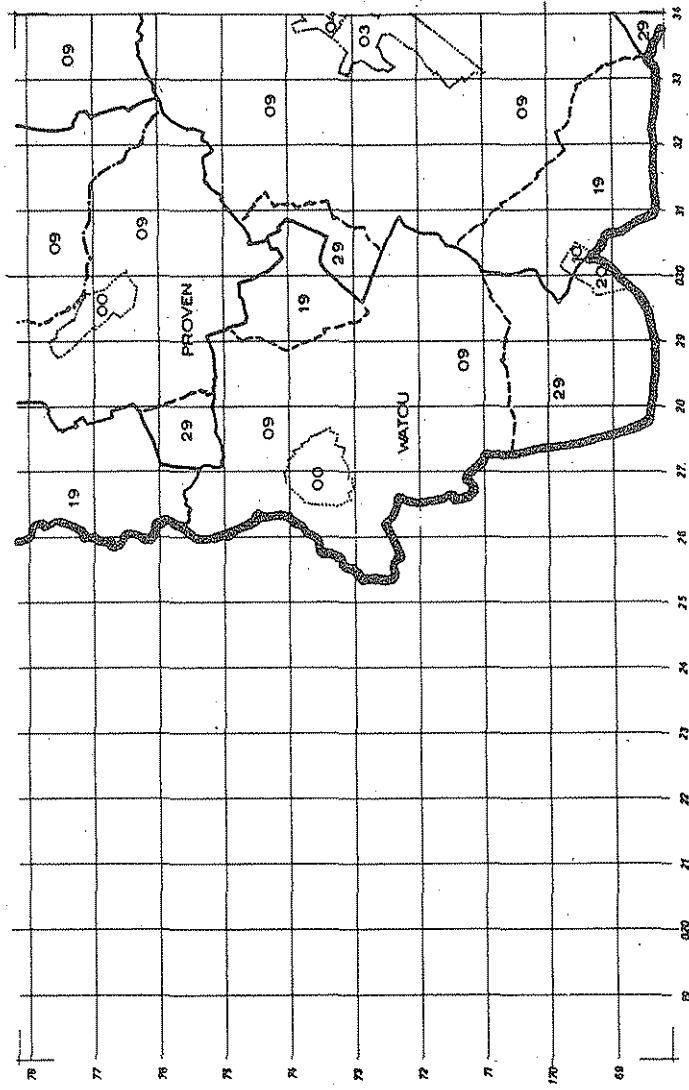

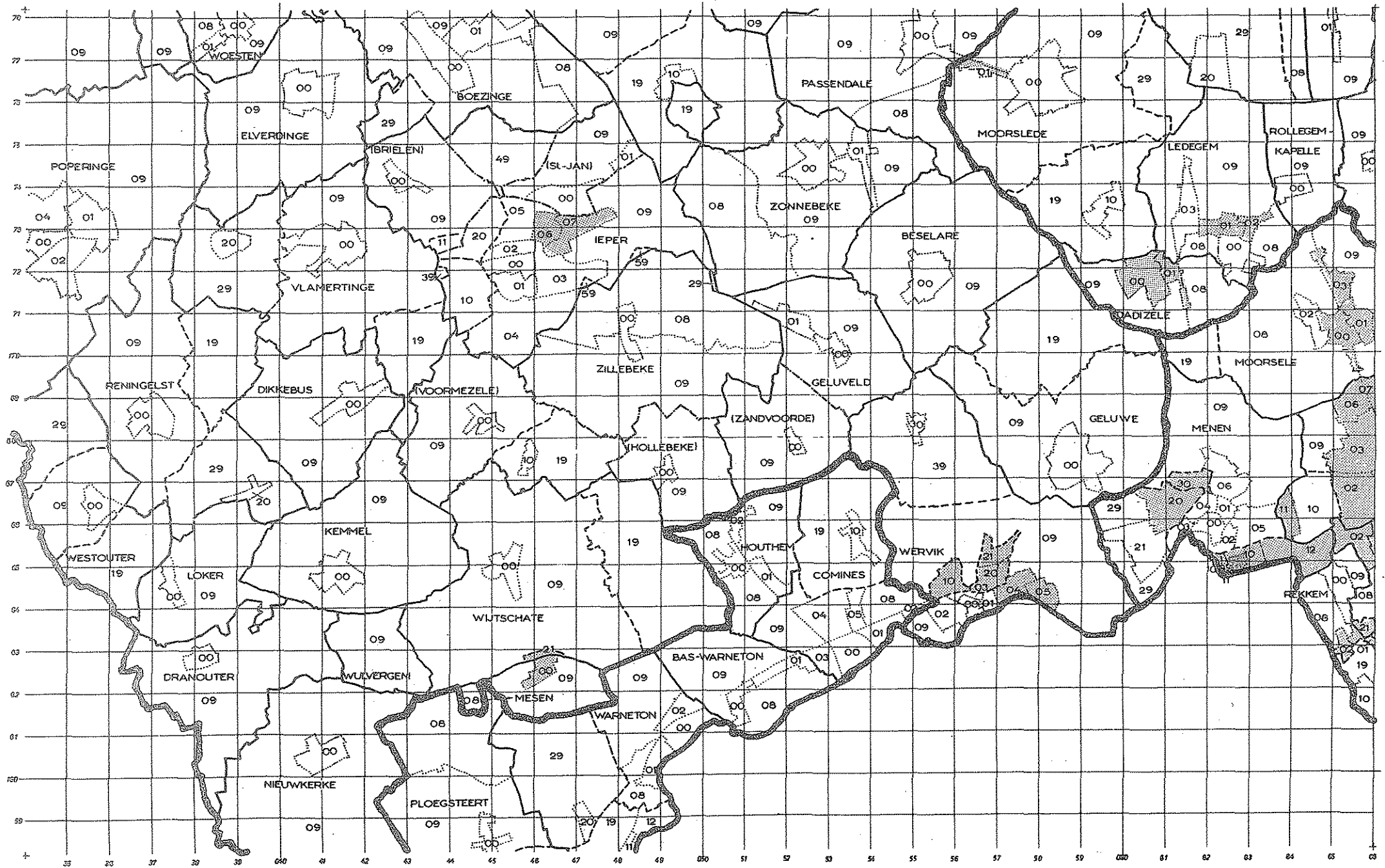

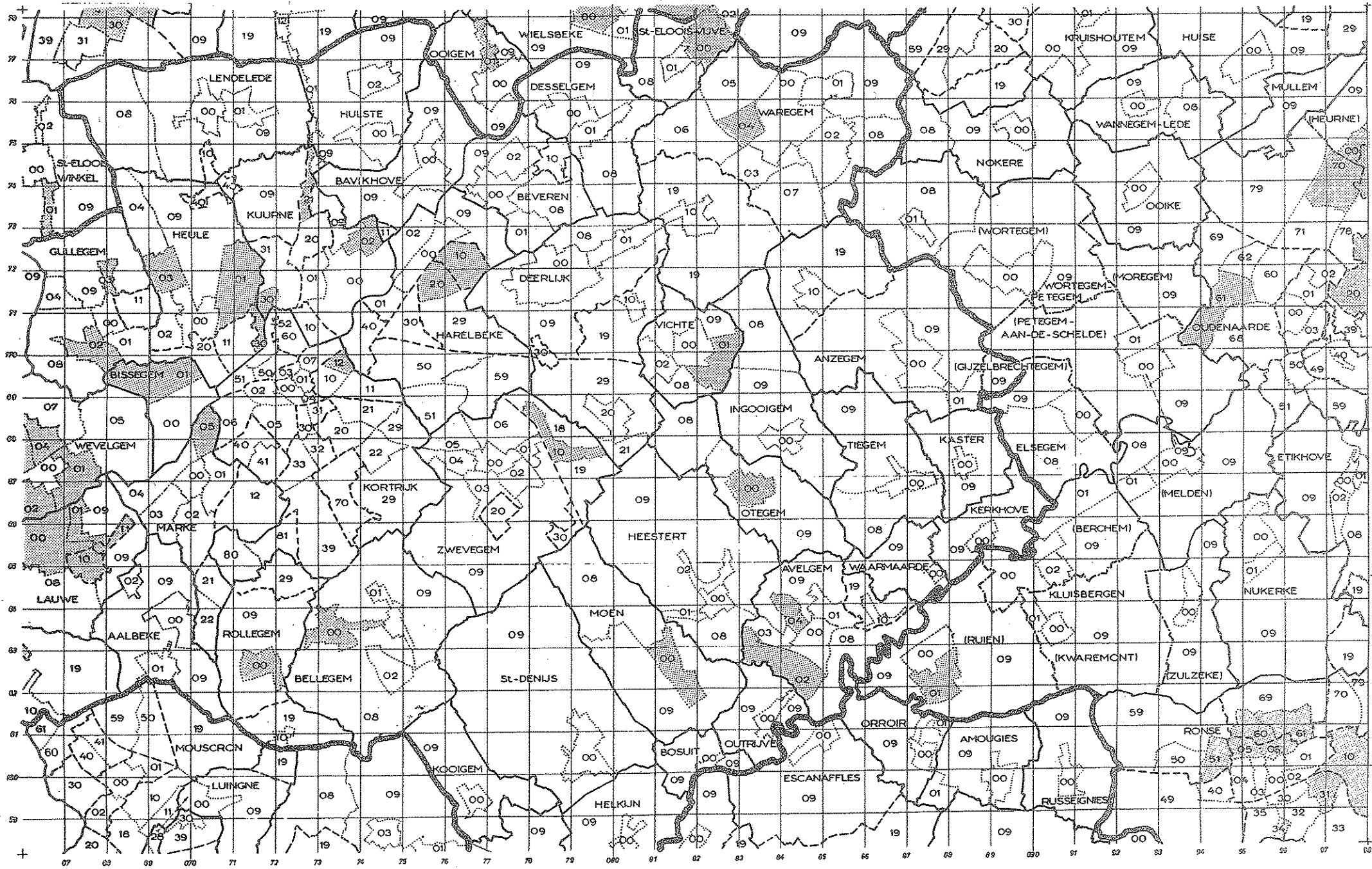

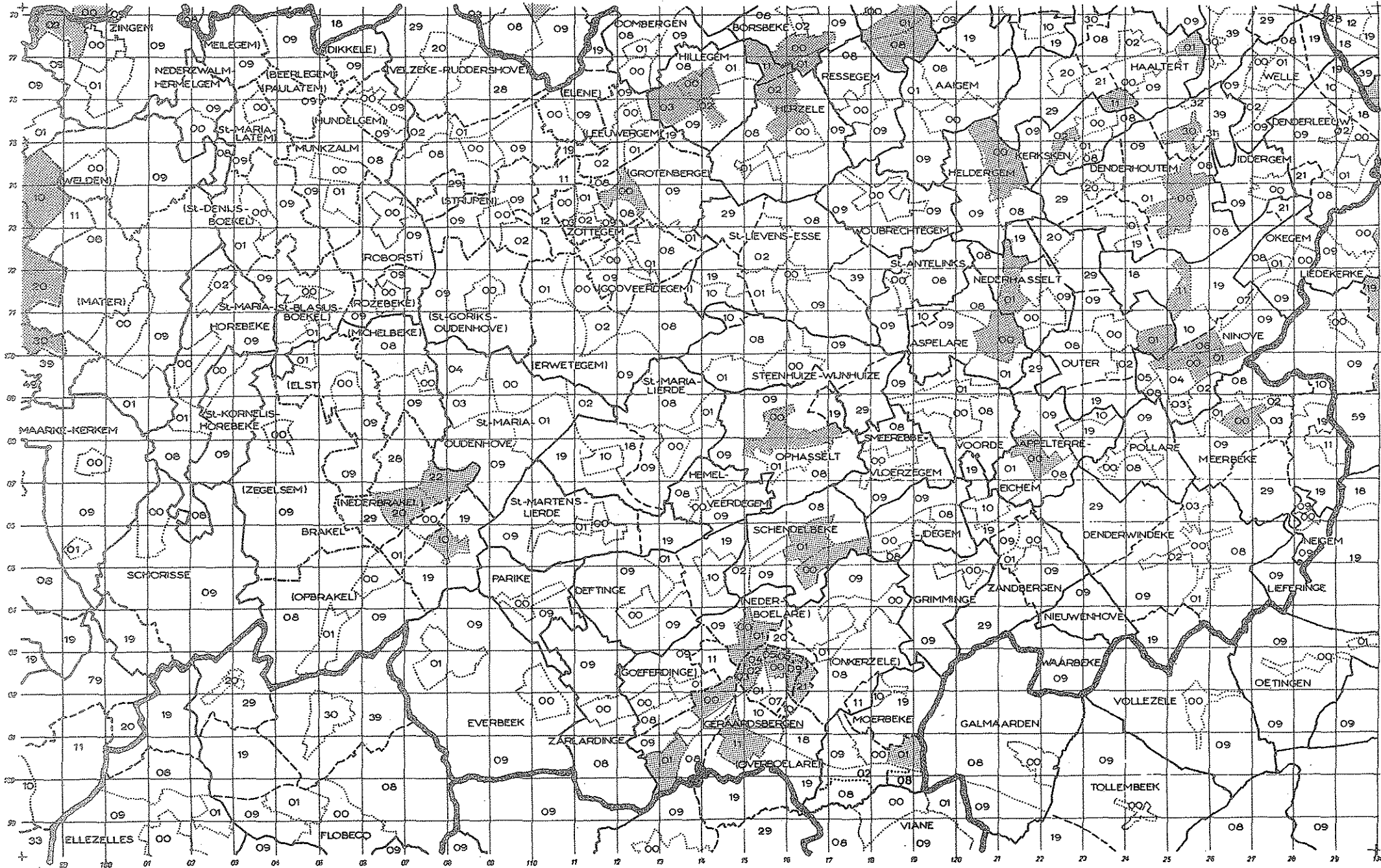

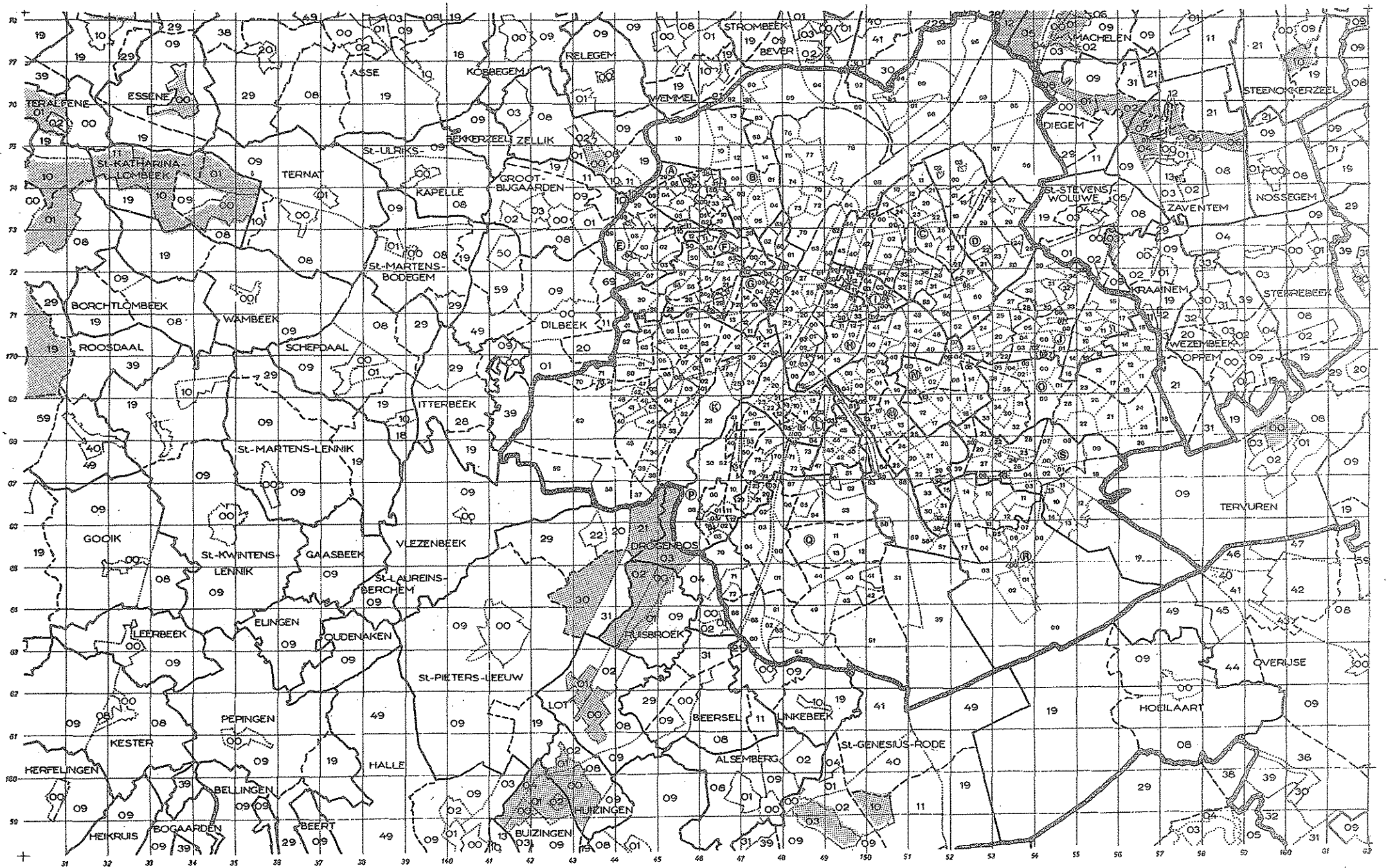

PROVEN 27

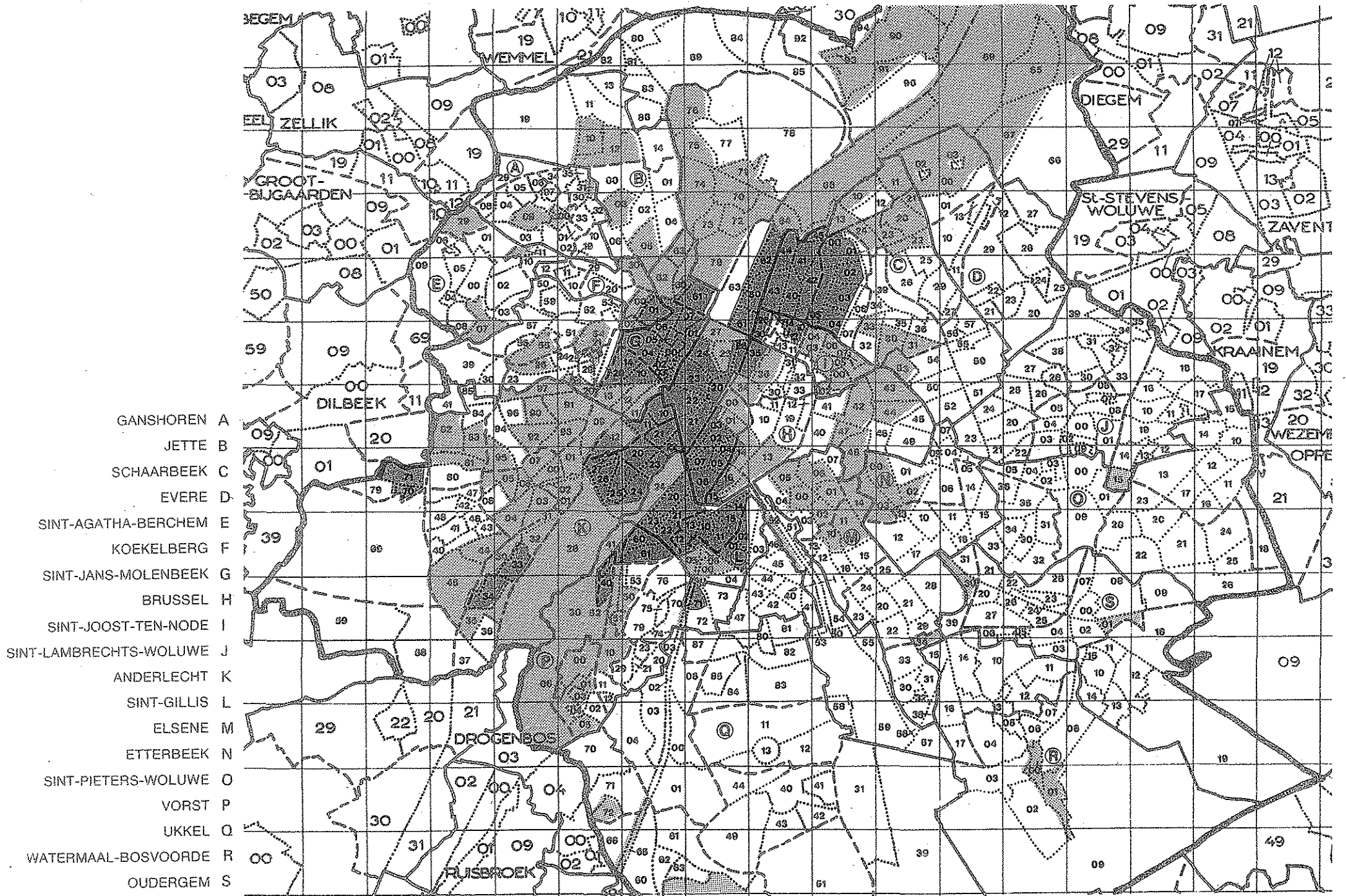

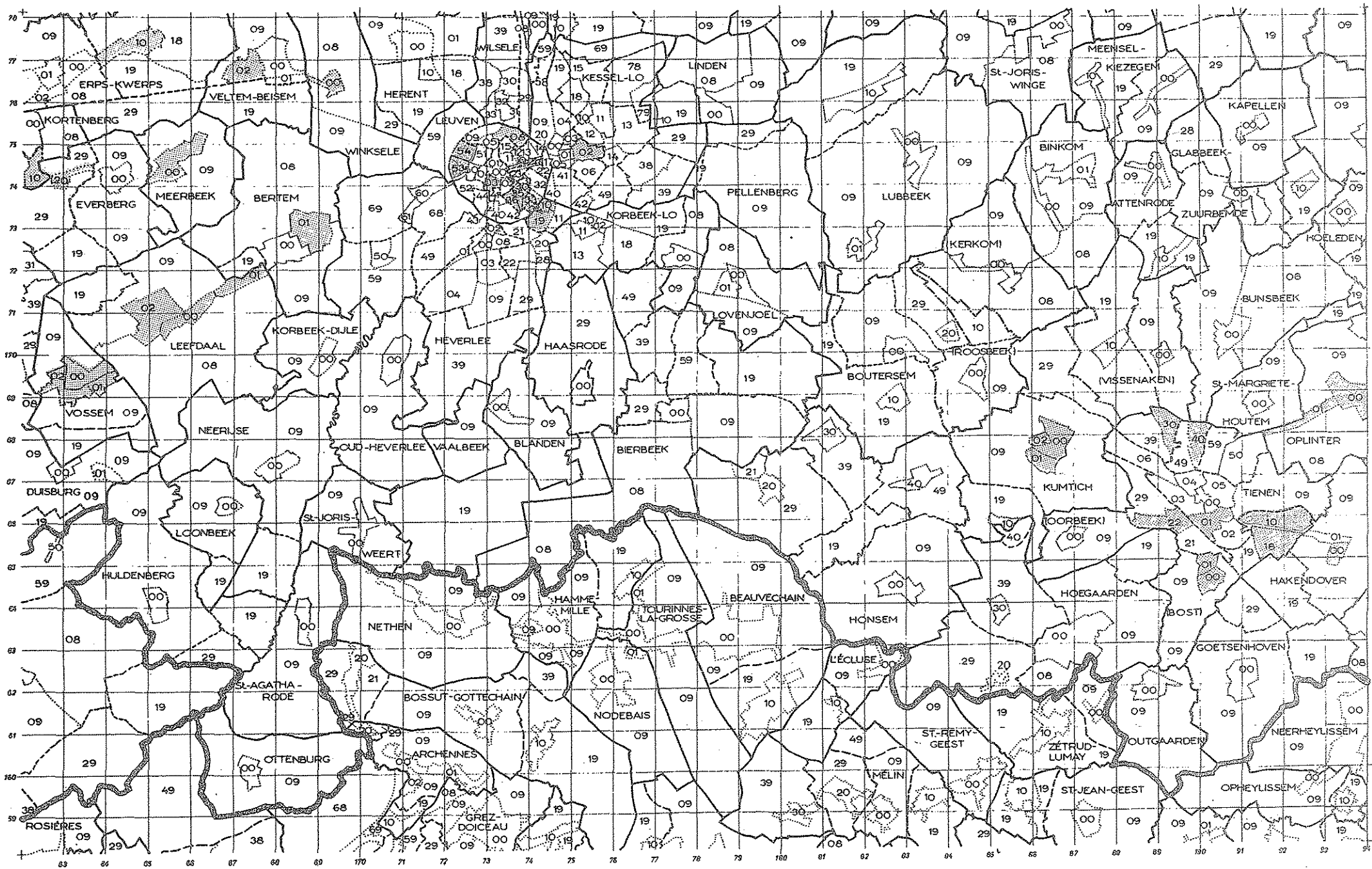

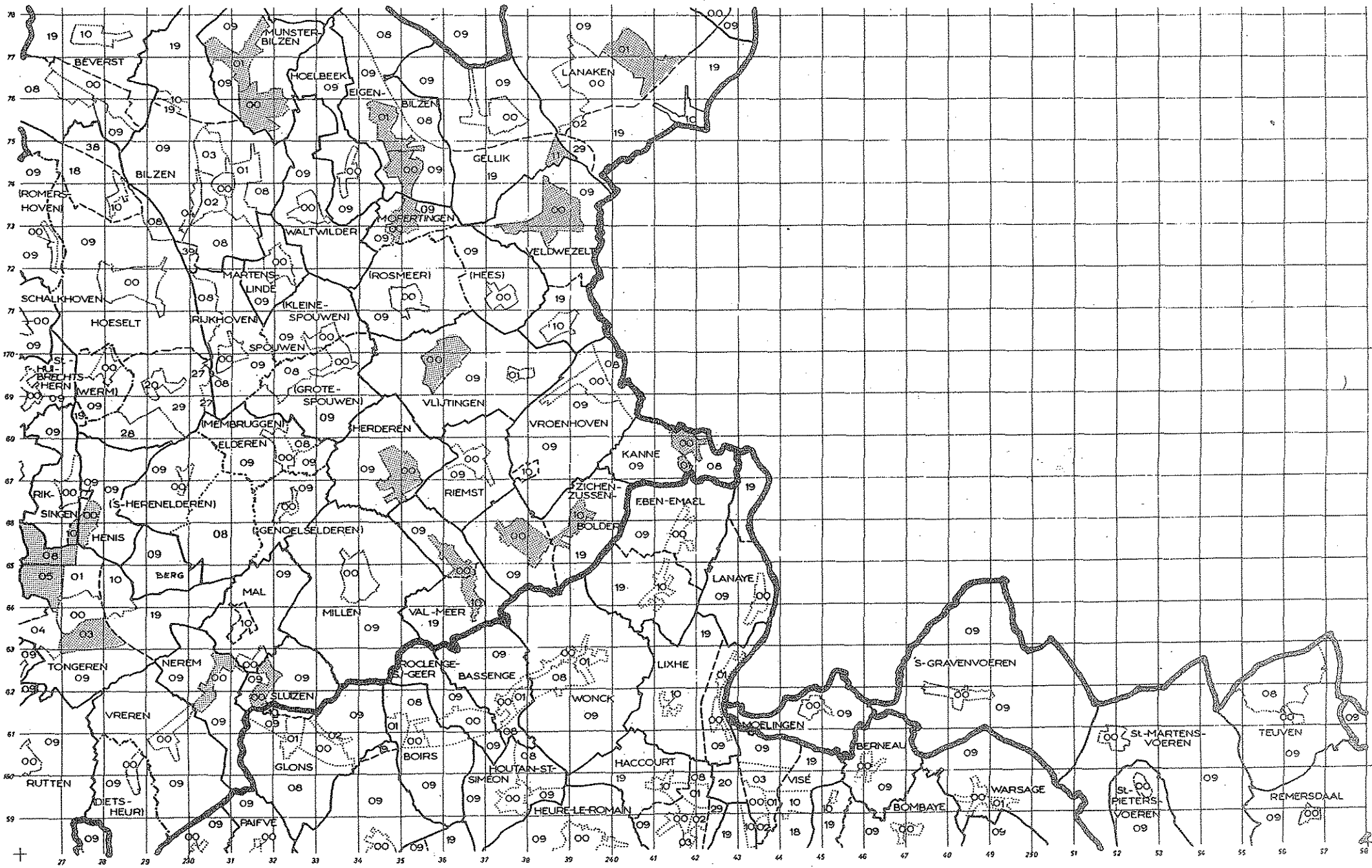

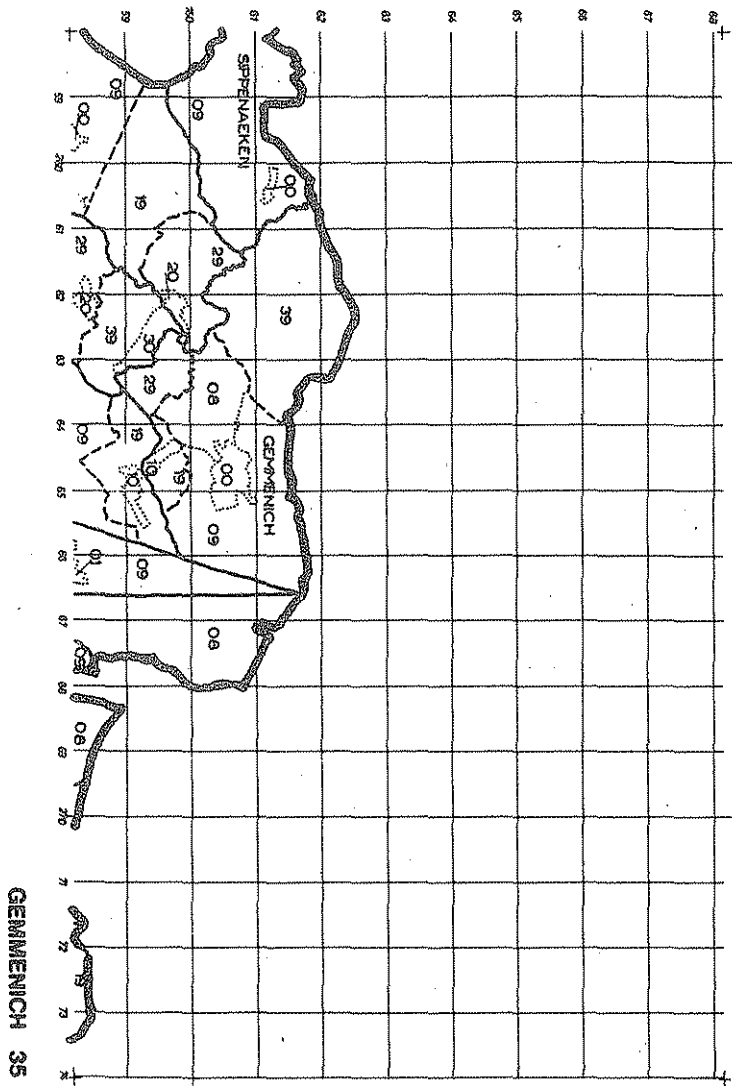
- GANSHOREN A
- JETTE B
- SCHAARBEK C
- EVERE D
- SINT-AGATHA-BERCHEM E
- KOEKELBERG F
- SINT-JANS-MOLENBEK G
- BRUSSEL H
- SINT-JOOST-TEN-NODE I
- SINT-LAMBRECHTS-WOLUWE J
- ANDERLECHT K
- SINT-GILLIS L
- ELSENE M
- ETTERBEEK N
- SINT-PIETERS-WOLUWE O
- VORST P
- UKKEL Q
- WATERMAAL-BOSVOORDE R
- OUDEGEM S

ARRONDISSEMENT BRUSSEL-HOOFDSTAD

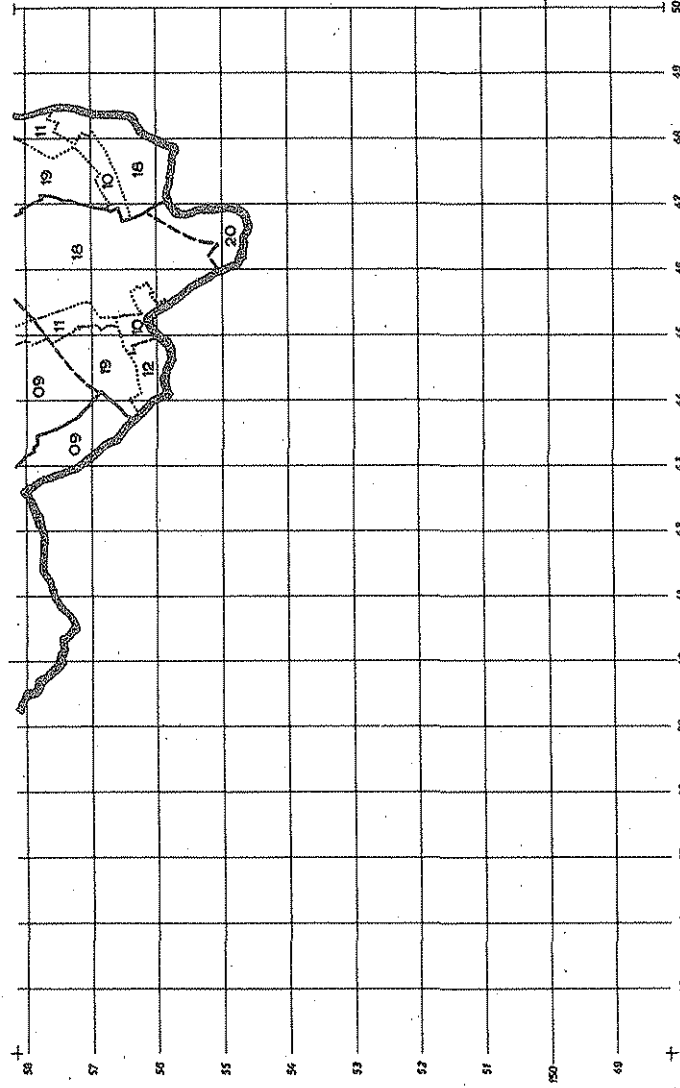

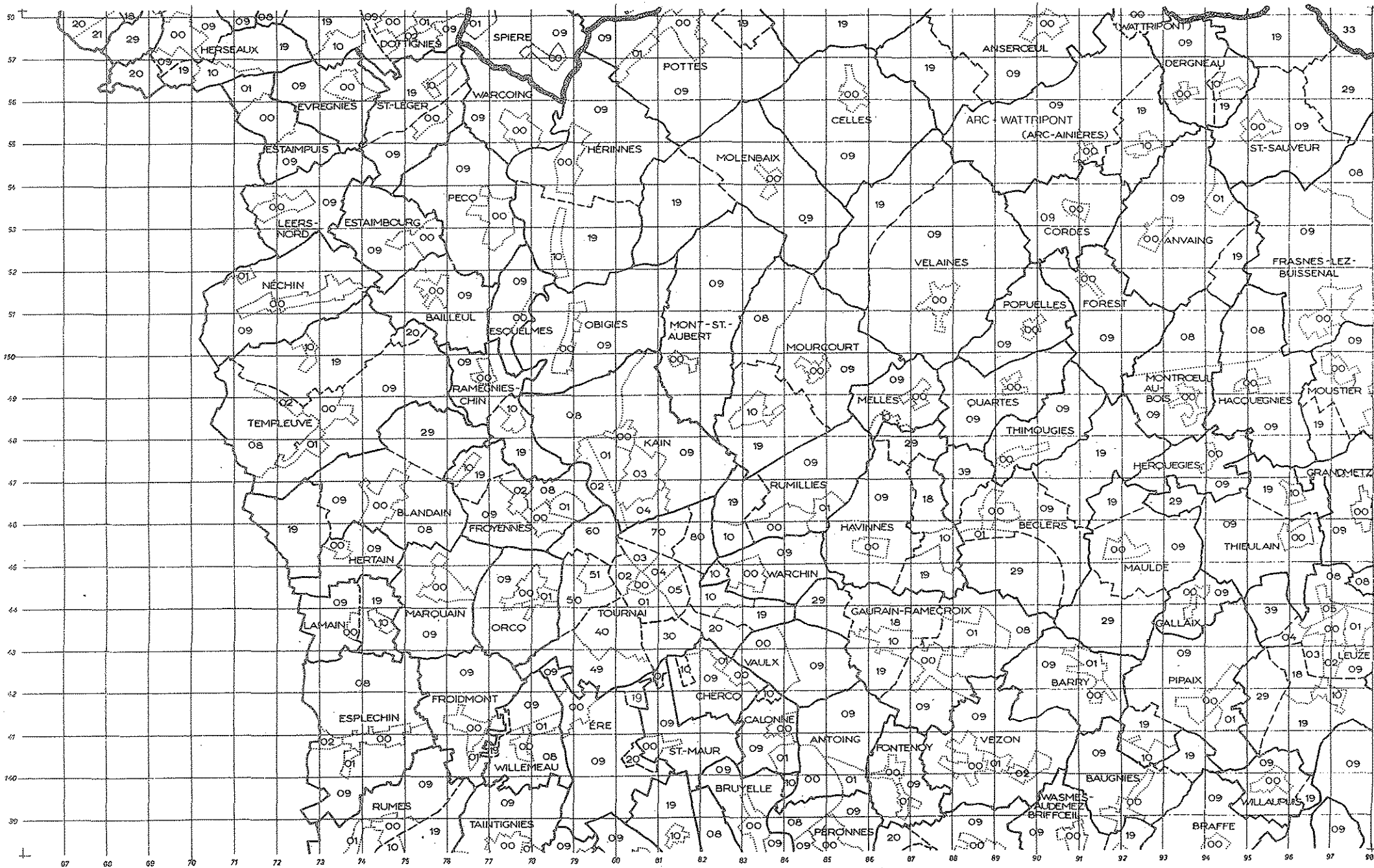

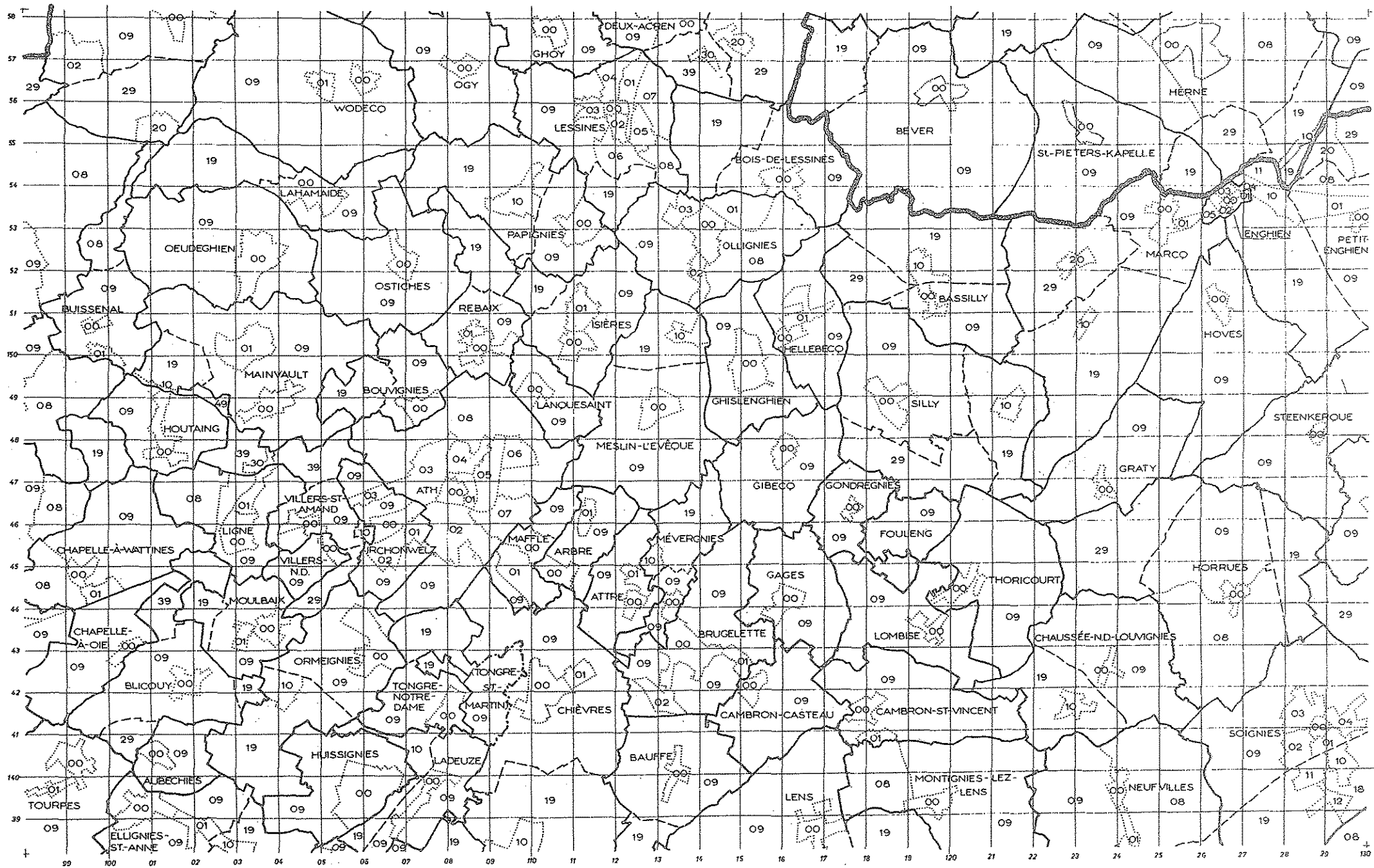

GEMMENICH 35

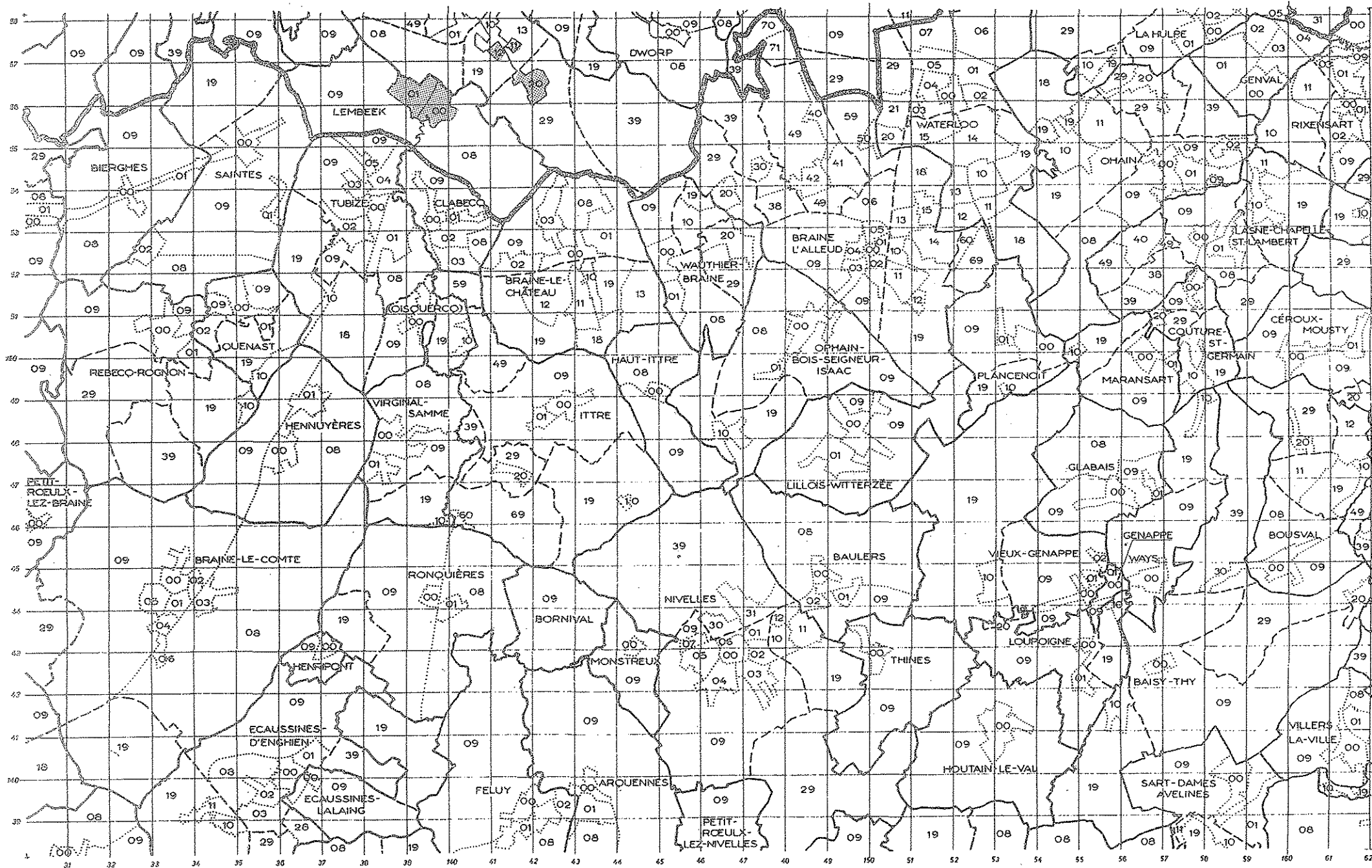

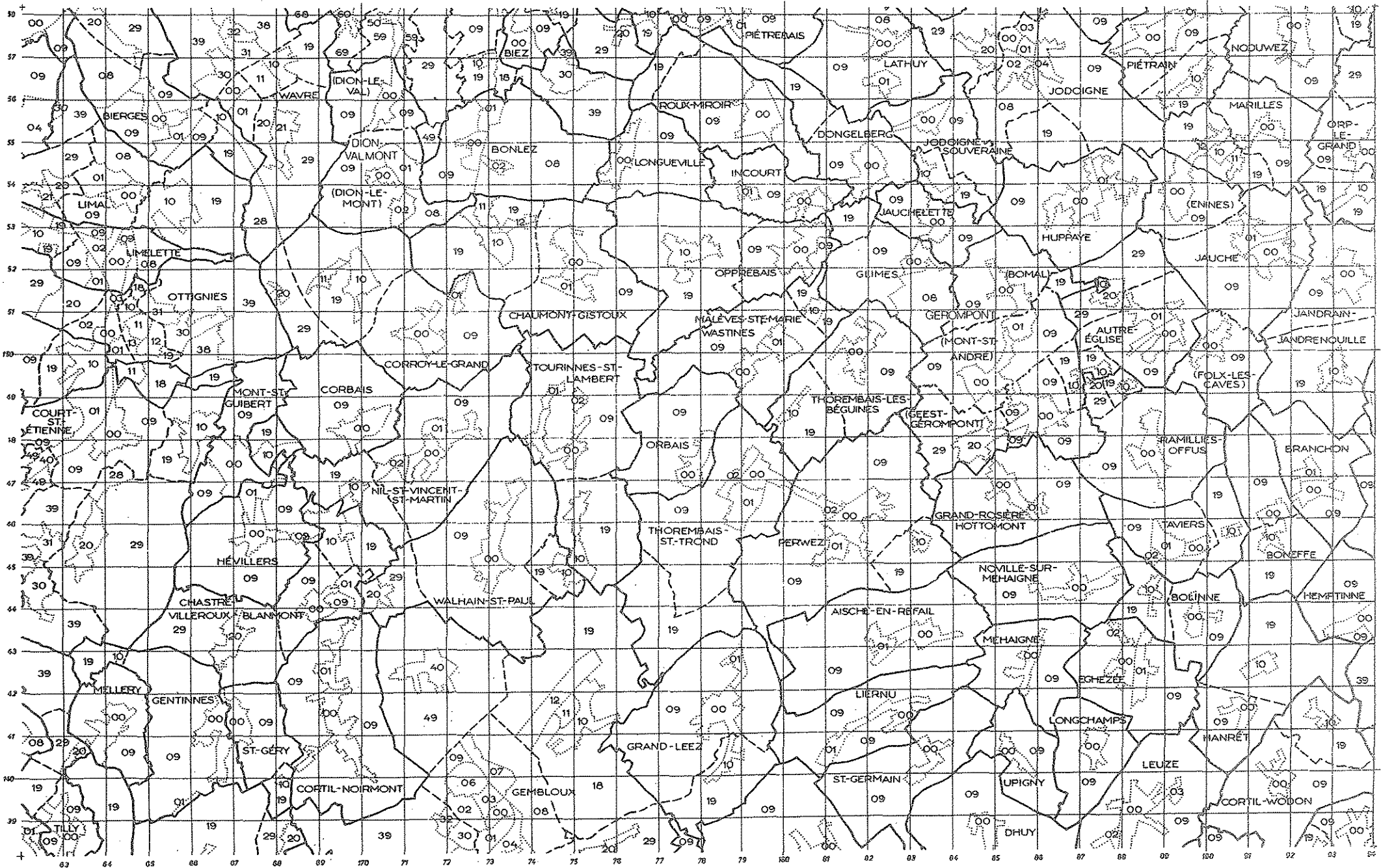
PLOEGSTEET 36

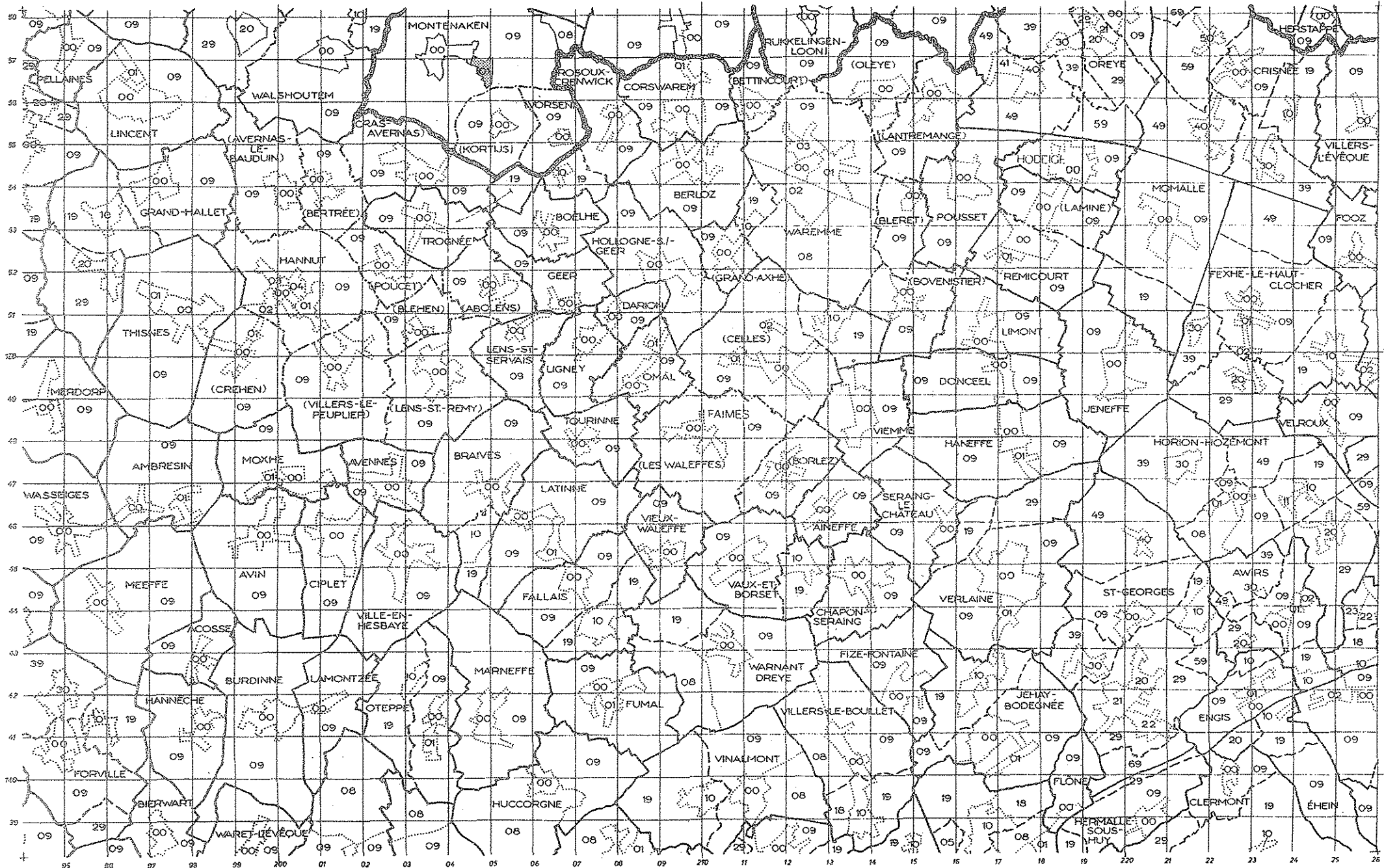

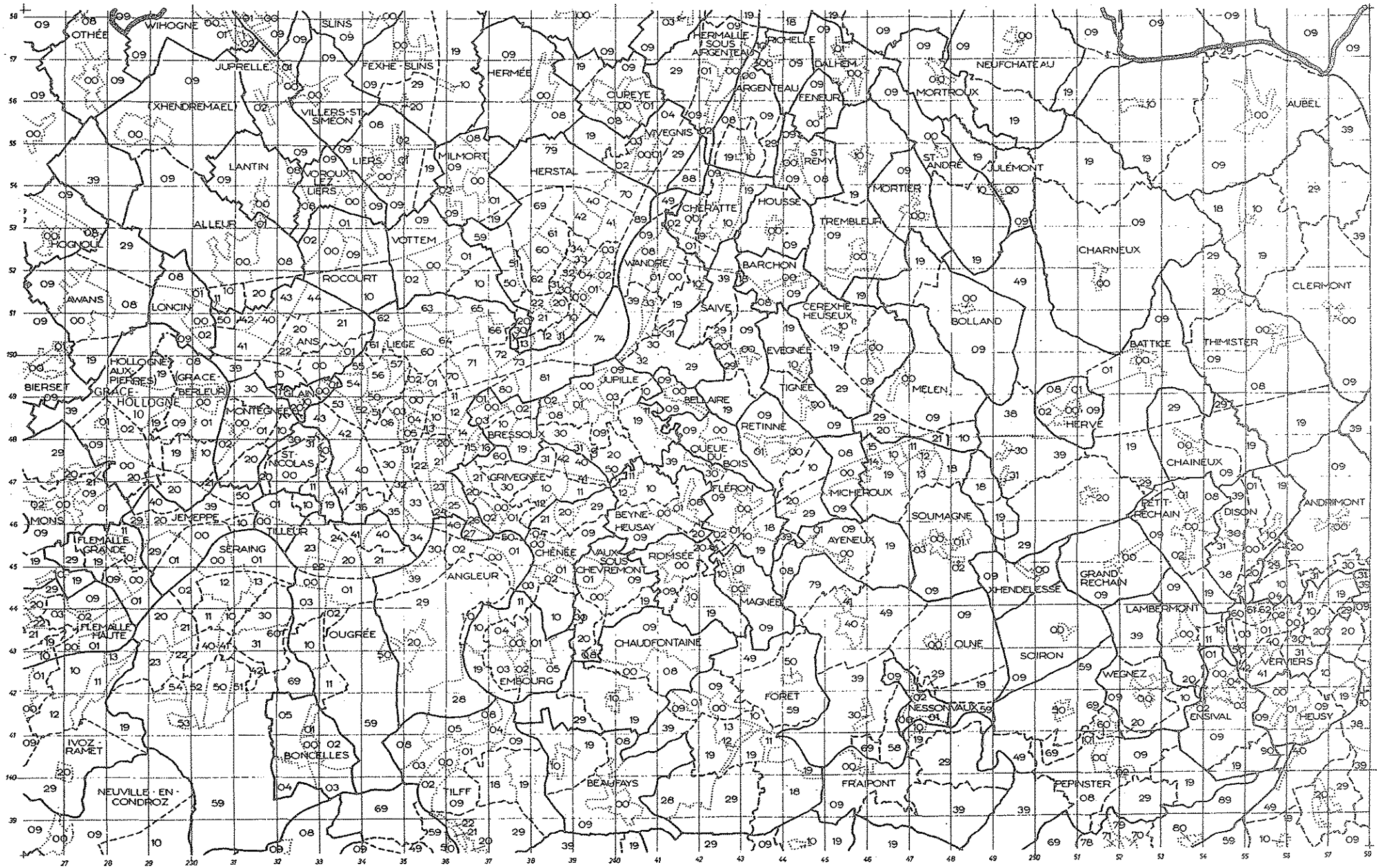

Lijst der tabellen

	blz.
Tabel I : Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van de morfologische agglomeratie Antwerpen.	20
Tabel II : Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van het arrondissement Antwerpen. (uitgezonderd de morfologische agglomeratie Antwerpen).	21
Tabel III : Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van het arrondissement Mechelen.	23
Tabel IV : Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van het arrondissement Turnhout.	25
Tabel V : Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van het arrondissement Brussel-hoofdstad (West).	26
Tabel VI : Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van het arrondissement Brussel-hoofdstad (Oost).	28
Tabel VII : Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van het arrondissement Halle-Vilvoorde.	30
Tabel VIII : Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van het arrondissement Leuven.	32
Tabel IX : Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van de arrondissementen Hasselt, Maaseik en Tongeren (Limburg).	35
Tabel X : Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van het arrondissement Aalst.	37
Tabel XI : Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van de arrondissementen Dendermonde en Sint-Niklaas.	39
Tabel XII : Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van de arrondissementen Gent, Eeklo en Oudenaarde (uitgezonderd de morfologische agglomeratie Gent)	41
Tabel XIII : Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van de morfologische agglomeratie Gent.	41
Tabel XIV : Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van de morfologische agglomeratie Brugge.	42
Tabel XV : Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van de arrondissementen Brugge en Oostende (uitgezonderd de morfologische agglomeratie Brugge).	44
Tabel XVI : Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van de arrondissementen Ieper, Diksmuide en Veurne (Westhoek).	45
Tabel XVII : Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van het arrondissement Kortrijk	46
Tabel XVIII : Gemiddelde waarden van de 6 indicatoren per cluster van de arrondissementen Roeselare en Tielt.	48
Tabel XIX : Geraadpleegde bevoorrechte getuigen op macro-niveau naar de sector van tewerkstelling.	48
Tabel XX : Geraadpleegde bevoorrechte getuigen op meso- en micro-niveau naar de sector van waaruit zij betrokken waren op het onderzoeksobject.	49

Lijst der kaarten.

	blz.
Kaart I : Verspreiding van de kansarme territoria.	55
Kaart II : Kansarme territoria in Antwerpen (West).	72
Kaart III : Kansarme territoria in Antwerpen (Oost) en Borgerhout.	73
Kaart IV : Kansarme territoria in Antwerpen (Het Kiel) en Hoboken (Moretusburg).	74
Kaart V : Kansarme territoria in Berchem.	75
Kaart VI : Kansarme territoria in Deurne (Zuid).	76
Kaart VII : Kansarme territoria in Deurne (Noord) en Merksem.	77
Kaart VIII : Kansarme territoria in Wilrijk.	78
Kaart IX : Kansarme territoria in Niel en Boom.	79
Kaart X : Kansarme territoria in Mechelen.	80
Kaart XI : Kansarme territoria in Willebroek.	81
Kaart XII : Kansarme territoria in Anderlecht (Kuregem - Goede Lucht).	88
Kaart XIII : Kansarme territoria in Brussel (Centrum).	89
Kaart XIV : Kansarme territoria in Brussel, Schaarbeek, Sint-Joost-ten-Node, Koekelberg en Sint-Jans-Molenbeek.	90
Kaart XV : Kansarme territoria in Vorst, Sint-Gillis en Anderlecht (Het Rad).	91
Kaart XVI : Kansarme territoria in Leuven.	94
Kaart XVII : Kansarme territoria in Tienen.	95
Kaart XVIII : Kansarme territoria in Koersel (Steenveld).	103
Kaart XIX : Kansarme territoria in Beverlo - Koersel (mijn).	104
Kaart XX : Kansarme territoria in Genk (Waterschel).	105
Kaart XXI : Kansarme territoria in Genk (Zwartberg).	106
Kaart XXII : Kansarme territoria in Genk (Winterslag).	107
Kaart XXIII : Kansarme territoria in Genk (Nieuw Sledderlo).	108
Kaart XXIV : Kansarme territoria in Heusden.	109
Kaart XXV : Kansarme territoria in Houthalen.	110
Kaart XXVI : Kansarme territoria in Vucht en Mechelen-aan-de-Maas.	111
Kaart XXVII : Kansarme territoria in Eisden.	112
Kaart XXVIII : Kansarme territoria in Gent (Brugsepoort).	117
Kaart XXIX : Kansarme territoria in Gent (Sluizeken - Muide).	118
Kaart XXX : Kansarme territoria in Gent (Muide - Meulestede).	119
Kaart XXXI : Kansarme territoria in Hamme.	120
Kaart XXXII : Kansarme territoria in Sint-Niklaas.	121
Kaart XXXIII : Kansarme territoria in Brugge (intra-muros).	125
Kaart XXXIV : Kansarme territoria in Brugge (Sint-Jozef).	126
Kaart XXXV : Kansarme territoria in Menen.	127

Lijst der geraadpleegde literatuur

1. Boeken, bijdragen aan verzamelwerk, rapporten

BOLLAERTS, L., "Situering van het buurtwerk in kansarme situaties t.o.v. andere vormen van maatschappelijk en sociaal-cultureel werk in de Brusselse agglomeratie", in *Buurtwerk in kansarme buurten*, Brussel, Federatie Buurtwerk V.Z.W., 1975, p. 51-59.

BONMARIAGE, J., *Pour une analyse descriptive en sociologie*, Université Catholique de Louvain, Institut des Sciences Politiques et Sociales, Louvain-la-neuve, 1975.

KRAAYKAMP, J., *Als je voor een dubbeltje geboren bent ...*, Groningen, Tjeenk Willink, 1974, 102 p.

Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, *Rijkssubsidieregeling voor werkzaamheden en voorzieningen met betrekking tot de samenlevingsopbouw*, 's Gravenhage, Staatsuitgeverij, 1971.

Nationaal Instituut voor de Statistiek, *Volkstelling 1970. - Deel 13 - Gegevens per statistische sectoren van gemeenten*, Brussel, N.I.S., 1975, 537 p.

Nederlandse Organisatie Kring, *Beheersing van het sociaal-culturele werk*, Rijswijk (ZH), Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk (Afdeling Voorlichting), 1976, 150 p.

SIMONSE, J., *Belemmerde Kansen. Sociologie van de volksbuurt*, Alphen aan den Rijn, Samson, 1974, 2de druk, 326 p.

SMITT, C.S., *Voorstel van decreet houdende de Rijkssubsidieregeling van het Nederlandstalige buurtwerk (Buurtwerkdecreet)*, Brussel, Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap, 1975, 14 p.

Sociaal en Cultureel Planbureau, *Sociaal en Cultureel Rapport 1974*, 's Gravenhage, Staatsuitgeverij, 1975, 240 p.

Sociaal en Cultureel Planbureau, *Sociaal en Cultureel Rapport 1976*, 's Gravenhage, Staatsuitgeverij, 1976, 314 p.

2. Tijdschriftartikelen

ELOY, M., "Het buurtwerk in Vlaanderen nader bekeken", in *Buurtopbouw*, 1, (1976), 3, p. 3 - 5

FISELIER, A.A.M., "Wat te verstaan onder sociaal-culturele achterstand?", in *Salcofoon*, 7, (1976), 15, p. 6-8.

KRAAYKAMP, J., "Achterstand of achterstelling?", in *Salcofoon*, 7, (1976), 17, p. 8-9.

INHOUD

Ten geleide	
Woord vooraf	
Inleiding	7
1. Theoretische en methodologische benadering	9
1.1. Begripsverduidelijking	9
1.1.1. Kansarme buurt	9
1.1.2. Buurtwerk in kansarme situaties	13
1.2. Methode van onderzoek	13
1.2.1. Kwantitatieve benadering	13
1.2.1.1. Operationalisering van indicaties	14
1.2.1.2. Aard der analyse-eenheden	14
1.2.1.3. Onderzoekstechniek	15
1.2.1.4. Besluit	15
1.2.2. Kwalitatieve benadering	15
1.2.2.1. Raadpleging van bevoorrechte getuigen op macro-vlak	16
1.2.2.2. Raadpleging van bevoorrechte getuigen op meso- en micro-vlak	16
1.2.2.3. Besluit	16
2. Resultaten van het onderzoek	17
2.1. Resultaten van de kwantitatieve benadering	17
2.1.1. Inleiding	18
2.1.2. Resultaten van de cluster-analyse	18
Provincie Antwerpen	18
Arrondissement Brussel-hoofdstad	25
Vlaams Brabant	28
Provincie Limburg	32
Provincie Oost-Vlaanderen	35
Provincie West-Vlaanderen	42
2.1.3. Besluit	48
2.2. Resultaten van de kwalitatieve benadering	48
2.2.1. Geraadpleegde bevoorrechte getuigen	48
2.2.2. Resultaten van de interviews met bevoorrechte getuigen	50
2.2.2.1. Beknopte situering van de kansarme territoria	50
2.2.2.2. Prioriteitsbepaling	51
2.2.2.3. Raming van de behoefte aan buurtwerk-instellingen	52
2.2.3. Besluit	53
3. Situering van de kansarme territoria	57
3.1. Inleiding	57
3.2. Beknopte beschrijving van de kansarme territoria	57
PROVINCIE ANTWERPEN	
Agglomeratie Antwerpen : Antwerpen	58
Borgerhout	63
Berchem	64
Deurne	66
Hoboken	67
Merksem	68
Wilrijk	69
Boom/Niel	69
Mechelen	70
Willebroek	70

ARRONDISSEMENT BRUSSEL-HOOFDSTAD	
Anderlecht	82
Brussel	84
Brussel/Schaarbeek/Sint-Joost-ten-Node	84
Koekelberg/Sint-Jans-Molenbeek	85
Sint-Gillis/Vorst	87
VLAAMS BRABANT	
Leuven	92
Tienen	92
PROVINCIE LIMBURG	
Beringen	96
Genk	97
Heusden-Zolder	100
Houthalen-Melchteren	100
Maasmechelen	101
PROVINCIE OOST-VLAANDEREN	
Gent	113
Hamme	115
Sint-Niklaas	115
PROVINCIE WEST-VLAANDEREN	
Brugge	122
Menen	123
3.3. Besluit	128
Besluiten en Voorstellen	131
Lijst der bijlagen	133
Bijlage I: Indeling der gemeenten in statistische sectoren en groepering der statistische sectoren tot woonkernen	135
Bijlage II: Interviewschema voor de bevoorrechte getuigen	141
Bijlage III: Visuele voorstelling van de resultaten van de kwantitatieve en kwalitatieve benadering aan de hand van kaarten der statistische sectoren van gemeenten	147
Lijst der tabellen	193
Lijst der kaarten	195
Lijst der geraadpleegde literatuur	197

Voor deze „buurtatlas” werd gebruik gemaakt van kaarten uitgegeven door de betrokken gemeentebesturen. Voor Antwerpen, Brugge, Brussel, Gent, Mechelen en Leuven mochten we gebruik maken van de kaarten van de kartografische uitgeverij De Rouck te Schaarbeek, waarvoor onze dank.

We betreuren dat er voor de Brusselse agglomeratie bij geen enkele uitgever een overdrukbaar basiskaart (d.i. zwart-wit) bestaat in het Nederlands of tweetalig. Dat is dan ook de reden waarom deze kaarten Franstalige straatnamen dragen.

----- end of text -----

This publication is made available in the context of the history of social work project.

See www.historyofsocialwork.org

It is our aim to respect authors' and publishers' copyright. Should you feel we violated those, please do get in touch with us.

Deze publicatie wordt beschikbaar gesteld in het kader van de canon sociaal werk.

Zie www.canonsociaalwerk.eu

Het is onze wens de rechten van auteurs en uitgevers te respecten. Mocht je denken dat we daarin iets fout doen, gelieve ons dan te contacteren.

----- einde van de tekst -----